

پوختنیک لێژیاننامە پێشەوايان

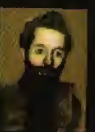
www.igra.ahlamontada.com

منتدی اقرا الثقافی

- سەعیدی نورسی
- ئەبو ئەعلا مەودودی
- حەسەن بەننا
- سەید قوطب
- ئەحمەدی موفتی زاده
- ناصری سوبحانی

هەردی صابر

کۆیکردۆتەوه و نامادە ی کردووه

پوخته یهك
له ژياننامه ی پيشه وایان

منتدى اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com

پوخته يه ك له ژيان نامه ی پيشه وایان

سه عیدی نوورسی
ئه بوئه عالی مه وودودی
حه سه ن به ننا
سه یید قوتب
ئه حمه دی موقتی زاده
ناصری سوبجانی

همردی صابر
کوچکردوتهوه و نامادهی کردووه

ناوی کتیب به کوردی: پوخته یه ک له ژياننامه ی پېشمه وایان
 ئاماده کردنی: هەردی صابر
 بلاوکردنه وە: نوسینگە ی تەفسیر بو بلاوکردنه وە
 ڕاگە یانندن/ هەولێر
 نهخشه سازى ناوه وه: مصعب ملا يوسف
 خه ت: نهوزاد كوێی
 بهرگ: أمین مخلص
 نۆره و سالی چاپ: یه کهم ١٤٣٤ ک - ٢٠١٣ ز
 تیراژ: ١٥٠٠ دانه

له بهر ئیوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان -

ژمارە ی سپاردن

(٢٧٩) سالی (٢٠١٢) پیندراوه

مافی له چاپدانه وە ی پارێزراوه بو
 نوسینگە ی تەفسیر

نوسینگە ی تەفسیر
 بو بلاوکردنه وە ڕاگە یانندن
 هەولێر - شەقامی دادگا - زیر ئوتیلی شیرین پلاص
 Mob: 00964 760 460 51 22
 Tel: 0964 760 25 18 138
 www.tafseer-pub.com
 tafseeroffice@yahoo.com

پیشکەشە :

- (۱) بە پۆحی ھەر شەش زانای گەورە:
(نورسی و مەودودی و بەننا و سەییید و موفتی زادە و سوبحانی)
- (۲) بە پۆحی ھاوپی و برای کۆچکردووم (کاک مصطفی) ی
خەمزەیی .
- (۳) بە ھەموو ئەوانە ی لە پینا و سەرخستنی ئایین و پێبازی
خواناسین ژیان و گیانیان بەخت کرد .

پيشهکي :

إن الحمد لله، نحمده و نستعينه و نستغفره، ونعوذ بالله من شرور انفسنا
وسيئات اعمالنا من يهدي الله فلا مضل له، ومن يضل فلا هادي له، واشهد ان
لا إله إلا الله وحده لا شريك له، واشهد ان محمداً عبده ورسوله..
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (آل
عمران : ١٢) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ
مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾
(النساء : ١) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا * يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا *﴾
(الأحزاب : ٧٠ - ٧١)

اما بعد، فإن اصدق الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمد (ﷺ) وشر
الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.
زۆر خۆم به بهخته وه ده زانم كهوا توانيبيتم له م پوخته ژياننامه دا ژيانى
كه وه پياوانى مهيدانى بانگه واز و جيهاد و تيكوشان وهك پيشهوا (سه عيى
نورسى) و (ته بوئه علاى مه وودى) و (حه سه ن به ننا) و (سه ييد قوتب) و
(ته حمه دى موفتى زاده) و (ناصرى سوبحانى) بخمه بهر ديدى موسولمانى كورد
زمان كه ببيتته هوى به كپيزى و پيكه وه ژيانى موسولمانانه و، تيگه يشتنى دروست
له پوچى ته و په يامه كى كه نه وان كه ياندوو يانه و ژيانى خو يانيان تيدا به خت كردوه .
وه هه ولبدنه له وه تى بگهين كه نه و پيشهوا به رزانه بۆ بلاو كردنه وهى نايينى

خوا و گہ یاندنی پہ یامی ئیسلام بہ مہردوومان تووشی چ زہحمہت و ناپہحہتی و
 ئەشکەنجەہکی زۆرہاتوون تا وردہ وردہ خەلکی لە ئیسلام تئ بگہیەنن و بیئ
 بہرہو لای خواپہرستی و شوینکەوتنی حەق و راستی.. وہ ہەر وہا دەبی ئەوہمان
 لە یاد نہ چئ کہ ئەم زانا بہ پێزانہ چ ہەولێکیان داوہ بۆ یەکپیزی موسولمانان و
 لەناوبردنی جیاوازی و دووبەرہکی نێوانیان و، ہەر وہا ئاپراستہ کردنیان بہرہو لای
 یەکخوا و شوینکەوتنی پیغہمبەری ئیسلام (ﷺ) و گہ پانہوہیان بۆلای (قورئان و
 سوننەت) ، ئیتر ہەر کامیکیان بہ پیی توانای زانستی خۆی و بہ پیی تیگہ یشتنی بۆ
 ئایینی ئیسلام کہ ئەمەش ئەگەر بہ جوانی تی بپروانی ہەمووی مایہی پەحمەت
 بووہ بۆ موسولمانان و بووہ تە ھۆی پیشخستنی کاری ئیسلامی ہەرکەسە لە ولات و
 شوینی خۆیدا..

ہەر وہا دەمەوی ئەوہ عەرزێ خوینەرانی ئازیز و خۆشەویست بکەم کہ
 ناوہینان و باس کردنی ئەو پیشەوا بہ پێزانہ بہو پریزہندیہی کہ ھیناومہ
 دەگەریتەوہ بۆ کات و سالی بانگہواز کردنیان کہ (پیشەوا نوورسی) لە پووی سال و
 بہروارەوہ لە پیشەوہی ئەوانی تردایہ و دواتر (مەودودی و بہننا) یە و پاشان
 (سەبید) ە و دواتر (کاک ئەحمەد) و (کاک ناصر) ە.

ہەر بۆیہ نابئ هیچ کەسئ وا تئ بگات کہ ئەم پریزہندیہ مەبەست و
 ئامانجیکێ تری لە پشتمەوہیہ و بہ نیازیکێ تروا دانراوہ، ئیمہ تەنھا مەبەستمان
 پەزماہندی خوا و ناساندنی کورتەہک لە ژیاننامہی ئەو پیشەوایانہ بہ
 موسولمانان و خزمەتیک بہ بانگہوازەکیان و ھیچی تر..

ہەر وہا ھەولمداوہ کہ بۆ ھەر ناو و شوینیک وینہی کەسە کہ یا شوینەکە بہینم
 بۆ ئەوہی خوینەرانی بہ پێز باشتەر سوود لە بابەتەکە وەر بگرن و زیاتر لیتی تئ
 بگەن.

هه روه ها پټويسته نه وهش بلټيم: كه نه م پياوه گه وړانه به چي وا گه وړه بوون؟ به چ شتئ ناوا ناوو ناويانگيان له ناو خه لكدا بلاويوته وه و پټزي تاييه تيان بو داده نري؟ بيگومان نه مه هه مووي به هو ي عيبادت كردني خوي تاك و ته نيايه و، گوپرايه ل بوون بو فرمانه كان و فره مائشته كاني كه قورثاني پيروزه و، هه روه ها شوپنكه وتني راست و دروستي پټغه مبه ره كه ي (ﷺ) و گوپرايه ل بوون بو ناموزگاري و فره مائشته كاني و، وه دووركه وتنه وه له گونا مه گه وړه كان و پره وشته ناپه سنده كان كه نه مانه هه مووي ده بڼه هو ي نزيك بوونه وه له خوا و به ده ست هيثاني خو شه ويستي خوا و پټغه مبه ره كه ي (ﷺ) و پټزي موسولمانان و سه رجه م خه لكيش...

كه واته هه موو كه سي ، هه موو موسولمانئ ده توانئ نه و پټزو حورمه ت و گه وړه ييه ي نه وان به ده ست به يئنئ به مه رجئ ته نها مه به ستي په زامه ندي خوا و شوپنكه وتني پټغه مبه ري خوا بي (ﷺ) ...

وه داواكارم له خوي كار به جي كه پوحي نه م پيشه وا و زانا به پټزانه به به هه شتي به رين و فيرده وسي بالا شاد بكا و بيانخاته ژيتر په حمه ت و سوزو ميه ره باني خو يه وه و، هه ول و ماندور بوونيان به زايه نه چئ و په يامه كه يان بگاته به ره م... (ثامين .. ثامين) .

باوكي كه وسهر

هه ردي صابر

(۷) ي په مه زاني سالي (۱۴۳۳) ي كوچي

پوختەمەك

لە ژياننامەى سەعیدى نوورسى

- (۱) ناوى تەواوى و شوێنى لە دايك بوونى
 - (۲) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى
 - (۳) قۇناغەكانى خويندەن و پلەى زانستى و لىهاتوووى
 - (۴) قۇناغەكانى ژيانى سەعید نوورسى
 - (۵) هاوسەرگرتنى سەعید نوورسى
 - (۶) هەلەسوكەوتى مامۆستا نوورسى لەگەڵ كەسانى چواردەوریدا
 - (۷) چاكسازىيەكانى مامۆستا نوورسى
 - (۸) ئەو هەوالەى كە سەرلەبەرى مامۆستا نوورسى گۆرى و پاشان كەوتە هەول و تىكۆشان بۆ بازوكردنەوهى پەيامى ئىسلام كە دواتر ناوى دەرکرد بە (كۆمەلى نوور)
 - (۹) دانراو نووسىنەكانى مامۆستا نوورسى
 - (۱۰) مێژووى كۆچى دواى
 - (۱۱) ئەو خزمەتە نایابانەى كە بە مامۆستا نوورسى كراوە لە دواى وەفات كردنى
 - (۱۲) ئەو كەتیبانەى كە لەسەر (سەعید نوورسى) نووسراون بە زمانى عەرەبى ، بە زمانى ڕەسەنى كوردیش ئەم بابەتانەى لەسەر نووسراوە
 - (۱۳) هەندى لە وێنەكانى پېشەوا نوورسى
- سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەيه

پوختە يەك
 ئە ژياننامەى پېشەوا سەئیدى نورسى

(۱) ناوی ته‌واوی و شوینی له دایک بوونی :

(سه‌عید) ی کوپی سؤفی (میرزا) ی کوپی (ع‌لی) یه، له سلې (۱۸۷۳) ی زاین به‌رام‌به‌ر (۱۲۹۰) ی کڅچی له گوندی (نورسی) سر به پاریزگای (به‌دلیس) ی کوردستانی تورکیا له بنه‌ماله‌یه‌کی کوردی ناین په‌روه چاوی به دنیا هه‌لپ‌ناوه .

گوندی نورس

(۲) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه‌کانی :

أ- باوکی : ناوی سؤفی (میرزا) ی کوپی (ع‌لی) کوپی (خضر) ی کوپی (میرزا خالید) ی کوپی (میرزا رشان) ه ، له عه‌شیره‌تی (إسباریت) ه ، نه‌م پیاوه له‌به‌ر خواناسی و زور له خواترسانی ناو‌نراوه به (سؤفی) ، وا ده‌گپ‌نه‌وه لیی : کاتی‌ک مه‌رو مالاتی پی‌بووه که له شوانی ده‌گه‌پایه‌وه ، ده‌می مه‌رو مالاته‌که‌ی ده‌به‌ست، بؤ نه‌وه‌ی کشتوکالی خه‌لکی تر نه‌خوا ^(۱) .

له ده‌ورویه‌ری ساله‌کانی (۱۹۲۰ م) دا له گوندی (نورس) کڅچی دوا‌یی کردووه و هه‌ر له گورستانی نه‌ویش به خاک سپ‌یردراوه، وه له‌سه‌ر کیلی گورپه‌که‌شی نووسراوه (میرزه) .

ب- دایکی : ناوی (نوریه کچی مه‌لا تاهیر) ه و، له گوندی (بلکان) له دایک

(۱) (سعید النورسي - السنة النبوية سنة كونية وحقيقة روحية ، ترجمة : إحسان قاسم

بووھ كە سى سەعات لە گوندی (نورس) ە وە دوورە، وە لە عەشیرەتى (خاكيف) ە ، كە ھەردوو عەشیرەتى خۆى و میرزای مێردى دەچنەوھ سەر كوردەكانى ھەكارى.

ج- خوشكەكانى: مامۆستا نورسى سى خوشكى ھەبووھ ، يەكەم : (دورىە) كە دايكى (عوبەيد) بووھ و لە پيش جەنگى جىھانى يەكەمدا كۆچى دوايى كردووھ، دووھمیان : (خانم) كە ئافرەتێكى زانا بووھ و لە ساڵ (۱۹۴۵ م) دا لە مەوسمى ھەجدا لە كاتى تەوافدا كۆچى دوايى كردووھ^(۱) ، وە سێھەميش (مەرجان) ە كە لە ھەموويان بچووكتر بووھ^(۲) .

د- براكانى: مامۆستا نورسى سى براى ھەبووھ ئەويش بریتىھ لە (مەلا عبداللە) كە برا گەرەى بووھ و، يەكێك بووھ لە زانا گەرەكانى كورد لە كوردستانى توركيا^(۳) ، وە باوكى (عبدالرحمن) ە كە قوتابى و منائى مەعنەوى مامۆستا نورسى بووھ. لە ساڵى (۱۹۱۴ م) دا كۆچى دوايى كردووھ^(۴) . ھەرۆھە دووھمیان ناوى (محمد) بووھ كە لە مامۆستا بچووكتر بووھ ، لە ساڵى (۱۹۵۱ م) دا كۆچى دوايى كردووھ^(۵) .

ھەرۆھە سێھەمیان ناوى (عبدالمجيد) ە كە برا گچكەى مامۆستا بوو، زۆر لە پەيامەكانى مامۆستای بۆ زمانى عەرەبى ھەرگىراوھ، بەلام كاتى خۆى لە بوارى

(۱) (الشعاعات / ص ۳۲۲) .

(۲) (سيرة ذاتية للأستاذ سعيد النورسي / ص ۳۶) .

(۳) (أحمد بهجت - سعيد النورسي الرجل والدور ، بديع الزمان سعيد النورسي في مؤتمر عالمي حول تجديد الفكر الإسلامي / إستانبول ۱۹۹۲ م) .

(۴) (سيرة ذاتية للأستاذ سعيد النورسي / ص ۳۶) .

(۵) ھەمان سەرچاوەى پيشوو.

ته سګدا بلاوکراونه ته وه و په یامه عه ره بیه کانی شی (إشارات الإعجاز) و (المثنوي العربي النوري) وه رګړیا بۆ تورکی، مامۆستای زمانی عه ره بی بووه و، دواى ئه وه مو فتی، دواى ئه وه ش مامۆستای زانسته ئیسلامیه کان بوو له په یمانګای پیش نویژ و وتاریژه کان و په یمانګای ئیسلامی بالا له (قونیا) .

له سالی (۱۹۶۷ م) و له ته مەنى هه شتا و سى (۸۳) سالیډا کۆچى دواىى کردووه، بهر په حمه تی به لیشاوى خواى گه وړه بکه وى^(۱) .

که واته منداله کانی (میرزا علی) به یتى گه وړه و بچو وکیان بهم جوړه یه:

(دورییه ، خانم ، عبدالله ، سه عید ، محمد ، عبدالمجید ، مه رجان) .

به خشینى (نیجازه عیلمی) له لایهن مامۆستا نورسییه وه به

(عبدالمجید) ى برای گچکى

مامۆستا (عبدالمجید) نیجازه نامه ى له مامۆستا نورسی برا گه وړه ى وه رګرتووه جا هر بۆ زانین پیمان خو شبوو ئه و (نیجازه نامه) یه وهك خو ى بلاویکه ینه وه :

((الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على رسوله سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، أما بعد: فقد قرأ وتدرّس عندي أخي الصغير (عبد المجيد بن ميرزا) النورسي العلوم الآلية والعقلية وأكمل النسخ التي جرت عادة العلماء على إقراءتها وقراءتها في مملكتنا، ولما نظرت إلى استعداده وذكاؤه، وفتشت عن معلوماته ومحفوظاته، وجربت اقتداره على التدريس والتعليم وتبين لي لياقته للوظيفية التدريسية، وكفاية معلوماته

(۱) (چەند چە پکى بیره وه ى سه بارهت به سه عیدى نورسى / (أسید إحسان قاسم) چه پکى

کردوون و له تورکیه وه کردوونى به کوردی — (حبيب محمد سعيد) یش له عه ره بیه وه

کردوونى به کوردی / سالی چاپ (۱۹۹۵ م) ، ل ۸۵) .

للإرشادات العلمية أجزته حسب ما جرت عليه العادة من إعطاء الأساتيد "الإجازة" لمن استكمل النسخ من التلاميذ في تدريس وتعليم ما قرأ عندي من العلوم، إلى يوم الوقت المعلوم كما أجازني أستاذي المولى محمد الجلالى رحمة الله عليه، وهو قد أخذ الإجازة من مولاه ذي النفع العميم، والقلب السليم، السيد فهيم قدس سره، وهو قد أخذ الإجازة من أعلم علماء دهره، وأفضل فضلاء عصره، الشيخ عبید الله الشمدناني قدس سره، وهو قد أجاز من أكابر العلماء، وأشهر الفضلاء، واحدا بعد واحد متسلسلا إلى الإمام محمد الغزالي قدس سره، وهو قد رخص وأذن له في إرشاد العباد ظاهرا وباطنا من قبل السادة العظام، والقادة الكرام، منتها إلى المعداد من الأئمة الاثني عشر- مولانا حضرة جعفر الصادق، رضي الله عنه، وهو قد أخذ الفيض معنى وباطنا من الإمام أمير المؤمنين علي بن أبي طالب رضي الله عنه. وكما أجازني علامة زمانه، ومصباح أوانه أستاذي فتح الله الإسعدي، وهو قد نال رتبة التدريس في العقلیات والنقلیات بالإجازة والرخصة، عن والده عمر، وهو عن جده الأكبر محمد خليل الإسعدي، وانتهى المجيزون له بالواسطة إلى العلامة الشهير سعد الدين التفتازاني، ومنه إلى الإمام فخر الدين الرازي^(۱).

(۳) قۇناغەكانى خۇيىندىن و پەلەى زانستى و لىئاھاتووى :

مەر لە تەمەنى ھەوت (۷) سالىيەوھ مامۇستا نوورسى چۆتە ھوجرەكان و، لای باوکی ھوجرەى تەواو کرد، وە لە تەمەنى تۆ (۹) سالىدا لای مەلا (عبدالله) ى برا گەوردەى زانستى (نحو) و (صرف) ى خۇيىندووه، وە دەگىرپنەوھ کە زۆر زىرەك و بلىمەت بووھ لە دەرخ کردنى وانەكان و موتالاکردنيان^(۲)، وە ھەموو کتیبى (جمع الجوامع) کە سەر بە زانستى (أصول الفقه) ە لەبەر کردووه، وە ھەروھما

(۱) لە پىنگەى (الأكاديمية للقراءات العشر والسنة النبوية) وەرگىراوھ.

(۲) (حسن عبدالرحمن بکیر- بديع الزمان سعيد النورسي وأثره في الفكر والدعوة/ ۱۸۷۷-

فرهنگي (محيط) ی فیه روزنابادی له پیتی (س) ه وه له بهر کردوه، له بهر نه وه بووه که زانایانی نه و سرده مه ناویان ناوه سه عیدی مه شهوور (بدیع الزمان) ^(١) .

هر بویه له ته مهنی چوارده (١٤) سالیدا پروانامه ی زانستی ئایینی (إجازة علمی) وهرگرتوه، وه له سالی (١٨٩٣ م) له شاری (وان) له زانسته کانی وه کو : (بیرکاری و، فیزیا و، کیمیا و، زهوی ناسی و، فلسفه و، میژوو) ی خویندوه ^(٢) و، له هندی کیشیاندا کتیبی داناهه .

ماموستا نوورسی له ته مهنی هژده (١٨) سالیدا زانسته ئایینه کانی وهرگرتوه له زانسته نه قلییه کان، وه کاری وانه بیژي بووه بؤ ماوه ی پانزه (١٥) سال له شاری (وان) ^(٣) .

بؤ مهبهستی موتالاکردن و خویندنه وه ی نه و کتیبانه ی پیویستی بوون سوودی له کتیبخانه پر له کتیبه کانی (عومر پاشا) ی والی به دلیس و (تایه ر پاشا) ی والی (وان) وهرگرتوه که پژی زوریان لیناوه و بایه خیان پیداوه ^(٤) .

٤) قوناعه کانی ژيانی سه عید نوورسی :

قوناعی یه گم: که له سالی (١٨٧٣ م) بؤ سالی (١٩٠٧ م) دهست پی دهکات که بریتیه له قوناعی له دایک بوون و مندالی و فیژیوونی زانست و بلاوېونه وه ی ناوبانگیه تی له نیوان خه لکدا و له نیوان لادی و شاره کانی کوردستانی تورکیادا ^(٥) .

(١) (بدیع الزمان سعید النورسي - مختارات من المثنوي العربي النوري / ص ٥) .

(٢) (بدیع الزمان سعید النورسي - حقيقة التوحيد والتوحيد الحقيقي - ترجمة : إحسان قاسم الصالحی / ص ٥) .

(٣) (الطرق الصوفية ظروف النشأة وطبيعة الدور - ممدوح الزوي / ص ١٨٧) .

(٤) (پوخته ی چنه د لایه نیکی ژيانی زانای گوره ی کورد سه عیدی نوورسی - نووسینی: فاروق په سول یه حیا / ل ٧) .

(٥) (سعید النورسي حرکت و مشروع الإصلاح في تركيا - آزاد سعید سمو / ص ٦٤ - ٦٥) .

قۇناغی دووهم: که له سالی (۱۹۰۷ م) بۆ سالی (۱۹۲۳ م) دەست پئی دەکات که بریتیه له قۇناغی گواستنه وه بۆ ئهستهنبول و مومارەسە ی کاری سیاسی و به شداری له پیکهینانی کۆمه له کان و ، کاری پۆژنامه گەری و سه فەرکردنی بۆ ولاتانی (شام) و (بهیروت) ، وه به شداری کردن له جهنگی یه که می جیهانی ^(۱) .

قۇناغی سیهم: که له سالی (۱۹۲۳ م) بۆ سالی (۱۹۴۹ م) دەست پئی دەکات که بریتیه له قۇناغی ناپه هەتی و پووبه پوو بوونه وه ی له گەل دۆژمنانی ئایین و دادگایی کردن و زیندانی کردن و له کۆتایی دا دوورخستنه وه ی و دانانی په یامه کانی نوور ^(۲) .

قۇناغی چوارهم: که له سالی (۱۹۴۹ م) بۆ سالی (۱۹۶۰ م) دەست پئی دەکات که بریتیه له قۇناغی کۆتایی هاتن به زیندانی بۆ ماوه ی چاره که سه ده یه ک و جیگیربوون، واته قۇناغی کۆتایی هاتنی دادگایه کانی بوو، وه چاپکردنی په یامه کانی نوور بوو، وه نزیکبوونه وه له کۆتایی هاتنی ته مه نی پرخیژی بوو ^(۳) .

(۵) هاوسەرگرتنی سەعیدی نوورسی :

مامۆستا نوورسی له ژیانیدا هاوسەری نه گرتووه .

(۶) هه‌ئسوکەوتی مامۆستا نوورسی له گەل گەسانی چواردەوری ^(۴) :

پێشه‌وا نوورسی له‌ناو قوتابیه‌کانیدا چ له‌ پووی بیرکردنه‌وه و چ له‌ پووی

(۱) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو / ص ۹۴ - ۹۵) .

(۲) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو / ص ۶۴ - ۶۵) .

(۳) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو / ص ۱۲۳) .

(۴) (چەند چەپکێ بیرەوهری سەبارەت بە سەعیدی نوورسی / (أسید إحسان قاسم) چەپکی

کردوون و له‌ تورکیه‌وه‌ کردوونی به‌ کوردی - (حبیب محمد سعید) یش له‌ عەرەبییه‌وه‌

کردوونی به‌ کوردی / سالی چاپ (۱۹۹۵ م) ، ل ۸ - ۹ ، ۱۲ - ۱۳ ، ۱۹ - ۲۰ ، ۲۶ -

په‌فتاره‌وه پابه‌ندبوو به ئاكاره ئىسلاميه‌كانه‌وه، هه‌ميشه پێنمايى كردوون بۆ به‌ندايه‌تى راسته‌قىنه و به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر يه‌كخواپه‌رستى و پابه‌ندبوون به په‌وشتى خواناسان و باوه‌پدارانه‌وه.

● (مه‌لاحه‌ميد) كه يه‌كێكه له قوتابيه به ئه‌مه‌ك و دڵسۆزه‌كانى مامۆستا نوورسى و له خزمه‌تى مامۆستادا له‌كۆيى (ئهره‌ك) و له مزگه‌وتى گوندى (نوورشين) ى نزيك شارى (وان) ژيانى بردۆته‌ سه‌ر، بۆمان ده‌گيڕيته‌وه و ده‌لێ: كه نوێژم له دواى مامۆستاوه ده‌كرد زۆر دڵم ده‌كرايه‌وه، چونكه نوێژكردنى سام و خشوعى مرۆفى زياد ده‌كرد.

پێنماييشى ده‌كردين بۆ ئه‌وه كه زيكرى دواى نوێژ وه‌ك ناوك و تۆوى نوێژه‌كه وايه. ئه‌وه بوو به ده‌نگيكي نه‌رمى غه‌مگينه‌وه ته‌سبيحات و زيكرى خواى ده‌كرد... كاتى كه ده‌يوت: (سبحان الله ... سبحان الله) به شيۆه‌يه‌ك له‌سه‌رخۆ و له قولايى ناخى دليوه ده‌رده‌هات و ده‌مان بيه‌ست.

من خۆم هه‌رچه‌ند مامۆستا و زاناي زۆرم ديون، تا ئيستا كه سيكم نه‌ديوه وه‌ك مامۆستا به‌م خشوع و غه‌مگينييه‌وه نوێژ به‌جى بێنى و زيكر بكا.

كاتيكيش كه ده‌يوت: (لا إله إلا الله) و ده‌ستى به ته‌سبيحات ده‌كرد و له سه‌رى به‌رده‌وام ده‌بوو، له هيز و توندى دا ده‌نگى وه‌ك گرمه‌ى تۆپى لى ده‌هات، جا ئه‌گه‌ر كه سيكى ئه‌هلى ته‌ريقه‌تى صوفى له لايدا بوايه ئه‌وا حالى لى ده‌هات.

● هه‌روه‌ها بۆمان ده‌گيڕيته‌وه و ده‌لێ: مامۆستا هه‌موو شه‌وى هه‌لده‌ستا بۆ شه‌ونوێژ... جار جارى كه چاوم لى بوو نوێژى ده‌كرد، خه‌وم لى ده‌زپا... ئه‌ويش كه ده‌يبينيم به‌خه‌به‌رم، پيى ده‌وت: مادام به‌خه‌به‌رى وه‌ره له پارانه‌وه‌دا به‌شداريم بكه. به‌لام من هيج نزاكه‌م په‌وان نه‌بوو، بۆيه پيى ده‌وتم: من ده‌پارييمه‌وه و تويش به دواما ئامين بلى. من به نزاكه‌ى سه‌ردارمان يونس پيغه‌مبه‌ر (سه‌لامى خواى

لەسەر بى) و، نزاكەى ئوۋەيسى قەرەنى دەپارپمەۋە و بە ھەردووكيان لە دەرگانەى پەحمەتى خوا دەدەم.

لە كاتى پارانەۋەكەدا جار بە جار ئىكش ۋەنەوز دەپىردمەۋە، ئەۋىش سەيرى دەكردم و دەپوت: منىش ۋەك تۆ بووم، تۆىش پادىت.

● (شوكت دىمىر آى) ، ئەۋ سەربازەى گواستەنەۋەى مامۇستا نورسى بۆ (بارلا) خرايە ئەستۆى، بۆمان دەگىپتەۋە و دەلى: لە شارى (ئەگرىدىر) بووم، بەيانىەكيان بانگ كرام بۆ بىكەى شارەۋانى، چووم دەبىنم وا فەرماندار و فەرماندەى ژاندرمە (دەرەك) و ئەندامانى دەستەى شارەۋانى و پىاۋىكى مېزەر بەسەر، كە جەبەيەكى لەبەردايە و خاۋەنى ھەيئەت و ۋىقارىكە، لەۋىن.

فەرماندەى ژاندرمە پوۋى تى كىردم: كورم گوى بگرە، پىۋىستە ئەم مامۇستايەمان كە بە (بىدىع الزمان) ناسراۋە بىبەيت بۆ (بارلا) . ئەم كارەت زۆر گرنگە، كاتى لەۋىش بە پۇلىسخانەى دەسپىرى با لە سەر نووسراۋە پەسمىەكان ئىمزاى بكن و دواى ئەۋە ئىمەشى لى ئاگادار بكە. وتم: زۆر چاكە گەۋرەم..

لەگەل مامۇستا كەۋتىنە پى .. لە پى دا پىم وت: مامۇستا گيان، جەنابت لە جىى باۋكىمى ئەمەش كارە و خراۋەتە ئەستۆم. ھىۋادارم لىم نەپەنجى.

دواى ئەۋە باسى گەشتەكەيان بە بەلەمى چارۆكەدار دەكا و دەلى: زۆر سارد بوو.. ۋەرزى زىستان بوو.. ئاۋى دەرياچەكەش بەينا و بەين بەستبۋى، يەكى لە سەۋل لىدەرانى بەلەمەكە لە پىشەۋە بە داردەستىكى گەۋرە سەھۆلەكەى دەشكاند و پى بۆ بەلەمەكە دەكردەۋە.

مامۇستا (بىدىع الزمان) ھەندى مېۋژ و شىرىنى بەسەرماندا داۋبەش كىرد.. من بە ۋردى سەرنج دەدا، دەبىنم تەۋاۋ ھىمەن و دامەزراۋە.. لە دەرياچەكە و چىپاكانى دەۋرۋ بەرمان ۋرد دەۋۋە.. جا چونكە پۆڭگار كورت بوو، خىرا نوۋىژى

عەصر ھاتە كايەو و ويستى بە پېئو نوژەكەى بەجى بېنى، بەلەمەكەمان پوو بە قىبىلە وەستاند و دەنگىكم بىست: (الله أكبر!) لە ھەموو ژياندا (الله أكبر) ى وا پېر لە سام و ھەيەت و خشوعم نەبىستبوو.. ھەستم بە كرژيوونى مووى لەشمان دەکرد، ھەلسوكەوت و پەفتارەكانى لە پەفتارى مامۆستايانى تر نەدەچوو.

ئەوپەرى ھەولمان دەدا بەلەمەكە پوو لە قىبىلە بوەستىنين. كاتى مامۆستا لە نوژەكەى بۆو، ئاوپى بۆ لامان دايەو و وتى: سوپاستان دەكەم، براكانم! ماندووم كردن!

بەپاستى پياويكى نەرم و نىيان و پەوشت جوان بوو. دواى گەشتىكى دوو سەعاتى بە بەلەم گەيشتىنە (بارلا)، كاتى مامۆستا خاوەنى بەلەمەكەى بىنى وا ھەولى پاوى كەو دەدا، كە لە و ناوچانەدا زۆرن، ئاگادارى كرد و پىى وت: وا بەرەو بەھار دەپۆين و ئەم گياندارانەش كاتى ھىلكە و بېچووەكردنيانە. خۆزگە وازت لەم كارە بەئىنايە. بەم وتە نەرمە لە پاوھەكەى وازى پى ھىنا.

• (خلوصى يحيى گيل)^(۱) دەلى: لە يەكەم سەرداندا بۆلاى مامۆستا نوورسى، وام دەزانى شىخىكە لە شىخەكانى تەسەووف، كەچى بەر لەوھى من ھىچ بلېم، پىى وتم: براكەم! من شىخ نيم، من وەك (غەزالى) و ئىمامى (پەببانى) ئىمام، چونكە چەرخەكەمان چەرخى پارىزگارى ئىمانە نەك پارىزگارى تەرىقەت..

(۱) (خلوصى) يەككە لە قوتابيانى دىزىنى مامۆستا نوورسى لە (بارلا) كە ئەو دەمە ئەفسەر بوو لە پلەى (نەقىب) دا. ھەر پرسىارىكى ببوايە سەبارەت بابەتە ئىمانىيەكان دەيناردن بۆ مامۆستا نوورسى، ئەويش وەلامى بۆ دەنووسىو. پاشان بەرپىنمايى خۆى ئەم وەلامانە كۆكرانەو و ناوئران: (مەكتووبات). ناوئراو لە سالى (۱۹۸۶ م) و لە تەمەنى (۹۱) سالىدا كۆچى دواى كردوو (پاشبەندەكان / بەرگى ۵، لاپەرە ۱۷).

لە يەككى لە سەردانەكاندا بۆلای مامۆستا چامان لەلای خواردەو، بەلام من چای ناو پيالەكەم تەواو نەکرد و كەمىكى تىدا مايەو، مامۆستا پىيى وىم: براكەم! تۆ لە سوننەت ئاگادار نىت.

مەبەستى ئەو، بوو پىنمووييمان بكا بۆ ئەو، كە تەواكردنى ئەو، و لە ناو پيالەكەدا سوننەتتەكە لە سوننەتەكانى پىنمەبەر و مانەو، فەزەلە تىايدا ئىسرافە و ئىسرافىش پىنچەوانەى سوننەتە.

لە بارەى دلوڤانى و بەزەى مامۆستاو بەرامبەر بە گيانداران و زىندەو، ران چىروك و رووداوى زۆر ھەن، بەلام تەنھا ئاماژە بە يەك دوانىكيان دەكەين:

● (مەلا ھەمىد) بۆمان دەگىرپتەو، دەلى: لە پۆزىكى خەملاو، لەسەر كىوى (ئەرەك) مامۆستا پىيى وىم: من دەستم بە زىكرو تەسبىحاتەكە، مەو، گىراو، ئىو، بۆن بۆ سەيران و پىاسەى ئەم دەشت و دەرە سەوزە.

كاتى بەرپۆ، چووين، قوم قومايەكەم بەسەر بەردىكەو، بەدى كرد و كوشتم.. كە گەراينەو، مامۆستا لە بارەى ئەو شوپىنانەى كە پۆشستىن و ئەو كارانەى كردمان پىرسىارى لى كردىن. منىش باسى سەيرانەكەمانم بۆ كرد، كە گەيشتمە باسى قوم قوماكە توو، بوو و بەلايەو، زۆر گران بوو و پىمى وى: ئەو بەستەزمانەت كوشت؟ پىم وى: وتەيكى بەناوبانگمان ھەيە ئەلى: ھەركەس ھەوت قوم قوما بكوژىت پاداشتى ھەجىكى دەست دەكەو، وىت! (مامۆستا) فەرمووى باشە دانىشە، با موناھەشە بكەين و بزائىن كاميان پاستە؟

دواى ئەو، وى: ئايا ئەو گياندارە پىيى لى گرتوو، وى: وىم: نەخىر. وى: ئايا ھىچى لى داگىر كردوو، وى: وىم: نەخىر. وى: ئايا تۆ پۆزى دەدەيت؟ وىم: نەخىر. وى: ئايا لە زەوى و زارتا سووپايەو؟ وىم: نەخىر. وى: ئايا تۆ بەدىت ھىناو؟ وىم: نەخىر. وى: ئايا دەزانى ئەم گياندارانە بۆچى بەدەيتىراون و كارى سەرشانىان چى يە؟ وىم: نەخىر. وى: ئايا بەدەيتىنەر ئەم گياندارانەى بۆ ئەو، بەدى ھىناو، تۆ

بيان كۆزیت؟ كى پێى وتى بىكوژە؟ لە بەدیهێنانى ئەم گياندارانەدا هەزار دانایى خواى هەیه. جا براكەم بە كوشتنى ئەم گياندارە تۆ هەڵەت كردووه.

• هەروەها بۆمان دەگێڕێتەوه و دەڵێ: بەره بەره دنیا ساردى دەكرد و زستانیش نزیک دەبۆوه.. ئێمەش هیشتا لەسەر كۆی ئەرەك بووین و، بە تەمای بارینى بەفر و بارانیكى زۆر بووین.. ئەو شوێنەش كە تیايدا دەژیاين لە شیوهى گردۆڵەیه‌كدا بوو.. مامۆستا ویستی لەسەر ئەو بەرزاییە ژوورێك دروست بكەین. كاتى بناغەمان لى دا شارە میروولەیه‌ك دەرکەوت، كە مامۆستا میروولەکانى بینى نەیهیشت لەو شوێنەدا چال هەلکەنین، كە پرسىارمان لى كرد، وتى: ئایا دروستە خانوویه‌ك بە پوو‌خاندنى خانوویه‌كى تر دروست بكەین؟ مالى ئەم گياندارانە وێران مەكەن. لە شوێنێكى تردا چال هەلکەنن.

كە لە شوێنێكى تردا دەستمان بە هەلکەندن كرده‌وه دیسان شارە میروولەیه‌كى ترمان هاتەوه بەردەم، بۆ سێهەم جار قوتابییه‌ك كە یارمەتى دەدام لێى پرسیم: ئایا ئەمە هەر وا بەردەوام بێت؟ با لە شوێنێكدا چال هەلکەنین، جا ئەگەر میروولە دەرکەوتن بە خۆل دایان دەپۆشین تا مامۆستا نەیان بینى، ئەگینا هەتا عیشتا هەروا دەمینێه‌وه و هیچمان نەكردووه، خۆ لەم شوێنەشدا بستیك نیه شارە میروولەى تیدا نەبێ.

بە هەر حال ژوورێكى بچووكمان بۆ مامۆستا دروست كرد، ئیتر مامۆستا هەرچى میروولە و شارەکانى بدیايه ساوهر و شه‌كرو پارچه نانى پیشكەش دەكردن.

لە هۆى شه‌كر پێدانیان پرسىارمان لى كرد، بە پێى كەنینه‌وه وتى: تا ئەو شه‌كره چایى بێ بۆیان (مەبەستى ئەوه‌یه: ببێتە خواردنێكى سەرەكى بۆیان).

(۷) چاكسازىيەكانى مامۇستا نوورسى:

يەكەم : چاكسازى لە بواری پەرورەدەيى ۱۵ :

شىۋازى چاكسازىيەكانى نەرم و نىان و دانايى مەرجى سەرەككىيە بۇ چاكسازى، بە برۋاي سەئىدى نوورسى مۇڧ بە سىروشتى خۇي ئارەزووى لەوەرگرتنى شتى باشە و كاتىك وشەي زىرو پەق دەبىستىت لىي پادەكات، وە مۇڧى سەرپىچىكار كاتىك وتارى بۇ دەدرىت بە شىۋازىكى نەرمونىان و دانايىانە و ئامۇژگارى باش كارى لى دەكات ، بەلام ئەگەر لەگەلدا شىۋازىكى تىژو تاوانبارانەي لەگەل بكاربەئىت بە دور نازانرىت لەسەر ئەو سەرپىچىيە بەردەوام بىت و تاوان ئەنجام بدات ^(۱).

لەو ئامرازانەش كە مامۇستا نوورسى بەكارى دەھىئا بۇ چاكسازىيە برىتى بوون لە ^(۲) :

۱- دلىيى لەسەر دلىسوزى و پەيوەندى بەخواوە.

۲- پشتىوانى پابەندبوون بە ئايىنى پىرۆزى ئىسلام.

۳- دوركەوتنەو لە پەخنە و موناقتەشەي زۆر.

۴- شىۋازى دەستنىشان كردن.

بىگومان باشتىن ئامراز بۇ جى بەجى كردنى چاكسازىيە لە ھەموو كۆمەلگايەك

بە چاكسازى تاك و پەرورەدەكردن دەست پى دەكات.

يەككە لە رىگاكانى مامۇستا نوورسى بۇ تاكەكانى كۆمەلگا ئەو يەكە دەلى :

خۆت بە گەرە نىشان مەدە، با بچوك نەبىتەو، ئەئى ئەوكەسەي (ئەنا) يەكى دوو

چەندانەي تىدایە و گرفتارى خۆ بە گەرە زانين و لە خۇبايى بوون بوو ! پىويستە

(۱) (ھەمان سەرچاوەی پيشوو / ص ۲۲۶) .

(۲) (ھەمان سەرچاوەی پيشوو / ص ۲۴۹) .

شارەزای ئەم پێوەرە بیت : هەموو کەسێک پەنجەرە یەکی هەیه، چ بۆ سەیرکردن و چ بۆ خۆپیشانەدان، لێیەو دەپوانیته کۆمەڵ، ئەو پەنجەرە یەش پێی دەوتریت (پەلە و پایە) جا ئەگەر ئەو پەنجەرە یە لە بالای نرخ و بەهای خۆی بەرزتر بوو ئەوا بە (تکبر) بالای نرخ و بەهای خۆی درێژ دەکات تا کۆ لەم پەنجەرە یەو دەربکەوێت، بەلام گەر پەنجەرە کە لە بالای هیممەتی ئەو نزمتر بوو ئەوا بە (تواضع) ه وە خۆی بچووک دەکاتەو و دادەنەوێت تا لەو ئاستەدا دەبینیت و دەشبینیت، پێوەری مەزنایەتی لە مرقفانی کامڵدا (تواضع) ه، بەلام کەسانی بوودەلە و ناتەواو پێوەری بچووکیان (تکبر) ه ^(۱).

دووهم : چاکسازی لە بواری زانستی دا :

کاتێ مامۆستا نوورسی سەردانی (ئەستەمبول) ی کرد لە سیال (۱۸۹۶ م) پرۆژە یەکی پیشکەش کرد بۆ دانانی زانکۆ یەکی ئیسلامی لە پۆژەلانی (ئەنادۆل) بەناوی (زانکۆی زەهرا) لەسەر شیوازی (زانکۆی ئەزەم) ی میصر، سولتان (عبدالحمید) ئەم پرۆژە یە پەسەند کرد، بەلام بەهۆی سەرھەڵدانی جەنگی یەکەمی جیھانی ئەم پرۆژە شکستی هێنا ^(۲).

(۱) (بریسکەکان - نووسینی: سەعیدی نوورسی ، وەرگێڕانی بۆ زمانی کوردی: فاروق پەسول یەحیا / بەرگی ۳ ، ل ۸۰۲) .

(۲) (بدیع الزمان سعید النورسی - حقيقة التوحید - د. محمد سعید رمضان بۆتانی / ص ۵ -

سولتان عبدالحمیدى دووهم

مامۇستا نورسى دەربارەى گىرنگى زانست دەلئىت : بە زانست و ژىرى، بەلگو بە
 بىنن چەسپاۋە كە: پەيوەندى ياساكانى لەمەپ تەن و قەبارە بەرزەكان وەك :
 (كۆشكەر و پالئەن) ، ھەرۋەھا گۈيزەرەۋە و بۆلۈكەرەۋەى ئەو ھىزانەى كە لە ماددەدا
 ھەن وەكو (پووناكى و، گەرمى و، كارەبا) ئەو شتەى كە ھەرىك لەو كارانە
 پادەپەپىئىت لە پاستىدا ماددەى كە لە فەزادا ھەى و، ماددەى ھەلم لەگەل ئەو ھەشدا
 ھەر بە ماددەى ھەلم دەمىنئىتەۋە، كەچى وەكو ماددەكانى ترچەند جۆر شىۋەىەكى
 جيا جيا لەخۇ دەگرئىت، چونكە ھەرسى شىۋەى گازى و شلەمەنى و پەقى، كە تەنھا
 يەك ماددە دروست دەبئىت، وەك : ھەلم و سەھۆل و ئاۋ، بەھەمان جۆر ژىرى ھىچ
 پىگرمان نابئىت و نارازىشى لەۋەنىە كە ماددەىەكى ھەلم ھەوت جۆر چىن ھەبئىت، گەر
 بە وردى سەبرى تەن و قەبارە بەرزەكان بگرئىت، جياۋازى لە نىۋان چىنەكانى دا
 دەبىنرئىت، چونكە ھەرۋەك ئەو چىنەى پى كاكىشانى تىدايە و ۋە كۆمەلەى ھەر
 ديارە، ھەرگىز لە چىنى ئەستىرە چەسپىۋەكان ناچئىت، تەنانەت ئەستىرەكانى چىنە
 نەچەسپىۋەكان بە وئەنى ميوەى ھاۋىن كامىل و پىگەىشتوۋ دەرەكەن، كەچى گەل
 ئەستىرەى بى سنورى پىگەى كاكىشان كە وەك ھەر دەبىنرئى تازەكى پىكدئىن و
 بەرەو پىگەىشتن و كاملىبون دەپۆن، ھەرۋەك بە پووداۋىكى پاست دەزانرئىت كە چىنى
 ئەستىرە نەجۈلەكان لە كۆمەلەى خۆر ناچئىت بەمجۆرە، لە پى پووداۋ و ھەستەۋە،

واتا خیرایی زهینی مړوږ له تیځه یشتندا جیوازی نیوان حوت کومه له که و حوت چینه کان هه ست پیده کریت^(۱).

سیهم : چاکسازي له بواري کومه لایه تی دا :

ماموستا نورسی چاکسازي کومه لایه تی له کومه لگادا له خیزانه وه ده ست پی ده کات و ده لیت : خیزان مالیکي بچوکه بۆ مړوږ ، کومه لگاش له و پیکهاتوه و ژيانی مړوږ مالیکي بچوکه سهره پای نه وه ی که نارام و سهره خو دروستکراو بیت، له سهر بنچینه ی چاک، مړوږ کوپی ژینگه که یه تی که کاری تیده کات، وا ده پوانه نه ژینگه یه چاک بیت یان خراب بیت له بهر نه وه پیویست بوو له سهر بانگه وازکاران که هول و تیځوشانی گهره بخنه گهر بۆ چاکسازي کومه لگا بۆ گونجاندن له نیوان تاکه کانی پاراستنیان له پهرش و بلاوی و دووبه ره کی و دور له غه ش و هه موو نه خوشییه کومه لایه تییه کانی تر، ماموستا نورسی له چاکسازي دا پیگای دکتوره کانی گرتبوه بهر بۆ چاره سهرکردنی نه خوشییه کان، هه روه ک چون دکتور هه لده ستیت به دیاری کردنی نه خوشییه کان و دانانی چاره سهر به شیوازیکی سووک و ناسان، به م شیویه ماموستا نورسی له سهره تای کاره کی دا هه لده ستا به دیاری کردنی نه خوشی کومه لگا و دانانی چاره سهر بوی^(۲).

چواره م : چاکسازي له بواري ئابووری دا :

ماموستا نورسی له چاکسازي ئابووریدا کومه لیک پینمایي گرت بهر وه کو :
۱- هاندان له سهر زه کاتدان به وه ی که زه کات گرنگییه کی گهره ی هیه و به شداری راسته وخوی هیه له سهر چاره سهر کردنی کیشه ئابووریه کاندان.

(۱) (بریسکه کان - نویسینی: سه عیدی نورسی ، وهرگیپانی بۆ زمانی کوردی: فاروق په سول / بهرگی ۲ ، ل ۱۳۲ - ۱۳۳) .

(۲) (سعید النورسي حرکت و مشروع الإصلاح في تركيا - د. آزاد سعید سمو / ص ۲۷۰) .

۲- ھاندان لەسەر كاسىبى و كار كىردن و پەيدا كىردنى پۆزى، ئىسلام نۆر ھانمان دەدات لەسەر كا كىردن و پەيدا كىردنى پۆزى، ھەر ھە ئىسلام موسولمان ھان دەدات كە بىيىتە پەگەزىكى بە سوود و بەرھەمھىن لە كۆمەلگە كەيدا و نەبىيىتە كەسىكى بار بەسەريانەو و پشت بېسەستى بە كەسانى تر لە پەيدا كىردنى بۆيى ژیان و ھەموو پىداوۈستىيە كانى تىرى..

۳- پىنمايى بە كاربەر و ھەلەدان بۆ بەرھەمھىننى سەرجاھى و زەو پىۋىستى.. بەپاى مامۇستا نوورسى پىنمايى لە بەكاربەردن سوودى نۆرى ھەيە بۆ تاك و كۆمەلگە لەسەر شىۋانزىكى يەكسان، لەم سوودانەش :

أ- ھاتنە خوارەھى خىرو بەرھەكەت و پارىزگارى لەسەر پىزى مرقۇف ، پىۋىستە لەسەر بەكاربەر كە تاك بىت يان دەۋلەت بىت ھاۋسەنگى بكات لە نىۋان ئەۋكەسانەى دەچنە ناۋى، چونكە ئەۋە نەكات توۋشى گىروگرفت دەبىت لە بودجە كەيدا..

ب- سوپاس كىردنى خوا لەسەر نىعمەتە كانى، ئەو مرقۇفەى پابەندە لە پىنۋىنى لە بەكاربەردن، ئەۋكەسەيە سوپاسى خۋاى گەرە دەكات لە نازو نىعمەتە كانى كە بەسەريدا پىزاۋە، نىعمەت ئەۋشەيە كە خۋاى گەرە دەيدات بە بەندە كانى، وە پىۋىستە لەسەر مرقۇف بەفېرۋى نەدا.

ج- بىگومان ھەموو تاكە كانى كۆمەلگە لەسەر يەك پلە نىن لە پۈۋى ئابۋورىيەۋە، لەبەر ئەۋە چىنى ھەژار بە بەردەۋامى چاۋيان لە دەۋلەمەندە بەۋەى دەۋلەمەند دەيىبە خىشەت يان بە فېرۋى دەدات بە ئاسانى^(۱) ..

(۱) (سەئىد النورسى حركتە و مشروعە الإصلاحى فى تركىا - د. آزاد سەئىد سمو / ص ۳۱۵ - ۳۱۷) .

پېتجەم : چاگسازى لە بوارى سياسى دا :

مامۇستا نوورسى كاتېك باس لە سەركردهكان دهكات، دهلېت : تەنها يەك
 رەوشت لە سەر يەك شێوہ لە چەند جێيەكى جياجيا دا جوراو جور دەردەكھۆي ،
 تاويك ناشيرين و تاويكى تريش بە مەلائىكەتيكى پۇج سووك دەردەكەويٽ، جارېك
 باش و جارېك خراپ دەبينرېت، ئەمانەى خوارەوہ نمونەى پوونكردنه وەن، ئەو
 دەروون بەرزىەى كە لاوازە بەرامبەر بەهيزان هەستى پى دەكەن گەر لە مرؤفى
 بەهيزدا بېت بە (تكبر) و لە خۆبايى بوون دادەنرېت، هەروەها ئەو (تواضع) ەش كە
 مرؤفى بەهيز بەرامبەر لاواز هەستى پى دەكات گەر لە باباى لاوازا بېت بە زەليلى
 دادەنرېت ^(۱) .

جدديەت و ليبرانى كاربەدەستان و حوكمرانان لە پى و شوپىنى كارەكانياندا
 (ويقار) و نەرم و نيانى لەويدايە بە (زەليلى) لە قەلەم دەدرېت، بەلام ئەگەر ئەو
 جدديەتە لە مائەوہدا دەريپرېت ئەوا دەبېتە بەلگەى (تكبر) و گەر نەرم و نيانيش
 بېت ئەوا بەلگەى (تواضع) ^(۲) .

۸) ئەو هەوالەى كە سەرلەبەرى مامۇستا نوورسى گۆرى و پاشان كەوتە
 هەول و تيكۆشان بۆ بلاوكردنهوہى پەيامى ئىسلام كە دواتر ناوى دەرکرد بە
 (كۆمەلى نوور) :

لە ساڵى (١٨٩٧ م) دا مامۇستا سەعیدى نوورسى ئەو هەوالەى لە پۆژنامە
 ناوخۆيیەكاندا خويندەوہ كە : (گلاستون) ى وەزیری موستەعمەراتى بەريتانيا لە

(۱) (بريسكەكان - نووسینی: سەعیدى نوورسى ، وەرگێڕانی بۆ زمانى كوردی: فاروق پەسول
 یەحیا / بەرگی ۳ ، ل ۸۰۳) .

(۲) (هەمان سەرچاوەى پېشوو / بەرگی ۳ ، ل ۸۰۴) .

په رله مانی ولاته کهیدا نوسخه یه کی (قورئانی پیروژ) ی به دهسته وه گرتووه و به ئەندامانی په رله مانی وتووه : (هه تا ئەم قورئانه له ناو موسولماناندا بمیختیت ئیمه ناتوانین حوکمرانیان بکهین، که واته چار ته نهها ئه وه یه که قورئان له سه رزه ویدا نه هئیلین، یا خود په یوه ندیی موسولمانه کانی پیوه بیچرین) !

وینه ی گلا دستون و السیر آنتونی

ئەم هه واله ته زووی به جهسته ی (سه عیدی نوواری) دا هیناو حه وانه وه و سره وتی لای بپی و، بۆ هه موو کهسانی ده وروبه ری خۆی به ئاشکرا پاگه یاند که : (ده بی به به لگه بۆ هه موو جیهانی بچه سپیتم و پییان بسه لمیتم که "قورئانی پیروژ" خۆریکی مه عنه وی یه، تیشکی ئه و خۆره هه رگیز کز نابیت و بووناکیه کهشی به هیچ که سیک ناکوژیته وه) ^(١).

(١) (بوخته ی چه ند لایه نیکی ژیا نی زانی گه وده ی کورد سه عیدی نوواری - نووسینی: فاروق ره سول یه حیا / ل ٨) .

(۹) دانراوو نووسینهکانى مامۆستا نوورسى :

شایانى باسە مامۆستا سەعیدى نوورسى بە چەند زمانى پەيامەکانى نووسیوه لهوانه (تورکى ، عەرەبى ، کوردى) ، له سەرەتادا ئەم پەيامانه دەستنوس بووه و بە شیوهى نامىلکه بلأوى کردوونەتەوه، ئەمەش له سالانى (۱۹۲۷ - ۱۹۵۰) ى میلادیدا بووه، بەلام دواى ئەوهى حکومەت دوو لیژنە له پیاوانى خۆى و مامۆستایانى ئایینى دادەننى بۆ پێداچوونەوه و چاوخشاندن بە بابەت و باسەکانى ناو ئەم پەيامانەدا ئەویش بۆ دوو مەبەست :

یەکەم : بزائن ئایا ئەم پەيامانە دژ بە بنەما ئایینیەکانى ئیسلام نەنووسراون و پێچەوانەى دەقه قورئانییەکان نین.؟

دووەم : بزائن له پەروى فیکرى و ئایدۆلۆژیاوه هیچ زیانێکى بۆ دارو دەستەکەى حکومەت تیدا نیه.؟! :

دواى ئەوهى هەردوو لیژنەکە گەیشتنە ئەو قەناعەتەى کە ئەم پەيامانە بى خەوشن و سەرچاوهى له قورئانەوه گرتووه و دوورن له سیاسەت و تەداخولاتى حیزبى، بریاریاندا کە مافى چاپ کردن بدرى بەم پەيامانە و بە شیوهیهکى پەسمى بلأوبکرێنەوه.

له پاش ئەو بریاره ئیتر مامۆستا له سالانى (۱۹۵۶ - ۱۹۵۹) میلادى هەستا بە کۆکردنەوهى سەرجهم (پەيامەکانى نوور) له دوو توپى چەند بەرگێکدا کە ئەویش بریتین له مانە:

ئەو کتیبانەى کە تەنها بە زمانى (تورکى) نووسیونى بریتین له :

۱. سۆزلەر (واتە: وتەگان) : کە پێکدێت له (۳۳) نامە ، له لایەن مامۆستا (إحسان قاسم صالح) هوه وەرگێردراوه تە سەر زمانى (عەرەبى) و، دواتریش له لایەن مامۆستا (فاروق پەسول یەحیا) وه وەرگێردراوه بۆ زمانى (کوردى) .

و هه‌رگێڤدراوه‌ته سه‌ر زمانى (عه‌ره‌بى) و، دواتریش له‌لایه‌ن مامۆستا (فاروق په‌سولّ یه‌حیا) وه‌رگێڤدراوه‌ته سه‌ر زمانى (کوردى) . (پاشهبه‌نده‌كان) كه‌ سێ كتیبه‌ جیا جیا و سه‌ربه‌خۆن، كه‌ بریتین له‌: یه‌كه‌م: (پاشهبه‌ندى بارلا) : ئه‌و نامانه‌ی له‌خۆ گرتوه‌ كه‌ له‌ سه‌ره‌تای په‌هه‌نده‌ بوونی مامۆستا نوورسى بۆ (بارلا) له‌ ساڵى (١٩٢٧ م) و نیشه‌ته‌جێ کردنى زۆره‌ملیّی له‌وێ، نووسران.. تا ئه‌و ده‌مه‌ی كه‌ ساڵى (١٩٣٥ م) له‌گه‌ڵ قوتابیانیدا بران بۆ دادگای گه‌وره‌ی جه‌زا له‌ شارى (ئه‌سكى شه‌هر) و به‌ به‌ندیخانه‌ی ئه‌وێ سپێزران. دووه‌م: (پاشهبه‌ندى قه‌سته‌مۆنى) ئه‌و نامانه‌ی نێوان مامۆستا نوورسى و قوتابیانی ئه‌وى له‌خۆ گرتوه‌ كه‌ دواى به‌سه‌ر بردنى ماوه‌ی حوكمه‌كه‌ی له‌ به‌ندیخانه‌ی (ئه‌سكى شه‌هر) و نه‌فى کردنى بۆ (قه‌سته‌مۆنى) له‌ ساڵى (١٩٣٦ م) و نیشه‌ته‌جێ کردنى زۆره‌ملیّی له‌وێ، ده‌گه‌ڕێته‌وه‌.. هه‌تا بردنى خۆى و قوتابیانی نوور بۆ دادگای (ده‌نیزلى) له‌ ساڵى (١٩٤٤ م) دا. سێیه‌م: (پاشهبه‌ندى ئه‌میرداغ) ئه‌میشه‌ دوو به‌شه‌: به‌شى یه‌كه‌میان :

نه نامانه ماموستا نورسین که دواى دهرچوونى برپارى بڼى تاوانى له دادگای (دهنیزلی) سالى (۱۹۴۴ م) و نيشته جئى کردنى زوره مليى له شارى (نه میرداغ) نووسیونى. نه م به شه به ته و اووونى سالى (۱۹۴۷ م) کوتایى پڼى دیت، که له و به رواره دا بردران بویه نديخانه ترسناکه که (نافیون) . به شى دوه مېشى : له سالى (۱۹۴۸ م) يوه ده ست پڼى ده کات، واته دواى نازاد بوونى ماموستا نورسى و قوتابيانى له به نديخانه (نافیون) و گه پانه وهى بؤ (نه میرداغ) و نيشته جئى کردنى زوره مليى له وى مه تا کؤچى دواى ^(۱) .

۶. تاريخچه حياه : (واته : ميژووى ژيان) سېره ي زاتى ماموستا خويه تى ^(۲) .

۷. سنوحتات : (نه م کتېبه له لايه ن ماموستا (احسان قاسم صالح) هوه وه رگيردراو ته سهر زمانى عره بى به ناوى "سانحات") .

۸. طلوعات .

۹. اشارات .

۱۰. رموز .

(۱) (هه مان سهرچاوه ي پېښور به لام / ص ۱۲۳) .

(۲) (پاشبه نده کان / نووسينى : ماموستا سه عېدى نورسى — وه رگيرانى له عره بيه وه بؤ

کوردى : فاروق په سول يه حيا / به رگى ۵ ، ل ۶ - ۷) .

ئەو كىتپانەى كە بە زمانى (توركى و عەرەبى) ش نووسىونى و لە ژۇرنالونىشانى
(آثار بدیعیة) ^(۱) لە بەرگى (صیقل الإسلامی) دا كۆى كىردوونەتەوہ بریتىن لە :

۱. المحاکمات عقلیة.

۲. المناظرات.

۳. الخطبة الشامیة: بریتىنە لە و تارەى كە لە سەئال (۱۹۱۱ م) دا لە
سەردانى بۆ ولاتى (شام) ، لەسەر مینبەرى مزگەوتى (ئەمەوى) لە دیمەشق
بە زمانى عەرەبى دای و ئاراستەى زانایانى ئەو ولاتەى كىردبوو، كە دواتر
بە ناوونىشانى (الخطبة الشامیة) ناویانگى دەرکرد و چەند جارێك چاپ كراو،
پاشان ھەر خۆى بە درێژەپێدانەوہ وەرگێڤرا بۆ زمانى (توركى) ^(۲) .

۴. الخطوات الست: ئەو نامىلكەىە بوو كاتێك ئینگلیزەكان
ئەستەمبولیان داگیركرد لە ئازارى (۱۹۲۰ م) سەئیدى نوورسى ئەو
نامىلكەىەى دانا، كە تیايدا زۆر بە تووندى ھێرشى كىردە سەر ئینگلیزەكان
و، ھۆكارەكانى ناھۆمىدى تیدا پووجەل كىردبووہوہ و ھانى خەلكیدا كە نا
ئومىد نەبن ^(۳) .

ئەو كىتپانەى كە تەنھا بە زمانى (عەرەبى) نووسىونى بریتىن لە :

۱. قزل إيجاز على سلم المنطق.

۲. تعليقات في المنطق.

(۱) واتە: ئەسەرەكانى پێشین) .

(۲) (وتەكان / نووسىنى : مامۇستا سەئیدى نوورسى — وەرگێڤرانى : فاروق پەسولّ یەحیا /
بەرگى ۱ ، ل ۹۸۰) .

(۳) (سەرچاوەى پێشوو / بەرگى ۱ ، ل ۹۸۱) .

پوخته يهك له ژياننامه ي پيشه واپان

٣. **إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز:** ئه م كتيب ه له گهرمه ي جهنگدا دايناهه (كه ئيسټا له به شي خوښدني دوكتوراي وانه ي "ته فسير" له زانكوي نه زهر به دهرس ده خوښريت) ^(١).

٤. **المثنوي العربي النوري.**

ئه وهش كه به زماني (كوردی) ش نووسيويه تي ته نها بریتيه له م بابته كه به ناوی: (ئە ی گە لی كوردان) له ژماره يه كي گۆڤاري (تعاون ترقی كورد) سالی (١٩٠٨) له ئه سته نبول بلاوی كردوته وه ^(٢).

فاروق رسول يه حيا

إحسان قاسم الصالح

(١٠) میژووی کۆچی دوايي ^(٣):

له سه عات سي و نيوي (شهوي قه در) ي مانگي په مه زاني سيال (١٣٧٩) ي كۆچي به رامبه ر (٢٣ / ٣ / ١٩٦٠) زاييني به دهم بانگي په روه ردگاريه وه پويشت و

(١) (سه رچاوه ي پيشوو / به رگي ١ ، ل ٩٨١) .

(٢) ئه م زانياريه م له ده مي ماموستا (فاروق په سول يه حيا) خويه وه بيست ، كه له پوژي چوارشه ممه ، به روار ي : (١١ / ٧ / ٢٠١٢) له سه ردانتيكدا بۆ ماله وه يان پني پاگه ياندم .

(٣) (پوخته ي چه ند لايه نيكي ژياني زاناي گه وړه ي كورد سه عيدي نوورسي - نووسي ني: فاروق په سول يه حيا / ل ٢٠) .

كۆچى مائىتايى لەم دىنيا فانيه كرد.

خوای گەورە و مېهرەبان نوقمى پەحمەتى فراوانى خۆى بکات و بە بەهەشتى
بەرىن شادى بکات (ئامىن) .

شايانى وتە چەند مانگىك دواى كۆچى دواى، كاربەدەستان لە گۆرەكەى
دەريان ھىنا و لە شوئىنىكى نەزانراودا ناشتيانەوہ !

ئەوہى لىزەدا جىگەى سەرنجە ئەویش ئەوہىە : كە مامۆستا نوورسى پىش
ئەوہى كۆچى دواى بکات داواى لە خوا كەردبوو كە گۆرەكەى نەبىتە نەزرگای
موسولمانان و بەھۆى ھاتنە سەر گلگۆكەى تووشى گوناھ بىن.

(۱) ئەو خزمەتە ناپابانەى كە بە مامۆستا نوورسى كراوہ لە دواى وھفات
كردنى برىتىن لە ^(۱) :

يەكەم : تا ئىستا لە (توركيا) نو دانە كۆنگرەى جىھانى و دەيان كۆپ و
سىمىنارى ناوخۆى لە سەر ژيان و بىرى مامۆستا نوورسى گىراوہ .

ھەروەھا لە سەر ئاستى جىھانىش چەشنى (مىصر و، مەغرىب و، جەزائىر و،
ئەردەن و، مالىزىا و، ئوستراالىا و، ئەندونىسيا و، يەمەن و، چاد و، ئەلمانىا و، بۆسنە
و، فلىپپىن و، سوودان و، باشورى ئەفرىقىا و، شوئىنانى تىرىش ..) كۆنگرەى جىھانى و
كۆپ و سىمىنارى زانستى لە ئاستە ئەكادىمىيەكاندا لە سەر پىشكەش كراوہ .

دووھم : لە كوردستانى عىراقىش ھەتا ئىستا سى سىمىنار تايبەت كراوہ بە
مامۆستا نوورسى و پەيامەكانى، لە شارەكانى (ھەولێر ، سلېمانى ، سۆران) .

سېيھم : تا ئىستا سى مزگەوت بە ناوہوہ ناوئراوہ لە شارەكانى (سلېمانى ،
سۆران ، كەركوك) .

(۱) (پوختەى چەند لايەنىكى ژيانى زانای گەورەى كورد سەئىدى نوورسى - نووسىنى: فاروق
پەسول يەحيا / ل ۲۰ - ۲۳) .

چوارەم : لە چەند زانكۆيەكى جيهاندا هەندى بەرھەمى "مامۆستا نوورسى" لە ناوەندى مەنھەجە پەسمیەكان و سەرچاوە زانستییەكاندا دانراون و بە دەرس دەخویندرێن، وەك : زانكۆى (ئەزھەرى مىصر) و، زانكۆى (محمد الخامس) لە مەغریب و، زانكۆى (ئىسلامى جیهانى) لە مالیزیيا.

پینجەم : وەرگێڕانى (پەيامەكانى نوور)^(۱) بۆ زۆربەى زمانەكانى جیهان لەوانە : (عەرەبى ، ئینگلیزى ، ئەلمانى ، فەرەنسى ، پووسى ، ئۆردى ، فارسى ، ئیتالى ، كۆجاراتى ، مەلایا ، پۆمانى ، چینی ، بولگارى ، پورتوگالى ، ئەلبانى ، بۆسنى ، ئیسپانى ، مەقەدۆنى ، كوردى) ھەروەھا هەندى زمانى تریش كە كۆى ھەموویان تا ئیستا گەشتووەتە پەنجا و دوو (۵۲) زمان.

(۱۲) ئەو كەتیبانەى كە لەسەر (سەعید نوورسى) نووسراون بە زمانى عەرەبى بریتین لە :

- ۱- فى ظلال رسائل النور - د. مأمون فریز جزار.
- ۲- سعيد النورسي رجل الإيمان فى محنة الكفر والطفیان - د. أدیب إبراهيم الدباغ.
- ۳- الإدراك الروحي بين التصوف والنورسي - مجموعة من الأساتذة.
- ۴- التربية السلوكية عند بدیع الزمان النورسي - مجموعة من الأساتذة.

(۱) شایانى وتە: یەكەم كەسیك كە ھەولێ وەرگێڕانى (پەيامەكانى نوور) یدا بۆ زمانى عەرەبى مامۆستا (مەلا عبدالله) ى برا گەورەى مامۆستا نوورسى بوو. پاشان یەكێك لە قوتابییەكانى مامۆستا نوورسى كە ناوی (لەفیف) بوو لە ساڵ (۱۹۷۴ م) بەشێك لە پەيامەكانى وەرگێڕاووەتە سەر زمانى عەرەبى. ھەروەھا مامۆستا (إحسان قاسم الصالحى) تەواوى (پەيامەكانى نوور) ى لە تورکیەو وەرگێڕاووەتە سەر زمانى عەرەبى.

- ٥- النورسى أديبا - مجموعة من الأساتذة.
- ٦- الجمالى فى الفكر الإسلامى المعاصر - مجموعة من الأساتذة.
- ٧- فقه المقاصد والحكم - مجموعة من الأساتذة.
- ٨- من قضايا القرآن والإنسان فى فكر النورسى - أ. د. زياد خليل الدغامين.
- ٩- المعنى القرآنى فى رسائل النور - أ. د. عشراتى سليمان.
- ١٠- الإسلام فى تركيا الحديثة بديع الزمان النورسى - شكران واحدة.
- ١١- سؤال الأخلاق فى مشروع النورسى.
- ١٢- التعليم فى ضوء فكر النورسى - د. إبراهيم أبو محمد.
- ١٣- الصور والمرآيا - أديب إبراهيم الدباغ.
- ١٤- البعد العقدي - د. الشفيح الماحي أحمد.
- ١٥- أسس الوحدة الفكرية - د. عبدالكريم عكيوي.
- ١٦- النورسى فى رحاب القرآن - أ. د. عشراتى سليمان.
- ١٧- سيرة ذاتية مختصرة - إحسان قاسم الصالحي.
- ١٨- الأمثال فى رسائل النور - د. الشفيح الماحي أحمد.
- ١٩- مقاصد رسائل النور - أ. د. عمار جيدل.
- ٢٠- رسالة الاجتهاد ، قراءة تحليلية - أ. د. قطب مصطفى سانو.
- ٢١- بحوث فى الإعجاز والتفسير - د. أحمد خالد شكري.
- ٢٢- النورسى أديب الإنسانية - أ. د. حسن الام.
- ٢٣- الإمام النورسى والتعامل الدعوي مع القومى - د. ليث سعود جاسم.
- ٢٤- ذكريات عن سعيد النورسى - ترجمة : أسيد إحسان قاسم.
- ٢٥- ماهية الإنسان - د. عمار جيدل.
- ٢٦- فى آفاق النور - أديب إبراهيم الدباغ.
- ٢٧- اصدااء النور - أديب إبراهيم الدباغ.
- ٢٨- معالم التجديد عند النورسى - أ. د. محسن عبد.

پوخته يک له ژياننامه ي پيشه واپان

- ۲۹- مفاتيح النور - د. فريد الأنصاري.
- ۳۰- البديع الزمان النورسي سيمياء الشكل - ا.د. عشراتي سليمان.
- ۳۱- النورسي وإثبات الحقائق الإيمانية - د. عمار جيدل.
- به زمانی رهسەنی کوردیش ئەم بابەتەنە ی لهسەر نووسراوه:
- ۱- کورته پیناسه يه کي په يامه کاني نور - حبيب محمد سعيد.
- ۲- چەند چەپکي بيره وەري سه بارەت به مامۆستا سه عیدی نوورسی - نووسینی: اسيد إحسان قاسم / وەرگيرانی: حبيب محمد سعيد.
- ۳- پوخته ي چەند لایه نیکي ژيانی زانای گه وری کورد (بديع الزمان سه عیدی نوورسی) - فاروق رهسول يه حيا.
- ۴- چاکسازييه کاني سه عيد نوورسی و هه لويسته کاني به رامبه ر به دهسه لاتدارانی تورکيا - نووسینی: خالد دوستي.
- ۵- په يامی پوچ - نووسینی: د. خه ديجه نه براوی / وەرگيرانی: زانا ناجی.

۱۳) هەندئ له وینه کانی پيشه واپان نوورسی :

وينه ي مامۆستا سه عیدی نوورسی

کاتس هه لهاتنی له سه رباژگه ي دیله کان له روسيا (۱۹۱۸ م)

وېنەنى مامۇستى سەئىدى نوۋرىسى
لە سەرەتاي يەكەم جەنگى جىھانىدا

وېنەنى مامۇستى سەئىدى نوۋرىسى
لە سەرەتاي پۇشتىنى بۇ بارلا

پوختەپەك لە ژياننامەى پېشەوايان

٤٠

ويېنەنى مامۇستى سەئىدى نوورسى

لە گەل عبدالرحمن برازاس

Hedizsamman Said Noursi'nin Afyon mahkemesi sırasında çekilmiş bir fotoğrafı.

ويېنەنى مامۇستى سەئىدى نوورسى

لە كاتى نوپۇز كوردنا

پوښتېمك له ژياننامې پېښه وایان

1942-1943 څخه په ښار کې د ښار څخه راوتونکي ښارګوټي څخه

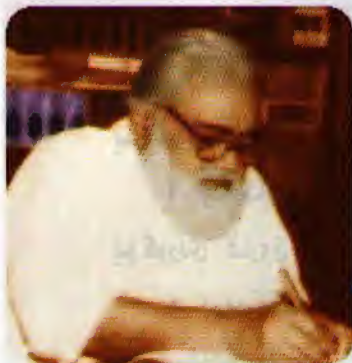
وینډې ماموستا سعيدي نوورسي
له تهمه نې (۸۳) سالیډا و سالن پېښ ومفاتی

سەرجاۋەكان:

۱. پوختەى چەند لايەنىكى ژيانى زاناي گەۋرەى كورد سەئیدى نوورسى / نووسىنى: فاروق رەسول يەحيا.
۲. سەردانىكى مەيدانى بۇ مائى مامۇستا (فاروق رەسول يەحيا) كە ئە دىيارى كوردنى نووسراۋەكانى مامۇستا نوورسى زانىيارى پىندام (خوۋى گەۋرە پاداشتى بداتەۋە و لەسەر كارى خىر بەردەۋامى بىكات).
۳. وتەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرانى ئە غەرەببەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۴. بىرىكەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرانى ئە غەرەببەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۵. تىشكەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرانى ئە غەرەببەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۶. پاشبەندەكان / نووسىنى: مامۇستا سەئیدى نوورسى - ۋەرگىرانى ئە غەرەببەۋە بۇ كوردى: فاروق رەسول يەحيا.
۷. چەند چە پىكى بىرەۋەرى سەبارەت بە سەئیدى نوورسى / (ئاسىد احسان قاسم) چە پىكى كوردون و ئە تۈركىيەۋە كوردونى بە كوردى - (حبىب محمد سەئىد) یش ئە غەرەببەۋە كوردونى بە كوردى / سالى چاپ (۱۹۹۵ م).
۸. چاكسازىيەكانى سەئىد نوورسى / نووسىنى (خالىد دۇستى).
۹. يەك دوو سەرجاۋەى نەنتەرنىت.

پوختەيەك

لە ژياننامەى پيشەوا مەودودى

- (١) ناوى تەواوى
 - (٢) شوێنى لە دايك بوونى
 - (٣) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى :
 - (٤) شىوازى پەروەردەكردن و پيگەياندى ئىمام مەودودى
 - (٥) قۆناغەكانى خويندن و پەلەى زانستى و لىهاتوويى
 - (٦) ئىمام مەودودى و كارى رۆژنامەوانى
 - سەرپەرشتى كردنى گۆڤارى (ترجمان القرآن)
 - (٧) هاوسەرگرتنى مەودودى
 - (٨) هيجرەت كردنى پيشەوا مەودودى بۆ (دار الإسلام)
 - (٩) هەول و تىكۆشان بۆ دامەزراندنى كۆمەڵگە ئىسلامى
 - (١٠) زیندانی كردنى پيشەوا مەودودى
 - (١١) دانراو و نووسینەكانى مەودودى
 - (١٢) میژووی كۆچی دوایی
 - (١٣) ئەو كەتیبانەى كە لەسەر (مەودودى) نووسراون بە زمانى عەرەبى لەوانە
 - (١٤) ستایشى زانایان لە بارەى پيشەوا (مەودودى) یەوە
 - (١٥) پەيوەندى نێوان ئیخوان موسلیمین و پيشەوا مەودودى:
 - (١٦) هەندى لە وێنەكانى پيشەوا مەودودى
- سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەيه

پوختە يەك

ئە ژياننامەي پېشەوا مەودودى

(۱) ناوى تەواوى :

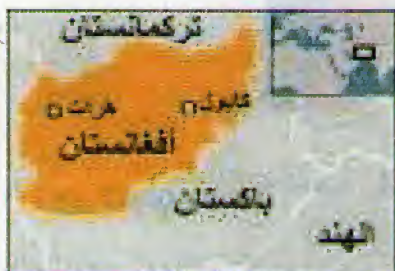
ناوى (ئەبو ئەلەي) ي كۆپى سەيد (ئەحمەد) ي كۆپى (حەسەن) ي مەودودى يە .

(۲) شوپنى لە دايك بوونى :

پۆژى جومعه لە بەروارى (۲) ي رەجەبى سالى (۱۳۲۱) ي كۆچى بەرامبەر (۲۵ / ۱۱ / ۱۹۰۳) ي زاين لە شارۆچكەي (جىلى بورە) نزيك شارى (ئورەنج ئاباد) كە سەر بە ولايەتى (حەيدەر ئاباد) ي باشورى ولاتى هندستانە لە بنەمالەيەكى موسولمان و ئىسلام پەرورە لە دايك بوو و چاوى بە دنيا ھەلھيتاۋە ^(۱) .

(۱) ئەم مېژووھ لە ساينى (المكتبة الشاملة) وەرگىراۋە .

بەلام لە راستیدا ئەصل و بنەچەي (مەودودی) دەگەرێتەوێ سەر جەزیرەي عەرەب، چونکە باپیرە گەرەي که ناوی شیخ (قطب الدین بن مودود) بوو نزیکی هەزار سال پيش ئیستا کۆچی کردوو بەرەو (جشت) ی نزیك شاری (هیرات) ی ولاتی ئەفغانستان، کە لە بنەپەتدا نەسەبیان دەگەرێتەوێ سەر پيشەوا (حسین) ی کورپی (عەلی)، دواتر باپیرە گەرەي (ضواجە مودود) لە کۆتایی سەدەي نوێ هيجریدا چووێتە شارۆچکەي (برناس) کە دەکەوێتە باکور ی پۆژئاوای (دەلهی) پایتەختی (هیندستان) ه وە، وە دواتر لە زەمانی (شا عالیم) دا کە یەکیک بوو لە پادشاکانی مەغول لە (هیند) دا کۆچ دەکا بۆ (دەلهی)، ئیتر لەوێ دەمی نەوێ هەتا ئەوکاتەي سەید (ئەحمەد) ی باوکی (ئیمام مەودودی) کۆچ دەکا بۆ (ئورنج ئاباد) کە دەکەوێتە باشوری هیندستانەوێ^(۱).

نەخشەي ئەفغانستان

نەخشەي هیندستان

(۱) (أبو الأعلى المودودي عصره، حياته، دعوته، مؤلفاته - تأليف: أليف الدين الترابي / ص ۱۱۶).

(۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه‌گانی :

۱- باوکی:

ناوی سه‌ید (ئه‌حمەد) ی کوپی (حه‌سەن) ی مه‌ودودی به، سالی (۱۸۵۰) ی زاین له شاری (ده‌له‌ی) له‌دایک بووه و، به‌کێک بووه له خویندکاره‌گانی زانکۆی (علیکرة) که (سیر سید أحمد خان) ^(۱) دامه‌زێنه‌ری بووه. دواي ئه‌وه‌ی که به‌کێ له خزمه‌ نزیکه‌گانی چاوی پێ ده‌که‌وێ که سه‌ید (ئه‌حمەد) خه‌ریکی یاری کاراتیه و پۆشاکێ ئینگلیزی له‌به‌رکردووه، پاشان ئه‌م هه‌واله به باوکی ده‌گه‌یه‌نێ، دواتر باوکیشی به په‌له سه‌ید (ئه‌حمەد) ی له زانکۆی (علیکرة) ده‌ره‌ینا و خسته‌ی زانکۆی (ئاله ئاباد) ه وه تا له‌وێ وانە‌ی پارێزه‌ری (مه‌حامات) بخوینێت.

جا کاتێ سه‌ید (ئه‌حمەد) خویندنی ته‌واوکرد بووه مامۆستای (وه‌لی عه‌هد) له ویلايه‌تی (دیوکه‌ره) و، بۆ ماوه‌ی چه‌ند سالی له‌وێ مایه‌وه و، کاتێ (وه‌لی عه‌هد) یش مرد ئیتر ده‌سته‌به‌جێ (دیوکه‌ره) ی به‌جێ هێشت و پووی کرده کاری پارێزه‌ری له شاره‌گانی هندستان وه‌ک (میرت) و (غازی ئاباد) و (بڵند شه‌هر) .

(۱) (سید أحمد خان بهادر) له (۱۷ / ۸ / ۱۸۱۷) ی زاین له‌دایک بووه و، له (۲۷ / ۳ / ۱۸۹۸) کۆچی دواي کردووه، مامۆستایه‌کی فی‌رخوازی موسوڵمانی هیندی بووه، له بنه‌چه‌دا نه‌سه‌بی ده‌گه‌پێته‌وه سه‌ر ئیمام (عه‌لی کوپی ئه‌بی تالیب) ، سالی (۱۸۶۳) ی زاین دامه‌زێنه‌ری (جمعیه علمیة أدبیة) بووه له شاری (غازی بور) ه، هه‌روه‌ها کاتێ چووه شاری (علیکرة) په‌یمانگایه‌کی ته‌علیمی دامه‌زاند له (۲۴ / ۵ / ۱۸۷۵) ی زاین، پاشان په‌یمانگایه‌ پێشه‌که‌وتنی به‌خۆیه‌وه بینیه‌وه و بوو به کوللیه به‌ناوی (الکلیة الشرقية الأنجلو إسلامیة) ، دواتر ناوی بوو به زانکۆی (علیکرة) ، شایانی باسه ته‌ئسیری حوکمرانی مه‌غۆله‌کان و فیکره‌ی پۆژئاوای له‌سه‌ر بووه، ئه‌ویش به نییه‌تی خزمه‌ت کردن به موسوڵمانانی هندستان.

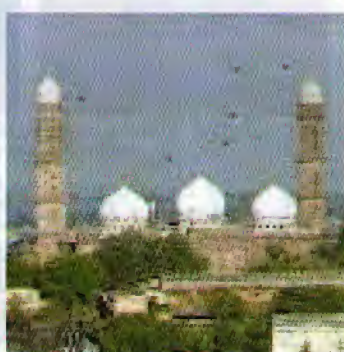

سید احمد خان بهادر

دواتر له ساڵى (١٨٩٦) ى زاین سهفهري کرد بۆ شارى (ئورهنج ئاباد) که سهر به ویلايهتى (حهیده ر ئاباد) ه بۆ کارى پارێزهري، پاشان لهوێ چاوى دهکهوێ به شیخ (محي الدين خان) که سهروکی (ئهنجومهنى قهزاء) بوو له (ئورهنج ئاباد)، ئیتر بههۆى وهرع و تهقواى شیخ (محي الدين) ه وه ئهوفیکره پوژئاواییه که کهمى کاریگهري له سهري ههبوو وازی لى هیناو به تهواوى گهرايه وه بۆلای خوا و توانی پێرهوی ژيانى خۆى بگۆڕی و، وه له گهڵ کارى پارێزهريیه کهیدا دهستی دایه بانگه وازی ئیسلامی و بلاوکردنه وهى ئایینی خوا، ئهم گۆرانهش پێکهوتى سهالا (١٩٠٠) ى زاین بهرامبه ر (١٣١٨) هيجری بوو.

ئیترا له دواى ئه وهى که تهوبه ی کرد و به جوانی گهرايه وه بۆلای خوا پارێزهري له قهزییه نه ده کرد که حق نه بوایه، هه ر بۆیه به هۆى ئهم ههلوێستهیه وه بارى ده رامه تی زۆر لاوازبوو به تهواوى نهیده توانی بژێوی خێزانه که ی ده ربکات تا وای لیها ت له ساڵى (١٣٣٣) ى هيجریدا (ئورهنج ئاباد) ى به جی هیش ت و پوو یکرده (حهیده ر ئاباد) ئه و ده مه ش بارى ته ندروستی زۆر ته واو نه بوو، وه به ره و خراپی ده چوو، له ویش ته نها شه ش مانگ خۆى بۆ گهراو پاشان ئه ویشی به جی هیش ت و پوو یکرده شارى (بهوبهال) که کوپه گه وره که ی سهید (ئه بو محمد) ما لى له وێ بوو،

وه به پړوه بهری ده‌ستگای شاره‌وانی (بهوبهال) بوو، پاشان تووشی شه‌ل‌ل بوو، وه به و جوړه مایه‌وه له‌لای (نه‌بومحمد) ی کوږی هه‌تا چوار سال، دواتر له سېالا (۱۳۳۹) ی هیجری به‌رام‌به‌ر (۱۹۲۰) ی زاین کۆچی دواپی کرد و گه‌یشته‌وه خزمه‌ت خوای به‌رز و بالا^(۱).

شاری بهوبهال

ب- دایکی: ناوی (پوقیه بیغم) کچی (میرزا قوریان) ی کوږی (عه‌لی بیک خان) ه، له بنه‌چه‌دا ده‌گه‌پینه‌وه سهر (تورک) ه‌کان، باپی‌ره گه‌وره‌ی (میرزا طولک بی) له زه‌مانی (عالم‌کیر) که یه‌کک بووه له پادشاکانی مه‌غوله‌کان له ولاتی هندستان هاتوته شاری (ده‌له‌ی) یه‌وه و له‌وی نیشه‌جی بووه.

باوکی (پوقیه‌خان) شاعیر و ئه‌دیب بووه و، یه‌کک بووه له قوتابیه‌کانی شاعیری گه‌وره‌ی هیند (میرزا غالب)^(۲)، هه‌روه‌ها خاوه‌ن ئیمتیازی پوژنامه‌ی (مخزن الفوائد) بووه، که پوژنامه‌یه‌کی کۆن بووه و به‌ زمانی (نوردی) ده‌رچووه.

(۱) (هه‌مان سه‌رچاو‌ه‌ی پېشوو/ ص ۱۱۷ - ۱۱۸).

(۲) ناوی (میرزا أسد الله خان) ه، نازناوه‌که‌شی (میرزا غالب) ه، سالی (۱۷۹۷) له شاری (ئاغرا) ی سهر به‌ ناوچه‌ی (بنجاب) له بنه‌ماله‌یه‌کی موسولمان له دایک بووه و، سالی (۱۸۶۹) له شاری (ده‌له‌ی) کۆچی دواپی کردووه، یه‌کک له شاعیره گه‌وره‌کانی زمانی (فارسی) و (نوردی) له هندستاندا.

شاعیر میرزا غالب

(پوقیه‌خان) ئافره‌تیکی خواناس و زاهید بووه و، هه‌میشه یارمه‌تی هه‌ژاران و بئ‌نه‌وایانی داوه و، زۆر گرنگی به‌په‌روه‌رده‌کردنی مناله‌کانی داوه و، هه‌روه‌ها ئافره‌تیکی به‌ئه‌مه‌ک بووه بۆ می‌رده‌که‌ی و له‌کاته‌کانی ده‌ست کورتی و هه‌ژاریدا زۆر کۆمه‌کی بووه و پشستی تئ‌نه‌کردووه هه‌تا له‌ژياندا بووه. وه‌له‌گه‌ل هه‌ردوو کوپه‌که‌ی (أبو‌الخير) و (أبو‌الأعلى) مه‌ودودی له‌هندستانه‌وه‌ کۆچی کردووه بۆ (پاکستان) و له‌گه‌ل ئه‌واندا له‌شاری (لاهور) نیشته‌جئ بووه و له‌وئ ماوه‌ته‌وه هه‌تا کۆچی دوا‌یی کرد له‌سالی (۱۹۵۸) ی زاییندا ^(۱).

ج- خوشکه‌کانی: باوکی (مه‌ودودی) خاوه‌نی دووژن بووه، له‌هاوسه‌ری یه‌که‌می دوو‌کوپ و دوو‌کچی بووه و، له‌هاوسه‌ری دووه‌میشی که‌دایکی (مه‌ودودی) یه‌دوو‌کوپری بووه.

خوشکی یه‌که‌می که‌دوا‌ی (أبو‌القاسم) له‌دایک بووه هه‌ر به‌مندالئ کۆچی دوا‌یی کردووه و، خوشکی دووه‌میشی شوی کردووه و خاوه‌نی چه‌ند مندالئکه ^(۲).

د- برا‌گانی: پیشه‌وا (مه‌ودودی) له‌به‌ره‌ی باوکی سئ‌برای بووه که‌بریتین له‌^(۳):

(۱) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو/ ص ۱۱۸ - ۱۱۹).

(۲) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو/ ص ۱۱۹).

(۳) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو/ ص ۱۱۹ - ۱۲۰).

یەكەم: (أبو محمد) كە برا گەورەى بوو و، لە شارى (بەوبەهال) ى پاكستان بەرپۆه بەرى دەستگای شارەوانى (بەوبەهال) بوو.

دووەم: (أبو القاسم) هيجى لە بارەووە نازانين.

سێيەم: (أبو الخير) بە سێ ساڵ لە (أبو الأعلى) بە تەمەنتر بوو و، لە سێ (۱۹۰۰) ى زاييندا لە دايك بوو.

لە بارەى ئەم برايەو پێشەوا مەودودی دەفەرموى: لە مالى باوكما من منالە بچووكە كەيان بووم، برايەكم هەبوو سێ ساڵ لەخۆم گەورەتر بوو، جا ئەوەى كە بۆمان دادەنرا لە خواردن من بەشەكەى خۆم دەخوارد، بەلام براكەم هەلى دەگرت و لە كاتى پێويستدا دەيخوارد، وە ئەگەر پارەيان پى بداييناى ئەو من خيرا خەرجم دەكرد، بەلام براكەم هەلى دەگرت و كۆى دەكردەو بۆ شتى كە گران بەهابى، جا لەبەر ئەو من زۆر جار دەمويست لە بەشەكەى ئەو بەرم و بېخۆم يا لە پارە كۆكراو كەى بەرم و خەرجى بكەم، هەر بۆيە زۆر جار لەسەر ئەو پەفتارانەم دەبوو دەرمان، بەلام زۆرى نەدەخايەند و بەشى دەدام، وە سەرەتا وام دەزانی كە من بردوومەتەو و توانيومان ئەو شتى لى بسينم بەلام دوايى بۆ من دەرگەوت كە نەخێر وانيە، بەلكو راستيەكەى ئەو بوو كە براكەم منى خۆش دەويست و تەنها بۆ خۆشى ئەو ململانتيەى لەگەڵدا دەكردم.

(أبو الخير المودودي) دواى ئەو قوناغى سەرەتايى لەسەر دەستى باوكى بەسەر كەوتويى تەواو كرد ئيتەر دەچیتە خويندنگاى (الفوقانية) لە (ئورەنج ئاباد)، بەلام بەرلەوەى ئەم قوناغە لە خويندن تەواو بكات تەندروستى باوكى تىك دەچى و تووشى شەلەل دەبى لە سێ (۱۹۱۶) ى زاييندا، لەبەر ئەو (أبو الخير) ناچار دەبى و هەستى بەرپرسيارى تەواى لێدەكات كە خويندن بەجى بهێلى و پوو بكاتە كاروكەسابەت، هەر بۆيە لە تەمەنى (۱۸) ساليەو كەوتە جموجۆلى نووسين بۆ

گؤڅار و پوژنامه كان، سهره تا له سالى (۱۹۱۸) دا له پوژنامه ي (مهدينه) كه پوژانه له شاري (بجنور) دهرده چوو دهستي كرد به نووسين، به لام زوري نه خاياند دواي دوو مانگ وازي له م پوژنامه يه هيناو پوويكرده پوژنامه ي (تاج) ي هفتانه، كه له شاري (جبل بور) دهرده چوو، به لام به داخه وه ئه م پوژنامه يه ش زوري نه خاياند بو ماوه ي چهند مانگي دهرچوو ئيتر دواي ئه وه داخرا ، له بهر ئه وه ناچار بوو وازي له كاري پوژنامه واني هيناو پوويكرده (دار الترجمة العثمانية) له (حه يدهر ئاباد) ، ئيتر له وي مائه وه هه تا سالا (۱۹۴۸) ، دواتر كوچي كرد بو پاكستان و له شاري (لاهور) نيشته جي بوو هه تا كوچي دواي كرد له (۲۸ / ۸ / ۱۹۷۹) ي زابين ، وه هه ر له شاري (لاهور) يش به خاك سپيډرا ^(۱) .

زانكوڅي عوسمانس

(۱) (هه مان سهرچاوه ي پيشوو/ ص ۱۲۰) .

٤) شىۋازى پەرۋەردەگەردن و پىگەيانندى ئىمام مەودودى ^(۱) :

باۋكى پېشەۋا (مەودودى) ھەر سوۋرېۋوۋە لەسەر ئەۋەى كە ئەخلاق و پەۋشتى جوان فېرى كۈپەكەى بىكات، جا لېرەدا پېمان باش بوۋكە ئەۋەۋەلە پەرۋەردەيانەى باۋكى بخەينە پۈۋ كە لەگەل (مەودودى) كۈپىدا ئەنجامى داۋە :

۱- نەبەشتوۋە لە كۆلان و شەقام يارى بىكات، بەلكو لە مائەۋە شوپىنكى بۆ خۆى و براكەى ديارى كۈدبۈۋ كە لەۋىدا پىكەۋە يارى بىكەن.

۲- بە بەردەۋامى ھەۋلىداۋە لەگەل خۇيدا بى، بە تايىبەت كاتى دەچۈۋ بۆلەى برادەرەكانى، چۈنكە لەۋ دانىشتانەدا باس و خواسى زانستى و ئەخلاقى ئى دەكرا.

۳- ۋە سەرگۈزەشتە و مېژۋى پىغەمبەرەن و مېژۋى ئىسلامى بۆ دەگىرپاۋە ۋ، ھەرۋەھا چىرۆكى ئەخلاقى بۆ دەگىرپاۋە كە ئەمانە ھەمۋى بوۋنە درۈستكردنى كەسايەتى ئىمام مەودودى.

۴- ۋە پىگەى نەدەدا كە دەست بەرزىكاتەۋە بۆ كەسانى لاۋاز و بى دەسەلات ۋ، ۋە نەيدەھىشت كە سەتم و زولمىان ئى بىكات. ۋە ئەگەر شتى ۋاى ئى بوەشاپاۋەتەۋە يەكسەر سەرزەنشتى دەكرد و ۋانەى دادەدا، جا لەم بارەيەۋە ئىمام مەودودى خۆى بۆمان دەگىرپىتەۋە و دەفەرمۈى: جارېكىان لە منالى خزمەتكارەكەم دا، دواتر باۋكم بەۋەى زانى ھەر بۆيە داۋاى لە منالەكە كرد كە ئەۋىش تۆلەى خۆى بىسپىنپىتەۋە و لىم بداتەۋە.

۵- پىنچ فەرزە لەگەل خۇيدا دەيبرد بۆ مزگەۋت و فېرى نوپىژى جەماعەتى دەكرد و پاى دەھىنا لەسەر ھاموشكۈردنى مزگەۋت.

۶- پىشتىۋانى ئى دەكرد لەۋ كارە چاكانەى كە ئەنجامى دەدا و دەيكرد، ئەۋىش لەبەر ئەۋەى كە زياتر پابەندى كارى چاكە و خىرخوايى بى ۋ، ۋە سوۋر بى

(۱) (ھەمان سەرچاۋەى پېشۋا/ ص ۱۲۳ - ۱۲۴).

لەسەر ئەو جۆرە کارانە و، متمانەي زیاتریشی بەخۆی بێت.

لەم بارەيەوه (أبو الخير) ی برا گەورەي بۆمان دەگێڕێتەوه و دەڵێ: جاريکیان لە مزگەوت دەبێ لەگەڵ باوکمدا و بانگ بێژەكە لەوێ نابێ تا بانگەكەي بدا، هەر بۆيە باوکم لەو کاتەدا بە (ئەبوئەعلا) دەڵێ: هەستە کوڕم بپۆ بانگەكەمان بۆ بدە، ئەويش خێرا دەچێ بانگەكەيان بۆ دەدا، ئەو کاتە (ئەبوئەعلا) تەمەنی لە پێنج سالی تێپەڕی نەکردبوو.

۵) قۇناغەكانى خۇيىندىن و پەلەى زانستى و لىھاتووىى ^(۱) :

باوكى پىشەوا (مەودودى) ھەر سووربوو لەسەر ئەوھى كە جارى نەچىتە خۇيىندىنگاى حوكومى بۇ ئەوھى ئەخلاق و پەوشتى جوانى فىرىكا و فىرى پەوشتى ناپەسەندەبى، ھەرۈھە دەگىرنەوھە كە باوكى نەبەشتوۋە (مەودودى) بچىتە خۇيىندىنگاى ئىنگلىزەكان و ھەر خۇى لە مالەوھە وانەى زمانى (ئوردى) و (فارسى) و (ەرەبى) و (قورئانى پىرۆز) و (فەرموودە) و (فىقھ) ى پىتوتەوھە و بە جوانى فىرى كردوۋە .

ھەرۈھە مامۇستاي بۇ گرتوۋە تا بەجوانى فىرى بكەن و لەژىر چاودىرى خۇيدا پەرۋەردەيەكى ئىسلامى ۋەربىگىرى و لەپى ئىسلام و ئەخلاقى راست و دروست لانەدات.

وھە دەگىرنەوھە كە كەسىكى زۆر بلىمەت بووھە و ھەر لەو تەمەنى مىندالىيەدا (موطأ) ى ئىمام مالىكى لەبەر كردوۋە .

ھەرۈھە بەھۇى يارمەتى باوكى و ھاموشۇى زۆرى مزگەوتەوھە ھەر لە تەمەنى پىنچ سالى دا زۆرىك لە ئايەتەكانى قورئانى پىرۆزى لەبەر كردوۋە و، وھە ھەولەداوھە وردە وردە زانستە ئىسلامىيەكان فىر بىى و تىاياندا شارەزا بىيىت.

ھەرۈھە بەھۇى ئەو گىرنگى پىدانەى بە زمانى ەرەبى پىشەوا (مەودودى) توانى لە تەمەنى سىانزە سالىدا كىتەبى (الإسلام والإصلاح) ى شىخ (عبدالعزیز جاویش) لە زمانى ەرەبىيەوھە ۋەربىگىرپتە سەر زمانى (ئوردى) ، كە ئەمەش سەرگەوتىكى زۆر گەرە بوو بۇ (مەودودى) لەو تەمەنەدا .

(۱) (ھەمان سەرچاۋەى پىشەوا/ ص ۱۲۶) .

شیخ عبدالعزیز جاویش

بەم شیوه‌یه پێشه‌وا (مه‌ودودی) هه‌تا ته‌مه‌نی ئۆ سالی له‌ ماله‌وه له‌ گه‌ڵ باوکی و مامۆستاکانیدا له‌ خوێندنی وانه‌ سه‌ره‌تاییه‌کاندا به‌رده‌وام بوو، وه‌ك : زانستی (صرف) و (نحو) و (زمانی عه‌ره‌بی) و (فقه) .

پاشان له‌ ته‌مه‌نی ئۆ سالی چوو له‌ خوێندنگای (الفوقانیة) ی (ئوره‌نك ئاباد) و له‌وێ بووه‌ قوتابی.

پرۆگرامی خوێندنی ئه‌م قوتابخانه‌یه تێكه‌له‌یه بوو له‌ قوناغی (ناوه‌ندی) و (سانه‌وی) ، هه‌روه‌ها به‌ئیزافه‌ی وانه‌ی زمانی (عه‌ره‌بی) و (فیه) و (فه‌رمووده) و (منطق) كه‌ خوێندنی ئه‌م وانه‌ ئیجباری بوو.

له‌ سالی (۱۹۱۴) کاتی ته‌مه‌نی (مه‌ودودی) گه‌یشته‌ یانزه‌ سالان، هه‌ر له‌ خوێندنگایه‌ پۆلی (مه‌وله‌وی) به‌ سه‌رکه‌وتوویی بڕی، ئه‌م پۆله‌ له‌ گه‌ڵ ئه‌و وانه‌ سه‌رده‌میانه‌ی كه‌ له‌ سانه‌وی ده‌خوێنران، ئه‌م وانه‌ ئایینیانه‌شی تێدا ده‌خوێندران له‌ زانستی (منطق) دا کتیی (المرقاة) ده‌خوێندرا، له‌ زانستی (فقه) دا کتیی (القدوري) ده‌خوێندرا، له‌ زانستی (فه‌رمووده) دا کتیی (سنن الترمذي) ده‌خوێندرا، ئه‌مه‌ش له‌ لایه‌ن کۆمه‌ڵی مامۆستایانی به‌ توانا و خاوه‌ن ئه‌زموون ده‌وترانه‌وه‌.

وه‌ك وتمان کاتی باوکی تووشی شه‌له‌ل بوو له‌ سالی (۱۹۱۶) بۆ (۱۹۲۰) ی

زاييندا بۆ پيشهوا مهودودی و (أبو الخير) ی برای سالانتيکی گران و نارېحههت بوو له هه موو پوويه که وه، چونکه باری گوزهرانيان تيکچوو و وازيان له خويندن هيناو پويان کرده کاری پوژنامهواني، نووسينه کانيشي خويان له پاريزگاري خيلافه ی ئيسلامي و يه کيتي موسولماناندا ده بينيه وه، جا بۆ ئو مه بهسته هه ر له و کاته دا کتيبيکي نووسي به ناوي (النشاطات التبشيرية في تركيا) .

جا ئو کاته ی له سالي (۱۹۲۱) ی زاييندا چوو (دهلهي) و له وي له پوژنامه ی (المسلم) به خاوه ن ئيمتيازي پوژنامه که دامه زرا، جاريکی تر دهرفه تي ئه وه ی بۆ په خسا که بگه پيته وه سه ر خويندنه که ی و له وي له گه ل کاری پوژنامه وانيه که یدا سوود وه ريگرئ له زانسته ئايينه کان له لای ماموستايان و زاناياني ئه و ناوچه يه، له و زانستانه ش :

زانستی (بلاغه) و (أدب العربي) و (منطق) و (فلسفة) و (علم الکلام) له لای شيخ (عبدالسلام نيازی) ، له و کاته دا شيخ سه روکی (دار العلوم الأمينية) بوو له (دهلهي) و، شاره زاش بوو له زماني (عه رهبی) و (فارسی) و (ئینگليزي) و (ئه لمانی) و (فه رهنسی) و (سنکستیری) و هه ندی زماني تريس . شاياني باسه ئيمام مهودودی ئه م وانا نه ی له پيش نويزی به يانيه وه ده خویند .

هه روه ها وانه ی (فه رموده) شی وهک : کتيبي (جامع الترمذي) و (الموطأ) و کتيبه کانی تري فه رموده ی له لای شيخي محدث (إشفاق الرحمن الکانهلوي)^(۱) خویندوو و، هه روه ها وانه ی ته فسیر و فيقهيشی له لای عبيد (شريف الله خان) خویندوو، به م شيويه ئيمام مهودودی له خويندن به رده وام ده بی هه تلي سالا (۱۹۲۸) ی زايين ..

(۱) ناوی: (إشفاق الرحمن) کوپی (عناية الرحمن) حه نه فی کانه هله وی یه ، خاوه نی کتيبي (الطبيب الشذي شرح جامع الترمذي) و ، (حاشية على سنن ابن ماجه) و ، (كشف الغطا عن وجه الموطأ) ه و، سالي (۱۳۷۷) ی هيجری کوچی دوايی کردوو .

جا کاتي پوښنامه ي (المسلم) له سالي (۱۹۲۳) ي زاييندا له لايه ن حکومت ه داخرا ، نيتړ نيمام مه ودودي دهسته پاچه دانه نيشته به لکو خوي خه ريك کرد به خویندنه وه و دیراسه کردنی زانسته ئیسلامیه کان و ئاداب و زمانی عه ره بی و ، هه روه ها دیراسه کردنی زمانی ئینگلیزی که به فه زلی خوا توانی له ماوه ی چوار مانگدا بی هه ولی که سانی تر زمانی ئینگلیزی فیر بیی، هه روه ها دهستی کرد به دیراسه کردنی فه لسه فه و زانستی کومه لایه تی تا بتوانی به راورد بکات له نیوان پوښنبری ئیسلامی و پوښنبری پوښتاو ادا.

(۶) نيمام مه ودودی و کاری پوښنامه وانی^(۱) :

پيشه و ا (مودودی) دواي نه وه ی تهن دروستی باوکی تیکده چی و توشی شه له ل ده بی له سالی (۱۹۱۶) ی زاييندا، له بهر نه وه خوي و (أبو الخیر) ی برا گه وره ی ناچار ده بن که خویندن به چی بهیلن و پوو بکه نه کارو که سابهت ، هه ربویه له ته مهنی (۱۵) سالی وه که و ته جموجولی نووسین بۆ گوڤار و پوښنامه کان، سه ره تا له سالی (۱۹۱۸) دا له پوښنامه ی (مه دینه) که پوښانه له شاری (بجنور) دهرده چوو له گه ل (أبو الخیر) ی برابدا ده ستیان کرد به نووسین، به لام زوری نه خایاند دواي دوو مانگ وازیان له م پوښنامه یه هیتاو پوویان کرده پوښنامه ی (تاچ) ی هه فتانه، که له شاری (جبل بور) دهرده چوو، به لام به داخه وه نه م پوښنامه یه ش زوری نه خایاند بۆ ماوه ی چهند مانگی دهرچوو نيتړ دواي نه وه له لايه ن حکومت ه داخرا.

له سالی (۱۹۲۱) ی زايين پيشه و ا (مه ودودی) پتيکه و ته (ده لهی) پایته ختی

(۱) (هه مان سه رچاوه ی پيشو و / ص ۱۲۷ - ۱۲۸) .

ھىندىستان، ۋە لەۋى چاۋى كەۋت بە موفتى ۋىلاىتى ھىندىستان (كفاية الله) ^(۱) ۋە شىخ (ئەھمەد سەئىد سەھبان) ، كە ئەم دەۋر بە پىزە لە گەۋرە زاناينى (جمعية العلماء) ى ھىندىستان بوون، ھەر لەۋى داۋاى لىكرا كە بىيىتە خاۋەن ئىمتىيازى پۇرنامەكەيان كە (جمعية العلماء) بە ناۋى (المسلم) ھەفتانە دەريان دەكرد، دواتر (مەۋدودى) بە داۋاكەيان پازى بوو، ۋە بەم شىۋەيە بەردەۋام بوون تا سالى (۱۹۲۳) ، ئىتر پاش ئەۋ سالى، ۋاتە سالى (۱۹۲۴) (جمعية العلماء) بېرياندا پۇرنامەيە دەريكەن بە ناۋى (الجمعية) ۋ، پىشەۋا مەۋدودىش بىيىتە خاۋەن ئىمتىيازى پۇرنامەكەيان، بەم شىۋەيە بەردەۋام دەبى تا كۆتايى سالى (۱۹۲۹) ى زايىن، ئىتر دۋاى ئەۋە ۋاز لە كارى پۇرنامەۋانى دەھىنىت.

ھەرۋەھا شاينى ۋتنە: لەۋ ماۋەيەدا پىشەۋا مەۋدودى ھەر خەرىكى كارى پۇرنامەۋانى نەبوۋە، بەلكو خەرىكى نووسىن ۋ ۋەرگىپرانى چەند كىتەبى بوۋە لەۋانە:

۱- نووسىنى كىتەبى (النشاطات التبشيرية في تركيا) .

۲- ۋەرگىپرانى كىتەبى (المجازد اليونانيين في سمرنا) لە زمانى ئىنگلىزىيەۋە بۇ زمانى ئوردى، ئەمەش لە سالانى (۱۹۱۸) بۇ (۱۹۲۰) ى زايىن.

۳- نووسىنى كىتەبى (مصدر قوة المسلم) لە سالى (۱۹۲۵) ى زايىن.

۴- نووسىنى كىتەبى (الجهاد في الإسلام) لە سالى (۱۹۲۸) ى زايىن.

دواتر بېريار دەدا كە ۋاز لە كارى پۇرنامەۋانى بىيىن ۋ خۇى تەرخان بىكات بۇ

(۱) ناۋى تەۋاۋى: (محمد كفاية الله) ى كوپى (عناية الله) ى كوپى (فيض الله) ھەنەفى دەھلەۋىيە ۋ، سالى (۱۸۷۵) ى زايىن لە شارۋچەكى (شاهجھانپور) لە دايك بوۋە ۋ، سالى (۱۹۱۹) زايىن (جمعية العلماء بالهند) ى دامەزاندوۋە، زاناينەكى ئايىنى ۋ شاعىرىكى موسولمان بوۋە ۋ، بە موفتى (كفاية الله) ناسراۋە ۋ، بە پەگەز خەلكى ھىندىستانە ۋ، سالى (۱۹۵۲) لەۋ شوئەنى لىي لە دايك بوۋە كۆچى دۋايى كىردوۋە.

کاری بانگه‌واز و ده‌عوه‌ی ئیسلامی، بۆ ئه‌و مه‌به‌سته ده‌چیته شاری (حه‌یده‌ر ئابادی ده‌که‌ن) و له‌وئ له‌لای (أبو‌الخیر) ی برا گه‌وره‌ی که له (دار الترجمة العثمانیة) کاری ده‌کرد ده‌مینیت‌ه‌وه و خۆی سه‌رقال ده‌کات به خویندنه‌وه و دیراسه‌کردنه‌وه، ئه‌مه‌ش له سالی (١٩٢٨) بۆ (١٩٣٢) دا بووه.

وه له‌م ماوه‌یه‌دا که سه‌رقالی خویندنه‌وه و دیراسه‌کردن بوو چه‌ند کتییکی نووسی و وه‌رگێرا بۆ زمانی (ئوردی)، له‌وانه‌ی که نووسیونی :

- ١- تاریخ السلاجقة.

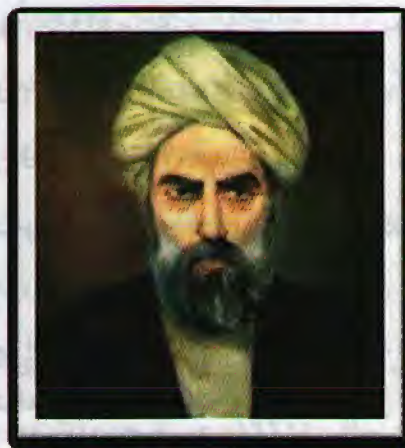
- ٢- تاریخ الدکن.

وه له‌و کتییانه‌ش که وه‌رگێرا بۆ زمانی (ئوردی) بریتی بوون له :

- ١- تاریخ ابن خلکان (ئه‌و به‌شانه‌ی که په‌یوه‌ندی به فاتمه‌که‌نه‌وه هه‌یه).
- ٢- (الأسفار الأربعة) دانراوی شیخ (صدرالدین الشیرازی) له زانستی فه‌لسه‌فه‌دا.

ابن خلکان

صدرالدین الشیرازی

سهرپه رشتی کردنی گوڤاری (ترجمان القرآن) ^(١) :

سالی (١٩٣٢) ی زاین هه سنا به سهرپه رشتی کردنی گوڤاریکی مانگانه ی سهرپه خو له شاری (ههیده ر ئاباد) به ناوی (ترجمان القرآن) ، که سهد (أبو محمد مصلح الدین) ده ریده کرد، ئه مهش بو ئه وه نه بوو که بگه پیته وه سهر بواری پوژنه مه وانی ، به لکو ته نها بو ئه وه بوو که له پیتی ئه م گوڤاره وه بانگه وازی ئیسلامی بلأوبکاته وه، که به راستی ئه م گوڤاره ده ورکی بالای هه بوو له بلأو کردنه وه ی بزوتنه وه ی ئیسلامی له قاره ی هیندستاندا.

که ئه م راستیهش له ژماره یهکی گوڤاره که (ترجمان القرآن) دا به پوونی دیاره که تئیدا نووسیویه تی: ((إن هذه المجلة تضع اليوم قدمها في طريق محفوف بالمصاعب والمحن، وتولى عبثها رجل يعترف بالحقيقة لا بالمجاملة بأنه ضعيف فاقد القيمة صفر اليدين، ولكنه على رغم وعورة الطريق استعد لحمل هذا العبء على يقين واضح بأن الله الذي نور قلبه بالإسلام، وخلق في نفسه حب الدعوة إليه هو الذي سوف يؤازره، وينصره بنصر- من عنده ويمنحه الرسوخ في العلم والصحة في الفكر والسلامة في القلب والطهارة في النفس والسمو في الروح)).

ئو بابه تانه ی که له م گوڤاره دا بلأوی کردنه وه بریتی بوون له ^(٢) :

- ١- عن الحضارة الغربية.
- ٢- الحضارة الاسلامية وأسسها ومبادئها ١٩٣٣م.
- ٣- الاسلام في مواجهة التحديات المعاصرة.
- ٤- مفاهيم اسلامية حول الدين والدولة.
- ٥- حقوق الزوجين.

(١) (هه مان سهرچاوه ی پیتشو/ ص ١٢٨ - ١٢٩) .

(٢) له سایی (من إعلام المسلمين) وه رگراوه .

- ٦- حرکت تحديد النسل.
- ٧- مبادئ الاسلام.
- ٨- الحجاب.
- ٩- أسس الاقتصاد بين الاسلام والنظم المعاصرة.
- ١٠- مشكلة الجبر والقدر.
- ١١- ملكية الأرض في الاسلام.
- ١٢- نظرية الاسلام السياسية.
- ١٣- موجز تاريخ تجديد الدين وحيائه.
- ١٤- المصطلحات الاربعة في القرآن.
- ١٥- منهج جديد للتعليم والتربية.
- ١٦- معضلات الانسان الاقتصادية وحلها في الاسلام.

(٧) هاوسه رگرتنی مه وودوی :

له سالی (١٩٣٧) ی زاین کاتیک پېښه واهودودی له (دهلوی) بوو، له خیزانیکي ناین په روهی ئه وی ، هاوسه ری ژيانی خوی دوزیه وه به ناوی (مه حموده ی کچی نصیرالدين شه مسی) ، مائی (نصیرالدين) ی خه زووریشی هر له شاری (دهلوی) بوو، ئه مه ش به هوی ئه و په یوه نندییه ی که له نیوان دایکی ئیمام مه وودودی و دایکی (نصیرالدين) دا هه بوو، له و هاوسه ره ی ته نها ناوی دوو منالیمان ده سته کوت، له کچ ناوی: (حمیراء) مه وودویه و، له کوپیش ناوی: دکتور (أحمد فاروق) مه وودویه که (دکتور بووه له شاری «بفالو» ی ئه مریکا له سالی ١٩٧٩) .

٨) هيجرمت كردنى پيشه‌وا مه‌ودودی بۆ (دار الإسلام) ^(١) ،

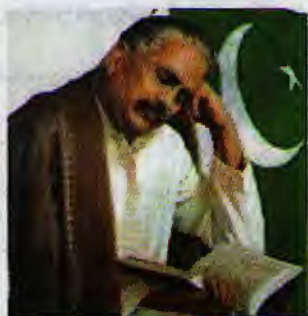
سالى (١٩٣٧) شاعىرو فه‌يله‌سوفى ناودار (محمد إقبال) ^(٢) ده‌عه‌وتنامه‌يه‌كى ئاراسته‌ى پيشه‌وا مه‌ودودی كردبوو تا بيشه‌ شارى (لاهور) بۆ شه‌وه‌ى له‌وى چاوى پى بگه‌ويت، پيشه‌وا مه‌ودوديش هه‌ستا سه‌فه‌رى كرد بۆ (لاهور) و له‌وى چاوى كه‌وت به‌ (محمد إقبال) ، له‌و چاوپيگه‌وتنه‌دا (محمد إقبال) داواى له‌ پيشه‌وا مه‌ودودی كردبوو كه‌ (حه‌يدهر ئاباد) به‌جى به‌يلئى و پوو بگاته‌ شارى (بنجاب) بۆ شه‌وه‌ى پيگه‌وه‌ هه‌ولبده‌ن ئايىنى ئيسلام به‌ خه‌لكى بگه‌يه‌نن و پيتموييان بگه‌ن بۆ

(١) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ى پيشوو/ ص ١٣١ - ١٣٢) .

(٢) ناوى ته‌واوى: (ئىقبال) ى كورپى شىخ (نور محمد) ه ، له‌ به‌روارى (٩ / ٢ / ١٨٧٧) ى زابىن له‌ شاروچكه‌ى (سيالكوت) سه‌ر به‌ پاريزگاي (بنجاب) ى غه‌ربى له‌دايك بووه ، زمانى ئوردى و فارسى و عه‌ره‌بى به‌باشى زانيوه‌ و، دواتر بۆ ته‌واو كردنى خوئندن پووده‌كاته‌ ولاتى (ئه‌لمانيا) و له‌وى له‌ زانكوى (ميونخ) شه‌هاده‌ى دكتورا به‌ ده‌ست ديتى و، دواتر ده‌گه‌رپته‌وه‌ بۆ (هندستان) و له‌وى به‌ كارى نه‌ده‌بى و شيعه‌روه‌ خه‌ريك ده‌بى و پاشان ده‌بيتته‌ سه‌رۆكى حيزبى (العصبة الإسلامية في الهند) و ، هه‌روه‌ها يه‌كئ ده‌بى له‌و كه‌سانه‌ى كه‌ داواى دامه‌زراندنى ولاتيكي ئيسلامى ده‌كا بۆ موسوئلمانان به‌ناوى (پاكستان) و جياپوونه‌وه‌ى يه‌كجاره‌كى له‌ (هندستان) ، هه‌روه‌ها له‌ بوارى نووسيندا ده‌ستتيكى بالاي هه‌بووه‌ و توانيويه‌تى له‌ بواره‌كانى (ئابوورى و سياسته‌ و په‌روه‌رده‌ و فه‌لسه‌فه‌ و فيكر) دا شت بنووسى ، له‌ به‌ره‌مه‌ چاپ كراوه‌كانيشى برىتين له‌: [رسالة المشرق (بىام مشرق) ، زبور العجم (زبور عجم) ، والاڻ ماڏا ڀينڀي ان نفعل يا اُممُ الشرق ، الفتوحات الحجازية (أرمغان حجاز) ، جرس القافلة (يانك درا) ، أسرار معرفة الذات (أسرار خودي) ، رموز بيخودي (أسرار فناء الذات) ، مسافر ، جناح جبريل (بال جبريل) ، ضرب كلیم (الكليم موسى)]، له‌ به‌روارى (٢١ / ٤ / ١٩٣٣) ى زابىن كاترئمير پيئنجى سه‌ر له‌ به‌يانى كۆچى داواى كردوه‌.

سهر پيگا پاستهكې خواى موله عال، جا بؤ ئو مه به سته پيشهوا مه ودودى داواكهى (محمد اقبال) ى قبول كرد و چوه گونديكى نزيك شارى (بتانكوت) كه دواتر ناوى لينرا (دار الاسلام)، به مه به ستي نيسته جى بوون و دروستكردنى مهركه نيك بؤ بانگه واز و نووسينى چهند كتيبىك بؤ دياريكردنى ياساى به پيوه بردنى حكومه تيكى ئيسلامى و پيگه ياندنى چهند كه سانتيكى چاكه خواز و موصلح بؤ سهرپه رشتى كردنى موسولمانان له پووى فيكر و زانسته وه، وه بپياريش درا كه دكتور (محمد اقبال) هه موو ساليك بؤ چهند مانگيك له و مهركه زدها بمينيته وه تا پيگه وه دهست بدهنه بانگه واز و بلاوكردنه وهى ثابينى خوا به ولاتى هندستاندا و ورياكردنه وهى خه لكى له ثافاتى گومپايى و دوورى له خواى گه وړه، هه ربؤيه كوډيان نه دا هه تا دامه زړاندنى ولاتى (پاكستان) و دروستبوونى دهوله تيكى ئيسلامى له و ولاته دا.

ئو كچ كردنهى ئيمام مه ودودى بؤ گوندى (دار الاسلام) له به روارى (١٥ / ٣ / ١٩٣٨) ى زابيندا بوو، به لام مانگ و نيويكى نه خاياند دكتور (محمد اقبال) ى هاوپي كچى دوايى كرد كه ده كاته پيگه وتى (٢١ / ٤ / ١٩٣٨) ى زابين، جا به هوى كچى له ناكاوى هاوپي يارمه تيدهرى ئو م يهك ديپرهى نووسى: ((فقدت اكبر سند لي في الدنيا بموت الدكتور محمد اقبال)).

شاعيرى نيسلام / محمد اقبال لاهورى

(أبو الخير) ی برای بۆمان دهگیریتته وه و دهلی^(١) : نه و کاته ی که (محمد إقبال) داوای لیکرد که بیته ناو (بنجاب) ه وه، له هه مان کاتدا (زانکۆی عوسمانی) له (حهیدەر ئاباد) یش داوایان لیکردبوو که بیته مامۆستا له زانکۆکه یان به پارتیبکی زۆر، به لām مامۆستا مهودودی نه و داوایه ی په تکرده وه له کاتی کدا که باری ئابووری خیزانه که شی زۆر باش نه بوو، هه ر بۆیه زۆر هه ولم له گه لی دا تا له و زانکۆیه دامه زری و نه یه ت بۆ (بنجاب) ، به لām کۆلی نه داو له سه ر بۆچوونه که ی خۆی به رده وام بوو، وه نه و به ئینه ی که دابووی به (محمد إقبال) برديه سه رو چوو ه گوندیکی دووره ده ست که ژیا نی په فای و شارستانیتی تیدانه بوو به ناوی (دار الإسلام) ، له وی مایه وه هه تا حا لی حازر.

زانکۆس عوسمانس له حهیدەر ئاباد

شایانی باسه پیشه و مهودودی به ر له وه ی کۆچ بکا بۆ گوندی (دار الإسلام) له گۆفاری (ترجمان القرآن) دا بانگه وازیکی بۆ هه موو لایه ک بلاوکرده وه که نه ویش به مجۆره بوو^(٢) :

(١) (أبو الأعلى المودودي عصره، حياته، دعوته، مؤلفاته - تأليف: أليف الدين الترابي / ص ١٢١) .

(٢) (هه مان سه رچاوه ی پیشوو/ ص ١٣٢ - ١٣٣) .

ګوندی (دار الإسلام) ګوندیکه ژيانی ټاک و ګومەلې پیکه وه ګریداو و له سەر بناغە ی ئایینی ئیسلام دەچې به پړوه، جا هەرکەسێ ئەم پڕۆژە یه ی پێ خوښه ئەوه دهتوانی هيجرەت بکا بۆ ګوندی (دار الإسلام) و بێته پال ئیمه و لیږه خزمەت به ئیسلام بکات، جا ئەوکه سانه ی که ئەم بانگه وازه یان قبول کرد و چوونه ګوندی (دار الإسلام) له م قوناغه دا بریتی بوون له:

١- شیخ (صدرالدین الإصلاحی) .

٢- شیخ (محمد صدیق) .

٣- سەید (محمد شاه) .

٤- شیخ (عبدالعزیز الشرقی) .

٥- ماموستا (نعیم الصدیقی) .

جا بۆ بلاوکردنه وه ی بناغه کانی ئایینی ئیسلام و تیگه یاندنی موسولمانان پێشه و مه ووددی له ګوندی (دار الإسلام) ههستا مزگه وته که ی کرد به شوینی بانگه واز و، هه موو جومعه یه کیش وتاری جومعه ی تیدا دها و مه سه له کانی بیروباوه پی ئیسلامی و مانا و حیکمه ته کانی تیدا پۆشن ده کرده وه به شیوازیکی زۆر ئاسان و نایاب که هه موو موسولمانی لێ تێ بگات، وه دواتر ئەم وتارانە له ګوفاری (ترجمان القرآن) دا که مانگانه دهرده چوو بلاوده کرایه وه .

به لām زۆری نه خایاند دوا ی ده مانگ له سەر ئەم شیوازه له بانگه واز پێشه و مه ووددی و هاوه لانی له گه ل خواهن زه وپییه وه قفه که دا ^(١) جیاوازیان تیکه وت، خواهن زه وپییه وه قفه که بۆچوونی وابوو که ګونده که ته نها مه رکه زیک بێ بۆ

(١) شایانی وتنه: کاتی خۆی ګوندی (دار الإسلام) و زه وپییه کانی ده وروبه ری هی پیاویک بوو

به ناوی (الشودری نیاز) که وه قفی کردبوو له سەر هاوپییه کی دکتور (محمد إقبال) بۆ

خزمه تی ئایینی ئیسلام و بانگه وازه که ی.

وەرگرىنى زانست و زانىارى و تىگەيشتن لە بناغە و پاىەکانى ئىسلام، پيشەوا مەودودى و هاوەلانىشى بۆچوونيان وابوو کە گوندە کە ببيتە مەرکەزىک بۆ بزووتنەو ەيەکی ئىسلامى، جا لە کۆتاييدا مامۆستا مەودودى و هاوەلانى گەيشتنە ئەو برپارەى کە کۆچ بکەن بۆ شارى (لاهور) و لەوئ ئەو ئامانجەى خويان بهينەدى و، گوندەکەش وەك خۆى بمينيتەو ە و ببيتە مەرکەزىکى تەعليمى.

(٩) ھەول و تىگۆشان بۆ دامەزراندنى کۆمەلگى ئىسلامى ^(١) :

ھەر لە تەمەنى لاوتتەو ە ئىمام مەودودى ھەزى بە چالاکى ئىسلامى و دروستبوونى کۆمەلگى ئىسلامى ھەبوو ئەویش بەھۆى ئەو پەرەردە ئىسلامىەى کە لەمالى باوکيدا کرابوو، ھەر بۆيە لە سالى (١٩١٨) ى زايين کاتى تەمەنى پانزە سالان بوو دەبيستى کۆمەلگە ھەن بەناوى (بزووتنەو ەى خيلافە) دەچيتە پزەکانى ئەم بزووتنەو ەيە و دەست دەکات بە چالاکى ھەتا کۆتايى بزووتنەو ەکە لە سالى (١٩٢٤) ى زايين.

لە دواى بلۆکردنەو ەى بانگەوازی ئىسلامى لە پيى گۆفارى (ترجمان القرآن) ە وە بۆ ماو ەى ھەشت سال، ھەر بۆيە پيشو ەختە بانگەوازيک بۆ ھەموو لايەک بلۆدەکاتەو ە بۆ دامەزراندنى (کۆمەلگى ئىسلامى) ، بۆ ئەو مەبەستە لە (١) ى شەعبانى سالى (١٣٦٠) ى کۆچيدا بەرامبەر (٢٥ / ٨ / ١٩٤١) ھەفتاو پينچ کەس لە زانايان و مامۆستايان کۆدەبنەو ە و پیکدەکەون لەسەر دامەزراندنى (جەماعەيەکی ئىسلامى) ، وە لە (٢) ى شەعبانى سالى (١٣٦٠) ى کۆچى بەرامبەر (٢٦ / ٨ / ١٩٤١) ى زايينى کۆمەلگى ئىسلامى (الجماعة الإسلامية في پاکستان) لە شارى (لاهور) دامەزرا و بە کۆى دەنگى برايانى ئەو دانيشتنە پيشەوا مەودودى بوو ەيە کەم ئەميرى جەماعەکە.

(١) (ھەمان سەرچاو ەى پيشوو / ص ١٣٥ - ١٣٩) .

پوختمەك لە ژياننامەى پيشەوايان

ئامانج لە دامەزراندنى ئەم جەماعەيە بە كورتى برىتى بوو لە:

يەكەم: بەرپاكردنى چاكسازى لە ژيانى موسولماناندا.

دووهم: گيڤانهەى موسولمانان بۆ تىگەيشتنى سەلەفى صالح.

جا بۆ ئەو مەبەستە لە گۆڤارە سەربەخۆكەى خۆيەو (ترجمان القرآن) داواى

لە موسولمانانى هيندستان كرد كە بێنە ناو ئەم جەماعەيەو و پيى وتن :

((لابد من وجود جماعة صادقة في دعوتها إلى الله، جماعة تقطع كل صلاتها بكل شيء

سوى الله وطريقه، جماعة تتحمل السجن والتعذيب والمصادرة، وتلقيق الاتهامات، وحياسة

الأكاذيب، وتقوى على الجوع والبطش والحرمان والتشريد، وربما القتل والإعدام، جماعة تبذل

الأرواح رخيصة، وتتنازل عن الأموال بالرضا والخيار)).

نارەس كۆمەلى ئىسلامى پاكستان

دواتر پيشەوا مەودودى لە ساڵا (١٩٤١) بۆ (١٩٤٧) تەركىزى خستە سەر

چەند بابەتەى گىرگ و هەستيار بۆ جەماعەكەى، كە ئەم قۆناغە ناوێرا بە قۆناغى

دروستبوون و خۆئامادەكردن و پەرەردەكردنى نەفس لە سەر بىنەماكانى ئىسلام،

هەر بۆيە پێداگرى كرد لە سەر سێ شتى زۆر گىرگ :

يەكەم: پيگەياندى پياوانێك كە دەبنە هەلگرى ئالای بزووتنەو، يەكەى ئىسلامى

تا بە جوانى خۆپاگىر و نەسەرەون ئەگەرچى پيگەكەشيان قورس و گران بێت، وە

هەرەها ژيان و هەلسوكەوتيان مۆتابقى ئەو بانگەواز و بزووتنەو ئىسلامى بێت

كە هەولێ بۆ دەدەن و دەيگەيەن.

دووهم: پێخستنێ جەماعە بە باشتەری شێوە و شیواز تا بە تەواوی بەرگەى
هەموو هەل و مەرج و بارو زێوفی بگرن لە پێناو بانگەوازە کەدا.

سێهەم: دانان و نووسینی چەند کتێبیکی ئیسلامی گرنگ لە هەموو بوارە جیا
جیاکانی ژبانی تاکە کەسی و ئیجتیماعیدا، ئەویش بە شیواکێی مۆدێرن و
سەر دەمیانه.

دواتر بارەگای سەرەکی (کۆمەڵی ئیسلامی) یان گواستەوێ بۆ گوندی (دار
الاسلام) ئەویش بە پەزامەندی خاوەن زەوییه وەقفە کە.

دواتر پیشەوا مەودودی لە کۆنگرەکانی سالانەى جەماعە و مونسەبەتەکانی
تردا چەند لێدوان و وتار و بابەتیکی پیشکەش کرد و پاشان لە دووتویی چەند
کتێبیکدا بە چاپ گەیەنران کە بریتی بوون لە:

- ١- طریق الإسلام.
- ٢- الدين القيم.
- ٣- الأسس الأخلاقية للحركة الإسلامية.
- ٤- الجهاد في سبيل الله.
- ٥- شهادة الحق.
- ٦- الدعوة الإسلامية ومتطلباتها.
- ٧- دعوة الجماعة الإسلامية.
- ٨- الصلاح والفساد.
- ٩- عقوبة المرتد في الإسلام.

نووسينی تفسیری (تفهيم القرآن) ^(۱) :

ه‌روه‌ها پيشه‌وا مه‌ودودی بیرى له نووسينی تفسیری کرده‌وه بۆ قورئان که موسولمانان بتوانن جوانتر لیى تیښگه‌ن و په‌یره‌وی لى بکه‌ن، بۆ ئه‌و مه‌به‌سته له مانگی (۲) ی سالى (۱۹۴۲) ی زاین ده‌ستیدایه تفسیرکردنی قورئان به‌ناوی (تفهيم القرآن) ، واته شه‌ش مانگ دواى دامه‌زاندنی کۆمه‌لى ئیسلامی، دواتر به‌ فەزل و کهره‌مى خوا له دواى سى سالى و چوار مانگ که پیکه‌وتی (۲۴) ی (ربیع الثاني) ی سالى (۱۳۹۲) ی هيجری به‌رامبه‌ر (۷ / ۶ / ۱۹۷۲) ی زاین توانی ئه‌م تفسیره پر به‌هره‌یه ته‌واو بکات.

به‌ره‌لستی گردنی دوژمنانی ئیسلام و هه‌لۆستیکى جوامیرانه له‌لایه‌ن مه‌ودودییه‌وه ^(۲) :

پارێزه‌ریکی به‌ناویانگی پاکستان به‌ناوی (أ.ك. بروهي) پرپاگه‌نده‌یه‌کی بڵاوکرده‌وه و وتی: هه‌رکەسێ بتوانی و بۆم به‌سه‌لمیڤی که قورئان هه‌موو مه‌بادینو پرهنسیبه‌کانی ده‌ستووری له‌خۆگرتووه ئه‌وه من وه‌ك خه‌لاتی پینچ هه‌زار پوبیه‌ی پێ ده‌ده‌م.

جا کاتی حکومه‌ت به‌م هه‌واله‌ی زانی خیرا خۆی گه‌يانده ئه‌م پارێزه‌ره‌و له‌ خوشياندا کردی به‌ وه‌زیری (قانون و یاسا) .

به‌لام پيشه‌وا مه‌ودودی هه‌ستی به‌و خه‌ته‌ره‌یه له‌سه‌ر ئیسلام کرد، زانی که چ پیلانیکی ژه‌هراوی به‌دوادا دێ هه‌ر بۆیه بپاریدا که کتیبیکی ناوازه له‌م مه‌یدانه‌دا بنووسی به‌ناوی (أسس الدستور الإسلامي في القرآن) ، هه‌روه‌ها له‌هه‌مان کاتدا

(۱) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو / ص ۱۶۱) .

(۲) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو / ص ۱۴۱ - ۱۴۲) .

لەيدوان و تارىكى دا لە (كەراتشى) پايتەخت لە ژۆر ناوئىشانى (تدوين الدستور الإسلامي) ، دواتر كتيبي (أسس الدستور الإسلامي في القرآن) گەيشتە دەستى پارىزەر بروھى و ئەوئىش دانى نا بە گەورەيى قورئان و خاوەنەكەى و ئەو ياسا و پىسايانەى كە لە قورئاندا ھاتوو و خاوى گەورە دايناو ھەي بە شەرىيەت، ھەروەھا دانى نا بە ھەزل و بىرمەندى مامۇستا مەھودودى دا كە توانىويەتى ئەم كتيبي لە ژۆر پۆشنایى قورئاندا بنووسى و دەلى: ((إنه قد عمل في باكستان مالم يستطع أن يعمل أي حزب من الأحزاب ، وعلى الشعب الباكستاني كله أن يعترف له بهذا الجميل)).

(۱۰) زېندانى گردنى پىشەوا مەھودودى ^(۱) :

لە سەروپەندى دامەزراندنى (حکومتى پاکستان) لە سالى (۱۹۴۷) ى زايىن و، جەماعەى ئىسلامى بوون بە سى دەستەو:

دەستەى يەكەم : خۆيان تەرخان کرد بۆ بانگەوازکردنى خەلکى ھىندستان، ئەوئىش بە بانگەوازکردنى خەلکە موسولمانەكە و ئەوانەش كە غەيرە موسولمانن، و دەستيان کرد بە بلاوکردنەوھى پۆژنامە و گۆڤار و كتيب بە زمانە جۆراوجۆرەكانى ھىندستان و، ھەروەھا كۆرندەوھى خويندنگا و پەيمانگای ئىسلامى و، تىگەياندى موسولمانان و ھەريگىرپانى (قورئانى پىروژ) بە زمانە جۆراوجۆرەكانى ھىندستان و تىگۆشان بۆ كۆكردنەوھى موسولمانان لە دەورى يەكتر.

دەستەى دووھەم : خۆيان تەرخان کرد بۆ بانگەوازکردنى خەلکى جامۆكشمير، ئەم دەستەيەش لە ھەول و تىگۆشان و بانگەواياندا نەفسى پىگای دەستەى

(۱) (ھەمان سەرچاوەى پىشوو / ص ۱۳۷ - ۱۳۹) .

یه که میان گرتبه ر بؤ بانگه وازکردن و به میزکردنی بیروباوه پی موسولمانانی جامو کشمیر.

دهسته ی سیهم : خوایان ته رخان کرد بؤ بانگه وازکردنی خه لکی پاکستان، ثم دهسته یه که وینه خه می دامه زرانندی ده وله تیکی ئیسلامی له سه ر ئه ساسی (قورئان و سوننه ت) .

به لام به داخه وه زوری نه خایاند دامه زرینه ری ولاتی پاکستان (محمد علی جناح) له سالی (۱۹۴۸) ی زاینندا کۆچی دواپی کرد و، سه رکرده کانی پاکستانیش که وینه مقومقوی ئه وه ی که لاده ن له و پیره وه ی که پاکستانی بؤ جیا بۆته وه که ئه ویش دامه زرانندی حکومه تیکی ئیسلامیه له سه ر بناغه ی (قورئان و سوننه ت) ، به لام ناحه زان و دوژمنانی ئیسلام نه یانه ئیشته ثم ئامانجه گه وره یه بیته دی و موسولمانان بجه وینه وه له سایه ی حوکمی ئیسلامدا، هر بۆیه ئه و شیوعیانه ی که چوو بوونه پیزی (حیزیی پابیطه ی موسولمانان) ه وه و قادیانیه کان و ناحه زانی سوننه ت که وینه پیلان گیران دژ به جه ماعه ی ئیسلامی و له ناویردنیان.

محمد علی جناح

ئه وه بوو حکومه ت که وته بلاوکردنه وه ی تۆمه ت و درۆده له سه بؤ جه ماعه ی ئیسلامی، یه کئ له و بوختان و درۆیانه ئه وه بوو ده یانوت: پېشه واهه وودودی و توویه تی: جیهادکردن بؤ پرگارکردنی (جامو کشمیر) حه رامه و موسولمانان نابی ئه و کاره بکه ن.

بەلام لەپاستىدا خۆى وانەبوو بەلكو پېشەوا مەودودى و جەماعەكەى ھەولياندا لەپىتى پادىۆو پۆژنامە و گۆفارەكانيانەو جىھاد پابگەيەنن بۆ پزگارکردنى برا موسولمانەكانيان لە جامۆ كشمير، بەلام حكومت قەدەغەى كردن و نەيھىشت ئەو كارە بكن تا بيانوى بەدەستەو بئ و بيانخاتە زيندانەو، ھەر بۆيە حكومت خۆى بۆ نەگىرا و لە بەروارى (٤ / ٨ / ١٩٤٨) ى زايىندا پېشەوا مەودودى و زۆرىك لە ھاولانى و يارىدەدەرانى دەستگىرکرد و خستنى كونجى زيندانەو، وە ئازادى نەكردن ھەتا بىست مانگ بەسەر زيندانى كردنياندا تېنەپەپى.

پىياري لەسەدارەدانى پېشەوا مەودودى لەلایەن دەسەلاتەو^(١):

دوا بەدواى ئەو ئاشوب و فیتنە طائىفيەى كە شارى (لاھور) ى گرتەو لە سالى (١٩٥٣) دا جارىكى تر پېشەوا مەودودى دەستگىر كراو بەپەلە حوكمى لە سەدارەدانى درا بەسەرا بە تۆمەتى ھەلگىرساندنى فیتنەى طائىفى، بەلام ئەو ھەر سوور بوو لەسەر ئەو ھى كە دانبنى بە ئاوا تاوانىكدا و نكۆلى كرد كە تاوانى ئاواى ئەنجام دابى و ھەوللى لەو شىۆھى دابىت، وە ئەو ھى پەتكردەو كە داواى لىبوردن و عەفو لە دەسەلات بكات، وە وتى: ((إِنَّكَ تِلْكَ إِرَادَةُ اللَّهِ فَإِنِّي أَتَقَبَّلُهَا بِكُلِّ فَرَحَةٍ، وَإِنْ لَمْ يَكْتُبْ لِي الْمَوْتُ فِي الْوَقْتِ الْحَاضِرِ فَلَا يَهْمُنِي مَا يَحَاوِلُونَ فَعَلَهُ فَإِنَّهُمْ لَنْ يَسْتَطِيعُوا إِحْلَاقَ أَقْلٍ ضَرَرِي)).

ھەر ھەما ھەرمووبوى: ((لَا أَسْتَرْحِمُ أَحَدًا سِوَى اللَّهِ لِأَنَّ أَحْكَامَ الْمَوْتِ لَا تَصْدُرُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّمَا تَصْدُرُ مِنَ السَّمَاءِ)).

دواتر بەھۆى زەختى ناوخۆى موسولمانانى پاكستانەو، ھەر ھەما چەند كەسايەتى و موفتى و زانايانى جىھانى ئىسلامىەو ھەك: شىخ (محمد بشير

(١) (ھەمان سەرچاوەى پېشوو / ص ١٤٣ - ١٤٤).

پوختەمەك لە ژياننامەى پېشمەوايان

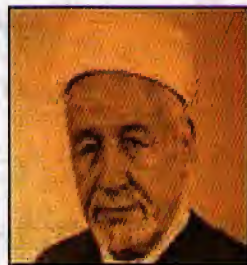
إبراهيمى الجزائرى) و، شیخ (أمین الحسينى) موفتى فەلەستینی گەورە و سەرۆكى كۆنگرهى ئىسلامى و، شیخ (أمجد الزهاوى) موفتى عێراق و، (آية الله محمد الخالص) موجته هیدى شیعه له عێراق و، شیخ (عيسى الأنصارى) به نوێنه رایهتى هه موو حیزبه كانى و لاى ئەنده نووسیا و، (ئیخوان موسلیمین) ى میصرو، موسولمانانى دانیشتووی (ئنگلتەرا)، دەسه لاتداران حوكمه كه یان بۆ دابه زاند بۆ زیندانی ههتا ههتایی و، پاشان له سالى (۱۹۵۵) ى زاینیدا به تهواوى ئەو حوكمه شى له سەر لایراو كۆتایی به زیندان كردنه كەى هینرا.

شیخ أمجد زهاوى

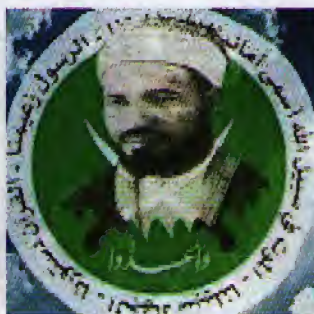
شیخ أمين الحسينى

محمد بشير إبراهيمى

مەركەزى ئىسلامى له ئنگلتەرا

ئیخوان موسلیمین

آية الله محمد الخالصى

پێشهوا مەودودی و سەفەری مائی خوا^(١) :

له بەرواری (٣ / ١١ / ١٩٥٩) ی زایین پێشهوا مەودودی بواری بۆ پەخسا که سەفەری مائی خوا بکا و چاوی گەشبیته وه به شوینانهی که قورئانی پیروزی تیدا دابه زیوه و پیغه مبهری خوای تیدا ژیاوه، وه بۆ نووسینی تهفسیره که ی سوودیکی زۆری له م سەفەری بینی و له تهفسیره که شیدا پهنگی داوه ته وه، ههروه ها بواری بۆ پەخسا که زۆر شوینی تری مهمله که ی عه ره بی سعودی ببینی و، وه سەردانی مهمله که ی هاشمی ئوردنی بکا و، ههروه ها سەردانی ولاتی (فەلەستین) و، (سوریا) و، (میسر) بکات، ههروه ها ههولێ دابوو که سەردانی ولاتی (عێراق) یش بکات به لام کاربه دهستان پێیان پێ نه دابوو بچیتته خاکی (عێراق) ه وه.

دهوری پێشهوا مەودودی له دامهزراندنی چەند کۆمهله و دهزگایه کی ئیسلامی دا^(٢) :

یه گهم: پێشهوا مەودودی دهوێکی بالای هه بوو له دامهزراندنی (جمعية الجامعات الإسلامية) وه ک پێکخراویکی هه میشه یی.

دووهم: دهوێکی بالای هه بوو له دامهزراندن و دانانی به ردی بناغه ی (زانکۆی ئیسلامی) له (مه دینه ی منه وه ره) له سالی (١٩٦١)، هه ربۆیه له و کۆبوونه وه یه دا پێشهوا مەودودی کرا به ئەندامی ئەنجومه نی (زانکۆی ئیسلامی مه دینه).

سییه م: دهوێکی بالای هه بوو له دامهزراندنی (رابیطه ی جیهانی ئیسلامی) له ولاتی (سعودیه) له سالی (١٩٦٢) ی زاییندا، وه له و کۆنگره یه دا هه لێژێردرا به ئەندامی دهسته ی دامه زێنه ری (رابیطه ی جیهانی ئیسلامی).

چواره م: دامهزراندنی (جمعية الطلبة الإسلامية).

(١) (هه مان سه رچاوه ی پێشو / ص ١٤٦).

(٢) (هه مان سه رچاوه ی پێشو / ص ١٤٧).

هه لوه شانده وهی جه ماعه ی ئیسلامی و ده ستگیر کردنی پیشه وای مه وودودی ^(۱) :

به هوی دواکردنی گورپانکاری له ده ستووری ولاتدا به ده ستوریکی ئیسلامی و، هه روه ها گورپینی ناوی ده ولت له (پاکستان) ه وه بۆ (جموریة پاکستان الإسلامية) و، گورپانه وهی مافی به شخوړاوانی خه لکی پاکستان و، هه لبراردنیکی شه فافانه له لایه ن کومه لای ئیسلامی پاکستانه وه، حکومت به هه لی زانی که گورپینی کوشنده بدا له جه ماعه که، هه ر بویه له به رواری (۶ / ۱ / ۱۹۶۴) دا برپاریدا به هه لوه شانده وهی جه ماعه که و یاساغ کردنی له ولاتدا و، هه روه ها ده ستگیر کردنی پیشه وای مه وودودی و چل که س له نه ندامانی شوای نه و جه ماعه یه، هه روه ها داخستنی بنکه و باره گاگانیان له سه رجه م ولاتدا و، ده سگرتن به سه ر هه موو مولک و مالی جه ماعه که دا، جا بۆ نه م به سه ر لیژنه یه کی سه رپه رشتیاری دانا بۆ جیبه جی کردنی نه و برپارانیه ی که له ده ره قی جه ماعه که دا ده رچوون، نه مه ش ناوی نه وکه سانه یه که له لیژنه که دا به شداریوون و هیه تانه یه کیان نه دا له برپاره که و به وپه پی پیخوشحالیه وه جی به جیپیان کرد :

۱- سید محمود : نه ندامی لیژنه (نه مه نه وکه سه یه که کاتی خوی له و لیژنه تاییه ته ی که سالی (۱۹۵۳) برپاری له سیداره دانی ده رکرد بۆ پیشه وای مه وودودی موسته شاری قانونی لیژنه که بوو) .

۲- شهزاده عالمگیر : نه ندامی لیژنه (نه مه نه وکه سه یه که برپاری ده ستگیرکردنی پیشه وای مه وودودی و هاوکارانی ده رکرد به سیفته ی به پړوه به ری ده زگای ئاسایشی ولات) .

(۱) (هه مان سه رچاوه ی پیشو و / ص ۱۵۱) .

بەرەنگار بونەۋەيى ھۆكۈمەت لە مەسەلەي بىننى مانگ و ھاتنى جەژندا ^(۱) :

لە سالى (۱۹۶۷) بۆ جارى چوارەم ھۆكۈمەت بېرىرى دەستگىر كىردى پېشەۋا مەۋدودى دا لە بەر بەرەھەلىستى كىردى ھۆكۈمەت لە دىارى كىردى جەژنى پەمەزاندە بە بى گەپانەۋە بۆ بىننى مانگ، چونكە ھۆكۈمەت بېرىرى دابوۋ كە يەكەم پۆزى جەژنى پەمەزان دەكەۋىتە پۆزى پېش بىننى مانگى يەكشەۋە، بەلام پېشەۋا مەۋدودى ئەۋ بېرىرى ھۆكۈمەتى بە ناشەرى لە قەلەمدا و داۋاى كىرد كە بە پېش بىننى مانگ جەژن پابگە يەنن نەك بە ئارەزۋى خۇيان، ھەر بۆيە ھۆكۈمەت ئەم بەرەھەلىستى مەۋدودى قبول نەكرد و بېرىرى دەستگىر كىردى داۋ خستى بەندىخانەۋە بۆ ماۋەي دور مانگ، لەۋەۋدەۋا بەناچارى ئازادى كىرد.

ۋازھىنان لە ئەمىرى (جەمەئەي ئىسلامى پاكىستان) ^(۲) :

لە بەروارى (۴ / ۱۱ / ۱۹۷۲) ى زاين پېشەۋا مەۋدودى بەھۆي نەخۇشى و باش نەبوۋنى بارى تەندروستى و خۇ يەكللى كىردەۋە بۆ تەۋاۋ كىردى كىتېبى (سىرە) كەي ۋازى لە پۆستى ئەمىرى جەمەكە ھىناۋ، بۆ پىكرىدەۋەي شۆيىنەكەشى مامۇستا (طفيل محمد) كرا بە ئەمىرى جەمەكە.

بەخشىنى مەدالىي (مەلىك فەيىسەل) بە پېشەۋا مەۋدودى ^(۳) :

لە سالى (۱۳۹۹) ى كۆچى جائىزەي (مەلىك فەيىسەلى جىھانى) ى پىدرا ۋەك پىزلىناتىك بەھۆي ئەۋ مەۋەۋەل و تىكۆشانەي كە كىردۈيەتى لە پىناۋ خزمەتى ئىسلام و مۇسولماناندا، كە ئەۋ خەللاتە برىتى بوۋ لە ۋەدە زار پىالى سەۋدى و

(۱) (مەمان سەرچاۋەي پېشۋو / ص ۱۵۴) .

(۲) (مەمان سەرچاۋەي پېشۋو / ص ۱۶۱) .

(۳) (مەمان سەرچاۋەي پېشۋو / ص ۱۶۱ - ۱۶۲) .

مه داليايه كى ئالتونى، به لام پيشهوا مه ودودى ئەم خەلاتەى بۆ خۆى هەلنەگرت، به لكو برپارى دا كه بيبه خشى به (مجمع المعارف الإسلامية) كه له شارى (لاهور) بوو، تا بتوانى پيداويستيه كانى خۆى دابين بكا و سوودى لى وه ريگرى، وه فه رمووبوى: ئەم خەلاتەى كه پيمدراوه له بهر خزمەت كردنم بووه به ئىسلام له بهر ئەوه دروست نيه كه خەرج بكرى ئيللا له خزمەتى كردنى ئىسلامدا نه بى.

مهليك فهيمه ل كورى عبدالعزيز

(۱) دانراوو نووسینه‌کانی مه‌ودودی^(۱) :

بیگومان ئەم پیشه‌وا مه‌زنه خوای گه‌وره توانایه‌کی سه‌یر و سه‌مه‌ره‌ی پئی به‌خشیبوو له نووسیندا، وه هه‌رکه‌سی چوو‌بێته ناو نووسینه‌کانیه‌وه ئەم پاستیه‌ی بۆ ده‌رکه‌وتوو، جا ئێمه به‌ کورتی ئاماژه به‌و خه‌صله‌ت و تایبه‌تمان‌دیانه ده‌که‌ین که له نووسینه‌کانی پیشه‌وا مه‌ودودی دا به‌دی ده‌کرێت :

۱- به‌ زۆری پشته‌ی به‌هه‌لگه‌ی (قورئان و سوننه‌ت) ده‌به‌ست بۆ قه‌ناعه‌ت پئی هینانی خویننه‌ران و موسولمانان، هه‌روه‌ها به‌هه‌لگه‌ی زانستی و گومان بپ.

۲- هینانی به‌هه‌لگه‌ی زانستی و عه‌قلیه‌کان له‌لایه‌ن (مه‌ودودی) یه‌وه بۆ ئه‌وه ده‌که‌پێته‌وه که پۆژانه هه‌موومان به‌و شته‌ حسسیانه‌دا تێده‌په‌پین و هه‌ستی پئی ده‌که‌ین و کاریگه‌ری له‌سه‌رمان هه‌یه .

۳- خوای گه‌وره دلسۆزییه‌کی بئی وینه‌ی پئی به‌خشیبوو هه‌ربۆیه قسه و نووسینه‌کانی کاریگه‌ری ته‌واویان هه‌بوو له‌سه‌ر نه‌فس و دلی ئه‌وه‌که‌سانه‌ی که خویندوو‌یان ته‌وه .

۴- خۆی به‌دوور گرتوو له‌ وشه و (مصطلحات) ی زانستی که ته‌نها زانیانی بواری خۆی لێی تی ده‌گه‌ن، چونکه بانگه‌وازه‌که‌ی بۆ هه‌موو خه‌لکیه و نابێ لێی تی نه‌گه‌ن.

۵- هه‌ر کاتێ وێستبێتی له‌بابه‌ت شتی‌که‌وه بنووسی ئه‌وه چوو ده‌راسه‌ی هه‌موو ئه‌و کتێبانه‌ی له‌ کۆن و تازه‌دا له‌و باره‌وه کردوو ئنجا ئه‌و شته‌ی نووسیوه، ئه‌مه‌ش وای کردوو که نووسینه‌کانی له‌ نووسه‌ره‌کانی تر جیا‌وا‌تر بێت.

(۱) (أبو‌الأعلى المودودي عصره .. حياته .. دعوته .. مؤلفاته / تأليف : أليف الدين الترابي /

۶- هه‌ولیداوه ئه‌و کتیبانه‌ی که ده‌یان نووسیت قه‌باره‌ی که‌م و پڕمانابی ، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌م ئاسانکاری بۆ له‌ کاتی چاپ و بلاوکردنه‌وه‌دا، وه‌ هه‌م ئاسان بۆ بۆ خویننه‌ران له‌ کاتی خویندنه‌وه‌یدا.

۷- له‌ نووسینه‌کانیدا وردبینی و دیقکه‌تی زۆری تیدا کردوه‌ تا له‌ هه‌له‌و که‌موکۆپی دووبۆی، هه‌روه‌ها گرنگیه‌کی زۆریشی به‌ بابته‌کانی داوه‌ تا به‌ته‌واوی ئامانج و مه‌به‌سته‌کانی ببنیتته‌دی که‌ بلاوکردنه‌وه‌ی پڕبازی ئیسلامه‌.

جا بۆ زیاتر تیگه‌یشتن له‌ نووسینه‌کانی پیشه‌وا مه‌ودودی پیمان باش بوو هه‌ر کتیبه‌ له‌ شوینی تایبه‌تی خۆیدا باسبکری و ته‌صنیفیش بکری :

یه‌که‌م: ئه‌و کتیبانه‌ی که‌له‌ بابته‌ی (ته‌فسیر و فهرمووده) دا نووسیونی :

۱- تفهیم القرآن : ئه‌م کتیبه‌ بریتیه‌ له‌ ته‌فسیری قورئان که‌ ماوه‌ی سی سالی خایاندوه‌ (۱۹۴۱) ده‌ستی پیکردوه‌ و (۱۹۷۲) کۆتایی پێهێناوه‌، له‌ شه‌ش (جوزه) پیکهاتوه‌. له‌م ته‌فسیره‌ ته‌نها سوره‌تی (الفاتحه) و (البقرة) و (آل عمران) وه‌رگێرداوه‌ ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۲- ترجمة القرآن : بریتیه‌ له‌ وه‌رگێڕانی قورئان به‌ زمانی ئوردی، سالی ۱۹۷۱ ده‌ریکردوه‌.

۳- مباديء اساسية لفهم القرآن : بریتیه‌ له‌ پیشه‌کییه‌ك بۆ ته‌فسیره‌که‌ی (تفهیم القرآن) که‌ سه‌ربه‌خۆ به‌چاپ گه‌یه‌نراوه‌ و، دواتر له‌ سلای (۱۹۶۸) ی زایین له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه‌ وه‌رگێرداوه‌ ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۴- تفسیر سورة النور: مامۆستا (عاصم الحداد) وه‌ریگێرداوه‌ ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۵- القرآن والسنة : بریتیه‌ له‌ نووسینه‌نه‌ی که‌ له‌ سه‌ره‌تای بانگه‌وازیه‌وه‌

ههتا سالی (۱۹۵۳) ی زاین که له دیفاع له سوننه دا نووسیویه تی و، ههروه ها ئه و په یوه ندیانه ی که له نیوان قورئان و سوننه دا هه یه.

۶- فضائل القرآن : ئه م کتیبه سالی (۱۹۷۷) به چاپ گه یه تراوه.

۷- المصطلحات الأربعة في القرآن: الإله - الرب - العبادة - الدين: سالی (۱۹۴۱) نووسیویه تی ، ئه م کتیبه وه رگێڤدراوه ته سه ر زمانی عه ره بی و زمانی کوردیش.

۸- کتاب الصوم : بریتیه له و وانه ی که له سه ر کتیبی (مشكاة المصابيح) به ده رس وتویه تیه وه، وه ماموستا (حفيظ الرحمن الحسن) هه ستاوه به ئاماده کردنی و به چاپی گه یاندوه له سالی (۱۹۷۳) .

۹- مكانة السنة في التشريع : سالی (۱۹۶۳) ئه م کتیبه ی له دژی (حركة إنكار حجة السنة النبوية) نووسیوه، ئه م بزوتنه وه یه به وایان وایه که سوننه ت وه ک به لگه له ته شریعه دا به کارناهیترئ و پشتی پی نا به سترئ... تا ئیستا نه کراوه به عه ره بی.

۱۰- تفهيم الحديث : بریتیه له مه وسوعه یه کی ژۆرگه وره له (فه رمووده کانی پیغه مبه ر) که له ته فسیره که ی و سه رجه م کتیبه کانی تری وه رگیرون، له لایه ن (مجمع المعارف الإسلامية) وه کۆکراونه ته وه و به چاپ گه یه تراون.

ماموستا خلیل الحامدی

دوهم: **ثو کتبانہی که له بابہتی (سیرہی نہ‌بهوی) دا نووسیونی :**

- ۱- **سیرة سيد العالم :** بریتیه له مه‌وسوعه‌یه‌کی زورگ‌وره که هه‌موو ئه‌و کتیب و نامیلکانه ده‌گریته خو که له باره‌ی (ژیانی پیغه‌مبه‌ر) ه‌ وه‌ نووسیونی، سالی (۱۹۷۰) ده‌ستی پیکردوه و دواتر له یه‌ک دوو به‌شی لئ به‌چاپ گه‌یه‌نرا هه‌تا سالی (۱۹۷۲) و، به‌شی یه‌که‌م : باس له مه‌بادیئه‌ ئه‌ساسیه‌کانی بابہتی سیره‌ ده‌کا و، به‌شی دووه‌میش: باس له سه‌رده‌می مه‌ککی ده‌کا و، به‌شی سییه‌میش: باس له سه‌رده‌می مه‌دینه‌وه‌ ده‌کات، به‌شی یه‌که‌م و دووه‌می وه‌رگیزدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی، به‌لام به‌شی سییه‌می تا ئیستا نه‌کراوه‌ به‌ عه‌ره‌بی.
- ۲- **النبوة المحمدية في محکمة العقل :** بریتیه له کتیبیکي بچوک که باس له پاستیتی پیغه‌مبه‌ریتی (محمد) ده‌کا به‌ به‌لگه‌ی عه‌قلی تا جیلی نوئ قه‌ناعه‌ت پی بیئئ، سالی (۱۹۳۷) به‌ زمانی (ئوردی) به‌ چاپ گه‌یه‌نراوه‌ و، دواتر ماموستا (خلیل الحامدی) له سالی (۱۹۷۸) دا کردوویه‌تی به‌ عه‌ره‌بی.
- ۳- **رسالة السيرة النبوية :** بریتیه له ناميله‌که‌یه‌کی بچوک سالی (۱۹۷۶) به‌ چاپ گه‌یه‌نراوه‌.
- ۴- **سيرة الرسول :** بریتیه له ناميله‌که‌یه‌کی بچوک سالی (۱۹۷۰) به‌ چاپ گه‌یه‌نراوه‌.
- ۵- **سيرة خاتم المرسلين :** بریتیه له ناميله‌که‌یه‌کی بچوک سالی (۱۹۷۶) به‌ چاپ گه‌یه‌نراوه‌.
- ۶- **السيرة الطاهرة :** بریتیه له ناميله‌که‌یه‌کی بچوک سالی (۱۹۷۸) به‌ چاپ گه‌یه‌نراوه‌.
- ۷- **القرآن والرسول :** بریتیه له ناميله‌که‌یه‌کی بچوک سالی (۱۹۵۴) به‌ چاپ گه‌یه‌نراوه‌.

۸- سيد العالم : بریتیه له ناميله‌کيه‌کي بچوک که کڅمه‌له باسټک بډوه له راديؤ پيشکېشى کردون، سالى (۱۹۴۱) به چاپ گه‌يه‌نراوه.

سيه‌م: نه‌و کتیبانه‌ی که‌له بابته‌ی (بيروباوهری ئیسلامی و بناغهی ثابین) دا نووسیونی:

۱- مبادئ الإسلام : سالى (۱۹۳۷) نووسیویه‌تی، وه‌رگټ‌پدراوته سهر زمانى عهره‌بی.

۲- الخطب : بریتیه له‌و وتارانه‌ی که‌له پڅڅی جومعه‌دا له سالى (۱۹۳۸) دا له گوندی (دار الإسلام) دا وتویه‌تی، دواتر له دوو تویي کتیبیکدا له سالى (۱۹۴۰) دا به‌ناوی (الخطب) به‌چاپی گه‌ياندووه، بابته‌کانیشی بریتی بډون له: باسی حقیقه‌تی ئیمان و ئیسلام و نویژ و زه‌کات و پڅڅو و حج و جیهاد.

۳- نظرة فاحصة على العبادات الإسلامية : سالى (۱۹۳۹) نووسیویه‌تی.

۴- حطب الحرم الشريف : بریتیه له‌و وتاره‌ی که له سه‌فه‌ری حه‌جدا له حهره‌می مه‌که‌دا وتویه‌تی له سالى (۱۹۶۳) دا.

۵- الإسلام والجاهلية : ناميله‌کيه‌کي بچوک، بریتیه له وتاریک که له (الکلیة الإسلامية) له (پیشاوه‌ر) وتویه‌تی له سالى (۱۹۴۱) دا، وه‌رگټ‌پدراوته سهر زمانى عهره‌بی.

۶- طريق السلام : بریتیه له وتاریک که وتویه‌تی له سالى (۱۹۴۰) دا، دواتر وه‌رگټ‌پدراوته سهر زمانى عهره‌بی.

۷- الحضارة الإسلامية ، أسسها ومبادئها : سالى (۱۹۳۳) نووسیویه‌تی، دواتر له لایهن (دار الخلافة للطباعة والنشر) وه وه‌رگټ‌پدراوته سهر زمانى عهره‌بی.

۸- الدين الحق : بریتیه له وتاریک که له (الجامعة الملّية) له (ده‌له‌ی) وتویه‌تی له سالى (۱۹۴۳) دا، دواتر له لایهن (مؤسسة الرسالة) وه له (به‌یروت) وه‌رگټ‌پدراوته سهر زمانى عهره‌بی.

۹- البعث بعد الموت : بریتیه له نامیله‌که‌یه‌کی بچوک که کۆمه‌له باسیک بووه له رادیۆ پیشکەشی کردوون له ساڵ (۱۹۴۱) دا، دواتر له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه له ساڵی (۱۹۷۸) دا وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۱۰- مسألة الجبر والإختیار : ساڵی (۱۹۳۳) له به‌رپه‌رچی یه‌کێ له سه‌رکرده‌کانی (حرکة جحود حجة السنة النبوية) دا نووسیویه‌تی که‌ناوی (الشووری غلام أحمد بروین) ه.

۱۱- فی محکمة العقل: بریتیه له و بابه‌تانه‌ی که نووسیونی له‌باره‌ی (التوحید، الرسالة، البعث، مسألة الجبر والإختیار) له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه کۆکراونه‌ته‌وه و کراون به‌ عه‌ره‌بی و پاشان به‌ چاپ گه‌یه‌نراون.

۱۲- برالأمان : وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

جواره‌م: ئه‌و کتیبانه‌ی که‌له‌ بابه‌تی (بانگه‌وازی ئیسلامی و پێوستیه‌کانی) دا نووسیونی :

۱- الدعوة الإسلامية ومتطلباتها : بریتیه له کۆمه‌له و تارێک که‌له (کۆنگره‌ی سالانه‌ی کۆمه‌لی ئیسلامی) دا پیشکەشی کردووه، ساڵی (۱۹۴۵) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه، دواتر له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی، وه‌ کتیبی (تذکرة دعاة الإسلام) ی له‌گه‌ڵدا چاپ کراوه.

۲- دعوة الجماعة الإسلامية : بریتیه له و تارێک که‌له (کۆنگره‌ی کۆمه‌لی ئیسلامی) دا پیشکەشی کردووه، ساڵی (۱۹۴۷) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- الأسس الأخلاقية للحركة الإسلامية : بریتیه له و تارێک که‌له (کۆنگره‌ی کۆمه‌لی ئیسلامی) دا پیشکەشی کردووه، ساڵی (۱۹۴۵) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه، دواتر له‌لایه‌ن (الإتحاد العام لطلاب مصر) وه‌ وه‌رگێڤدراوه‌ته‌ سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی.

۴- تجديد الدين وإحيائه : ساڵی (۱۹۴۰) نووسیویه‌تی.

۵- شہادۃ الحق : بریتہ لہ وتاریک کہ لہ (کۆنگرہی کۆمہ لی ئیسلامی) دا پیٹشکەشی کردووہ، سالی (۱۹۴۶) بہ چاپ گہیہ نراوہ، دواتر لہ لایہن (مؤسسۃ الرسالۃ) وہ لہ (بہ بیروت) وہرگیٹردراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی.

۶- الصفات اللازمة للعاملين في مجال الدعوة الإسلامية : بریتہ لہ وتاریک کہ لہ (کۆنگرہی گشتی کۆمہ لی ئیسلامی) دا پیٹشکەشی کردووہ، سالی (۱۹۵۱) بہ چاپ گہیہ نراوہ، دواتر لہ لایہن مامؤستا (خلیل الحامدی) یہ وہ وہرگیٹردراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی، وہ کتیبی (تذکرۃ دعاۃ الإسلام) ی لہ گہ لدا چاپ کراوہ.

۷- الشروط اللازمة لنجاح الحركة الإسلامية : بریتہ لہ وتاریک کہ ئاراستہی ئہ وکە سانہی کردووہ کہ لہ (بوارى بانگہ وان) دا خەریکن، سالی (۱۹۶۷) بہ چاپ گہیہ نراوہ.

۸- واقع المسلمين وسبيل النهوض بهم : بریتہ لہ وتاریک کہ لہ (کۆنگرہی کۆمہ لی ئیسلامی) دا سالی (۱۹۵۱) پیٹشکەشی کردووہ، دواتر لہ لایہن مامؤستا (عاصم الحداد)^(۱) وہ کراوہ بہ عہرہ بی و لہ لایہن (مؤسسۃ الرسالۃ) لہ (بہ بیروت) بہ چاپ گہیہ نراوہ.

۹- الجماعة الإسلامية - هدفها ، تأريخها ، وبرنامجها : سالی (۱۹۵۱) نووسیویہ تی.

(۱) ناوی (محمد) ی کوپی (عاصم) حدادی یہ و، یەکیکە لہ وکە سانہی کہ بہ پیی توانا هەولیداوہ کتیبہ کانی (ثیمام مەودودی) لہ زمانی (ئوردی) یہ وہ وہرگیٹریتہ سہر زمانی عہرہ بی، لہ وانہی کہ وہرگیٹراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی بریتین لہ: { ۱- الربا : ۱۹۵۸ ، ۲- الحیاة بعد الموت ، ۳- مبادئ الاسلام : ۱۹۵۷ ، ۴- اسس الاقتصاد بين الاسلام والنظم المعاصرة ومعضلات الاقتصاد وحلها في الاسلام : ۱۹۷۱ ، ۵- نظام الحیاة في الاسلام : ۱۹۵۸ ، ۶- تفسير سورة النور ، ۷- مسألة ملكية الارض في الاسلام : ۱۹۶۹ ، ۸- واقع المسلمين وسبيل النهوض بهم : ۱۹۵۶ } .

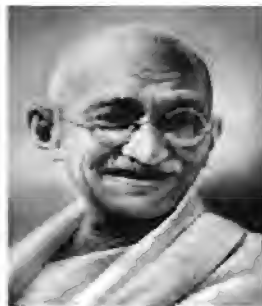
- ۱۰- دور المرأة المسلمة في الحركة الإسلامية : بریتیه له وتاریک که له (کونگره‌ی خوشکان) دا به‌سره‌رشتی (کومه‌لی ئیسلامی) پېښکه‌شی کردووه له سالی (۱۹۴۸) .
- ۱۱- مصدر قوة المسلم : ئەم کتیبې له سها (۱۹۲۵) دا نووسیوه کاتې ته‌مه‌نی (۲۲) سال بووه، دواتر بۆ یه‌که‌مجار له سالی (۱۹۶۹) به چاپ گه‌یه‌نراوه .
- ۱۲- ماهي الدعوة الإسلامية : نامیلکه‌یه‌کی بچوکه .
- ۱۳- مستقبل الحركة الإسلامية في الهند : بریتیه له وتاریک که له (کونگره‌ی کومه‌لی ئیسلامی) دا له سالی (۱۹۴۷) پېښکه‌شی کردووه، له‌پېښ ئه‌وه‌ی هیندستان و پاکستان دابه‌شېن بۆ دوو ولاتی سهره‌بخو .
- ۱۴- الدعوة الإسلامية ومنهجها : بریتیه له وتاریک که له (کونگره‌ی کومه‌لی ئیسلامی) دا له سالی (۱۹۴۵) دا پېښکه‌شی کردووه .
- ۱۵- منهج الحركة الإسلامية للمستقبل : بریتیه له وتاریکی دوورودریژ که له (کونگره‌ی گشتی کومه‌لی ئیسلامی) دا له سالی (۱۹۵۶) دا پېښکه‌شی کردووه .
- ۱۶- الجماعة الإسلامية خلال (۲۹) عاما : بریتیه له وتاریک که به‌هوی دامه‌زاندنی (کومه‌لی ئیسلامی) یه‌وه له سالی (۱۹۷۰) پېښکه‌شی کردووه .
- ۱۷- تذكرة دعاة الإسلام : وه‌رگیراوه له و نووسینانه‌ی که باس له بانگه‌وازی ئیسلامی و پېویسته‌یه‌کانی ده‌کات، له‌لایه‌ن ماموستا (خلیل الحامدی) یه‌وه کۆکراونه‌ته‌وه و پاشان وه‌ریگتړاوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و، دواتر له‌گه‌ل کتیبی (الصفات اللازمة للعاملين في مجال الدعوة الإسلامية) به‌چاپی گه‌یاندووه .
- ۱۸- العلم والعمل : وه‌رگیراوه له و نووسینانه‌ی که باس له بانگه‌وازی ئیسلامی و پېویسته‌یه‌کانی ده‌کات، له‌لایه‌ن ماموستا (عاصم النعمانی) یه‌وه کۆکراونه‌ته‌وه و پاشان وه‌ریگتړاوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و به چاپی گه‌یاندووه .

۱۹- هلموا بنقوم بتغيير هذا العالم : بریتیه له نامیلکه یه کی بچوک، وه رگیراوه له و نووسینانه ی که باس له بانگه وازی ئیسلامی و پئویستییه کانی ده کات، له لایه ن مامؤستا (کوکب الصدیقی) یه وه کۆکراونه ته وه و وه ریکێپراوه بؤسه ر زمانی ئینگلیزی و دواتر به جایی گه یاندوه .

۲۱- تقرير عن الجماعة الإسلامية : پيڪهاتووه له شەش بەرگ، باس له
هەموو چالاکیەکانی (کۆمەڵی ئیسلامی) دەکات هەر له سالی دامەزراندنیەوه
(۱۹۴۱) تا سالی (۱۹۵۱) .

پېنجه م: نه و کتیبانه ی که له بابه تی (جیهاد و ټیکوښانی نیسلامی) دا نووسیونی :

۱- الجهاد في الإسلام : (هوکاری نووسینی نه م کتیبه ده که پېته وه بۆ قسه که ی (مه هاتما غاندی) که و تېووی: نیسلام به زه بری شمشیر بلاوېوته وه. جا به و بونه وه نیمام (محمد علی جه وه ری) سه رۆکی (بزوتنه وه ی خيلافه له هیند) له مرگه وتی که وره ی (ده له ی) و تاریکی گرنگی له و باره وه داو وه لامی نه و جوړه پروپاگاندانه ی دایه وه و، و تېووی: بریایه که سی له موسولمانان هه ستایه به په رچدانه وه ی قسه ی هندو سه کان که ده ره ق به نیسلام و موسولمانان ده یکن. جا مه ودودی پیی خوش بوو که نه و موسولمانه خوی بی، هر بویه ده ستی کرد به لیکنولینه وه یه کی زور ورد و هر چی کتیبی که له و باره یه وه نوو سرا بو کوی کردنه وه و خویندیه وه و، پاشان ده ستی کرد به نووسین له و باره یه وه و له پوژنامه ی (جمعیه) که زمان حالی (جمعیه العلماء) بوو به چند ژماره یه کی یه که له دوی یه که بلاوی کرده وه، پاشان له سالی (۱۹۲۷) له دوو تویی کتیبیکدا به چاپی که یاند، وه و تراوه: که نه مه یه که م کتیبی پېشه و مه ودودی که نووسی پیی و بلاوکرابیته وه، دکتور (محمد اقبال) یش له بهر گرنگی نه م کتیبه به رده و ام ناموژگاری که نجانی موسولمانانی ده کرد که نه و کتیبه بخویننه وه و سوودی لی وهریگر، شایانی باسه نه م کتیبه وهر گیردراوه ته سه ر زمانی عه ره بی ته نها دوو بابی کوتایی نه بیټ.

مه هاتما غاندی

۲- الجهاد في سبيل الله : بريتيه له وتاريك كه داويه تي، سالي (۱۹۳۹) به چاپ

كه يه نراوه، وه رگيډ دراو ته سهر زماني عه ره بي.

شه شم: ټو كتيبانه ي كه له بابته تي (حكومه تي ئيسلامي و حوكمراني) دا

نووسيوني:

۱- كيف تقام الحكومة الإسلامية : بريتيه له وتاريك كه له زانكوي (علي كره

الإسلامية) له سالي (۱۹۳۹) پيشكه شي كردوه، دواتر له لايهن (دار العروبة للدعوة

الإسلامية) كه سهر به (كومه لي ئيسلامي له پاكستان) ه وه رگيډ دراو ته سهر زماني

عه ره بي و له سالي (۱۹۴۶) به ناوي (منهاج الانقلاب الإسلامي) به چاپ كه يه نراوه.

۲- نظرية الإسلام السياسية : بريتيه له وتاريك كه له شاري (لاهور) دا

پيشكه شي كردوه له سالي (۱۹۳۹)، دواتر له لايهن (دار العروبة للدعوة الإسلامية)

يه وه وه رگيډ دراو ته سهر زماني عه ره بي و له سالي (۱۹۴۶) به چاپ كه يه نراوه.

۳- استفتاء ذو بال : بريتيه له ناميلكه يه كي زور گرنگ، له سالي (۱۹۴۰)

نووسيويه تي.

۴- الشريعة الإسلامية وطرق تنفيذها في باكستان : بريتيه له وتاريك كه له

(كلية الحقوق) له شاري (لاهور) له سالي (۱۹۴۸) دا پيشكه شي كردوه، دواتر

له لايهن ماموستا (عاصم الحداد) وه وه رگيډ دراو ته سهر زماني عه ره بي به ناوي

(القانون الإسلامي وطرق تنفيذه في باكستان).

۵- أسس الدستور الإسلامي في القرآن : سالي (۱۹۵۲) نووسيويه تي، بريتيه

له به رپه رچدانه وه ي قسه كه ي پاريزه ري به ناوبانگ (بروهي) كه وتبوي: قورئان

بنه ماكاني ده ستوري ئيسلامي تيډا نيه.

۶- تدوين الدستور الإسلامي : بريتيه له وتاريك كه سالي (۱۹۵۲) له

به رپه رچدانه وه ي قسه كه ي پاريزه ري به ناوبانگ (بروهي) داويه تي، دواتر له لايهن

ماموستا (عاصم الحداد) هوه وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى و سېال (۱۹۵۳) به چاپى گه ياندووه .

۷- عقوبة المرتد في الشريعة الإسلامية : سالى (۱۹۴۳) نووسیویه تی .

۸- حقوق اهل الذمة في الدولة الإسلامية : سالى (۱۹۴۸) نووسیویه تی ، وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى .

۹- المقترحات الدستورية : بریتیه له و (پېشنپاره دهستورپپانه ی) که پېشکه شی کردووه بؤ دانانى دهستوریکى ئیسلامى بؤ پاکستان له سالى (۱۹۵۲) دا .

۱۰- حقوق الإنسان الأساسية : بریتیه له وتاریک که له شارى (لاهور) پېشکه شی کردووه له سالى (۱۹۶۳) دا .

۱۱- حول تطبيق الشريعة الإسلامية في باكستان : بریتیه له گفتوگویه کى نیوان مهودوى و نوینه رى ئیزاعه ی جمهورى پاکستانى ئیسلامى سه باره ت به ته تبیقى شه ریعتى ئیسلامى له پاکستاندا ، سالى (۱۹۷۸) وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى .

۱۲- نظام الحياة في الإسلام : بریتیه له کؤمه له وتاریک که له ئیزاعه ی پاکستانه وه سالى (۱۹۴۸) پېشکه شی کردوون ، دواتر له لایه ن (مؤسسة الرسالة) وه وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى .

۱۳- الخلافة والملك : بریتیه له باسى جیاوازیپه کانى نیوان خیلافه تی راشیده و مه لیکه کان ، له سالى (۱۹۶۶) بؤ یه که مجار به زمانى (نوردی) به چاپ گه یه نرا و ، دواتر له لایه ن ماموستا (أحمد إدريس) هوه وهرگړېدراوړته سهر زمانى عهره بى و له (قاهره) سالى (۱۹۷۸) به چاپ گه یه نراوه .

۱۴- الإسلام والديمقراطية العلمانية : بریتیه له وتاریک که له (کؤنگره ی کؤمه لى ئیسلامى) له سالى (۱۹۴۷) دا پېشکه شی کردووه .

۱۵- المطالبة بإقامة النظام الإسلامي : بریتیه له وتاریك كه له كاتى

تېكۆشانى بۆ (ھېنانەدى ياسايەكى ئىسلامى) له سالى (۱۹۴۸) دا وتوويه تى.

۱۶- نظام الحياة للإسلام ومبادئه الأساسية : بریتیه له كۆمەلە وتاریك كه

كاتى خۆى له شوئنه جياجياكاندا له و بارەوہ پېشكەشى كړدوہ.

۱۷- الدولة الإسلامية : بریتیه له كۆمەلە نووسينيك كه له (حكومتى

ئىسلامى) يەوہ له سەرەتای بانگەوازەوہ ھەتا سالى (۱۹۶۲) نووسيونى، دواتر

پروفیسۆر (خورشید أحمد)^(۱) ھەستاوہ بە كۆكردنەوہ و ۋەرگێرانیشى بۆسەر

زمانى عەرەبى و بە چاپ گەياندى.

پروفیسۆر خورشید أحمد

(۱) ناوی تەواوی: پروفیسۆر (خورشید ئەحمەد) ی کوپی (محمد نذیر) ی قوپەیشى یە، یەكێك

بووہ له قوتابپەکانى پېشەوا (مەودودى) و، دواتر دەچیتە پىزى پێكخستەکانى (جمعية

الطلبة الإسلامية بباكستان) ھوہ و، دواتر لە ساڵا (۱۹۵۳) دا ھەلدەبژێرى بە سەرۆكى

(جمعية الطلبة الإسلامية) و، ۋە لە ساڵا (۱۹۵۵) دا ماجستىر بە دەست دەھيئى لە

زانكۆى (كراتشى) لە بوارى (ئابوورى) دا، پاشان دەچیتە پىزەكانى (كۆمەلى ئىسلامى)

یەوہ و دەبیتە ئەندامى شورای جەماعەكە و، ھەروەھا ئەمیندارى گشتى (مجمع المعارف

الإسلامية) ی سەر بە (كۆمەلى ئىسلامى) لە سالى (۱۹۶۸)، پاشان وازی لە كارى زانكۆ

ھيئاو ھەستا بە دامەزراندنى (المؤسسة الإسلامية بإنجلترا) و، پاشان لە ساڵا (۱۹۷۸) دا

بووہ ۋەزیری (پلاندانان) لە حكومەتەكەى جەنرال (ضياء الحق) دا و، دواتر ئىستىقالەى

كرد بە ھۆى كشانەوہى (كۆمەلى ئىسلامى) لە حكومەتەكەى جەنرال.

۱۸- حقوق الإنسان الأساسية في الإسلام : بریتیه له کومه له نووسینک که له باسی (مافی مړوف له ئیسلام) دا نووسیونی، دواتر له لایه ن (ایم ایم شریف) هوه کړکړاونه ته وه وهرگیږدراوه ته سهر زمانی ئینگلیزی و به چاپی که یاندوون.

۱۹- مفاهيم إسلامية حول الدين والدولة : له لایه ن ماموستا (خلیل الحامدی) یه وه وهرگیږدراوه ته سهر زمانی عهره بی و به چاپ که یه نراون.

۲۰- نظرية الإسلام وهدية في السياسة والقانون والدستور : بریتیه له کومه له نووسینک که له و باره یه وه نووسیونی، دواتر له لایه ن (عاصم الحداد) هوه له سالی (۱۹۶۰) دا کړکړاونه ته وه وهرگیږدراوه ته سهر زمانی عهره بی.

حهوته م: نهو گتیبانه ی که له بابته ی (ئابووری و بژوی) دا نووسیونی :

۱- معضلات الإنسان الاقتصادية وحلها في الإسلام : بریتیه له وتاریک که له زانکوی (علی کره الإسلامیه) له سالی (۱۹۴۱) پیشکه شی کردووه، دواتر له لایه ن ماموستا (مسعود الندوی) یه وه وهرگیږدراوه ته سهر زمانی عهره بی و له لایه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية) که سهر به (کومه لی ئیسلامی پاکستان) ه به چاپ که یه نراوه.

۲- أسس الاقتصاد بين الإسلام والنظم المعاصرة : سالی (۱۹۳۷) نووسیویه تی، دواتر له لایه ن (عاصم الحداد) هوه وهرگیږدراوه ته سهر زمانی عهره بی و له لایه ن (دار السعودية للنشر) هوه به چاپ که یه نراوه.

۳- الربا: سالی (۱۹۳۷) نووسیویه تی، دواتر له لایه ن (عاصم الحداد) هوه وهرگیږدراوه ته سهر زمانی عهره بی و له لایه ن (مؤسسة الرسالة) له (به بیروت) و، (دار الأنصار) هوه به چاپ که یه نراوه.

۴- مسألة ملكية الأرض في الإسلام : سالی (۱۹۳۴) نووسیویه تی، به لام بؤ یه که مجار له سالی (۱۹۵۰) بلاوکرایه وه و، دواتر له لایه ن (خلیل الحامدی) یه وه

وہرگیڈراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی و لہ لایہن (دار القلم) ی (کوہیت) یہوہ بہ چاپ گہ یہ نراوہ .

۵- مباديء الاقتصاد في القرآن : سالی (۱۹۶۹) نووسیویہ تی .

۶- مباديء اساسية للإقتصاد الإسلامي : بریتہ لہ و تاریک کہ لہ زانکوی (بنجاب) لہ سالی (۱۹۶۵) دا پیشکشی کردوہ .

۷- الرأسمالية والشيوعية : سالی (۱۹۵۳) بہ چاپ گہ یہ نراوہ و بلاویوتہ وہ .

۸- الإسلام والعدالة الإجتماعية : بریتہ لہ و تاریک کہ لہ (کونگرہی نیسلامی لہ مہککھی پیروژن) لہ سالی (۱۹۶۲) دا پیشکشی کردوہ، دواتر لہ لایہن (مکتبہ دار البیان) ی (کوہیت) یہوہ وہرگیڈراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی و بہ چاپ گہ یہ نراوہ .

۹- نظام الإقتصاد الإسلامي : بریتہ لہ کومہ لہ نووسینیکی مہ لبرٹیراو کہ لہ بواری (ٹابووری نیسلام) دا نوسیونی، دواتر لہ لایہن پروفیسور (خورشید أحمد) وہوہ کؤکراونہ تہ وہوہ و وہرگیڈراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی و لہ سالی (۱۹۶۹) بہ چاپی گہ یاندوہ .

ہہ شتم: ئوہ کتیبانہی گہ لہ بابہ تی (ئہ خلاق و تہزکیہ) دا نووسیونی :

۱- نظرية الإسلام الأخلاقية : سالی (۱۹۴۴) نووسیویہ تی، دواتر لہ سالی (۱۹۵۵) بہ چاپ گہ یہ نراوہ .

۲- الصلاح والفساد : بریتہ لہ و تاریک کہ لہ (کونگرہی گشتی کومہ لی نیسلامی) لہ سالی (۱۹۴۷) دا پیشکشی کردوہ، دواتر لہ لایہن (خلیل الحامدی) یہوہ وہرگیڈراوہ تہ سہر زمانی عہرہ بی و لہ سالی (۱۹۷۶) دا بہ چاپی گہ یاندوہ .

۳- الإسلام والعناية بتزكية النفس : کتیبیکی گرنگہ و لہ ژیر سہرپہ رشتی (کومہ لی نیسلامی لہ ہیندستان) سالی (۱۹۶۷) بہ چاپ گہ یہ نراوہ .

نۆهم: ټو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ژيانی کۆمه‌لایه‌تی) دا نووسیونی :

۱- الحجاب : سالی (۱۹۳۹) نووسیویه‌تی، سالی (۱۹۵۶) وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى.

۲- حقوق الزوجين - دراسة نقدية لقانون الأحوال الشخصية : سالی (۱۹۳۵) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن ماموستا (أحمد إدريس) هوه وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى و، سالی (۱۹۷۹) له‌لایه‌ن (المختار الإسلامی) له (قامیره) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- حركة تحديد النسل في الميزان : سالی (۱۹۳۵) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن (مؤسسة الرسالة) هوه وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى و به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۴- الإسلام وتنظيم الأسرة : بریتیه له کتیبیکى بچوک و، سالی (۱۹۶۰) نووسیویه‌تی.

۵- مسألة اللباس : بریتیه له باسیکی زور نایاب له باره‌ی پوښاکه‌وه، سالی (۱۹۲۹) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن ماموستا (خليل الحامدي) یه‌وه وەرگړېدراوه‌ته سهر زمانى عهره‌بى و له سالی (۱۹۷۶) به‌چاپی گه‌یاندووه.

۶- مسألة تعدد الزوجات : سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی.

ده‌هم: ټو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (فیرکاری و پوښبیری) دا نووسیونی :

۱- منهج جديد للتعليم والتربية : بریتیه له وتاریک که له (دار العلوم لندوة العلماء بلکهنو) له سالی (۱۹۴۰) دا پېشکه‌شى کردووه، دواتر به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۲- المنهج الإسلامي للتعليم وطرق تنفيذه في باكستان : بریتیه له وتاریک که له کونگره‌ی گشتی (جمعية الطلبة الإسلامی) له سالی (۱۹۵۲) دا پېشکه‌شى

کردووه، دواتر به‌شیوه‌ی نامیله‌که‌یه‌ک به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- منهج التعليم الإسلامي : سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی، که بریتیه له وه‌لامی پرسپاریکی (اللجنة التعليمية) .

۴- خطبة توزيع الشهادات : بریتیه له وتاریک که له ئاهه‌نگی ده‌رچوانی به‌کئی له (کوللیه ئیسلامی) به‌کاندا له سالی (۱۹۴۰) دا پیشکشی کردووه، دواتر به‌شیوه‌ی نامیله‌که‌یه‌ک به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۵- التعليمات : سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی.

یانزه‌یه‌م: ئهو کتییانه‌ی که‌له بابته‌ی (پتگری له به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی دوژمنانی ئیسلام) دا نووسیونی :

۱- نحن والحضارة الغربية : سالی (۱۹۳۲) بۆ (۱۹۳۸) له گۆفاری (ترجمان القرآن) نووسیویه‌تی و، دواتر له دوو توپی کتیبیکدا کۆی کردنه‌وه و ناوی لینا (التنقيحات) به‌زمانی (ئوردی) ، پاشان که وه‌رگپ‌دراوه‌یه سهر زمانی عه‌ره‌بی ناوی لینا (نحن والحضارة الغربية) .

۲- الإسلام والمدنية الحديثة : سالی (۱۹۴۷) نووسیویه‌تی، دواتر له‌لایه‌ن (خلیل الحامدی) به‌وه وه‌رگپ‌دراوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و له‌لایه‌ن (دار السعدیة للنشر) له (جده) و، (دار الأنصار) له (قاھیره) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- الإسلام اليوم : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۳) پیشکشی کردووه، دواتر له‌لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) به‌وه وه‌رگپ‌دراوه‌ته سهر زمانی عه‌ره‌بی و، له‌لایه‌ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية) له شاری (لاهور) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۴- المحاضرات في أوروبا : بریتیه له وتارانیه که له ئه‌مریکا و ئه‌وروپا له مونسه‌به جیاوازه‌کاندا پیشکشی کردوون، سالی (۱۹۸۱) له‌لایه‌ن ئیداره‌ی گۆفاری (ترجمان القرآن) هوه له شاری (لاهور) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۵- الإسلام في مواجهة التحديات المعاصرة : بریتیه له هه لېږداردهی کومه له نووسینیکي مه وودوی که له و باره یه وه نووسیونی، دواتر له لایه ن مامؤستا (خلیل الحامدی) یه وه کؤکراونه ته وه و وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و پاشان به چاپی که یاندوه .

دوانزه یه م: نه و کتیبانه ی که له بابته ی (لاوان و گه نجان) دا نووسیونی :

۱- واجب الشباب المسلم اليوم : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۲) له مه وسمی حه جدا بؤ کومه له که نجیکي موسولمان له مزگه وتی (ده هله وی) له (مه ککه ی پیروژ) دا پېشکه شی کردوه، دواتر له لایه ن (المکتب الإسلامی) یه وه له (به بیروت) وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و، به چاپ که یه نراوه .

۲- تحديات العصر الجديد والشباب : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۷۵) له کؤنگره ی سالانه ی (جمعية الطلبة الإسلامية) دا پېشکه شی کردوه، دواتر له لایه ن مامؤستا (خلیل الحامدی) یه وه وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و، له لایه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية) له شاری (لاهور) به چاپ که یه نراوه .

۳- دور الطلبة المسلمين في بناء مستقبل العالم الإسلامي : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۶) له کؤنگره ی سالانه ی (جمعية الطلبة الإسلامية) دا پېشکه شی کردوه، دواتر له لایه ن مامؤستا (خلیل الحامدی) یه وه وه رگپړدراوه ته سهر زمانی عهره بی و، له لایه ن (الإتحاد الإسلامي العالمي للمنظمات الإسلامية) له ولاتی (کوهیت) به چاپ که یه نراوه .

۴- دور الطلبة في بناء مستقبل دولة باكستان الإسلامية : بریتیه له وتاریک که له سالی (۱۹۶۵) له کؤنگره ی سالانه ی (جمعية الطلبة الإسلامية) دا پېشکه شی کردوه، دواتر به چاپ که یه نراوه .

۵- التصريحات : کومه له پرسیاریکي خویندکارانی (جمعية الطلبة الإسلامية)

کەلە کۆنگرەى خۆیەندکاران و مونسەبە جیایاکاندا لە (پیشەوا مەودودی) یان کردووه و دواتریش هەر لەلایەن خۆیانەوه کۆکراوهتەوه و بەچاپ گەیەنراوه.

۶- بین یدی الشباب : هەلبژاردەى کۆمەڵە تەوجیهاتیکی (پیشەوا مەودودی)

یە بۆ خۆیەندکاران کە مامۆستا (خلیل الحامدی) هەستاوه بە کۆکردنەوه وەرگێڕانی بۆ عەرەبی و دواتر بەچاپی گەیاندووه.

سیانزەیه: ئەو کتێبانەى کەلە بابەتى (مەسەلەکانى جیهانى ئىسلامى) دا

نووسیویەتى :

۱- مسألة الخلافة : نامیلکەیهکە سالی (۱۹۲۲) نووسیویەتى، ئەو کاتەى کەلە

پیزى (حركة المحافظة على الخلافة الإسلامية) دا ئەندام بوو.

۲- مجاز الیونانیین فی سمرنا : هەر لەو سالانەى (۱۹۲۲) بۆ (۱۹۲۴) دا

نووسیویەتى.

۳- النشاطات التبشيرية في تركيا : بە هەمان شێوە هەر لەو سالانەى (۱۹۲۲)

بۆ (۱۹۲۴) دا نووسیویەتى.

۴- قضايا الداخلية والخارجية : بریتیه لە وتاریک کە لەسالی (۱۹۵۱) لە

کۆنگرەى سالانەى (الجماعة الإسلامية) دا پیشکەشی کردووه، دواتر بەچاپ گەیەنراوه.

۵- بین الدعوة القومية والرابطة الإسلامية : بریتیه لە نووسینیکی پەخنە

نامیز کە سالی (۱۹۳۹) نووسیویەتى و، ئاراستەى قەومیەى هیندی کردووه کە

حیزی (کۆنگرەى نیشتمانی هیندی) ئالا هەلگری بووه، دواتر لەلایەن مامۆستا

(خلیل الحامدی) یەوه وەرگێردراوهتە سەر زمانى عەرەبی و، لەلایەن (دار العربیة

للطباعة والنشر) لە (بەیروت) سالی (۱۹۶۷) بەچاپ گەیەنراوه.

۶- أضواء على حركة التضامن الإسلامي : بریتیه لە وتاریک کە لەسالی

(۱۹۶۵) لە (کۆنگرەى ئىسلامى) لە (لاهور) دا پیشکەشی کردووه، دواتر لەلایەن

مامؤستا (خليل الحامدي) يه وه وهرگيډراووته سهر زماني عه ره بي و، سالي (۱۹۶۷) له لايه ن (الدار السعودية للنشر) به چاپ گه يه نراوه.

۷- مأساة الشرق الأوسط : باسيكه له سالي (۱۹۶۷) نووسيويته له باره ي داگرکردن و له ده ستداني (بيت المقدس) ه وه له لايه ن جووله كه وه، دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدي) يه وه وهرگيډراووته سهر زماني عه ره بي و، له گه ل كتيبي (طائفة من قضايا الأمة الإسلامية) به چاپي گه ياندووه.

۸- فاجعة المسجد الأقصى : بريته له وتاريك كه سيال (۱۹۶۹) له كؤبوونه وه يه كي (كؤمه لي ئيسلامي) له (لاهور) كه سازيانداوو به بؤنه ي سوتاندن و گرگرتني (مزگه وتي نه قصا) وه پيشكه شي كردووه، دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدي) يه وه وهرگيډراووته سهر زماني عه ره بي و، به چاپ گه يه نراوه.

۹- قضية کشمير المسلمة : باسيكه له سالي (۱۹۶۵) نووسيويته له باره ي هه لگيرساندنې جهنگ له نيوان (هندستان) و (پاکستان) دا ، دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدي) يه وه له هه مان سالدو وهرگيډراووته سهر زماني عه ره بي و، له لايه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية بلاهور) به چاپ گه يه نراوه.

۱۰- نحن وبنغلاديش : باسيكه له سالي (۱۹۷۲) نووسيويته له باره ي له ده ستداني (پاکستاني شهرقي) ، كه له سيال (۱۹۷۱) دا ده ولته ي (به نغلادي) شي تيدا دامه زرا، دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدي) يه وه وهرگيډراووته سهر زماني عه ره بي و، به چاپ گه يه نراوه.

۱۱- عرض الموجز للوضع الذي تعيش فيه الأقلية الإسلامية في الهند : ناميلكه يه كه كاتي خو ي مه قاله يه ك بووه كه نووسيويته ي بؤ يه كه م (كؤنگره ي قيمه ي ئيسلامي) له (رباط) و له وي پيشكه شي كردووه، دواتر له لايه ن مامؤستا

(خليل الحامدى) يه وه وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و، به چاپ گه يه نراوه .
۱۲- قضايا إسلامية الهامة تنتظر الحلول : بريتيه له (مذكرة) يه كه سالى
(۱۹۷۴) له (كؤنگره ي قيممى ئيسلامى) له (لاهور) پيشكه شى كردووه، دواتر
وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و، به چاپ گه يه نراوه .

۱۳- طائفة من قضايا الأمة الإسلامية في القرن الحاضر: بريتيه له
مه لېزارده ي ئه و نووسينانه ي كه له مه سه له كانى (ئوممى ئيسلامى) دا له موناسه به
جؤراو جؤره كاندا نووسيويه تى، دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدى) يه وه
وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و، له لايه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية
بالمقصورة ، لاهور) سالى (۱۹۸۱) به چاپ گه يه نراوه .

**چوارده يه م: ئه و كتيبانه ي كه له بابته ي (حيزب و گروهه كانى دژ به ئيسلام و
روخينه ره كانى) دا نووسيوني:**

۱- المسألة القاديانية : سالى (۱۹۵۳) نووسيويه تى، له م كتيبته دا تيشك
خراو ته سهر بيروباوه پ و نه خشه و به رنامه كانى فيرقه ي قاديانى . شايانى وتنه :
وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى به ناوى "ما هي القاديانية".

۲- ختم النبوة : ته فسيري ثايه تى (ما كان محمد أبا أحد من رجالكم ...) وه،
دواتر له لايه ن مامؤستا (خليل الحامدى) يه وه وه رگيډراو ته سهر زمانى عه ره بى و،
له لايه ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية بالمقصورة ، لاهور) به چاپ گه يه نراوه .

۳- البيانات : بريتيه له سى بلاوكراوه ي مه ودودى له و كاته ي كه دادگايى
ده كرا له لايه ن حكومه ته وه به هوى ئه و شوپشه ي كه موسولمانه كان دژ به
(قاديانيه كان) سالى (۱۹۵۳) به رپايان كردبوو .

۴- التعليق على تقرير القاضي (محمد منير) حول الإضطرابات عام

(۱۹۵۳) : بریتیه له نووسینیک که تئیدا پەخنه له قازی (محمد منیر) دەگرێ له سەر ئه و تهعلیقانهی که گرتوویهتی له خۆپیشاندانهکانی موسوڵمانان له سلێ (۱۹۵۳) دا، دواتر به چاپ گهیه نراوه .

۵- مکانة السنة في تشريع : نووسینیکه له دژی پەخنهکانی (منکری السنة) نووسیویهتی.

۶- إثبات الذبح بآیات الذبح : نووسینیکه سالی (۱۹۳۲) له وهلامی پەخنهکانی (منکری السنة) نووسیویهتی له باره ی قوریانیه وه .

۷- الذبح - في محكمة العقل والشریعة : نووسینیکي پەخنه ئامیزه سلێ (۱۹۵۰) له بهرامبه ره لۆیست و بۆچوونهکانی (منکری السنة) له باره ی قوریانیه وه نووسیویهتی.

۸- بین المودودي والبابا : نامیلکه یه که باس له (الأنشطة التبشيرية في العالم الإسلامي) دهکات، که وهلامیکه بۆ (بابای فاتیکان) ، دواتر له لایه ن ماموستا (خلیل الحامدی) یه وه وه رگێدر اوته سه ر زمانی عه ره بی و، به چاپ گه یه نراوه .

۹- مسألة القومية : کتیبیکي زۆر گرنگه له سالی (۱۹۳۹) دا نووسیویهتی، که پەخنه یه بۆ سه ر (حركة القومية الوطنية الجاهلية) یه، که زۆرێک له پۆشن بیرانی ولات پیی موعجبه بوون، دواتر وه رگێدر اوته سه ر زمانی عه ره بی و، به چاپ گه یه نراوه .

۱۰- شؤون باكستان الداخلية والخارجية.

پانزه یه م: ئه و کتیبانه ی که له بابته ی (مه سه له گانی ناو خۆی ولات) دا نووسیونی :

۱- حركة تحرير الهند والمسلمون : کتیبیکي زۆر گرنگه له سالی (۱۹۳۷) دا نووسیویهتی.

۲- النشاط الانتخابي : سالی (۱۹۵۱) دا نووسیویهتی.

- ۳- الإنتخابات المختلطة .. لماذا لا ؟ : سألې (۱۹۵۶) دا نووسیویه تی.
- ۴- الحركة لإعادة الديمقراطية : نامیلکه یه ، سألې (۱۹۶۸) دا نووسیویه تی.
- ۵- مقتضيات الحرية والإسلام : نامیلکه یه ، سألې (۱۹۴۸) دا نووسیویه تی.
- ۶- التعليق على التوصيات الدستورية : نامیلکه یه ، سألې (۱۹۵۰) دا نووسیویه تی.

- ۷- تحليل الأوضاع باكستان الشرقية : بریتیه له راپورتيك كه سألې (۱۹۵۵) دا نووسیویه تی له و كاته ی كه سهردانې (پاكستانى شهرقى) كړدووه.

شانزه يه: نهو كتيبانه ی كه له بابته ی (مهوسوعاتی ئیسلامی) دا نووسیونی :

- ۱- التفهيمات - ثلاث مجلدات: بریتیه له نووسینانه ی كه له سهره تاي بانگه وازیه وه هه تا كوچی دوايی نووسیویه تی له باره ی (هه لویستی ئیسلام) له مه پ (شارستانی پوژناووه) كه هیناویه تی بوئاو موسولمانان.
- ۲- الرسائل والمسائل - خمسة مجلدات : کومه له وه لاميکی پيشه وا مهودديه بو پرسياره جوړاو جوړه كان له بابته جياوازه كاندا.
- ۳- المقابلات الصحفية : بریتیه له چاوپيکه وتنه پوژنامه وانيه كان كه له گه ليدا كراوه، له لايه ن (أبوطارق) هوه كوكراونه ته وه و به چاپ گه يه نراون.
- ۴- المحاضرات - مجلدين : بریتیه له ليدوان ووتاره جوړاو جوړه كانی كه داويه تی له موناسه به جيا جيا كاندا، له لايه ن (ثروت صولت) هوه كوكراونه ته وه و به چاپ گه يه نراون.
- ۵- الرسائل : جيايه له كتيبې (الرسائل والمسائل) ، تا ئیستا دوو به رگی لی ده رچووه، له لايه ن سكرتيره كهی (عاصم النعمانی) يه وه كوكراونه ته وه و به چاپ گه يه نراون.

۶- رسائل من الزنزانة : بریتیه له و نامانه‌ی که له زنداندا نووسیونی، له لایه‌ن شېخ (محمد شریف) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و به‌چاپ گه‌یه‌نراون.

۷- الخطب الإذاعية : بریتیه له و وتارانه‌ی که له ئیزاعه‌وه وتویه‌تی، دواتر کۆکراونه‌ته‌وه و به‌چاپ گه‌یه‌نراون.

۸- في جلسات الأستاذ المودودي العصرية : بریتیه له و وتارانه‌ی که له دوا‌ی نو‌یژی عه‌صره‌وه له کتیبخانه‌ی (کۆمه‌لی ئیسلامی) دا وتویه‌تی، دواتر له لایه‌ن دکتۆر (رفیع الدین الهاشمی) و مامۆستا (مظفر بک) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و به‌چاپ گه‌یه‌نراون، تا ئیستا دوو به‌رگی لی ده‌رچوه‌ه.

حه‌فده‌یه‌م: ئەو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (چه‌ند باسیکی جیاواز) دا نووسیونی :

۱- کسوة الکعبة المشرفة - تأريخها وحكمها الشرعي : باسیکه تایبه‌ته له و باره‌وه و سالی (۱۹۶۳) نووسیویه‌تی.

۲- الشخصيات الإسلامية المعاصرة : له باره‌ی (که‌سایه‌تیه ئیسلامیه موعاصیره‌کانه‌وه) له بۆنه جیا‌جیا‌کاندا نووسیویه‌تی، سالی (۱۹۸۷) له شاری (لاهور) به‌چاپ گه‌یه‌نراوه.

۳- المراسلة بين الأستاذ المودودي والسيدة مريم جميلة : بریتیه له و نامانه‌ی که له نیوان پېشه‌وا مه‌ودودی و کیژی تازه موسولمانی ئەمریکی (مريم جميلة) ^(۱) دا ئالوگۆپکراوه، به مه‌به‌ستی زیاتر شاره‌زابوون له ئیسلام و تیگه‌یشتن له بنه‌ماکانی.

(۱) ناوی (مارجريت مارکوس) ه، له سالی (۱۹۳۴) ی زاین له شاری (نیویورک) ی ئەمریکا له بنه‌ماله‌یه‌کی (جووله‌که) به بنه‌چه (ئه‌لمانی) له دایک بووه، ده‌گێڤنه‌وه که پېش ئەوه‌ی موسولمانیش بێ: قه‌ت مه‌شروبی نه‌خواردۆته‌وه، وه په‌یه‌ه‌ندی له‌گه‌ل پیاواندا نه‌به‌ستوه، وه ئاماده‌ی ئاهه‌نگه‌کانیشیان نه‌بووه..

مهریام جه‌میلہ

۴- مباديء الإسلام الإقتصادية والسیاسية بریتیه له و نووسنانه‌ی که له باره‌ی (ثابوری و سیاست) له (بۆنه جیاجیاکان) دا نووسیویه‌تی، دواتر له لایه‌ن (ایم. ایم. شریف) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و کراوه به ئینگلیزی و به چاپ گه‌یه‌نراون.

۵- الإمامان الجلیلان أبوحنيفة وأبویوسف بریتیه له باره‌ی ئه‌و دوو ئیمامه به‌پێژه‌وه نووسیویه‌تی، دواتر له لایه‌ن (ایم. ایم. شریف) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و کراوه به ئینگلیزی و به چاپ گه‌یه‌نراون.

۶- اليهود والنصارى بریتیه له و نووسینانه‌ی که له باره‌ی (جوله‌که) وه نووسیونی له‌سه‌ر جه‌م کتیبه‌کانی دا، دواتر له لایه‌ن مامۆستا (نعیم الصدیقی) هوه کۆکراونه‌ته‌وه و کراوه به عه‌ره‌بی و به چاپ گه‌یه‌نراون.

۷- إلى أي شيء يدعو الإسلام؟ بریتیه له باسیکی تیرو ته‌سه‌ل که له لایه‌ن (ئه‌نجومه‌نی ئیسلامی ئه‌وروپا) وه داوا‌ی لیکرا‌بوو بینووسێ، دواتر له (کۆنگره‌ی ئیسلامی ده‌ولی) له (له‌نده‌ن) پێشکەشی بکات، ئه‌م کۆنگره‌یه له سالی (۱۹۷۶) له (له‌نده‌ن) به‌ستراوه.

۸- ذبائح اهل الكتاب ئه‌م کتیبه به زمانی (ئوردی) نووسیویه‌تی به‌ناو (التفهيمات)، دواتر له لایه‌ن مامۆستا (خلیل الحامدی) یه‌وه وه‌رگێردراوه‌ته‌سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی و، له لایه‌ن (دار العروبة للدعوة الإسلامية بلاهور) سالی (۱۹۷۵)

بە چاپ گەيەنراوه .

- ۹- المسلمون والصراع السياسي الراهن : (سى بەشە) .
- ۱۰- مطالب الإسلام تجاه المرأة المسلمة: سالى (۱۹۵۳) نووسيويتى .

هەژدەيەم: ئەو كتيبانەى كە پيش بانگەوازى ئىسلامى نووسيوونى :

۱- كتيب و دانراوه گانى :

- ۱- مجاز الیونانیين في سمرنا .
- ۲- النشاطات التبشيرية في تركيا .
- ۳- مسألة الخلافة .
- ۴- الأخلاق الاجتماعية وفلسفتها .
- ۵- مصدر قوة المسلم .
- ۶- الجهاد في الإسلام .
- ۷- مسألة اللباس .
- ۸- الدولة الصفوية والإستعمار البريطاني .
- ۹- تاریخ السلاجقة .
- ۱۰- تاریخ الدکن السياسي .

ب- وەرگێڕانە گانى لە زمانى عەرەبیەوه بۆ زمانى ئوردى :

- ۱- الإسلام والإصلاح للشيخ عبدالعزيز الجاويش .
- ۲- تحرير المرأة للأستاذ قاسم أمين .
- ۳- تاریخ الإسلام لابن الخلكان .
- ۴- الأسفار الأربعة للشيخ صدرالدين الشيرازي .

سید مودودیؒ کا جنازہ قذافی سٹیڈیم لے جایا جا رہا ہے۔
تہرمن نیمام مہودودی لہ پوڑی ناشتیدا

علامہ یوسف القرضاوی جنازے سے قبل سید مودودیؒ
کو خراج عقیدت پیش کر رہے ہیں
وتاری یوسف قہرزاوی پیش ناشتنی تہرمن نیمام مہودودی

۱۳) ئەو کتێبانه‌ی که له‌سه‌ر (مهودودی) نووسراون به‌ زمانێ عه‌ره‌بی له‌وانه‌ :

- ۱- ابو‌ الاعلی‌ المودودی: حیاته‌ وفکره‌ العقدي: حمدي بن صادق الجمال. دار المدني للطباعة والنشر والتوزيع، جدة (۱۴۰۱هـ = ۱۹۸۶م) .
- ۲- ابو‌ الاعلی‌ المودودي فکره‌ ودعوته: د. سمير عبد الحميد إبراهيم، دار الأنصار. القاهرة ۱۳۹۹هـ = ۱۹۷۹م .
- ۳- ابو‌ الاعلی‌ المودودي والصحة‌ الإسلامية: د. محمد عمارة، دار الشروق بالقاهرة. ۱۴۰۷هـ = ۱۹۸۷م.
- ۴- النهضة‌ الإسلامية في سير اعلامها المعاصرين: د. محمد رجب البيومي، ج/ ۳، مجمع البحوث الإسلامية بالقاهرة ۱۴۰۲هـ .
- ۵- من اعلام الحركة والدعوة الإسلامية المعاصرة. المستشار عبد الله العقيل.

۱۴) ستایشی زانایان له‌ باره‌ی پێشه‌وا (مهودودی) یه‌وه‌ :

یه‌گه‌م : (ئه‌بولحه‌سه‌نی نه‌ده‌وی) :

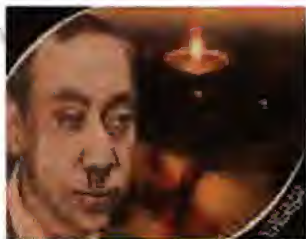
به‌پاستی من که‌سێ نانا‌سم که‌ وێنه‌ی (مهودودی) کاریگه‌ری له‌سه‌ر نه‌وه‌ی نوێی ئیسلامی هه‌بووین، هه‌م له‌ پووی فیکری و هه‌م له‌ پووی کرداریه‌وه‌، وه‌ به‌پاستی بانگه‌وازه‌که‌ی له‌سه‌ر بنچینه‌ی عیلم و زانست دا‌پشتبوو..

(أبو الحسن الندوی)

دووه م : شهیدی ئیسلام (سهید قوتب) :

همیشه ماموستای شهید کاتئ بیویستایه ناوی (مهودودی) بهینئ به
(موسولمانه مه زنه که) ناوی دهینا ^(١) .

سهید قوتب

سییه م : (محمد ئیقبال) :

دهلئ : (إن هذا الشيخ يعرض دين الرسول ﷺ) بقلم مداده الدم .

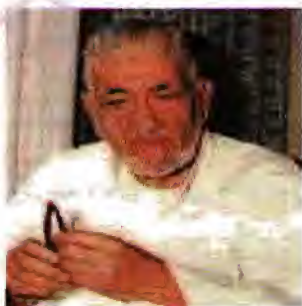

محمد إقبال

(١) پيشه و (مهودودی) ش له سه ماموستای شهید (سهید قوتب) قسه يه کی به ناویانگی هه يه و
دهلئ : (إن ما ورد في كتاب معالم في الطريق هو نفس ما أراه، بل كأني أنا الذي كتبته، فقد عبّر
عن أفكاري بدقة) واته : به راستی شه وهی که له کتیبی (معالم في الطريق) دا هاتوه کتومت
شه يه که من باوه یم پییه تی، به لکو نه هه شه وه دهلئ هه خۆم شه کتیبه م نووسیوه،
بیگومان زۆر به جوانی و به وردی له و کتیبه دا ته عبیری له فیکر و بیرکردنه وهی من کردوه .

چوارهم : (عومەر تەلمەسانی) :

دەلێ : (إنهما بحق إماما الجيل الظاهران المنفردان .. وإنهما استمدا كل معلوماتهما ومناهجهما وأساليبهما ووسائلهما في الدعوة إلى الله من القرآن وسنة الرسول (ﷺ) ، دون أخذ من هذا الفيلسوف أو استمداد من ذلك الكاتب، فجاءت مدرستهما بعيدة كل البعد عما قد يعيب الدعوة الإسلامية بأي فهم أو تفكير لا صلة له بالإسلام. والناظر إلى ما لاقاه البنا من عنت وتهجم وإيذاء يرى نفس الشيء بالنسبة للإمام المودودي .. وكأنهما على ميعاد) .

عومەر تەلمەسانی

پێنجهم : راوێژکار (عبدالله عوقهیل) :

دەلێ : عەللامە مەودودی یەکیکە لە زانا ناودارەکانی ئیسلام ، وە یەکیکە لە بیرمەندەکانی ناو ئیسلام ، وە یەکیکە لە بانگەوازاکارەکانی ئیسلام ، چونکە خوای گەورە حیکمەت و دانایی پێ بەخشیوە ، هەروەها تیگەیشتنیکی زۆر قوڵی پێ بەخشیوە ، وە ئارامی و خۆپراگری لەسەر عیلم و زانستی پێ بەخشیوە ، وە وردبوونەو و تێپامانی لە واقع پێ بەخشیوە ..

موسەشار عبدالله عوقهیل

(۱۵) په پوهنډی نیوان ئیخوان موسلیمین و پېښه و مه وودوی،

له و نامه یه ی که (نه حمه دی کوړی پېښه و به ننا) بؤ کونگره ی (کومه لی
ئیسلامی پاکستان) ی ناردووه تییدا هاتووه ^(۱) :

ئیمه له لای خوځانه وه زور پېز و ئیحتیرام له فیکر و کاری ئیمام مه وودوی
ده گرین و به سهرمه شقی سهرکرده ئیسلامیه کانی هه موو ولاتانی جیهانی ده بینین،
وه سووربوونی بزوتنه وه ئیسلامیه کان له سهر یادکرده وه ی سهرکرده کانیاں واتای
قولی خوی هیه، وه مه به ست له و یادکرده وانه به گه وره کردن و پېرورکردنی ئه و
جوره که سانه نیه، به لکو بؤ ئه وه یه که بکړینه سهرمه شق و چاویان لی بکړی، جا
زیندو وکرده وه یادی ئه م جوره که سانه به نییه تی ئیشکردن بؤ ئیسلام له وپه پری
بایه خ و گرنګیدایه.

وه به راستی من زور له میژه له نزیکه وه به دواډاچوونم کردووه بؤ فیکر و کاری
ئیمام (نه بوئه علای مه وودوی)، وه له دواي شه هیدکردنی ئیمام (حه سەن به ننا) له
سالی (۱۹۴۹)، وه دهرکردنی بریاری هه لوه شانده وه ی کومولی (ئیخوان
موسلیمین)، وه گرتن و راپېچکردنی نه ندامه کانی بؤ زیندان، وه قه ده غه کردنی
ناهنگ گېران به بؤنه ی شه هیدکردنی به نناوه، تاکه جه ماعیه که (کومه لی
ئیسلامی پاکستان) بوو به سهرکرده تی ئیمام (نه بوئه علای مه وودوی) هه موو
سالی له پوڅی (۱۲) ی فیبرایه ر هه لده ستا به یادکرده وه ی شه هیدکردنی ئیمام
(حه سەن به ننا)، وه هه رگیز ئه م کاره ی ئیمام (نه بوئه علای مه وودوی) مان
له بیرناکهین و له بیر ناچېته وه.

(۱) له سایتي (دار الأنصار) وه رګیراوه.

وہ لہ سالی (۱۹۶۸) مامۇستا مەودودی سەردانى (قاھىرە) ى کرد و، منیش لہ پیشوازی بە خیرھاتنیدا لہ پیشەوہ ى خەلکە کہ بووم، وہ ئەو ماوہیہ ى کہ لہ (سیناء) بوو زۆر خوشحال بووم کہ لہ خزمەتیدا بووم، وہ ھەندى سەردانم بوو پىڭخست بوو شوینە پىرۆزەکان لہ (طور سیناء) ، وہ ئەوہ ى لہ یادمە سەردانى (ئەھرامەکان) و (شوینەوارى فیرعەونەکان) ى پەفزکردو نەھات، وہ لہ کۆتایى سەردانەکیدە وینەیک لہ کتیبى (الفتح الربانى) باپىرم بە ھەدیە پىدا، وہ لہ دواى ئەوہ ى کہ گەراپەوہ بوو پاکستان نامەیکى سوپاس ئامىزى بوو ناردم بە ھۆى ئەو میواندارىہ ى کہ لہ (قاھىرە) لىم کردبوو.

کاتىڭىش کہ کۆچى دواى کرد داوام لہ مامۇستا (عومەر تەلمەسانى) کرد - کہ لہ و کاتەدا مورشىدى ئىخوان موسلىمین بوو- کہ دەمەوئى سەفەرى پاکستان بکەم بوو سەرەخۆشى کردن لہ کەس و کارى ئىمام مەودودی، وہ فیعلەن ئەویش پازى بوو، وہ مامۇستا (کەمال سەنانىرى - پەحمەتى خوائى لى بى) نارد لہ گەلما تا لہ و سەفەرەدا ھاوہ لىم بکات.

وہ سەبارەت بە (کۆمەللى ئىسلامى پاکستان) و سەرکردەکە ى قازى (حسین ئەحمەد) ، پەيوەندیەکى پتەو بە ھىزمان پىکەوہ ھەيە و، وہ لہ زۆربە ى ئەو کۆنگرانەدا کہ لہ (لاھور) و (لەندەن) و (ئەستەنبول) دەبەستىرئ ھەر کاتى دەرفەت بىئى بە یەک دەگەین و چاومان بە یەک دەکەوئى.

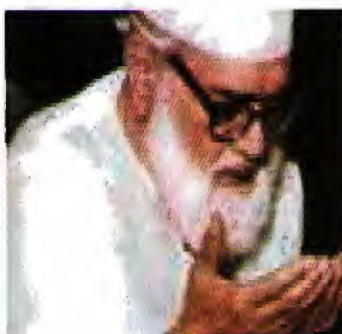

کەمال سەننیری

نەحمەد حەسەن بەننا

(۱۶) همدی له وینه‌کانی پېشه‌وا مه‌ودودی :

سہرچا وہکان :

١. أبو الأعلى المودودي عصره .. حياته .. دعوته .. مؤلفاته / تأليف : أليف الدين الترابي، الطبعة الأولى (١٤٠٧ هـ - ١٩٨٧ م) .
٢. أبو الأعلى المودودي: حياته وفكره العقدي / حمدي بن صادق الجمال - دار المدني للطباعة والنشر والتوزيع، جدة (١٤٠١ هـ = ١٩٨٦ م) .
٣. أبو الأعلى المودودي فكره ودعوته / د. سمير عبد الحميد إبراهيم، دار الانتصار - القاهرة (١٣٩٩ هـ = ١٩٧٩ م) .
٤. أبو الأعلى المودودي والصحة الإسلامية / تأليف: د. محمد عمارة، دار الشروق بالقاهرة (١٤٠٧ هـ = ١٩٨٧ م) .
٥. من أعلام الحركة والدعوة الإسلامية المعاصرة / تأليف: المستشار عبد الله العقيل.
٦. چند سہرچا وہ کی ٹینتہ رنیت.

پوختەیک

لە ژياننامەى پيشهوا حەسەن بەننا

(۱) ناوی تەواوی

(۲) شوینی لە دایک بوون و پەرورەدەبوونی

(۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکەکانی

(۴) هۆناغەکانی خویندن و پلەى زانستى و لىهاتووی

(۵) هاوسەرگرتنى پيشهوا بەننا

(۶) هەڵسوکەوتى پيشهوا بەننا لەگەڵ کەسانى چواردەورى

(۷) دید و تیروانینی پيشهوا بەننا بۆ چەمکە ئایینیەکان

(۸) هەول و تیکۆشان بۆ دامەزراندنى کۆمەڵ و بزووتنەوێهەکی ئیسلامی کە

دواتر ناوێرا بە کۆمەڵى برايانى موسوڵمان (الإخوان المسلمون)

(۹) دانراوو نووسینەکانى

(۱۰) میژووی شەهیدبوونی

(۱۱) ئەو دە دەستپێتەى کە (پيشهوا بەننا) بۆ برايان و دۆستانى کردبوو

(۱۲) ئەو کتێبانەى کە لەسەر (پيشهوا بەننا) نووسراون

(۱۳) هەندى لە وێنەکانى پيشهوا بەننا

سەرچاوەکانى ئەم ژياننامەيه

پوختە یەك

لە ژياننامەى پېشەوا حەسەن بەننا

(۱) ناوی تەواوی :

(حەسەن) ی کوپی (ئەحمەد) ی کوپی (عبدالرحمن) ی کوپی (محمد) ی
بەنناى ساعاى یە .

(۲) شوێنى لە دایك بوون و پەروەردەبوونی :

لە بەروارى : (۱۴ / ۱۰ / ۱۹۰۶) زایینی بەرامبەر (۲۵) ی شەعبانى سالى
(۱۳۲۴) کۆچى لە شارى (مەحمودیه) ی سەر بە پارێزگای (البحیره) ، که (۱۵۰) کم
لە باکوورى خۆرئاوای (قاھیرە) وە دوورە ، لە بنەمالە یەکی ئایین پەروەروەر و
خواناس لە دایك بوو و چاوى بە دونیا هەلپێناوہ .

پيښه وایان به ننا سر به خيژانتيکي دپهاتي مام ناوهند بووه ، که له گوندي (شمشيره) ي نزيك شاري (په شيد) ي که نار دهریا له دهلتي (نيل) دا به کشتوکاله وه خهريک بووه .

شاري مه دموديه

۳) ناوی باوک و دايک و برا و خوشکه گاني :

۱- باوکی (شيخ نه محمد عبدالرحمن به ننا) ئيجازهي زانستي مه بووه و پيشنويزي مزگوت و ليکوله ري زانستي سوننهت بووه ، چه ندين په پاوي له سره فرموده ي پيرؤز نووسيوه ، گرنگ ترينيان په پاوي (الفتح الرباني في ترتيب مسند الإمام أحمد بن حنبل الشيباني) يه ، باوکی خو ي به قوتابي (شيخ محمد عبده)^(۱) داده نا .

وه کو پيشه ش به رگي په پاوي ده گرت و سعات سازيشي ده کرد ، هه ربويه نازناوي (الساعاتي) لينرابوو .

(۱) (محمد عبده) : له سالي (۱۸۴۸ م) له گونديکي سر به که ناري دهلتي ميصري به ناوي (مه حلهت نه سر) له دايک و باوکیکي ميصري له دايکبووه ، له سلې (۱۸۶۶ م) چوته زانکوي (نه زهر) و يه کيکيش بووه له قوتابياني (جه ماله ديني نه فغاني) ، له سلې (۱۹۰۵ م) کؤچي دوايي کردووه (محمد عبده إمام الحداثة والدستور - عبدالرزاق عبد / ص ۴۷) .

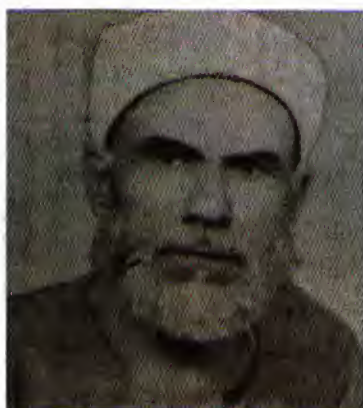
حسین به ننا

جمال الدین افغانی

محمد عبده

شیخ نه محمد عبدالرحمن به ننا

باوکی پیشهوا به ننا

ب- دایکی به (أم سعد) ناسرابوو کچی پیاوئیکی چیودار بوو له گوندی

(شمشیره) .

دایکی پیشهوا به ننا

ج- براګانی :

یه‌ګم: شیخ (عبدالرحمن) که (کۆمه‌لی ژیاړی ئیسلامی) له (قاهره) دامه‌زاند، وه یه‌کێک بووه له ئەندامه‌ چالاک و سه‌ره‌تاییه‌کانی ئیخوان و سه‌رکرده‌یه‌کی وشیاو زړنگ بووه و، دواتر بووه‌ته ئەندامی (مکتب إرشاد) .

شیخ عبدالرحمن براګه‌وره‌ی پېشه‌وا به‌ننا

دووهم: (محمد) که دوا‌ی پېشه‌وا به‌ننا له‌دیک بووه .

سیهم: (عبدالباسط) له سللا (۱۹۱۵ م) له شاری (مه‌حمودیه) ی سه‌ر به پارێزګای (البحیره) له دایک بووه و، دوا‌ی ته‌واوکردنی قۆناغی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی چووه‌ته کولییه‌ی (پۆلیس) و به‌سه‌رکه‌وتوویی ته‌واوی کردووه، به‌لام زۆر له خزمه‌تی ئەم سلکه نه‌ماوه‌ته‌وه و له سه‌ره‌تای ساله‌کانی په‌نجاکان وازی ئی هیناوه، وه پووی کردووه‌ته ده‌عوه و بانګه‌وازی ئیسلامی، جا بۆ ئەو مه‌به‌سته له سللا (۱۹۴۸ م) دا له‌گه‌ل چه‌ند هاوکاریکیدا پیکخوا‌ی (فريق الإنشاد الإسلامي) یان دامه‌زاندووه .

هه‌روه‌ها له سالی (۱۹۵۰ م) دا گۆفاریکی ئەده‌بیشی دامه‌زاندووه به‌ناوی (رایه‌ الحق) ، که گۆفاریکی فیکری و ئەده‌بی بووه و، خۆی به‌ ته‌نها ده‌ری کردووه .

دواتر چوووە پێزی کۆمەڵی (برایانی موسوڵمانان) ه وه، پاشان سەفەری کردوووە بۆ عەرەبستانی سعودی و، لە شاری (ریاض) بوو بە (مستشار الثقافي) و هەر لەوێش نیشتەجێ بوو، وه لە سلێ (۱۹۶۵ م) لە شاری مەدینە ی پیروژ کۆچی دوایی کردوو.

وێنەی عەبدالباسط لە کەل فەوزیە، خوشکیدا

چوارەم: (جەمال) لە (۱۵ / ۱۲ / ۱۹۲۰ م) لە شاری (مەحمودیه) ی سەر بە پارێزگای (البحیره) لە دایک بوو و، دواى تەواوکردنى قۆناغى سەرەتایی و ناوەندی چوووە کولییه و، پاشان کولییه ی بەسەرکەوتویی تەواو کردوو و، دواتر بوووە نووسەرێکی کارامه و لەم بوارەدا توانیویەتی کتێبیکی زۆر بەرھەم بهێنێ لەوانە:

۱. المرأة المسلمة بين تحرير القرآن وتقييد الفقهاء.
۲. الحجاب.
۳. جواز إمامة المرأة الرجال.
۴. قضية الفقه الجديد.
۵. الإسلام والعقلانية.
۶. حرية الاعتقاد في الإسلام.
۷. الأصول الفكرية للدولة الإسلامية.
۸. ما بعد الإخوان المسلمين.

٩. مسؤولية فشل الدولة الإسلامية في العصر الحديث.
١٠. قيمة العدل في الفكر الأوروبي والفكر الإسلامي.
١١. نحو فقه جديد (٣ أجزاء).
١٢. قضية الفقه الجديد.
١٣. الإسلام هو الحل.
١٤. رسالة إلى الدعوات الإسلامية المعاصرة.
١٥. خطابات حسن البنا الشاب إلى أبيه.
١٦. البرنامج الإسلامي.
١٧. كلا ثم كلا.
١٨. العودة إلى القرآن.
١٩. الربا.
٢٠. قضية الحرية في الإسلام.
٢١. سيادة القانون والحكم بالقرآن.

وينه‌ی جه‌مال و فه‌وزیه و عبدالباسگ پینکه‌وه

جه مال برا گچکھی پیشهوا بهننا

د- خوشگه کانی (فاتیمه) هاوسه ری ماموستا (عبدالحکیم عابدین) بوو، و

(فهوزیه) هاوسه ری پاریزهر (عبدالکریم منصور) بوو.

عبدالکریم منصور

عبدالحکیم عابدین

عبدالکریم منصور له گهڼ دایکیدا فهوزیه خانم له تهمه نې پیریدا

پيشه‌وا به‌ننا له و ماوه‌يه‌دا كاته‌كاني دابه‌ش كردبوو، به‌يانيان خه‌ريكي وانه خویندن و دواي عه‌صر تا كاتي عيشا به‌سه‌عات سازييه‌وه خه‌ريك ده‌بوو، پاشان تا كاتي خه‌وتن پياچوونه‌وه‌ي وانه‌كاني ده‌كرد و دواي نويژي به‌يانيش ئه‌ندازيك قورثاني له‌به‌ر ده‌كرد^(۱).

پيشه‌وا به‌ننا دواي ئه‌وه‌ي بۆ خویندن چوويه خویندنگاي مامۆستاياني (ده‌مه‌نه‌ور)، له‌سه‌ر هاوبه‌شي كردن له‌چالاكييه‌ نيشتيمايه‌كان كه‌ دژ به‌ ئینگليز و دارو ده‌سته‌كه‌ي ده‌كران، به‌رده‌وام بوو، چونكه‌ باوه‌ري وابوو خزمه‌ت‌كردن به‌ نيشتمان ئه‌ركيكي ئاييينيه‌، ده‌بيت ئه‌نجام بدریت^(۲).

پيشه‌وا به‌ننا له‌ سالي (۱۹۲۰ م) دا پووي له‌ خانه‌ي مامۆستاياني (ده‌مه‌نه‌ور) كرد، هه‌رچه‌نده‌ دوو كۆسپ له‌به‌رده‌ميدا هه‌بوون ..

يه‌كه‌ميان: كۆسپي ته‌مه‌ن، كه‌ ئه‌و ده‌مه‌ ته‌مه‌ني چوارده‌ سال و نيو بوو، مه‌رجي ئه‌و خانه‌يه‌ش بۆ قبول كردن گه‌يشتن بوو به‌ پانزه‌ سالي.

كۆسپي دووه‌ميان: ئه‌وه‌بوو هيشتا هه‌موو قورثاني له‌به‌ر نه‌كردبوو .. به‌لام سه‌ره‌رشتياري خانه‌كه‌ مامۆستا (بشير الدسوقي) چاوپوشي گه‌رفتي ته‌مه‌نه‌كه‌ي لى كردو به‌ليني ليوه‌رگرت كه‌ ئه‌و چواريه‌كه‌ي قورثان كه‌ هيشتا له‌به‌ري نه‌كردبوو له‌به‌ري بكات، پيشه‌وا به‌ننا له‌ و ماوه‌يه‌دا به‌ شيوه‌يه‌كي گونجاو كاته‌كاني پي‌كخستبوو، پۆژه‌كاني ده‌وامي له‌وي به‌سه‌ر ده‌برد و دواي نيوه‌پۆي پينج شه‌مه‌ ده‌گه‌رايه‌وه‌ بۆ (مه‌حموديه‌) و به‌ياني شه‌مه‌ ده‌گه‌رايه‌وه‌ بۆ (ده‌مه‌نه‌ور).

له‌ (مه‌حموديه‌) له‌ پۆژدا سه‌عات سازي ده‌كرد و شه‌ويش له‌گه‌ل برايانى پي‌ده‌وي (الحصافيه‌) دا خه‌ريكي وبرد و زيكر بوو.

(۱) (مذكرات الدعوة والداعية / حسن البنا - ص ۱۵) .

(۲) (ظروف النشأة وشخصية الإمام المؤسس / جمعة أمين - ص ۱۷۹) .

له و ماوه یه دا ته زمونږی لپهاتوویی (الكفاءة) ی دا ، له خویندنگاکه ی خوږیان
یه که م و له سهر ئاستی ولات پېنجه م بوو ^(۱) .

له سالی (۱۹۲۳ م) دا له (دار العلوم) ی (قاهره) وه رگیرا. له ویئ ئاسوی نوی و
فراوان له بهر ده میدا و الا بوو ، جگه له هاویه شی کۆړه کانی په پړه وانی (الصحافية) ی
سوفیه تی، سهر دانی کتیبخانه ی (السلفية) ی ده کرد و له ویئ په یوه ندی له گه ل
کۆمه لیک زانا و پیاوچا کان دروست کرد، له سه رووی هه موویانه وه (محب الدين
الخطيب) .

پېشه وای به ننا له ته مه نی پیکه یشتندا

محب الدين الخطيب

(۱) (مذكرات الدعوة والداعية / ص ۴۶)

هەروەها هاوبەشی (کۆری زانایانی ئەزھەر) ی دەکرد، که شیخ (محمد رشید رضا) سەرۆکیان بوو.

محمد رشید رضا

زانکۆی ئەزھەر

کاتێک له ساڵی (۱۹۲۷ م) دا (دار العلوم) ی به یه کهمی تهواو کرد، به مامۆستا له شاری (ئیسماعلیه) ی که نالی (سوێس) دامه زرا.

کهواته مامۆستاکانی پێشوا به بننا به پێی تهمهنی خوێندنی بریتی بوون له :
یه کهم: شیخ ئەحمەد عبدالرحمن به ننا ی باوکی.

دووهم: شیخ محمد زههران: که یه کێک بووه له زاناکانی (مهحمودیه) و، خهریکی شاره زاکردن و فێرکردنی منالانی ئەو ناوچه یه بووه له خوێندنه وه و تهعلیمی قورئانی پێرۆزدا و، وه وتاری بۆ خه لکی داوه له مزگه وتدا و، وه وانهشی به ئافره تان وتۆته وه له مالی خۆیدا و، وه که سیکی زۆر به هیممهت بووه له بواری بانگه وازدا.

تا له سالی (۱۹۱۵) دا مه لده ستی به دامه زړاندنی قوتاڅانه ی (الرشاد الدینیة) له (مه حمودیه) بڼ پټگه یانندن و پروه رکړدنی منالان.

سیه م: شیخ عبدالوهاب حه صافی: شیخی پټیازی حه صافی به بووه له (دهمه نهور) و جینشینی (شیخ حسنین) ی باوکی بووه، نو کاته ی پیشه واهتنا به خزمه تی (شیخ عبدالوهاب) دهگا له (دهمه نهور) له قوتاڅانه ی (المعلمین) له خویندندا بوو.

شیخ عبدالوهاب حه صافی

چواره م: شیخ محمد نه بوشوشه: یه کی بوو له بازرگانه کانی مه حمودیه و پیاوړکی صالح بوو، که ده ورپکی بالای مه بوو له پروه رده کړدن و خوړه وشتی جوانی پیشه واهتنا دا.

۵) هاوسه رگرتنی پیشه واهتنا:

له سالی (۱۹۳۲ م) دا کاتیک له (ئیسماعیلییه) بوو، له خیزانیکي بازرگانی مامناوهندی نه وی، به ناوی خانه واده ی (الصولی) هاوسه ری گرت، له و هاوسه ره ی شه ش کچ و دوو کوپی بووه، کچه کانی بریتی بوون له:

۱- وه ف: هاوسه ری بانگه وازکاری کوچ کړدوو (سه عید په مه زان) بوو.

۲- سه ن: ماموستایه له کولیه ی کچان له میصر.

۳- په جا: ده رچوری کوليجی کچانه.

۴- صەفا : ھەر لە ژيانى خۆيدا كۆچى دوايى كردووھ .

۵- ھالە : مامۆستايە لە كۆليجى طب .

۶- ئىستىشھاد : وانە بێژە لە زانكۆى (مەليك سعود) لە سعودىيە .

(سەنا) ى كچى پېشەوا بەننا دەلێ : دوا منداڵى باوكم (ئىستىشھاد) بوو جا

كاتێ لە دايك بوو باوكم شەھيد بوو بوو، ھەر بۆيە باپيرم ويستى ناوى بئى (دماە)

بەلام فەرمانبەرەكەى نەخۆشخانەكە بەو ناوھە پازى نەبوو، پاشان باپيرم ناوھەكەى

كۆپى بۆ (ئىستىشھاد) كەچى فەرمانبەرەكە بەو ناوھەش پازى نەبوو ، بەلام باپيريشم

كۆلى نەدا و وتى : بەخوا ھەر ناوى دەنيم (ئىستىشھاد) پيٹ خۆش بى يانا ، نەگەرنا

بى ناو قەيدى دەكەم با ناوى تۆمار نەكړى لە سجالتى حكومەتدا ، ئيتەر لە دواييدا بە

مەجبورى فەرمانبەرەكە ناوى (ئىستىشھاد) لە سجالتدا تۆمار كردبوو، ئەو كاتەى كە

باوكمان شەھيدكرا تەمەنمان بەم شێوھە بوو : (وہفا) حەقدە سال بوو ، (ئەحمەد)

چواردە سال و نيو بوو، (سەنا) يانزە سال و نيو بوو..^(۱)

پېشەوا بەننا و منالەكانى ئەو خانوووسى بەنناى تێدا ژياوھ

(۱) لە سايتى (الملتقى) وەرگيراوھ .

پوښتنيك له ژياننامې پيشهوايان

استشهاد كچه گچكهې بهننا سنا سيېم سنالې بهننا

دوو كورپه كېشې بریتین له :

۱- (نه حمده) : كه ناسراوه به (سيف الإسلام) نئستا له ژياندايه و پاريزه ره .

۲- (محمد) : كه ناسراوه به (حسام الدين) هر له ژياني خویدا كۆچي دوايي كړدوه .

به پتي گوره و بچووكيش منډاله كاني پيشهوا بهننا بهم شپوه بووه : (وه فا ، نه حمده ، سنا ، محمد ، ره جا ، صفا ، هاله ، نئستيشهاد) .

نه حمده حه سدن بهننا

۶) هه نسوكه وتي پيشهوا بهننا له گهال كه ساني چوارد موريدا :

پيشهوا بهننا له ناو خيزانه كيدا چ له پووي بيركړدنه وه و چ له پووي په فتاره وه پابه ندبوو به ناكاره نئسلاميه كانه وه ، كورپكي گويړپايه ل بوو بو دايك و باوكي و ،

هاوسه ریکی دلسۆز و دلپړ له خوښه ویستی بوو بۆ هاوسه ره که ی، باوکیکی میهره بان و به سۆز بوو بۆ مناله کانی، برابه کی په وشت جوان بوو بۆ براو خوشکه کانی، په روه رشکار و نامۆزگار بوو بۆ هه موویان، به جیهینه ری په یوه ندی خزمایه تی خزمانی خو ی و هاوسه ره که ی بوو.

(سنا) ی کچی بۆمان ده گیریت هوه و ده لئى : نه ک هه ر ه ستمان به په قى نه ده کرد لئى، به لکو له سۆز به زه یی و میهره بانیدا نغړوی ده کردین، به جوانترین ناوو جوانترین شیوه بانگی ده کردین، ده گه را به سه رماندا تا دلنابیت که سمان له خه ودا دهر نه که وتووین.. ده گه پایوه مال ئه و شیوه ی که پیشت بر بوی ناماده بوو ده یخوارد، بئ ئه وه ی دایکم یان که سیکی ترمان بیدار بکاته وه.

(ئه حمده) ی کوری بۆمان ده گیریت هوه و ده لئى : باوکم تا ئه و په پری ناست میهره بان بوو، په چاوی هه ستی منالی ده کردین، زۆر به توانا بوو له ودا وامان لی بکات گوپړایه لی بین بئ ئه وه ی پیمان بلئت.

۷) دید و تیرپوانینی پیشه واه ننا بۆ چه مکه ئایینه گان :

له په یامی (التعالیم) دا که په یامیکی کورتی پیشه واه به ننا یه و ناراسته ی برایانی کردوه، به و ئومیده ی که ته نها بۆ زانیاری یان ته نها بۆ له بهر کردن نه بیټ، به لکو جئ به جئ بکه ن.

ئه و په یامه که به بیست بنچینه که (الأصول العشرین) ناسراوه و دیدی برایان به رامبه ر چه مکه سه ره کییه کانی ئایینی ئیسلام و دهر یاره ی بیروباوه پیش پوون ده کاته وه وهر گیراوه که بریتین له :

بنه مای به گه م : ئیسلام سیستمیکی گشتگیره، هه موو پوهه کانی ژبان له خو

ده‌گریت، ئیسلام ده‌ولت و نیشتمان هه‌روهك حكومت و گه‌له، په‌وشت و هیزه هه‌روهك په‌حمت و دادپه‌روه‌ریه، سه‌روهت و سامانه هه‌روهك كه‌سابهت و ده‌وله‌مندیه، جیهاد و بانگه‌وازه هه‌روهك سوپا و فیکره‌یه، هه‌روه‌ها بیروباوه‌پښکی راسته‌قینه و، په‌رستشپښکی دروسته وهك یه‌ك.

بڼه‌مای دووهم : قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پاک له ناسینی حوکه‌کانی ئیسلامدا سه‌رچاوه‌ن بۆ هه‌موو موسولمانی ، تیگه‌یشتن له قورئان به‌گویره‌ی پیساکانی زمانی عه‌ره‌بی ده‌بیټ، به‌بی ژور له‌خوکردن و زیاده‌پوویی، بۆ تیگه‌یشتن له سوننه‌تیش ده‌گه‌پښه‌وه بۆلای پیاوانی متمان په‌نکراوی بواری فهرموده.

بڼه‌مای سیمه : باوه‌پی راسته‌قینه و په‌رستشی دروست و تیڅو‌شان نوورو شیرینه‌کی هه‌یه خوای گه‌وره ده‌یه‌اویته دلای هه‌رکه‌سی خوی بیه‌وی، به‌لام خوړپه وشت بۆ ده‌رکه‌وتن و خه‌وبینن نابنه به‌لگه‌ی حوکه‌ شه‌رعه‌کان و، ئیعتیباریان پی ناکریت مه‌گه‌ر له‌گه‌ل حوکم و ده‌قه‌کانی ئاییندا پېچه‌وانه نه‌بن.

بڼه‌مای چواره‌م : نوشته و په‌ت و موورو و پم‌ل لیدان و چاره‌نووس زانین و قسه‌کردن له زانینی غه‌یب و هه‌موو شتیک له‌و باب‌ه‌تانه خراب و بی شه‌رعیین، پیویسته نه‌هیلرین و دژایه‌تی بکرین. سا مه‌گه‌ر ئایه‌تیکی قورئان، یان نزیاه‌ك بیټ له پیغه‌مبه‌ره‌وه.

بڼه‌مای پینځه‌م : پای پېښه‌وای موسولانان و جیگره‌که‌ی له‌و مه‌سه‌لانه‌دا كه ده‌ق ده‌رباره‌یان نه‌هاتوه، له‌وانه‌شدا كه ده‌گونجی چه‌ند پوویه‌کی تری هه‌بیټ، هه‌روه‌ها له (مصالح المرسله) شدا کاری پی ده‌کریت به‌مه‌رجی به‌ره‌نگار نه‌بیته‌وه له‌گه‌ل پیسایه‌کی شه‌رعیدا، ئه‌و رایه‌ش به‌گویره‌ی بارودوخ و نه‌ریت و عاده‌تی خه‌لگی ده‌گوړیت. مه‌به‌ستیش له عیباده‌ت په‌رستشه بی ئاوړدانه‌وه به‌لای واناکاندا به‌لام له‌کاری ئاسایی و مامه‌له‌کاندا گه‌رانه به‌شوین حیکه‌ت و نه‌پښی و مه‌به‌سته‌کاندا.

بەنەمای شەشەم : ھەموو تاکێک لە وتەکانی وەرەدەگیریت و لێیشی وەلا دەنریت، جگە لە پێغەمبەری خوا کە لە گوناھو ھەلە بە دوورە.

ئەو ھەش لە پێشینە چاک و دیندارەکان وەرگیراوە کە لە گەڵ قورئان و سوننەتدا گونجاو و پێکە وەری دەگیرن، ئەگەرنا قورئان و سوننەت بۆ گۆی پراپەلێ و شوینکەوتن لە پێشترن ...

بەلام بە تانە لێدان یان بریندارکردن لەسەر پای جیاواز پووبە پووی کەسەکان نابینەو و دەیانسپێڕین بە نییەتی خۆیان، ئیستا ئەوان ئێرەیان بە جێ ھێشتوو و چون بۆلای خۆی گەورە و ئەو ھێ کردوویانە دیتەو پێتان.

بەنەمای ھەوتەم : ھەر موسولمانێک نەگە یشتبیتە ئاستی تیگە یشتن و تیپوانین لە ناسینی بەلگەکانی فەرمانە شەرعییەکاندا، بۆی ھەبە شوین یەکیک لە پیشەواکانی ئایین بکەوێت و باشتیش وایە لە گەڵ ئەو شوینکەوتنەدا چەند بتوانیت ھەول بدات، شارەزای ئەو بەلگانە بیت کە پیشەواکە ی کردوونی بە بەلگە بۆ ھەر فەرمانێک، ھەر ھە پێویستە پێنوینی بەلگەدار قبول بکات لە ھەرکەسیک کە بە زانا و خواناسی بزانی، ھەر وەکو ئەگەر خویندەوار بوو پێویستە ھەول بدات ناتەواوییە زانستییەکانی خۆی تەواو بکات تا کو بگاتە پلە ی تیگە یشتن و تیپوانین.

بەنەمای ھەشتەم : جیاوازی تیگە یشتن لە فەرمانە شەرعییەکاندا نابیتە ھۆکاری ناکۆکی لە ئاییندا و نابیت ببيتە ھۆی دووبەرەکی و کینە، چونکە ھەموو موحتەمیدێک پاداشتی خۆی ھەبە، لە گەڵ ئەو ھەشدا پێکە نەگیراوە لەو ھێ پرسە جیاوازیەکان لیکۆلینەو ھێ زانستییان لەسەر بکری، تا لە سایە ی خۆشەویستی و لە خوابووندا بتوانن بگەینە راستی، بێ ئەو ھێ ئەو لیکۆلینەو ھێ ببيتە مشتومری خراپ و دەمارگیری.

بەنەمای نۆیەم : ھەر بابەتێک کاریکی لەسەر بوونیاد نەنریت، باسکردن و

ليکولینه وه ليی، نو خوږه تاندنه وه په که له شهر عدا لیمان قه دهغه کراوه.

له وانه : زور لږ و پهل کړدنه وه له نه حکامی نه و شتانه ی هیشتا پرویان نه داوه، یان مانای ثایه تیک هیشتا زانست په ی به ماناکه ی نه بردووه، یان قسه کړدن له سر پله به ندی هاوه لانی پیغه مبه ر و چوونه ناو نه و جیاوازیان ی له نیوانیاندا گوزه راوه، چونکه هر یه که یان پله ی هاوه لی هیه و پاداشتی به پی نییه تی خو به تی، چاک لیکدانه وه ی کاره کانیان، یان بیده نگ بوون بو نیمه چاکترین په ناگه یه.

بنه های دهیم : خوا به یه کناسین و دووردانانی له هه موو ناتو او پیه ک، به رزترینی بیرو باوه په کانی نیسلان و، ثایه ته کانی قورشان و فهرمووده راسته کان که باس له سیفه ته کانی خوا ده که ن و نه وانه یان که نیمه لیان زنی اگه ین، چون هاتوون به و شیوه و هریان ده گرین و باوه پمان پیان هیه و له خومانو وه لیکیان نادهینه وه و له کاریشیان ناخه ین و ناچینه سر نه و باس و بابه تانه ی زانایان له سهری نا کوکن، نه و نه دمان به سه که پیغه مبه ری خوا و هاوه لانی به سیان بووه. نه و بابه تانه ی زانایانی شاره زا ده لین : باوه پمان پیان هیه و هه موویان له لایه ن په روه ردگارمانه وه هاتوون :

﴿وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِ ؕ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا﴾ (آل عمران : ۷).

بنه های یانزهیم : هه موو داهینراویک (بیدعه) یه ک له ئاییندا، که بناغه و سرچاوه یه کی نه بیت، خه لکی به حه زی خو یان به باشیان دانابیت زیاد یان که میان کړدیتته وه، پی ونکردنه و پیویسته نه هیلریت و له ناو ببریت، نه وهش به هوکارو شیوازی گونجاو تا سهرنه کیشیت بو شتیکی خراپتر.

بنه های دوانزهیم : په رستشه بی سنوره کان زیاد کړدن یان یان که م کړدن یان

يان پابه ندبون پټيانه وه، نه مانه جياوازي فيقهی نټوان زانا يانن و هر يه که يان پای خوی هه يه. هه ولدان بؤ ساغ کردنه وه يان و گه یشتن به راستی به به لگه ی پوون و ناشکرا شتیکی چاکه.

بڼه‌مای سیانزه یه‌م : خۆشویستنی پیاوچاکان و پټزگرتن و به چاک باسکردن یان به و کرده وه چاکانه ی نه نجامیاند او هوی نزیك که وتنه وه یه له خوا، نه ولیاش نه وانه که خوا له قورئاندا باسی فهرمون: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ (یونس: ۶۲ - ۶۳).

بوونی که رامهت بؤ یان په وایه، به لام به مهرجه شهرعیه کانی و له گه ل باوه پوون به وهی که نه وان بؤ خۆیشیان خاوهنی زیان و قازانچ نین، چ له ژیا نیاندا و، چ له دوی مردنیان، چ جای نه وهی شتیك به که سیکیتر ببه خشن.

بڼه‌مای چوارده یه‌م : سهردانی گۆپه کان هی هر که س بن، به و شیوهی شهرع باسی ده کات سوننه ته، به لام کومه کخواستن له گۆپه کراوه کان و هانا بردن بؤ یان و داواکردنی جی به جی کردنی پټویستی لییان، له دوور یان له نزیکه وه و، نه زرکردن بؤ یان و بیناکردنی گۆپ و داپۆشیني و و چرا بؤ دانانی و ده ست پیا هیټان و سویند خواردن به غیری خوا و هر شتیك له م بابه تانه، پټویسته به شیوازیکی دانا یانه به ره لستی بکړیت و لیکنده وهی دروستیان بؤ ناکه ین، تا کو ده رگا به پوویاندا نه کړیته وه.

بڼه‌مای پانزه یه‌م : دروستی پارانه وه له خوا به خاترا نه ی که سیك یان شتیك له دروستکراوه کانی، جیاوازییه کی فهرعیه، چۆنیه تی نزا کردن له پرسه کانی بیروباوه پ نییه.

بڼه‌مای شانزه یه‌م : باوی هه له راستی وته شهرعیه کان ناگړیټ، به لکو ده بیټ

دلنیا بېن له سنوړی نه و مانایانه ی که مه به ستن لیان و له و ناسته دا بوه ستن، هه روه ها پېویسته له هه موو کاروباریکی ئایینی و دنیا پیدا له خوڅه له تاندن و خه لکی خه له تاندن به دوور بېن، چونکه مه به ست له ناوړه کاندایه نه ک له ناوړه کاندایه.

بڼه های هه فده یه م : بیروباوه پ بناغی کارکردنه، کاری دلش له کاری نه دنامه کانی لاشه گرنکتره و به ده ست هیثانی ته وایی (الکمال) له هه ردو وکیاندا داواکراوی شهره ... هه رچنده ناستی داواکردنیان جیاواز بیت.

بڼه های هه ژده یه م : ئیسلام عه قل و ژیری نازاد ده کات و هانی ددهات له بوونه وهر بکولیته وه، هه روه ها بایه خ به زانست ددهات و پیزی زانست دؤستان ده گریټ و پیشوازی له هه موو شتیکی به سود ده کات و هه روه کو پیغه مبه ری سه ردار فرموویه تی: ((حیکمه ت و دانایه تی نه و ونبوییه که باوه ردار عه ودالیه تی و له هه ر کوئ دوزییه وه ، نه و شایسته ترین که سه پیی))^(۱).

بڼه های نوژده یه م : جاری وا هه یه تیروانیی شهرعی و تیروانیی عه قلی پیکه وه ریټک ناکه ون، به لام له شته یه کلابووه کاندایه ناکوک نین، هه رگیز سه لمینراویکی زانستی دژ به به ریټسایه کی شهرعی جیگیر نیه، نه وه ی یه کلابووه ته وه له که ل یه کلابووه کاندایه ریټکه خریټ.

(۱) ناماژیه بق نه و فرمووده یه ی که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده فرموی: ((الْكَلِمَةُ الْحَكْمَةُ ضَالَةٌ الْمُؤْمِنِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا)) (ضعیف جداً = (ترمذی) له کتابی (العلم) ، بابی : (ما جاء في فضل الفقه على العبادة) گپړاوییه ته وه به ژماره (۲۶۸۷) ، هه روه ها (ابن ماجه) له کتابی (الزهد) ، بابی : (الحكمة) گپړاوییه ته وه به ژماره (۴۱۶۹) ، هه روه ها شیخ (نهلانی) له (جامع الترمذی/ ج ۵ ، ص ۱۹۱، ح ۲۶۸۷) ، و (سنن ابن ماجه / ج ۲ ، ص ۱۳۹۵ ، ح ۴۱۶۹)، و (ضعیف الجامع الصغير/ ح ۴۳۰۲) دا فرموویه تی : (ضعیف جدا) ه.

ئەگەر ھەردوو لایان گومانی بوون (واتە: یەکلانە بووبوونەو) ئەوا تێروانییە
شەرعییەکە پێش دەخرێت، تاكو تێروانییە عەقڵییەکە دەسەلھێ ، یان ھەرەس
دێنێت.

بەنەمای بیستەم : ئێمە ھەر موسوڵمانێک کە شایەتەمانی دەربەری و بە گوێرە
کاری کردو فەرزەکانی بەجێ ھێنا، ئیتر بەھۆی راپەکەوێ یان گوناھێکەو بە کافر
دانانن، سا مەگەر خۆی دان بە بێ پرۆایی خۆیدا بنێت، یان نکۆلی ئاشکرا و
ناسراویکی ئایین بکات یان حوکمیکی ئاشکرای قورئان بە درۆ دابنێت، یان
تەفسیری قورئان بە شیوەیەک بکات لە شیوازیەکانی زمانی عەرەبیدا جێگەیان
نەبێتەو، یان کاریک ئەنجام بدات بەبێ باوەڕی نەبێت بە هیچی تر لێک نەدرێتەو.

پیشەوا بەننا بە پۆشاکسە لایەتیەو

۸) ههول و ټيکوشان بۇ دامه زانندنې کۆمهال و بزووتنه ومپه کی ئیسلامی که دواتر ناوئرا به کۆمهالی برایانی موسولمان (الإخوان المسلمون) :

پېښه واهننا که له سالی (۱۹۲۸ م) دا کۆمهالی برایانی موسولمانی دامه زانند، دکتور (ریتشارد میتشیل) نووسه ری کتیبی (الإخوان المسلمون) ده ریاره ی ده دویت و ده لیت : کاتیک بهننا له (قاهره) نیشته جی بوو کاتیکي پر له جۆشی جونبوشی سیاسی و هزی بوو، که میصری بیسته کانی سه ده ی بیسته می گۆپی، نه ویش به چاوی که نجیکی گوندنشینی دیندار ده پروانیه نه و دیمه نه ... نه وه ی لای نه و گروگرفتی کاریگر بوو به م شیوه یه دیاری کرد.

هه ردو پارتی (وهفد)^(۱) و (ئازادیخوازانی ده ستوری سیاسی) به ململانی به ده ست هینانی ده سه لاتی میصره وه سه رقالم بوون و، گفتوگویه کی سیاسی تووند و شپزه ییه کی دیار دوا ی شوپشی (۱۹۱۹ م) سیمای کۆمه لگه ی میصری نه و پوژگار ه بوو.

(۱) (حیزی وهفد) بریتیه له حیزیکی شعی لیبرالی ، سالی (۱۹۱۸) ی زاین له سه ده ستی (سه عد زه غلول و ، عبدالعزیز فهمی و، علی شه عراوی و، نه حمده لوتفی و، که سانی تر) دامه زراوه، نه م حیزیه له پیش شوپشی (۲۲) یولیوی میصر، که بووه هوی له ناویردنی ده ستوری مه له کی و هینانی ده ستوری جمهوری بۆ ولات زۆرینه بووه، به لام دوا ی نه و شوپشه ئیتر نه م حیزیه نه یتوانی زۆرینه به ده ست به یتن و به ته وای چالاکیه کانی نه نجام بدا مه تا هاتنی حوکمی (نه نوهر سادات) که پیدایا به کاری فره حیزی، به مجوره له ژیر ناوی (حیزی وهفد) مایه وه تا سالا (۱۹۷۸) ئیتر ناوی خوی گۆپی بۆ (حزب الوفد الجدید) ..

بارەگا و ئارمى خېزىس وەفەد

- بانگەشە بۆ (ئىلحاد) و (ئازادى پەها) دەورى جيهانى ئىسلامى گرتېبوو.
- ھىرش کردنە سەر نەرىت و بیروباوە پەکانى خەلک. ئەم ھىرش کردنە شۆپشى (کەمالیزم) - کە خەلاقەت و نووسىنى عەرەبى وەدەرنا - پشتگىرى دەکرد و بە شىوازىكى پلاندار بزوتنە وەى (پزگارى ھزرى و کۆمەلایەتى) پىتى ھەلدەسا و پاشان پەوتە نا ئىسلامیەکانى تری میصر کە بۆچوونیان وابوو کۆمەلگە نابىتە عەلمانى تاكو درى ئایین شۆپش نەکات و باوو نەرىتە کۆمەلایەتییەکان تىک نەشکىنیت.

- جگە لەمانەش ئەو کۆر و ئاھەنگ و کۆمەلە و پەپاوو گۆزار و پۆژنامانى بازارى ئەو بیرو بۆچوونەیان گەرم دەکرد، تاکە ئامانجیان لاوازکردنى کارىگەرىی ئایین بوو ^(۱).

مصطفى کمال أتاتورک

(۱) (الإخوان المسلمون لريتشارد ميتشيل / ص ۷۱ - ۷۲) .

كاردانەوەى ئەم وێنەى لەسەر حەسەن بەننا و تێپوانینی بۆیان بەم شیوەى
 بوو، كە خۆى باسى لێوە دەكات و دەفەرموێ : جگە لە خوا كەس نازانێت چەندین
 شەومان دەبردە سەر بە باسى بارودۆخى نالەبارى ئومەتەوێ كە چۆن گەشتۆتە
 ئەو حالەتە نەخوازەوێ و هۆكارەكانمان شیدەكردەوێ و چارەسەرمان دیارى
 دەكرد، كاریگەرى ئەو بارودۆخە لەسەرمان هەندێ جار دەیگەیانندینە گریان.

كە حەسەن بەننا گەشتە (قاھیرە) هەندێ پەيوەندى لەگەڵ پەيوەوانى
 پێرەوى (الحصافى) كرد .. بەلام سەرنجى دا سوود ناگەيەتێ ، بۆ سالى دووهم
 پەيوەندى كرد بە (كۆمەڵەى پرەوشتە جوانە ئىسلامیەكان) ه وە، كە گرنكى بە
 موخازەرەدان دەدا لە بابەتە ئىسلامیەكاندا، بەلام ئەوێش بۆ پرکردنەوێ ئەو
 كەلێنە گەورەى كە لە نێوان موسوڵمانان و بیروباوەر و خواستەكانى ئەو
 بیروباوەرەدا دروست بوو بوو بەس نەبوو.

دواى ئەوێ قەناعەتى بۆ دروست بوو خەمەكانى بوو بە خەمى بلاوکردنەوێ
 بیروباوەر بەناو خەلكدا، كە تەنیا مزگەوت بۆ ئەو كارە بەس نەبوو، ئەو هەنگاوێكى
 تری پێنا ئەوێش ئەو بوو، كە لە قوتابیانی (ئەزھەر) و (دار العلوم) كۆمەڵێكى
 پێكخست، تا لەسەر كاری ئامۆژگارى و پێنمایى خۆیان رابینن و پاش ماوێهەك
 ئەمانە بۆ ئامۆژگارى كردن چوونە ناو مزگەوتەكان، گرنكتر لەوێش ئەم ئامۆژگارییە
 كاتێك لە مزگەوتەوێ گۆیزرایەوێ بۆ چاپخانە و شوێنى كۆبوونەوێهەكانى خەلك،
 سەرکەوتنیكى بەرچاوى بەدەست هێنا.

لەو ماوێهەدا پێشەوا بەننا پەيوەندى بە خاوەنى كتیبخانەى (السلفیە) ه وە
 كرد، كە ئەو كاتە (محب الدين الخطيب) بەرپێوەى دەبرد، هەروەها پەيوەندى كرد
 بە مامۆستا (محمد رشيد رضا) وە، كە گۆڤارى (المنار) ى دەرکرد و، خەمەكانى بۆ

زاناکانی (ئەزھەر) باسکرد، کە لەسەر زمانی شیخ (دەجەوی) وەلامیان دایەو، با
 ھەركەس بۆ خۆی کار بکات و خۆی لەم بەلایە پرگار بکات.

تا لە کۆتاییدا لە ئاداری سالی (۱۹۲۸ م) دا گەشت بە کۆمەڵێک لە برایانی کە
 پێکەو کۆمەڵی برایانی موسوڵمانیان دامەزراند بۆ ئەوێش بریاری دابوو قبوڵی
 ھەرچی تالی و سەختی ھەیە بیکات.

شیخ یوسف دەجەوی

یەکەمین کۆبوونەوی پێشەوا بەننا ئەگەڵ بەرپۆڵەبەرانی

برایانی موسوڵمان ئە ئیسماعیلییە

پێشەوا بەننا لە یاداشتەکانیدا دەفەرموی : لە میصر و لە ولاتانی تری
 ئیسلامدا ھەندێ پووداو گیان و پۆحیان دەسووتاندم و سۆزی دلایان دەجوێاندم،
 لەو تێیان گەیاندیم کە دەبێت چاکی لی بکەیت بەلادا و دوای بێداربوونەو رێگای

پىكەيتان بگيرىتە پيش و دواى ليكۆلئىنەو كۆمەلەك بۆ ئەنجامدانى ئەو كارە پىرۆزە دامەزىنرىت.

دەفەرموى : قسەم لەگەڵ زۆرىك لە گەرە پياواندا كرد، كە پىويستە راپەرپىن و رىگاي كارو پىكەيتان بگيرنە بەر، هەندىك خاويان دەكرىمەو و هەندىكىش هانيان دەدام و هەندى كەشيش پىيان وىتم: پەلە مەكە، بەلام كەسىكم دەست نەكەوت رىكخستن و بە كرداركردى هەولەكانى لامەبەست بىت.

بۆيە پروم كرده هاوڕىيان و ئەو برايانەى كە لە كاتى خويندندا خۆشەويستى و هەست كردن بە بەرپرسيارىتى لە نىوانماندا دروست بوو بوو، لەوانەو ئەمادەگىەكى باشم بىنى، لەگەلئيان پەيمانماندا كە هەريەكەمان بۆ ئەو مەبەستە كار بكەين، تاكو ئاراستەى ئوممەت بەرەو ئاراستەىەكى ئىسلامى چاك و پاك ببەين.

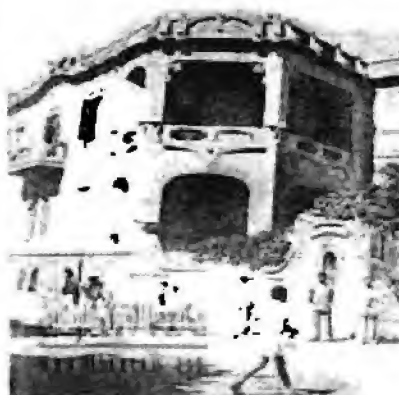
بۆيە لە (ئىسماعىليە) وە يەكەمىن ناوكى پىكەيتانى ئەم بىرۆكەيە دامەزراو، يەكەم دەستەى بچووكى ئەم كارە هاتە بوون، و پەيمانى گوپرايەلى لىبراوانەى لە ژىر ناوى (براىانى موسولمان) دا بە خوادا.

ئەو دەش لە مانگى (ذوالقعدة) ى سالى (١٣٤٧) ى كۆچى بەرامبەر بە ئادارى سالى (١٩٢٨) زايىندا بوو^(١).

دەروشمى نىخوان موسليمين

(١) (قائد الدعوة لأنور الجندى / ص ١٣٧) .

مەركەزى گىشتى ئىخۋان لە تەۋفيقييە مەركەزى گىشتى ئىخۋان لە حىلمىيە

گۆقارى فە تەجى ئىسلامى

يەكەمىن مەزگەۋىتى ئىخۋان

۹) دانراۋو نووسىنەكانى :

۱. مجموعة الرسائل لإمام البنا (حوالي عشرين رسالة).
۲. مذكرات الدعوة والداعية.
۳. رسالة العقائد.
۴. السلام في الإسلام.

٥. مباحث في علوم الحديث.
٦. تربية النشء.
٧. المناجاة.
٨. المرأة في الإسلام.
٩. بعض فتاوى الإمام البنا.
١٠. تحديد النسل.
١١. قضيتنا.
١٢. مقالات مجلة المنار (نشرها الأخ الفاضل طارق منصور في الملتقى).
١٣. بعض مقالات للإمام البنا (٤٧ مقالاً).
١٤. المأثورات.

١٠) میژووی شەهیدبوونی :

له بەرواری : (١٢ / ١٠ / ١٩٤٩) ی زایینی بەرامبەر (١٤) ی پەببەیی دووھمی سالی (١٣٦٨) کۆچی دا له تەمەنی (٤٩) سالییدا له شاری (قاهیرە) شەهید کرا .
 بە پۆیستم زانی که ورده کاری شەهیدکردنی پێشەوا بەننا وەك خۆی که له دەمی (عبدالکریم منصور) ی زاواپەوه گیردراوەتەوه و شەهید عەیان بووه بنووسم که ئەویش بەم جۆره بوو ^(١) :

عبدالکریم منصور

پێشتر پێشەوا بەننا بۆ بەردانی براکانی و بەشی له سەرکردهکانی باریان له زیندان داوای له سەرۆک وەزیران کردبوو که بۆ بەردانی براکانی و دامرکاندنەوهی حکومەت له بەرامبەر پەوتی باریاندا هەموو جۆره قوربانیک به خۆی بدات که بریتی بوو له سێ پێشنیار که حکومەت خۆی سەرپشک بێت کامیان هەڵدەبژێرێ بۆ ئەم قبولیەتی که ئەویش ئەمانە بوو :

یەكەم : بەردانی سەرکردهکانی باریان و ئیش کردنی باریان بەپیتی ئەو تەوجیهی که حکومەت بۆیان دادهنێ تا حکومەت دلتیا بێت که باریان هیچ نییه تیکی خراپیان له پشتهوه نیه دژ به حکومەت .

(١) له سایتی (التحریر) و (www.ikhwan.net) وەرگیراوه .

دووه م : ياخود دوور بخړيته وه بؤ گونديكي دووره ده ست .

سيه م : يان بنيردريته دهره وه ي ولات نير ته وولاته هر دوه له تيكي عره بي يا ئيسلامي بيت .

به لام دياره حكومت به م پيشنياران ه پيشهوا به ننا پازي نه بوو ، هر بويه حكومت به هيچ شيويه ك وه لام ي هيچ كام له وه لباردنانه ي پيشهوا به ننا ي نه دايه وه و پشتگوښي خست .

نه وهنگاوانه ي كه حكومت گرتي بهر بؤ شهيدكردني پيشهوا به ننا :

جا بويه حكومت له سهره تاي تيروركردني پيشهوا به ننا وه چند هنگاو يكي نا تا هيچ لايه ك گومان نه خه نه سهر حكومت و دام و ده زگاكان ي ، هر بويه بؤ ته و مه به سته ته م هنگاوه به په لانه ي نا :

١- ده ستيگيركردني زوړ به ي سهر كرده كاني براي ان جگه له پيشهوا به ننا .

٢- لي سندنه وه ي ده مانچه مؤله ت دراوه كه ي كه تاي بهت بوو به خو ي ^(١) .

(١) لي رده دا جيگه ي خويه تي كه ته و قسانه ي (سه نا) ي كچي بگيرينه وه كه نه نكي (واته خه سووي حه س نه ننا) به پيشهوا به ننا ي وتووه به چند پوژي پيش شهيدكردني ، پتي ده لي : كوره ته ي شيخ حه س نه ! جووله كه كان ده تكوژن (ده بي زور ورياي خوتبي) . پيشهوا به نناش به زرده خه نه وه و پيكه نينه وه ، هره كه ته وه ي جه خت له راستيتي قسه كه ي نه نكم بكاته وه پتي وت : هه موو حكومت به و په پي توانا يانه وه له هه ولي پيلانگيريدان بؤ كوشتني من ، سهره پاي ته وه ي كه من به ته نها هاموشو ده كه م د ه سوري م ه وه و ، خو منداليكي ته م نه ده سالانيس ده تواني من بكوريت !

جا كاتي (وه فا) ي كچي ده مانچه كه ي خسته ده ستيه وه بؤ ته وه ي بيبا له گه ل خويدا و پتي بي ، پتي وت : ثايا كچم تو بيت وايه نه گه ركه سي نيازي كوشتني مني هه بي منيش ده ست به جي ده ست بؤ ده مانچه كه م پاده كيشم و ده يكوژم ؟ ! { له سايتي (ارض مص) وه رگيراوه } .

- ۳- برینی هیلی ته له فۆنی ماله وه یان.
- ۴- ده ست به سه راگرتنی ئه و ئۆتۆمبیله ی که تاییه ت بوو به گواستنه وه ی پیشه وا به نا (که مولکی تاییه تی زاواکه ی^(۱) بوو) .
- ۵- بانگ کردنه وه ی ئه و پاسه وانه ی که پرتیبی تاییه تی هه بوو له لایه ن حکومه ته وه بۆ پاسه وانی کردنی مائی پیشه وا به نا (له کاتی کدا که هه موو سه رکرده دیاره کان پاسه وانی تاییه تی خۆیانیا ن هه بوو له ماله وه) .
- ۶- ده ستگیر کردنی پاسه وانه تاییه ته که ی که (عبدالبا س ط به نا) ی برای بوو.
- ۷- ده ستگیر کردنی هه موو ئه وانه ی که سه ردانی ماله وه ی پیشه وا به نایان کردبیت، ئه گه رچی چاوشیا ن پئی نه که وتبێ.
- ۸- ده ستگیر کردنی هه رکه سی که له پێگا و باندا سه لامی له پیشه وا به نا کردبێ ئه گه رچی ئه وکه سه له برایانیش نه بووی.
- ۹- قه ده غه کردنی پیشه وا به نا له چوونه دهره وه ی قاهره و سه فه رکردن بۆ هه ر شوێنێکی تر.
- ۱۰- ناردنی (محمد الناعی) که یه کێ بوو له که سه نزیکه کانی سه رۆک وه زیر (ئیه را هیم عبدالهادی) ، وه ئه ندامی (جمعیة الشبان المسلمین) بوو تا داوا بکات له (محمد اللیثی) که سه رۆکی (قسم الشباب) بوو له (جمعیة الشبان المسلمین) دا تا به پیشه وا به نا بلێ : که حکومه ت ده یه وێ دانیشتنی له گه لدا بکه ن و دانوستان له نێوانیا ندا ده ست پئی بکاته وه .

(۱) مه به ست له (عبدال حکیم عاب دین) ه .

جمعية الشبان المسلمين

نيبراھيم عبدالهادي سرۆک وزير

جا ليږه به دواوه قسه كان له (عبدالکريم) ي زاوی ده بیستين که شاهیدی نه و
پووداوه دلته زینه بووه و له گه ليدا برينار بووه :

(عبدالکريم) ده لئ : نه و پوږه ی که پيشه و به ننا ی تیدا شه هیدکرا پيش نه و
پيشه و به ننا داوی لي کردم که بچم له ته له فونی دهره وه په یوه ندی بکه م به شخ
(عبدالله النبراوي) له (بنها) تا داوی لي بکه م که پيشه و به ننا ده یه وی بچته لای
نه و له وی نيشته جي بی و پیکه وه بن، جا کاتئ ته له فونه که م کرد خیزانه که ی
وه لامیان دایه وه و وتی : به پيشه و به ننا بلئ با نه یه ت بو ئیره چونکه پولیس
زوریان لي داوین و شتومک و نه ساسی ماله که یان هه موو تیک و پیک داوه و شیخ
(عبدالله) شیان ده ستگیر کردوه .

جا کاتى گەرامەوہ بۆ لای پيشەوا بەننا و ھەوالە کەم پى ڤاگە ياند، وتى:
 مامۆستا (محمد الليثي) سەرۆكى بەشى گەنجان لە (جمعية الشبان المسلمين)
 ھاتووہ بۆلام و پىي ڤاگە ياندم : کە حکومەت دەيەوى چاويان بە من بکەوى و
 دانىشتن و دانوستانەکان دەست پى بکاتەوہ، ھەر بۆيە منيش پازى بووم بەوہى
 کە چاوم پىيان بکەوى و دانوستانەکان دەست پى بکاتەوہ، بۆ ئەو مەبەستەش
 بارەگای (جمعية الشبان المسلمين) يان ديارى کردووہ بۆ ئەو کۆبوونەوہيە . جا
 منيش بە پيشەوا بەننام وت : کە نابى بچى بۆ ئەو کۆبوونەوہيە، چونکە حکومەت
 شىخ (عبدالله النبراوي) يان دەستگىر کردووہ و، نيازبان خراپە و دەيانەويت تۆش
 دەستگىر بکەن ، بەلام پيشەوا بەننا (پەحمەتى خواى لى بى) بە گوێى نەکردم و بە
 قسەکانم پازى نەبوو، وە وتى : تازە من بەلێنم داوہ و بۆ منيش دروست نىە کە
 پىچەوانەى بەلێنە کەم بکەم.

پاشان (عبدالکریم) دەلى : من و پيشەوا بەننا لە ئىوارەى پۆزى شەممە
 بەروارى (١١ / ١٠ / ١٩٤٩ م) چووين بۆ بارەگای (جمعية الشبان المسلمين) و لەوى
 چاوەپى وەفدى حکومەت بووين ، بەلام کەس ديارنەبوو تا بوو بە کاتى عىشا و
 بانگ دراو پيشەوا بەنناش نوێزى عىشاى بۆ کردین و، لە پاشا نا ئومیدبووين کە
 وەفدە کە نايەن، ئيتەر پيشەوا بەننا داواى لە (محمد الليثي) کرد کە تاکسيەکى
 کریمان بۆ بگرى تا پىي بچينەوہ بۆ مال.

کاتى تىرۆزکردنى پيشەوا بەننا :

(عبدالکریم) دەلى : لە پاشا من و پيشەوا بەننا و (محمد الليثي) کە بۆ بەپى
 کردنى پيشەوا بەننا ياوہرى دەکردین چووينە خواوہوہ، ئەم پووداوہ دلتهزێنە کە
 پووى دا لە شەقامى (الملكة نازلي) بوو، لە ھەمووى سەيرتەرئوہ بوو کە جگە لەو
 تاکسيە ھىچ تاکسيەکى تر لە گۆرەپانە کە دا نەبوو تەنھا يەك ئۆتۆمبىلى پەش نەبى

که له بهرې شه قامه که راوه ستا بوو، هر چەند (عبدالکریم) ده لئې : سهرنجی پېښه وا به ننا م پراکښا بولای سە یاره په شه که که وا چاودیریمان ده کەن، به لام پېښه وا به ننا به زه رده خه نه یه که وه تېی گه یاندم که هیچ نه و گویی مه ده ری، له پاشا که سئ که (ئبراهیم) ی ناو بوو له باره گای (جمعیه) دابه زی و هات به (محمد اللیثی) وت : که ته له فون داوات ده کات. ئه ویش دواى خواحافیزی لیمان سهرکه وت چوو وه بو شوینی خوی له بینای (جمعیه) .

پاشان پېښه وا به ننا چوو دواوه ی تاکسیه که و لای راست دانیش و منیش چوو مه لای چه پیه وه، به لام تاکسیه که یه کسەر ده ستي نه کرد به پوښتن به لکو ورده ورده و له سهرخو ده ستي کرد به پوښتن، تا نزیکه ی پېنج (مه تر) يك پوښت، ئیتر له پرا دوو که س ده رکه وتن که به پیاده یی ده پوښتن ده مانچه کانیاں ده رکرد و یه کئ بو لای من و ئه وی تریش بولای پېښه وا به ننا ، ئه وه ی ده مانچه که ی پوی کرد بوو پېښه وا به ننا نزیکه ی حه وت گولله ی پیوه نا، و وه ئه وه ی تریش یه که دوو فیشه کی نا به سهر سنگی منه وه، ئیتر خیرا پېښه وا به ننا له تاکسیه که دابه زی و ئه وانیش به هله داوان پرایان کرد به ره و باره گای (نقابة المحامین) که ئوتومبیله په شه که ی له به رده م وه ستا بوو ، نزیکه ی (۱۰۰) مه ترئ پېښه وا به ننا هر به دوايانه وه بوو ، به لام دواتر له دووری یه که مه تر یه که فیشه کی تریشیان به پېښه وا به ننا وه نا، ئیتر خیرا خویان گه یانده ناو ئوتومبیله په شه که و بو ی ده رچوون ، ئیتر دواى ئه وه ی که هه ردوو تاوانباره که راده کەن پېښه وا به ننا به برینداریه وه دپته وه من هله ده گری و ده مخاته وه ناو تاکسیه که، له و کاته شدا شوفیره که به حیساب له هوش خوی چوو بوو، جا کاتئ دپته وه هوش خوی پېښه وا به ننا ده ینیرئ بو هینانی ئیسعاف بو من، کاتیکیش ئیسعاف ده گاته جئ

پیشەوا بەننا بە دکتۆره که دەلێ : خەریکی من مەبن بەلکو بچن بەلای مامۆستا
(عبدالکریم) ه وه چونکه ئەو بریندارییەکی سەخت تره و پێویستی بە
چارەسەرە .

له پاش بیستنی تەقەکان (محمد الليثي) دیتە خوارەوه بۆلامان و پیشەوا
بەنناش پێی دەلێ : ئەمە ژمارەى ئەو ئۆتۆمبیلەیه که تاوانبارەکانی پێ
دەربازبوون، که بریتی یە له (۹۹۷۹) .

جا دواى چارەسەریکی بە پەله پیشەوا بەننا داوا دەکات که زوو من بگەیەننە
نەخۆشخانەى (القصر العینی) و سووریش دەبێ لەسەر ئەوێ که بێت لەگەڵما بۆ
نەخۆشخانە، هەرچەند پێکرانەکی پیشەوا بەننا بەو جۆرە نەبووه که بیکوژێ ، له
پاش گەشتنمان بۆ نەخۆشخانەکه و چاوەپوان کردنی دکتۆره که بۆ ماوهیه، لهو
کاتەدا ئەمیرالای (محمد وصفی) هاتە ژوورهوه بۆ لامان و بە دەنگێکی بەرز پێی

وتين : (أنتم لسه ما متوش يا مجرمين) واته : نهی تاوانباران نه وه هیشتا نه مردوون...

له پاشا په یوه نډیېان کرد به مالی دکتوری ئیشکگر که له (روکسي) له (مصر الجديدة) بو، ئیتر نه ویش به په له به ئوتؤمبيله که ی دیت بؤ نه خوښخانه، جا کاتئ گه یشته لاماڼ پېښه واهننا پئی وت : بچؤ خه ریکی مامؤستا (عبدالکریم) به چونکه نه و حاله تی باش نیه و پیویستی به چاره سهره، دواتر دکتوره که فهرمانی کرد به یه کئ له په رستاره کان که کراسه که له به ری پېښه واهننا دابکه نئ بؤ نه وه ی ته داوی بکات، به لام پېښه واهننا نه یه یشته بؤی داکه نئ به لکو خوی کراسه که ی داکه ند، جا کاتئ ویستیان ناوو ناو نیشانم ئی وهر بگرن پېښه واهننا وتی: واز له مامؤستا (عبدالکریم) به ینن چونکه نه و حاله تی باش نیه، وهرن من ناوو ناو نیشانتان پئی ده دم.

دیسان بؤ جاری دووهم نه میرالای (محمد وصفی) هاته ژووره وه بؤ لاماڼ و به دکتوره که ی وت: من له لایه ن حوکمداره وه هاتووم تا بزاین شخ (حسه ن بهننا) حال و وه زعی برینداریه که ی چؤنه؟ دکتوره که ش پئی وت: حاله ته که ی زؤر مه ترسیدار نیه.

ئیتړ له دواي نه وه من و پېښه واهننا یان له یه کتر جیا کرده وه و نه ویان کرده ژووریکي ته نیاوه و منیشیان کرده لای نه خوښیکي تر.

لە پاشا بۆم دەرکەوت کە ئەمیرالای (محمد وصفی) نوێنەری مەلیک (فاروق) ە و
 ھاتووە تا ژيانى پيشەوا بەننا بخاتە مەترسیەوہ .
 جا بەھۆی نەھاتنى دکتۆر بە دەمیەوہ و نۆرلى پۆیشتنى خوین و نە
 دوورینەوہی شوینى پیکرانەکەى ئەوہ دەبیتە ھۆی شەھیدبوونی و لە ژيان
 دەرچوونی .

مەلیک فاروق

تەسلىم کردنەوہى تەرمى پيشەوا بەننا بە کەس و کارەکەى:

ئەو شەوہى کە پيشەوا بەنناى تیدا شەھیدکرا پەيوەندیەکی تەلەفۆنى لەلایەن
 بەرپۆوەبەرایەتى پۆلیسەوہ کرا بۆ مالى باوکی پيشەوا بەننا کە پيشەوا بەنناى
 کوپى وەفاتى کردووە، وە پێيان وتبوو: کە پاش کەمىكى تر تەرمەکەى
 دەھێننەوہ بۆ مائەوہ، لەبەرئەوہ نابى ھات و ھاوار بکەیت و کەس ناگادار
 بکەیتەوہ بۆ ئەوہى نەبیتە ھۆی کيشە و ھەراو ئازاوہ نانەوہ، ئەگەر وا نەکەیت
 تەرمەکەت پى نادەینەوہ .

له پاش ماوه يهك له يهك و دووی شهوا تهرمی پيشهوا بهننايان هينايه وه بۆ مالی
 باوکی و تنها باوکی و (مکرم عبید باشا) له پیشوازی تهرمه که دا بوون ، چونکه
 چوارده وری مال که یان به پولیس ته نی بوو که س نه ی ده ویرا له دراوسیگان بین بۆ
 پیشوازی له تهرمه که و شۆردن و کفن کردنی، هه ر بۆیه باوکی دل سووتاو به دهم
 گریان و فرمیسک هه لپشتنه وه به ته نیا دهستی کرد به شۆردنی لاشه ی کوپه
 شه هیده که ی و کفنی کرد. له پاشا خو ی و (مکرم عبید باشا) و سئ ئافره تی تر
 جه نازه که یان به شان هه لگرت و بردیان بۆ مزگه وتی (قیسون) تا له وی نوێژی
 مردووی له سه ر بکه ن، پاشان له گه ل کارگوزارانی مزگه وت نوێژیان له سه رکرد و دواتر
 جه نازه که یان هه لگرت و بردیان بۆ گۆرستانی (ئیمام شافیه یی) و له وی ناشتیا ن.

مکرم عبید ہاشا

(عبدالکریم) ده‌لّی : سه‌یر له‌وه‌دایه‌ من هه‌شتا له‌ نه‌خوشخانه‌ بیوم و له‌ ژیر چاودیری دکتوردا بیوم ، له‌ دوا‌ی چهند پوژئی له‌ شه‌هیدکردنی پیشه‌وا به‌ننا پوژنامه‌ی (الأساس النقراشية) پای‌گه‌یان‌دبوو که‌ من مردووم، که‌ له‌ بل‌وکردنه‌وه‌ی هه‌واله‌که‌دا نووسی بووی (وفاة‌ المصاب‌ الثاني) .

جا کاتى نوپنەرى پۇرنامەگە ماتبوعاگە لە كويى دەنيژىيى ، ئىدارەى
نەخۇشخانەگە پىيان پاگە ياندوبو كە من زىندوم و بۇ ماوہى چەند مانگىك لە ژىر
جاودىرى دكتوردا دەمىننەتتە وە تا عىلاج وەرىگىرى.

نه و شهوي كه بو به يانی بهنا شهيد ده كړی:

پيشهوا بهنا بو هاوسه ره كهی ده گيرپته وه و ده لئى : نه مشه و له خه ومدا به
خزمه تی نیمامی (عہلی) گه یستم و له خه وما فه رموی پچې : كه كاره كه ت
نه نجامد او ه و په يامه كه ت گه ياندووه خوا لیت قبول بکات.
له پاشا به خیزانی ده لئى : دیتنی نیمامی (عہلی) مژده ی شه هاده ته.

پرسه نامه يه ك له لايهن شيخ (أحمد عبد الرحمن البنا) ي

باوكی پيشهوا بهنناوه

ولدي الشهيد ...

رحم الله الرجل القرآني ، والداعية الكبير ، والمثقف الإسلامي ، والمجاهد العظيم الذي
جاهد ضد الطغيان ، إنه الأستاذ الشيخ المرشد حسن البنا رحمه الله رحمة واسعة ، وإنني والله
أحزن لأنني لم أستطع في هذا الرد أن أوفي هذا الضيغم الغضنفر حقه ، اللهم أكرم نزهه ، وأعلي
مرتبه ، واجعل الجنة مثواه ومستقره ، اللهم لا تحرمنا أجره ولا تفتننا بعده ، واغفر لنا وله .

(۱۱) نهو ده ودهستهی که (پيشهوا بهننا) بؤ برايان و دؤستانى کردبوو:

يهکه م : (قم إلى الصلاة متى سمعت النداء مهما تكن الظروف).

دووهم : (اتل القرآن أو طالع أو استمع أو ذكر الله ولا تصرف جزءاً من وقتك في غير فائدة).

سپينه : (اجتهد أن تتكلم العربية الفصحى فإن ذلك من شعار الإسلام).

چوارهم : (لا تكثر الجدل في أي شأن من الشؤون أيا كان فإن المراء لا يأت بخير).

پينجهم : (لا تكثر الضحك فإن القلب الموصول بالله ساكن وقور).

شههم : (لا تمزح فإن الأمة المجاهدة لا تعرف إلا الجد).

ههوتهم : (لا ترفع صوتك أكثر مما يحتاج إليه السامع فإنه رعونة وإيذاء).

ههشتم : (تجنب غيبة الأشخاص وتجريح الهيئات ولا تتكلم إلا بالخير).

نؤيهم : (تعرف إلى من تلقاه من إخوانك وإن لم يطلب إليك ذلك فإن أساس

دعوتنا الحب والتعارف).

دهيهم : (الواجبات أكثر من الأوقات فعاون غيرك على الإنتفاع بوقته وإن كان

لك مهمة فأوجز في قضائها).

(۱۲) نهو گتیبانهی که لهسهر (پيشهوا بهننا) نووسراون:

۱ - الرجل القرآني حسن البنا - رويبر جاكسون.

۲ - الفقه السياسي عند الإمام البنا - أبو فارس.

۳ - شخصية حسن البنا كما يراها الناس - لبيب البوهي.

۴ - معالم المشروع الحضاري عند الإمام البنا - محمد عمارة.

۵ - حسن البنا - عبد المجيد الباجوري.

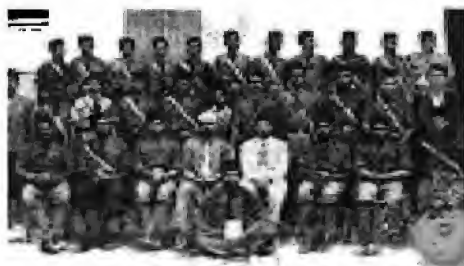
۶ - الإمام - احمد أنس.

- ٧ - جهود الإمام البنا في إصلاح الريف المصري - علاء ممدوح.
- ٨ - الإمام البنا في المنوية الأولى لمولده - رجب البنا.
- ٩ - رسائل حسن البنا إلى أبيه - جمال البنا.
- ١٠ - لماذا اغتيل حسن البنا - عبد المتعال الجبري.
- ١١ - حسن البنا وثورة اليمن - حمادة حسني.
- ١٢ - مع الإمام الشهيد حسن البنا - محمود عساف.
- ١٣ - من قتل حسن البنا؟ محسن محمد.
- ١٤ - يا أيها العالم هذا هو حسن البنا.
- ١٥ - حسن البنا الرجل الأمة - أحمد قاسم محمد.
- ١٦ - قضية الشهيد الإمام حسن البنا ١ - فتحي عبد الحميد.
- ١٧ - نظرة إلى التراث الفكري والاجتماعي للشيخ حسن البنا - هادي خسروشاهي.
- ١٨ - البنا وتجربة الفن - عصام تليمة.
- ١٩ - حسن البنا والقضية الفلسطينية.
- ٢٠ - سطور من حياة الإمام المجدد "حسن البنا" - بدر محمد بدر.
- ٢١ - الإمام البنا والمشروع الإسلامي - جمال ماضي.
- ٢٢ - الأمل عند حسن البنا - جمال ماضي.
- ٢٣ - معالم الفكر التربوي لدى الإمام البنا - محمود أبو دف.
- ٢٤ - أكثر من عشرة أعوام... أنعم بالقرب من الإمام البنا - حلمي عبد المجيد.
- ٢٥ - الإمام حسن البنا والقضية الفلسطينية - محسن صالح.
- ٢٦ - الحكومة في بناء البنا تنظيريا وعمليا - محمد علي عطا.
- ٢٧ - البنا والقضية الفلسطينية - طارق عبد الرحمن.

(۱۳) همدې له وینه کانی پېښه وایان :

پېښه وایان به ننا به جل و بهرگی سهر بازیه وه
له کاتی جهنگ دژ به یه هوودیه کان

پېښه وایان به ننا و سړیه یه کی نیخوان

پوختەيەك لە ژياننامەي پيشەوايان

پيشهوا به ننا له چەند كۆريكي جياوازا

پێشهوا بەننا لە کاتی مەشقی سەربازی

پێشهوا بەننا لە گەڤێ خۆشه‌ویستانی

پيشهوا بهننا نهگه ن بۆژنامه نووسىكى بيانى دا

مورشيدەكانى ئىخوان نه دواى پيشهوا بهننا

سەرچاوەکان:

۱. ئیمام حەسەن بەننا / نووسینی (مصطفی محمد الطحان) وەرگیرانی :
(محمد عبدالرحیم) .
۲. أصول العشرين / نووسینی (پیشەوا حەسەن بەننا) .
۳. چەند پیگەیه کی ئینتەرنیت.

پوختەيەك

لە ژياننامەى پيشەوا سەيید قوتب

- (١) ناوی تەواوی
 - (٢) شوینى لە دايك بوون و پەرودەدەبوونی
 - (٣) ناوی باوك و دايك و برا و خوشكەكانى
 - (٤) قۆناغەكانى خویندن و پلەى زانستى و لیها توویى
 - (٥) توانای ئەدەبى و پۆشنیری سەيید
 - (٦) هاوسەرگرتنى سەيید قوتب
 - (٧) چەند سىفاتىكى بەرزى سەيید لەگەڵ كەسانى چواردەورىدا
 - (٨) هەول و تىكۆشان و لیپران بۆ كارى ئىسلامى
 - (٩) دانراو نووسینەكانى
 - (١٠) میژووی شەهیدبوونی
 - (١١) ئەو كتیبانەى كە لەسەر (سەيید قوتب) نووسراون
 - (١٢) هەندئ لە وینەكانى مامۆستای شەهید
- سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەيه

(۲) شوپنی له دایک بوون و په‌رومردم‌بوونی :

له (۹ / ۱۰ / ۱۹۰۶) زاییندا له گوندی (موشا) ی سر به پاریزگای (نسیوط) که ده‌که‌وینه باشووری ولاتی میصره‌وه هاتوته دنیاوه.

گوندی موشا

(۲) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه‌کانی ^(۱) :

أ- باوکی : حاجی (قوطب) ی کوپی (نبراهیم) ی کوپی (حسین) ی شارلییه و، سی خوشک و یه‌ک برای دایک و باوکی هیه.

باوکی سه‌بید هم دیندار و ده‌ست و داوین پاک و حه‌لال خور بووه و به ده‌سته‌کانی خوی په‌نجی کیشاوه و مناله‌کانی خواردنی حه‌لالی پیداون، هم خوینده‌واریکی زرینگ و چالاک بووه و پوژنامه و گوڤاره‌کان له مالی ئه‌وان ده‌خوینترایه‌وه و له‌ویوه باس و خواسته‌کانی ناو گوڤار و پوژنامه‌کان بو گونده‌که‌یان په‌خش ده‌کرایه‌وه.

ئمه‌کداری و میوان دؤستی حاجی قوتب باس و خواسی خه‌لکی گوند و ده‌روپه‌ری گوند بووه و هه‌میشه خه‌لکی ئاوابی پرتزکی ئیجگار گه‌وره‌یان له حاجی

(۱) (طفل من القرية / ص ۲۸).

قوتب ده‌گرت. له باری سیاسیشه‌وه حاجی قوتب په‌یوه‌ندی به پارتی نیشتمانییه‌وه هه‌بووه و ئەندامی لیژنەی ئەو پارتە بووه له گونده‌که‌یان و زۆرجار له مالیان کۆبوونه‌وه‌ی حیزبی کراوه.

ب- دایکی : دایکی سه‌ییدیش هه‌م له خیزانیکی خاوه‌ن پله و پایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و، هه‌م ژنیکی باوه‌ر‌دار و خواناس و له خواترس بووه و هه‌میشه له ماله‌که‌یاندا ده‌نگی زولالی قورئان گوێچکه‌ی خه‌لکی گونده‌که‌یانی ده‌هه‌ژاند.

سه‌یید له باره‌ی دایکه‌یه‌وه له یه‌که‌م کتییی ئیسلامی خۆی که پیشکesh به دایکی کردووه به‌ناوی (التصوير الفني في القرآن) ده‌فه‌رموی : درێژه‌ی ده‌خایاند که له گونده‌که‌دا و له پشت په‌نجه‌ره‌وه گویت ده‌گرت بۆ قورئان خوێنه‌کان که له مالمندا به درێژی مانگی په‌مه‌زان قورئانیان ده‌خویند، منت له‌گه‌لدا بووم ده‌مویست وه‌ک مندال یاری و گاله‌گال بکه‌م، به‌لام له‌لایه‌ن تۆوه ئاماژه‌یه‌کی خیراو چرپاندنیکی بیده‌نگه‌ر ده‌یگێڕامه‌وه و بۆ ده‌نگ ده‌بووم و له‌گه‌ل تۆدا گویم له قورئان خویندنه‌که ده‌گرت، ده‌روونم مۆسیقای قورئان خویندنه‌که‌ی ده‌چه‌شت ئەگه‌رچی تا ئەو کاته له واتاکه‌ی نه‌ده‌گه‌یشتم: کاتیک له‌به‌ر ده‌سته‌کانی تۆدا گه‌وره‌بووم منت نارده قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تاییه‌وه له گونده‌که‌دا، یه‌که‌م ئاوانت ئەمه‌ بوو خوای گه‌وره ده‌روازه‌ی چاکه‌م لێ بکاته‌وه قورئان له‌به‌ر بکه‌م و ده‌نگیکی خوشم پێ ببه‌خشی تا‌کو هه‌موو کات قورئانت بۆ بخوینم^(١).

دایکی سه‌یید چوار برای هه‌بووه و دوانیان له ئەزه‌ر ده‌یان خویند و خیزانه‌که‌یان هه‌ردوو بواری زانستی و ئابنیا پێکه‌وه گرێدا بوو. دایکی سه‌یید ژنی دووه‌می باوکی سه‌یید بووه و یه‌که‌مین منال له باوکی سه‌یید بووه. هه‌ر بۆیه دایکی

(١) (طفل من القرية / ص ١٩٢).

زور گرنگی داوه به سهييد و به دینداري و زانست په روهري کوشي کردووه .
خوشه ویستی دایکی بو (سهييد) جیگای تیرامانی زور بووه و همیشہ
خواری تهوه بووه نه م کورپه ی بیتته نمونه ی که سیکي خوینده وار و دیندار و
په وشت پاک... گه لیک جار هانی سهييد داوه که به رده وامي بدات به خویندن و
داخواریشی له براکانی تهوه بووه له ژیرچاودیږی ته وانداه سهييد دریږه به کاروانی
زانست بدات هه تا دوا مه نزلتی خویندن .

ج- براگانې: سهييد قوتب ته نها یه ک برای هه یه ته ویش ناوی (محمد) ه ، به
(۱۳) سال دواي له دایک بوونی سهييد له نیسانی (۱۹۱۹ م) دا له دایک بووه، (محمد
قوتب) به و چه شنه یه که هه موو جیهان دهیناسی ...

ماموستای راسته قینه ی (محمد قوتب) سهيیدی برای بوو، هه ر بویه له یه که م
دانراوی به چاپ گه یانراوی خوی پیشکesh به سهيیدی برای دهکا به ناوی (سخریات
صغیره) ، له پیشکesh کردنه که دا هاتووه: بو ته و برایه م که فیری کردم چون
بخوینمه وه و چون بنووسم، خستمیه ژیر چاودیږی خویه وه له مندالیه وه . ته و بو
من باوک و براو هاوړی بوو، ته م کتیبه پیشکesh به و ده که م به نومیدی ته وه ی
توانیږم شتیک له و قه رزه گه وره یه بده مه وه ^(۱) .

محمد قطب

(۱) (مقدمه سخریات صغیره لمحمد قطب/ ص ۵) .

۵- خوشگەکانی: سەبید تەنھا سۆ خوشکی ھەبە بەناوھەکانی :

یەكەم: نەفیسە: سۆ سالّ لە سەبید گەورەتر بوو، مارەبەر لە (بەکر شافع) ، نەفیسە چیرۆکیکی پر لە جیهاد و تێکۆشان و ئارامگرتنی ھەبە. ئەو بوو زیندانی کراو ئازارو ئەشکەنجە درا وەك ھەردوو کۆرەكە، یەكەمیان بەناوی (پەفەت) كە قوتابی كۆلیژی ئەندازیاری بوو لە زانکۆی (قەمەرە) ، كە دواى ئەشکەنجەدانىكى زۆر لە زیندانی سەربازی گيانى سپاردو، نەفیسەش ئارامى گرت و خۆپاگربوو. ھەروەھا کوپی دووھەمى بەناوی (عەزمى) كە قوتابی كۆلیژی پزىشكى بوو لەو كاتەدا دەستگیرکراو ھێندە ئەشکەنجە درا نزیک بوو ئەویش لە بەندیخانەدا گیان لەدەست بدات.

دووھەم: ئەمینە: ئەمینە گرنگی بەلایەنى ئەدەبى دەداو ھاویەشى ھەبوو لە كاری ئەدەبیدا ، بە چەند كورته چیرۆکیكى خۆی بەشداری براكانى كرد لە كتيپە ھاویەشەكەياندا (الأطیاف الأربعة) .

ئەمینە مارەبەر لە یەكێك لە زیندانییەكان لە سالی (۱۹۵۴ م) كە ناوی (محمد كەمال ئەلسەنانیری) بوو، جا لە دواى ئەوھى كەمال سەنانیری لە سەرھەتای حەفتاكاندا و لە سالی (۱۹۷۳ م) لە زیندان ھاوێدەرەو ئەمینەى گواستەو، بەلام لە پاشان دەستگیر دەكرێتەو و بەھۆی ئازارو ئەشکەنجەدانىكى زۆرەو لە زیندان لە بەرواری (۸ / ۱۰ / ۱۹۸۱ م) گيانى سپارد و گەپایەو بۆلای خواى خۆی.

ئەمینەخانەى خوشگەى سەبید قەتب و ئەمینەى ئەمینە و زەینەب ئەزالى

محمد کهمال نه لسه نانیری

سییه: همیده : نه دهب لای همیده جیگه ی گرنکی پیدان بو، نه و بیرانه ی که به بیروؤشیدا ده هاتن دینوسین، هروه ها به شداری براکانی ده کرد له گوڤاری (المسلمون) و (الإخوان المسلمون) و، له جگه له مانه شدا بابته ی بلاوده کرده وه.

همیده خانس خوشکی سه یید دکتور همیدی مه سعود

له دوا ی کاره ساته که ی برایانی سالی (۱۹۵۴ م) له گهل ده سته یه ک له خوشکانی موسولمانی تیکوشه ردا ه سستان به چاودیری کردنی خیزان و مال و مندالی برا زیندانییه کان.

همیده دوا ی ده سته گیر کردنی و دادگایی کردنی له لایه ن دادوهری سه ربازی (محمد فوناد) ه وه بؤ ماوه ی (۱۰) سال له گهل ئیشی قورسدا، شه ش سال وچوار

مانگی له زینداندا برده سەر له نیوان زیندانی جهنگی و زیندانی (ئەلقەناتس) ^(۱) دا ،
 له کۆتاییدا له سەرەتای حەفتاکاندا له زیندان ئازادکراو دکتۆر (حەمدی مەسعود)
 ماری کردو له گەڵ هاوسەرەکی له (فەرەنسا) نیشتهجێ بوون.
 له پۆژی جومعه له بەرواری (۱۳ / ۷ / ۲۰۱۲ م) له ولاتی غەریبی (فەرەنسا)
 (حەمیدەخان) له تەمەنی (۷۵) سالییدا کۆچی دوايی کرد و گەیشتهوه به خزمەتی
 خوای مۆتەعال.

٤) قۇناغەکانی خویندن و پەلە زانستی و لیھاتوویی :

سەيید له گوندەکی خۆیان و له ژێر چاودێری دایک و باوکیدا له سالی (۱۹۱۲ م)
 دەخریته خویندنگای سەرەتایی و هەر لەوێ له سالی (۱۹۱۸ م) دا خویندنی
 سەرەتایی تەواو دەکا و دەبیتە هەلگری بڕوانامەي سەرەتایی.
 پێی به پێی هەلکشانی تەمەنی و پاش تەواو کردنی قۇناغی سەرەتایی و به
 مەبەستی تەواو کردنی قۇناغەکانی دیکەي خویندن و له سەر پاسپاردەي دایکی
 سالی (۱۹۲۰ م) گوندی (مووشا) جێ دەهێلێ و پوو له قاهیرە دەکات و لەوێ له
 گەرەکیک له گەرەکیکانی قاهیرەدا که ناوی (زەیتون) ه لەلای خێلێ (ئەحمەد
 حسەین) نیشتهجێ دەبیت.

بەلام به هۆی شوپشی (۱۹۲۰ م) ه وه دوو سال له قوتابخانە دادەبڕیت، وه له
 سالی (۱۹۲۲ م) پەيوەندی دەکات به خویندنگای مامۆستایانی سەرەتاییه وه له
 (قاهیرە) ، که ناوی خویندنگای (عبدالعزیز) بوو، سێ سالی خویندنی تیدا تەواوکرد
 و بوویه هەلگری مۆلەتی (الكفاءة) بۆ خویندنی سەرەتایی و، به هۆی لیھاتووییەوه
 له خویندندا له سالی (۱۹۲۵ م) پەيوەندی به خویندنگای دواناوەندییه وه کرد، که

(۱) (مذایح الإخوان في سجون ناصر - جابر الرزق / ص ۱۱۵) .

بریتى بوو لە (تەهزىزە دارالعلوم) ، لەم خۆیندنگایەدا تەنها خۆیندکارە
لێهاتووکان وەرەگیران، ئەم خۆیندنگایە خۆیندکاری ئامادە دەکرد بۆ ئەوەى لە
کۆلیژى (دارالعلوم) وەرەگیرێن.

خۆیندنگای عبدالعزیز جاویش

دواى ئەوەى قۆناغى ئامادەیی بە سەرکەوتویی تەواو دەکات لە ساڵى (١٩٢٩)
(م) لە (دارالعلوم) بەشى پێگەیاندى مامۆستایان وەرەگیریت و ئەو قۆناغەى
دیکەى خۆیندنىش سەرکەوتوانە تەواو دەکات. پاش چوار سال و لە ساڵى (١٩٣٣)
بەرنامەى (لیسانس) یاخود (الإجازة العالية) لە ئەدەب و زمانى عەرەبیدا
وەرەگیریت.

دارالعلوم لە قاھیرە

دوا به دواى وەرگرتنى بپوانامه‌ی (لیسانس) سهیید له به‌رواری: (۲ / ۱۲ / ۱۹۳۳ م) له وه‌زاره‌تى (مه‌عاریف) به مامۆستا دامه‌زینرا، و پاشان ده‌بیته مامۆستا له (دمياط) و یه‌که‌م مووچه‌ش که وهریگرت شه‌ش (جونه‌یه) بوو.

دواتر له سالى (۱۹۳۵ م) وه‌زاره‌تى مه‌عاریف سه‌ییدی گواسته‌وه بۆ خویندنگای (به‌نى سیوف) وه‌ك مامۆستا جیگیر ده‌بیته و هر له‌ویش خانویه‌کی خنجیلانه به‌ کرێ ده‌گریته ، ئیتر هه‌موو ژیاى له‌گه‌ڵ که‌س و کاره‌که‌یدا له‌و خانووه‌دا برده‌سه‌ر.

(هه‌سه‌ن هه‌نه‌فی) که یه‌کێك له‌و که‌سانه‌یه‌ خۆی به‌ ژیاى سه‌ییده‌وه سه‌رقاڵکردوه، ژیاى سه‌یید به‌سه‌ر چوار قوناغه‌دا دابه‌ش ده‌کات...!

(۱) قوناغی نه‌ده‌بی... ئه‌م قوناغه (۲۰) سال ته‌مه‌نى سه‌یید ده‌بات، سالى (۱۹۳۰ - ۱۹۵۰ م).

(۲) قوناغی کۆمه‌لایه‌تى... سالى (۱۹۵۱ - ۱۹۵۴ م).

(۳) قوناغی فه‌لسه‌فه... سالى (۱۹۵۴ - ۱۹۶۲ م).

(۴) قوناغی سیاسى... سالى (۱۹۶۲ - ۱۹۶۶ م).

سه‌یید قوتب له‌و کاتانه‌ی که‌له گه‌شتی نه‌هریکا بوو

(۵) توانای نهدی و پوښنیری سہید :

سالی (۱۹۲۳ م) ئو دهمی سہید قوتابی قونای سییہ می کولیز دہیت بابہ تیکی پرخنہی بہ ناوی (مہمہ شاعر فی الحیاة، و شعر الجیل الحاضر) وک موازہریہ ک له کولیز پیشکش دکات. موازہریہ کی ہیندہ کاریگر دہیت کہ نک ہر خویندکاران پیی سہرسام دہبن. بہ لکو ماموستاکی (مہمہ مہدی عہلام) سہر سورمانی خوی له ناست توانستی قول و زیرہ کی و توانای نهدی سہرکہ وتوانی سہید دہردہ بریت و له بارہیہ وہ دیتہ ناخوتن و دہلی: (نہگر چی من سہیدم وک قوتابی پیشکش کرد، شادومان دہم کہ یه کیک له قوتابیہ کانم، من نهمړ دہلیم - کاتیک گویم له بابہ تہ کی گرت - نہگر جگہ له سہید ہیچ قوتابیہ کی ترم نہیت بہ سمہ بو ئوہی دلخوشم بکات و متمانہ م پی بیہ خشی، دلنایام بو ئوہی نمانہ تی زانست و ئوہب ہلبرگم له کہ سیکا کہ گومانم له ہستانی نیہ بہ وکارہی - من (سہید قوتب) دادہ نیم بہ شانازیہ ک له شانازیہ کانی (دار العلوم) کاتیک وتم دار العلوم ئوہ مہ بہ ستم (دار الحکمة والادب) ه^(۱).

سہید قوتب

محمد مہدی عہلام

(۱) (سہید قوتب له هاتنه دنياوه تا شهيد بوون - د صلاح عبدالفتاح الخالیدی و طارق نجیب /

سەيید بە گەشتنى بۇ (قاھىرە) و لە تەمەنى (۱۶) سالىدا دەستى بە نووسىن کرد لە پۆژنامە و گۆڤارەکاندا، خالیشى کە پۆژنامە نووس بوو لە پال کارى پۆژنامە گەرى خۆیدا هانى سەيیدی دەدا و پێنمایى دەکرد کە لە سەر کارىکى مەدروس و پیتىکى سەرکەوتوو بەردەوامى بە پيشەى پۆژنامەگەرى بدات. یەكەم بابەت کە سەيیدی لاو لە بواری پۆژنامەگەرىدا نووسی لە پۆژنامەى (البلاغ) سالى (۱۹۲۲ م) بلاوکرایەو.

پاشان سەيید بەردەوامیى بە کارى نووسىن و پۆژنامە گەرىدا، لە پۆژنامەکانى (الأهرام، الاسبوع، الحياة الجديدة، كوكب الشرق، الوادي، المصور، الدعوة، الرسالة، الثقافة) و گۆڤارەکانى وەك (الاخوان المسلمون، الفكر الجديد، العالم العربي، البلاغ، الجهاد، المقتطف). بەبابەتى بە پێژ نووسراوەکانى بلاودەکردهو.

(۶) هاوسەرگرتنى سەيید قەتب:

سەيید هاوسەرى ژيانى دەست نیشان کردو مارەى برى ، بەلام بەهۆى ئەوێ کە پيشتر ئەو ئافەرەتە کەسیکى تر لە ژيانیدا بوو دەست بەردارى یەکتى بوون و لەیەك جیابونەو و پاشان هەریەکیان لە پێگەى خۆیەو پۆشت.

سەيید لە پيش زیندانى کردنیەو لە سیلا (۱۹۵۴) زۆرى نەمابوو یەکیک لە کچە دیندارە مولتەزیمەکان دەستنیشان بکات، هەنگاوەکانى یەکەمى ئەم کارەى نا، بەلام پووداوە تازەکان بەرەو پووی بوونەو، پێگەى هەڵدانەکانى لیگرت، ستەمکاران خزانديانە ناو زیندانەو تاكو سالاەکانى تەمەنى لە زینداندا بەریتە سەر، پاشان بە لیبوردنیکی تەندروستی لە سیلا (۱۹۶۴) لە زیندان دەرکرا، کە لەو کاتەدا تەمەنى لە پەنجا و نۆ (۵۹) سال نزیک بووبوویەو.

یه کهم شتیک دواى دەرچوون له زیندان بیرى لیکردەوہ بریتى بوو له گەپان به دواى هاوسەرى ژياندا، گەپا تا نسیبى خوێ دۆزیوہ له یه کیک له ئافەرته چاکەکاندا، ئەوہندەى نەمابوو دەستنیشان و مارەى بکات، ستمەکاران مۆلەتیان نەدا و هیندەى نەبرد زۆر به خیرایى تووندیان کردەوہ له زیندان له سللا (۱۹۶۵) تاکو به شههیدی بۆ دواچار مائاواى بکات و بگات به خواى خوێ، له سللا (۱۹۶۶) دا شههیدکرا و پوشت بۆ بهههشتى نەپراوہ تاکو لهوێ پشکی خوێ له حۆریه کانی بهههشت وەربگرێ (إن شاء الله) .

(۷) چەند سیفاتیکى بەرزى سهید له گەل کەسانى چواردەوریدا :

یه کهم : بهخشینی ئەساسى ماله کهى به هاوڕێه کهى دهیویست ژن بهییت :

مامۆستا عەتار سەردانى سهیدی زۆر دهکرد له مالى خویدا له (حەلوان) ئەمەش له ساله کانی چلهکاندا، دهلیت : که ئەساسى ژووری میوانه کهى زۆر ساده بوو بهوێ کهمدهستیهوہ که نهیتوانیوه ئەساسى چاکتر بکړیت.

پۆژیکیان مامۆستا عەتار سەردانى دهکاتهوہ دهبینیت ژووری میوان ئەساسیکى جوان و تازەى لێیه، بهمه دلخۆش دهییت !

پاشان دواى چەند پۆژیک سەردانى دهکاتهوہ دهبینیت ئەساسه کۆنهکان له ژووری میوان دانراونهتەوہ، سەرى سوپما لهوہى که بینى، بۆیه زۆرى کرد له سهید تا بزانیته قەنهفه تازەکان چیان بهسەر هاتووہ، لهبەر زۆر داکۆکی کردنى، سهید ناچار بوو ههواله کهى پچ بلی : که قەنهفه تازەکانى فرۆشتووہ، پارە کهى بهخشیوه بهیه کیک له برا (ئیمانیه کانی) تا مهسروفاتى ژنهنانی پى تهواو بکات !!

أحمد عبدالغفور عطار

دوا نامہ (سہیید قوتب) بڑھاپے میں (أحمد عبدالغفور عطار) بہ پرگہز (سعودی) کہلہ مانگی (صفہ) ی سالی (۱۳۸۶) ی ہجریدا بہ رامبہر (۱۹۶۶) ی میلادی بڑی ناردوہ کہ بہ ہڑی تفسہ ریک لہ دہ زکای ہ والگری (عبدالناصر) کاری کردوہ پئی گہیشٹوہ، کہ تئیدا نووسیویہ تی :

[لقد وجدت الله : كما لم أجده من قبل قط .. لقد عرفت منهجه وطريقه : كما لم أعرفه

من قبل قط .. ولقد اطمأنت إلى رعايته ، ووثقت بوعده للمؤمنين : كما لم أطمئن من قبل

قط .. وأنا بعد ذلك على ما عهدتني : مرفوع الرأس ، لا أحنه إلا لله .. والله يفعل ما يشاء ..

والله غالب على أمره ولكن أكثر الناس لا يعلمون ..]

دووه م : به خشيڼي به دله که ی به خویندگار ټکی زانکو :

ماموستا (علی عبدالعزیز حسین) له گوتاری (شاهد شهید) که له گوتاری (المجتمع) دا بلاوی کردو ته وه ، دهرباره ی کوربه که ی خوی ده گپړیته وه کاتيک که قوتابی بووه له کوليژی (دار العلوم) و له و کاته دا (سهييد قوتب) وانه بیژ بووه له وئ : پوژيکیان کوربه که م بوی گپړامه وه ، کاتيک قوتابی بووه له کوليژی (دار العلوم) ، برای شهیدمان ماموستای وانه ی ئه ده بی عره بی بوو له وئ ، ماموستا له سره تاي سالدا ده بینیت ئه م قوتابی به به دله یه کی کونه وه هاتووه بۆ زانکو ، چونکه هه موو قوتابی به به جلوبه رگی نویوه له و پوژده دا ده هاتن و ده چوون .. له کتوپړیکدا کوربه که م بانگرا بۆ ژووره که ی ماموستا (سهييد قوتب) ، کاتيک چووه ژووره وه ماموستاش به دله تازه که ی خوی دا که ندو داوای لی کرد که ئه و له به ری بکات ، ماموستاش به دله کونه که ی ئه و هه لېگریت بۆ خوی .. به بی وتویژيکی زور ئه وه ی ویستی پوویدا ! کوربه که ی من گه رایه وه بۆ ماله وه ، له جلوبه رگیکی جیا له وه ی که پیوه ی پویشتبووه دهره وه ، تا کو مو فاجه ئه که به و جلوبه رگه نوییه بۆ خیزانه که ی زیاتر بیت ^(۱) .

سییه م : ئارامگرتی له سه ر که مده رامه تی و خو به ده سه ته وه نه دان بۆ پژمی

سته مگار :

ماموستا (ئهمه د عبدالغفار عه تار) ئه م پوداوه مان بۆ ده گپړیته وه که خوی به چاوی خوی بینوییه تی و له گه لیدا ژیاوه ، ده لیت : پوژيکیان (سهييد قوتب) به ته له فون په یوه ندی پیوه کردم ، داوای لی کردم که به زوویی بگه مه مالیان ، داوای لی کردم که چه ند (ده) جونه یه یکی به قه رز بۆ بیه م (له سییه وه تا نه وه د) تا

(۱) گوتاری (المجتمع) ژماره (۸۳۲) ، به رواری : ۱ / ۹ / ۱۹۸۷ .

دهرمانی پئی بکړیت، چونکه نهخوش بوو، پاره ی نه بوو دهرمانی پئی بکړیت !!
 منیش به په له پوښتم بۆ مالیان، بړه پاره داواکراوه که شم له گه لّ خۆم برد، کاتیک
 چوومه ژووری به خیر هاتنه وه، دیمه نیکي سه یرم بیني، سویند به خوا واقم وړما له وهی
 که بینیم! له ژووره که دا کارمه ندیکي دیبلوماسی له بالويزخانه ی ولاتیکي عه ره بی
 خاوه ن (نهوت) ه وه دانیشتبوو، له به رده میدا جانتایه کی پر له پاره ی جوړاو جوړی
 دانابوو که کزی هه مووی دهگه شته چهند هه زار (جونهمه) ښک !!

ئو کارمهنده زور به گهرمی و تکاو پچاو داکوکی لیگردنه وه داوای له سه یید
 ده کرد که جانتا پاره که ی لی وهریگریت ... ، که له و کاته دا سه یید سه رگهرمی
 ده کردنی گوڅاریکی نه ده بی و فیکری نیسلامی بوو - که له واته یه (العالم العربی)
 یان (الفکر الجدید) - بوویت.

منیش پوانیم بۆ سه یید قوتب که نهخوش بوو دانیشتبوو، بینیم خه م و خه فته
 به دهم و چاویه وه دیاره ..

پاشان سه یید به دامه زراویه وه دیاری پیاوه که ی په د کرده وه، تووړه یی و
 تووندی به ناوچاویه وه ده رکه وت، له کاتیکدا پئی ده وت : من خۆم و فیکره م
 نافروشم به سه روه ت و سامانی دنیا، ماله که ت بگتړه وه بۆ ناو جانتاکه ت !!

پاشان سه یید لای به لای مندا کرده وه و پئی وتم : ئایا ئه وه ی داوام لی
 کردبووی ئاماده ت کردوه ؟ منیش پیم وت : به لی ، بړه پاره که م دایه ، له کاتیکدا
 له وپه پی سه رسوپمان و هه لچوون، و واق وړماندا بووم !

کاتیک دیبلوماته که چیروکی ئه م بړه پاره یه ی زانی ، به په شوکاوی
 سه رسوپمانه وه چووه ده ره وه !!

۸) ھەول و تېكۆشان و لېپران بۆكاری ئىسلامى :

دوا بە دواى گەرانه‌ودى له ولاته يەكگرتووھكانى ئەمرىكا و شاد بوونى بە زىدى خۆى و ولاتى مىسر، بېرىدا چىتر خۆى بۆكاری ئىسلامى يەكلایى بکاته‌وه و ئەو تەمەنەى كە ماویەتى بخاتە خزمەتى بانگە‌وازی ئىسلامیە‌وه. سەيید نەك ھەر زانایەكى تەقلیدی بىر وشك نەبوو، بەلكو بېریارىكى گەرە بوو، لە گەلیك لە چەمكەكان و جومگە ھەستیارەكانى زیندەگیدا ئاخاوتن و پای سەرەخۆى خۆى ھەبوو... نەدەكەوتە ژێر کاریگەرییەك كە لە دەزگای ھەز و پوانىنى ئەمدا پێك نەدەھاتە‌وه.

ھەر بۆیە لە سالى (۱۹۵۱ م) چووہ پىزى برايانى موسولمان (الإخوان المسلمون) ھ و ، سالى (۱۹۵۲) بە ئەندامى (مەكتەب ئىرشاد) ى برايان ھەلبژێراو كرا بە سەرۆكى بەشى بۆلۆكرىنە‌ودى بانگە‌واز لە بارەگای ناوہندى برايان.

وہ لە ھەمان سالى بەشداری كۆنگرەى (دیمەشق) ى كرد، كە لە ژێر ناوى (التربية الخلقية كوسيلة لتحقيق التكامل الإجتماعي) دا گىرا.

وہ لە سالى (۱۹۵۴ م) كرا بە سەرنووسەرى پۆژمانەى (برايانى موسولمان) كە ھەر لەو سالىدا داخرا، چونكە دژى پێكەوتنى مىصر و بەرىتانیا وەستا. كە پیاوانى شۆرشى! یۆلیۆى مىصرى كردیان.

۹) دانراوو نووسینەكانى :

سەرچەم كەتبەكانى (سەيید قوتب) خۆى لە (۲۸) كەتبى دانسقە دەبینیتە‌وه. (۲۶) كەتبىيان خۆى لە ژياندا بوو بۆلۆكرایە‌وه و بە چاپ گەيەنرا ، تەنھا دوو كەتب نەبیت ئەویش (نحو مجتمع إسلامي) و (مقومات التصور الإسلامي) بوو كە چاپ

کړدنی که وته دواى له سیداره دان و کوچی مالٹاواى (سهید قوتب) خوى.
دانراو نووسینه کانی (سهید قوتب) زوړن و خویان له چه ند بواریکى جوړاو
جوړدا ده بینیته وه :

یه کهم : دانراوه کانی له بوارى نه ده بى دا :

۱. طفل من القرية (سيرة ذاتية) / به هه مان شیوه ئه م کتیبه ش (له لایه ن
(لجنة النشر للجامعين) ه وه له سالى (۱۹۴۶) دا بلاوکرایه وه.

۲. أشواک (رواية) / بریتیه له چیروکی خو شه ویستیه کی راسته قینه، سهید
له دهروونی خویدا له گه ل ده سگیرانه کیدا تیایدا ژیاوه، سهید ئه م کتیبه ی له
مانگی ئایارى (۱۹۴۷) دا له (دار سعد) له (قاهره) ده رکړد.

۳. المدينة المسحورة / چیروکی خه یالیه له چیروکه کانی (ألف ليلة وليلة) ه
وه وه ریگرتووه، (دار المعارف) له میانه ی زنجیره ی (اقرأ) دا سالى (۱۹۴۶) بلاوی
کړدو ته وه.

۴. النقد الأدبي: أصوله ومناهجه / له مانگی حوزه یرانی سالى (۱۹۴۸) ده ری
کړد چواره م و کوټا کتیبی نه قدی سهید بوو.

۵. التصوير الفني في القرآن / ئه م کتیبه یه که م کتیبی سهید بوو، که له
مانگی نیسانی (۱۹۴۵) دا له (دار المعارف) له میصر ده رچوو.

۶. مشاهد القيامة في القرآن / سهید ئه م کتیبه ی له مانگی نیسانی (۱۹۴۷)
دا له (دار سعد) له (قاهره) ده رکړد، ئه مه دوهم کتیبی بوو له (مکتبه القرآن
الجديدة) که ده یویست ده ری بکات.

۷. کتب وشخصیات / ئه مه سییه م کتیبه که له سالى (۱۹۴۶) دا بلاوی
بکاته وه.

٨. مهمة الشاعر في الحياة وشعر الجيل الحاضر / ئەم کتیبە سالی (١٩٣٣)

به چاپی گه یاندوو.

٩. الأطفاف الأربعة / ئەم کتیبە (خۆی و محەممەد و فاتیمە و ئامینە

نووسیویانە) له لایەن (لجنة النشر للجامعين) ه وه ده‌رچوو، کتیبخانە‌ی (میسر)

سالی (١٩٤٥) چاپی کرد.

١٠. نقد كتاب مستقبل الثقافة في مصر / د. ته‌ها حەسەین سی‌لا (١٩٣٨)

کتیبیکی ده‌رکرد به‌ناونیشانی (مستقبل الثقافة في مصر) ئەم کتیبە مشتومڕیکی

زۆری به‌ چوارده‌وردا دروست بوو، چونکه‌ (ته‌ها حەسەین) له‌ کتیبە‌که‌یدا داوا‌ی

ئەوه‌ی کردبوو که‌ میسر ب‌بیتە به‌شێک له‌ جیهانی پۆژئاوا، ه‌روه‌ها داوا‌ی

وه‌رگرتنی ژباړی پۆژئاوا و پۆشنیبری پۆژئاوا‌ی کردبوو به‌ تال و شیرین و چاک و

خراپیه‌وه‌. سه‌ییدیش بۆ به‌رپه‌چدانه‌وه‌ی ئەم بیروبو‌چوونه‌ له‌ سی‌لا (١٩٣٩) ئەم

بابه‌ته‌ لای سه‌ره‌وه‌ی نووسی و به‌ چاپی گه‌یاند.

دکتور ته‌ حەسەین

١١. روضة الطفل / زنجیره‌ چیرۆکیک بوو بۆ منالان که‌ به‌ هاوبه‌شی له‌ گه‌ڵ

(ئەمینە سه‌عید) و (یوسف موراد) ده‌ریان کرد. له‌م باخچه‌یه‌ ته‌نها دوو به‌شیان

ده‌رکرد: یه‌که‌م : أرنب والکنز. دووهم : کتکت المدهش. ه‌ردوو به‌شه‌که‌ (دار

المعارف) ی میصری سالی (۱۹۴۷) چاپی کرد.

يوسف موراد

نهمينه نلسه عید

۱۲. الجديد في اللغة العربية.

۱۳. الجديد في المحفوظات / نه مانه دوو کتیبی مهنه جی بوون، بۆ قوتابیانی قوتابخانه کانی وه زارتهی مه عاریف، که له گه ل بهرپرسانی دانانی پروگرامه کانی خویندن له وه زارتهی مه عاریف دهریان کرد، نه م کتیبه دان پیانراو بوو، له قوتابخانه کانی وه زارتهی مه عاریف ده خوینرا.

دووهم : دانراوه کانی له بواری ئیسلامی دا :

۱. معالم في الطريق / دواکتیبی سهیید قوتبه که له زیندان نووسیویه تی و به پوخته ی دیدی (سهیید) داده نریت.

۲. هذا الدين / نه م کتیبه له زیندان نووسراوه و هیال (۱۹۶۰ م) له لایه ن ده زگای (دار القلم) له قاهره چاپکراوه.

۳. المستقبل لهذا الدين / راسته وخو پاش کتیبی (هذا الدين) نووسراوه و له لایه ن کتیبخانه ی (وهه به) وه له قاهره چاپکراوه.

۴. في ظلال القرآن / له هه شت بهرگ پیکهاتووه که بریتیه له تهفسیری قورئانی پیروژ، سه ره تا له گوژاری (المسلمون) به که م نه لقه ی (الظلال) ی له ژماره سیی گوژاره که بلوکرایه وه، که له مانگی شوباتی سالی (۱۹۵۲) دا ده رچوو، نه وه بوو تا

حه‌وت ئه‌لقه‌ی لی ب‌ل‌وک‌رده‌وه‌و ، ئه‌لقه‌ی حه‌وته‌م له‌ ئایه‌تی (١٠٣) ی سورته‌ی (البقرة) دا وه‌ستا . پاشان له‌ کۆتایی ئه‌لقه‌ی حه‌وته‌می (ظلال) له‌ گۆفاری (المسلمون) دا سه‌یید رایگه‌یاند که له‌ ئه‌لقه‌ی داهاتووی گۆفاره‌که‌وه‌ ب‌ل‌وک‌رده‌وه‌ی ته‌فسیره‌که‌ی راده‌گری‌ت و له‌ جیگه‌ی ئه‌ودا باسیکی نوی ب‌ل‌وده‌کاته‌وه‌، ئه‌ویش (نحو مجتمع إسلامی) بوو . سه‌باره‌ت به‌ ته‌فسیره‌که‌شی (الظلال) رایگه‌یاند که له‌ کتییی سه‌ربه‌خۆدا دهرده‌که‌وێت ، به‌پیی ژماره‌ی جوژنه‌کانی قورئان هه‌موو جوژنیك له‌ قورئان له‌ جوژنیك له‌ (الظلال) دا، له‌ هه‌موو دوو مانگی‌کدا جوژنیکی دهرده‌چیت . به‌شی یه‌که‌می له‌ مانگی تشرینی یه‌که‌می سالی (١٩٥٢) دا دهرچوو له‌لایه‌ن (دار الإحياء الكتب العربیة) له‌ قاهره‌ چاپکرا . له‌ ماوه‌ی نیوان تشرینی یه‌که‌می سالی (١٩٥٢) تا کانونی دووه‌می سالی (١٩٥٤) شانزه (١٦) به‌شی لی دهرکرد . پاشان به‌هۆی زیندان و ئه‌شکه‌دانی ژۆر و دوورخستنه‌وه‌ی له‌ بواری نووسین ته‌فسیری (الظلال) وه‌ستا ، به‌لام به‌هۆی گریبه‌ستیکه‌وه‌ که سه‌یید به‌ستبووی له‌گه‌ل چاپخانه‌ی (دار الإحياء الكتب العربیة) له‌سه‌ر نووسینی ته‌فسیری قورئان به‌ ته‌واوه‌تی .. چاپخانه‌که‌ سکالانامه‌یه‌کی دژ به‌ حکومه‌ت به‌رز کرده‌وه‌، تیایدا داوای هه‌زاره‌ها جونه‌یه‌ی ده‌کرد وه‌ک قه‌ره‌بوونه‌وه‌ بۆ ئه‌و زیانه‌ی لیتی که‌وتوو به‌هۆی وه‌ستانی سه‌یید له‌ نووسینی ته‌فسیره‌که‌ی به‌ بۆنه‌ی حکومه‌ته‌وه‌، حکومه‌ت له‌ جیاتی پیدانی ئه‌و بره‌ پاره‌یه‌ ئه‌وه‌ی هه‌لب‌ژارد که‌ پێگه‌ به‌ سه‌یید بدات ده‌ست به‌ نووسین بکاته‌وه‌ ، به‌لام به‌ مهرجی شیخ (محمد غزالی) پیش به‌ چاپ گه‌یاندنی ته‌فسیره‌که‌ چاودی‌ری و پیداجوونه‌وه‌ی بگریته‌ ئه‌ستۆ . پاشان کۆکراوه‌ته‌وه‌ له‌ چه‌ند به‌رگیکی قه‌شه‌نگدا و له‌ چاپ دراوه‌ . شایانی باسه‌ (في ظلال) له‌به‌ر گرنگیه‌که‌ی وه‌رگێ‌ردراوه‌ته‌ سه‌ر ژۆرێک له‌ زمانه‌کان له‌وانه‌ : (ئینگلیزی و، فه‌ره‌نسی و، فارسی و، توورکی و، ئوردی و، ئه‌نده‌نووسی و، هه‌روه‌ها هه‌ولێک هه‌یه‌ بۆ وه‌رگێ‌رانی بۆ زمانی کوردیش) .

شیخ محمد غزالی

۵. العدالة الاجتماعية في الاسلام / سهييد پېش سهفه ره که ی بؤ نه مه ريکا سالی (۱۹۴۸) له دانانی نه م کتیبه ی لی بوویه وه و ئه رکی به چاپ گه یان دنی سپارد به (محمد قوتب) ی برای، له مانگی نیسانی سالی (۱۹۴۸) دا که و ته بازاره وه، نه مه یه که م دانراوی سهييد بوو له فیکری نیسلامیدا.

۶. دراسات إسلامية / نه م کتیبه بریتیه له کومه له مه قالاتیک که پېشتر سهييد له گوفاره نه ده بی و نیسلامیه کاندا له پېش شوړش هه روه ها راسته وخو له دواي شوړشدا بلاوی کردونه ته وه، وه ک گوفاره کانی : (الرسالة ، الدعوة ، الاشتراكية) ، دواتر له دوو توی کتیبیکدا به ناوی (دراسات إسلامية) له سالی (۱۹۵۳) دا چاپی کرد، که کتیبخانه ی لیژنه ی لاوانی موسولمان بوی بلاوکرده وه، که له سیی و پېنچ بابته ی نیسلامی پیکهاتوه.

۷. السلام العالمي والاسلام / دواي چن د مانگیک له کتیبی (معركة الإسلام والرأسمالية) سهييد به کتیبیک ی تری شوړشگېرانه ی نیعلامی ده رکه وت که بریتی بوو له (السلام العالمي والاسلام) هه مان شیوه (دار الكتاب العربی) له مانگی تشرینی یه که می سالی (۱۹۵۱) بلاوی کرده وه.

۸. خصائص التصور الإسلامي ومقوماته / سهييد نه م کتیبه ی تاییه ت

کردوو به سروشت و تاییه تمه‌ندییه‌کانی عه‌قیده‌ی ئیسلامی، پیشتر له ژیر ناویشانی (فکرة الإسلام عن الله والكون والحياة والإنسان) دا رایگه‌یاند، له پاشدا ناویشانه‌که‌ی گۆری به (خصائص التصور الإسلامي ومقوماته) ، له سالی (۱۹۶۲) م) دا ده‌زگای (دار إحياء الكتب العربية) بۆی چاپ کرد.

۹. معركة الإسلام والراسمالية / له مانگی شوباتی سالی (۱۹۵۱) دا له لایهن (دار الكتاب العربي) به چاپ گه‌یه‌نرا.

۱۰. قصص الأنبياء للأطفال / له گه‌ل (عبد الحميد جهودهت نه‌لسه‌حان) زنجیره‌ی یه‌که‌می له‌م زنجیرانه‌ ده‌رکرد که کتیبخانه‌ی (سعد) له سالی (۱۹۴۷) دا له (قاھیره) چاپی کرد.

۱۱. الإسلام ومشكلات الحضارة / نه‌م کتیبه‌ش له هه‌مان سالدا (۱۹۶۲) ، به هه‌مان شیوه له لایهن (دار إحياء الكتب العربية) ه وه به چاپ گه‌یه‌نرا.

۱۲. مقومات التصور الإسلامي / به‌شی دووه‌می کتیبی (خصائص التصور الإسلامي) یه و ته‌واوکه‌ری نه‌و کتیبه‌یه، ته‌واوکه‌ری بابه‌ته‌کانیه‌تی، هه‌ردوو کتیبه‌که له عه‌قیده و تاییه تمه‌ندی و خاله به‌هیزه‌کانی عه‌قیده‌ی ئیسلامی ده‌دوین، نه‌مه یه‌که‌م کتیبه‌که بیست سال دوا‌ی شه‌هیدکردنی خاوه‌نه‌که‌ی چاپ بکریت، چاپی یه‌که‌می له لایهن (دار الشروق) ه وه سالی (۱۹۶۸) بلۆکرایه‌وه..

سیهم : چهند بابته و نووسینیک که له گوڤارو رۆژنامه‌کاندا بلۆی کردونه‌وه ، پاشان کوکراونه‌وه و به چاپ گه‌یه‌نراون:

۱. سیناء بین اطماع الاستعماریین والصهیونیین / نامیلکه‌یه‌که براییانی موسولمان سالی (۱۹۶۷) بلۆیان کردۆته‌وه، تیایدا نه‌و مه‌ترسیانه پوون کردۆته‌وه که پووبه‌پووی (سینا) ده‌بیته‌وه، وته‌ی پیشه‌وا (حه‌سه‌ن به‌ننا) و (سه‌یید قوتب) و (کامیل شه‌ریف) ی تیدا تۆمار کراوه، به‌شی سه‌یید له‌م نامیلکه‌یه‌دا بابه‌تیکه له

گۆډاری (الرسالة) له سالې (۱۹۵۲) دا بلاوی کردوته وه، به ناوښتانی (إلى النائمین فی العالم الإسلامي) .

سهييد قوطب

کاميل شريف

حسسن بهننا

۲. الجهاد في سبيل الله / ناميلکيه که (الإتحاد الإسلامي للمنظمات الطلابية) سالې (۱۹۶۹) بلاوی کردوته وه، که بهرهمی سې ناوداری مهيدانی فيکرو بانگه وازه که برتين له: پېښه و (حسسن بهننا) و (سهييد قوتب) و (نېبوئه علاي مهودودي) .

نېبو نه علاي مهودودي

۳. معرکتنا مع اليهود / کومه له بابته تیک بوو له سره تاي په نجاکاندا له گۆډاری (الدعوة) دا بلاوی کردنه وه ، دواتر (زين العابدين الركابي) نه و نووسينانه ی کۆکردنه وه و پېښه کيه کی بۆ نووسين و له کتیبیکدا به ناوی (معرکتنا مع اليهود) له لايه ن (الدار السعودية للنشر) به چاپی گه ياند.

زين العابدين الركابي

۴. في التاريخ فكرة ومنهاج / سهييد له گوڤاري (المسلمون) دا بابه تيکي له دوو نه لقه دا به ناو نيشاني (في التاريخ فكرة ومنهاج) له ژماره يه ک و دووی سالي يه که می گوڤاره که دا له سالي (۱۹۵۱) بلاو کرده وه، له دواي شهيد کردني (دار السعودية للنشر) هه ستا به وه رگرتني شه دوو بابه ته له گوڤاري (المسلمون)، پاشان له گه ل دوو بابه تي تري سهييد دهر باره ي (التصور الإسلامي والأدب) له کتبيکدا بلاوي کرده وه له ژيړ شه و ناوه ي سهره وه دا به يي شه وه ي ثمازه به سهرچاوه ي بابه ته کاني بکات.

۵. تصورات إسلامية (مجموعة مقالات في كتاب).

۶. مفترق الطرق.

۷. قيمة الفضيلة بين الفرد والجماعة.

۸. لماذا اعدموني؟ (مجموعة مقالات كتبها جريدة المسلمون التي تصدر في

لندن باعتبارها الشهادة التي كتبها الإمام بخط يده قبل إعدامه).

۹. أمريكا من الداخل بمنظار سيد قطب / شه مه شه و زنجيره باسانه بوون

که سهييد له کاتي نارنده دهره وه ي به ياوه ري وه فديکي وه زاري حکومه تي ميصري بو شه مريکا نووسيوني، پاشان به يژ (صلاح خاليدى) شه هه ستاوه به کوکرده وه و ثاماده کردني له دوو شه کتبيکدا به و ناوه ي که له سهره وه ثمازه مان پيکرد.

دکتۆر سەلام ئەلخالیدى

١٠. نحو مجتمع إسلامي / ئەمەش ئەو زنجیرە باسانە بوون سەید دواى ئەوەى لە ئەلقەکانى (فی ظلال) وەستا دەیناردن بۆ گۆڤارى (المسلمون) ، دواتر (مکتبە الأقصى) پاش لە سیدارەدانى (سەید) هەستا بە کۆکردنەوێ ئەو بابەتانەى پيشووی سەید کە لە گۆڤارى (المسلمون) بلایى کردبوووە کردى بە کتیبیک و بەناو نیشانى (نحو مجتمع إسلامي) لە سالى (١٩٦٩) دا بلایى کردەو.

١١. افراح الروح / کۆمەلێک بیرۆکە و تیبینى و بیربۆچوونى تايبەتى سەید هەبوون، لە کاتێکدا کە لە ئەمەریکا بوو لە نێوان سالى (١٩٤٨) بۆ (١٩٥٠) ، پاشان لە چەند نامەیه‌کى برايانەى شەخسیدا تۆمارى کردن و ناردنەوێ بۆ براو خوشک و هاوڕێکانى لە میصر و ولاتە عەرەبیه‌کان و فەرەنسا و ئینگلتەرە، دواى گەڕانەوێ لە ئەمەریکا هەندیک لەو نامانەى لە گۆڤارەکاندا بلاکردەو.

چوارەم : چەند دانراو و کتیبیک کە لە تەفسیری (فی ظلال القرآن) ه وە

وەرگیراون لەوانە:

١. تفسیر آیات الرّيا.
٢. تفسیر سورة الشورى.
٣. طريق الدعوة.
٤. فقه الدعوة.

سهيد قهتب

٥. قصة الدعوة.
٦. رسالة الصلاة.
٧. إسلام أو لا إسلام.
٨. إلى المتثاقلين في الجهاد.
٩. استعلاء الإيمان ومعالم الطريق إلى الله.

يَبْجَه : چَهْد مه قالات و بلاؤكراويهك كه نووسيوهتي :

١. كيف وقعت مراكش تحت الحماية الفرنسية؟
٢. قيمة الفضيلة بين الفرد والجماعة.
٣. الدلالة النفسية للألفاظ والتراكيب العربية.
٤. هل نحن متحضرون؟
٥. وظيفة الفن والصحافة.
٦. شيلوك فلسطين أو قضية فلسطين.
٧. أين أنت يا مصطفى كامل؟
٨. فلنعتد على أنفسنا.
٩. ضريبة الذل.
١٠. أين الطريق؟

شههه : دانراو و نووسينه كانى له بوارى شيعردا :

١. الصبح يتنفس (قصيدة)
٢. حدثيني (قصيدة)
٣. هم الحياة (قصيدة)
٤. هتاف الروح (قصيدة)
٥. تسبيح (قصيدة)

۶. اخي انت حر بتلك القيود.
۷. الشاطئ المجهول / له سالي (۱۹۳۵) دا به چاپي گه ياندووه، ديوانيكي شيعري چاپ كراوى سه بيده، هه روه ها كوتايي ديوانييه تي، چونكه دواتر هيچ ديوانيكي چاپ نه كراوه.

حه وتهم : نه و دانراو و نووسينانه ي كه بلاونه كراونه نه وه :

- ۱- دراسة عن شوقي.
- ۲- مهمة الشاعر في الحياة.
- ۳- المذاهب الفنية المعاصرة.
- ۴- في ظلال السيرة.
- ۵- في موكب اليمان.
- ۶- اوليات في هذا الدين.
- ۷- تصويبات في الفكر الاسلامي المعاصر.
- ۸- النماذج الانسانية في القرآن.
- ۹- المنطق الوجداني في القرآن.
- ۱۰- لحظات مع الخالدين.
- ۱۱- امريكا التي رايت.
- ۱۲- اساليب العرض الفني في القرآن.
- ۱۳- هذا القرآن.
- ۱۴- معالم في الطريق: المحجوبة الثانية.
- ۱۵- المرأة في قصص توفيق الحكيم.
- ۱۶- المراهقة اخطارها وعلاجها.
- ۱۷- الكأس المسمومة.

- ۱۸- قافله الرقیق.
- ۱۹- القصه فی الادب العربی.
- ۲۰- شعراء الشباب أو (الشعر المعاصر) .
- ۲۱- عرابی المفتري علیه.
- ۲۲- القصه بین التوراة والقرآن.
- ۲۳- القصه الحديثه.
- ۲۴- المرأة لغز بسیط.
- ۲۵- الشریف الرضی.
- ۲۶- أصداء الزمن.
- ۲۷- حلم الفجر.
- ۲۸- القطط الضالة.
- ۲۹- من أعماق الوادی.
- ۳۰- الصور والظلال فی الشعر العربی.

(۱۰) میژووی شهیدبوونی :

له پاشا (سهیید قوتب) برپاری زیندانی کردنی دراو خرایه زیندانی (القلعة ، السجن الحری ، أبوزعل ، ولیمان طرة) و بۆ ماوه یه کی زۆر له وی مایه وه .
 وه له ئایاری (۱۹۵۵ م) دا خرایه نه خوځښانه ی سهربازی بۆ تیمارکردنی شوینه واری سزاو نه شکه تبه ی زیندان و ، نه خوځښیه کانی که له زیندانداندا تووځی بپوون ، وهک : نه خوځځی (سنگ و ، دل و ، پښتایز می ئیسک) .
 وه له بهر واری (۱۲) ی ته مووژی (۱۹۵۵ م) دا دادگای گهل (محکمه الشعب!)
 بۆ ماوه ی (۱۵) سال زیندانی له گهل کاری گران و ناپه حهت حوکمی دا به سهردا!!
 هه رچه نده نه شیتوانی له بهر نه خوځځی و ئازارو ناپه حهتی ئاماده ی دادگا که بیت.

وہ لە سالی (۱۹۶۴ م) دواى ھەولەدانىكى زۆر لەلايەن (عبدالسلام عارف) ى سەرۆكى (كۆمارى عێراق) ى ئەوكاتە لە زیندان ھێنرايە دەرەوہ ، بەلام دواى چەند مانگێك گيرايەوہ و لە زیندان تووندکرا.

عبدالسلام عارف

لە پاش ھاگەيانراویكى (جمال عبدالناصر) لە (مۆسكۆ) لەسەر پیلانیكى بۆ دارپێژاو (سەيید قوتب) لە بەروارى (۹ / ۸ / ۱۹۶۵) دەستگیر کرایەوہ.

جمال عبدالناصر

لە (۱۹ / ۱۲ / ۱۹۶۵) لێکۆلینەوہ لەگەڵ (سەيید) دا لە زیندانی جەنگیدا بۆ ماوہى سێ پۆژ دەستى پێکرد.

لە (۱۲ / ۴ / ۱۹۶۵) دادگایى کردنى (سەيید قوتب) لەلايەن دادوەر (فەریق محمد فوئاد) دەستى پێکرد.

سهیید قه‌تب

وینه‌کانی سهیید قه‌تب له کاتی دادگایی کردنیدا

له (۲۱ / ۸ / ۱۹۶۶) ده‌جەوی فه‌رمانی له سێداره‌دانی بۆ (سهیید) و دوان له

هاو‌پێانی ده‌رکرد.

پوخته پهك له ژياننامه ی پښه واپان

ليوا محمد فوناد دجهوسى

له بهروارى (۲۹ / ۸ / ۱۹۶۶ م) سه ييد قوتب له گه ل دوان له هاوه لاني كه
بريتيى بوون له: (محمه د يوسف هه واش و عه بدولفه تاح ئيسماعيل) له سیداره
دران.

محمد يوسف هه واش

عبدالفتاح إسماعيل

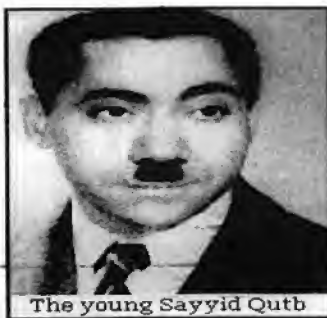
(۱۹۶۶ - ۱۹۲۵)

په حمه ت له گياني سه ييدى ماموستا ، سه ييدى ئه ديب و نووسه ر ، سه ييدى
موجاهيد و تيكوشه ر، سه ييدى موفه سير و پافه كارى قورئان ، سه ييدى
سياسه تمه دار و رښنښير ، سه ييدى راستگړ و ماندوونه ناس ، سه ييدى شه هيد ...

١١) نهو كتيبانهي كه لهسهـر (سهييد قوتب) نووسراون؛

- ١ - سيد قطب الشهيد الحـي - صلاح الخالدي.
- ٢ - الأستاذ سيد قطب - بقلم: عبد القادر عـبار.
- ٣ - دراسة نقدية لأهم ما يميز تفسير في ظلال القرآن عن غيره من التفاسير.
- ٤ - مراحل التطور الفكري في حياة سيد قطب.
- ٥ - سيد قطب بين مؤيديه ومعارضيه - أحمد عبد المجيد.
- ٦ - لماذا أعدم سيد قطب وإخوانه؟.
- ٧ - معالم الفكر التربوي عند سيد قطب من خلال تفسير الظلال.
- ٨ - الجهاد في سبيل الله في ظلال القرآن.
- ٩ - المرأة في كتابات سيد قطب.
- ١٠ - التوجهات الأدبية والروحية عند سيد قطب في المراحل الأولى من حياته ١٩٠٦ - ١٩٣٨ د. عدنان مسلّم.
- ١١ - أثر البيئة في فكر وتفسير سيد قطب.
- ١٢ - سيد قطب ضد العنف - منير الغضبان.
- ١٣ - في ظلال سيد قطب - وصفي عاشور.

(۱۲) همدی له وینه‌ګانی ماموستای شهید :

سهييد قوتب

سهييد قوتب به جل و بهرگي زيندانيه وه

سهييد قوتب له قه قه زى دادگايى دا

سمرچاومگان:

۱. سہید قوتب له هاتنه دنیاوه تا شهید بوون / نووسینی (د. صلاح عبدالفتاح الخالدي) و مرگی پرانی : طارق نه جیب.
۲. چند سمرچاوه یه کی تر که له شونې خویدا ناماژمان پیکردووه.

پوختەمەك

لە ژياننامەى پېشەوا ئەحمەدى موفتى زاده

(۱) ناوی تەواوی

(۲) شوپىنى لە دايك بوون و پەرورەدەبوونی

(۳) ناوی باوك و دايك و برا و خوشكەكانى

(۴) قۇناغەكانى خویندن و پلەى زانستى و لياھاتوویی

(۵) هاوسەرگرتنى كاك ئەحمەد

(۶) ھەلەسوكەوتى كاك ئەحمەد لەگەڵ كەسانى چواردەورىدا

(۷) دید و تىپروانىنى كاك ئەحمەد بۆ ھەندى چەمكى نايىنى

(۸) كاك ئەحمەد و ھەستى نىشتمان پەرورەى

(۹) كاك ئەحمەد و گرتنەبەرى رېى بانگەواز

(۱۰) كاك ئەحمەد و سەفەرى حەج

(۱۱) ھەول و چالاكیە ئىسلامیەكانى (كاك ئەحمەد) لە پېش پاپەرىن و شۆرشى گەلانى

ئىراندا

(۱۲) ھەول و تىكۆشان و دروشمى (كاك ئەحمەد) لە كاتى پاپەرىندا

(۱۳) ھەول و تەقەللای (كاك ئەحمەد) بۆ ھىنانەدى ئۇتۇنۆمى ئىسلامى (خودموختارى) بۆ

كوردستانى ئىران

(۱۴) دامەزراندنى (حیزبى موساواتى ئىسلامى)

(۱۵) ھەول و تىكۆشان بۆ دامەزراندنى (شورای مەركەزى سوننەت) كە ناسراوبوو بە

(۱۵) دانراوو نووسینەكانى

(۱۶) بەرھەمە تۆماركراوەكانى (كاك ئەحمەد) بەھەردوو زمانى فارسى و كوردى

(۱۷) دوايىن ھەول و تىكۆشانى (كاك ئەحمەد) لەگەڵ سەرانى شۆرش و دەستگیرکردنى

(۱۸) مێژووى كۆچى دوايى

(۱۹) ئەو كتيببەنەى كە دەربارەى (كاك ئەحمەد) نووسراون بە زمانى كوردى

(۲۰) ھەندى لە وێنەكانى پېشەوا ئەحمەدى موفتى زاده

سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەى

پوخته یهك
له ژياننامه ی پيشهوا نهحمەدی موفتی زاده

(۱) ناوی تهواوی :

(نهحمەد) ی کورپی (مهلا مهحمود) ی کورپی (مهلا عبدالله) ی دشهیی یه.

(۲) شوێنی له دایک بوون و پهرومردمبوونی :

له مانگی بههمهنی سالی (۱۳۱۱) ی کۆچی مهتاوی ، بهرامبهەر (۱۹۳۴) ی زایینی، له شاری (سنه) ی پایتهختی کوردستانی ئێران، له بنه ماله یهکی ئایینی و خاوهن زانست ، به ناوی بنه ماله ی (موفتی) چاوی به دنیا مه لهێناوه.

شاری سنه

(٢) ناوی باوك و دايك و برا و خوشكه گانی :

١- باپیری و باوکی و مامه گانی :

ناوی باوکی (مه‌لا مه‌حمود) ی موفتی کۆری عه‌للامه (مه‌لا عبدالله) ی دشه‌یی یه ، مامۆستا (مه‌لا عبدالله) خه‌لکی (دشه) ی لای شاری (پاوه) یه و ، له‌وێوه هاتۆته شاری (سنه) و له‌وێ سه‌قامگیر بووه .

ئه‌م به‌پێژه سه‌له‌گانی فه‌قییه‌تی له‌ناوچه‌گانی کوردستانی ئێران و عێراقدا پابواردووه ، پاشان ده‌بیته یه‌کێک له‌ زانایانی گه‌وره و ناوداری کاتی خۆی له‌ کورده‌واریدا ، هێنده زانایه‌کی شیاو ده‌بیته که به‌ناوی (عه‌للامه‌ی دشه‌یی) ناویانگ په‌یدا ده‌کات و، له (سنه) ده‌بیته وانه بیژی مزگه‌وتی جامیعه (دار الإحسان) ی (سنه) و، موفتی کوردستانیش .

مامۆستا (مه‌لا عبدالله) خاوه‌نی شه‌ش کۆر بووه که گشتیان زانا و به‌ناویانگی کات و ولاتی خۆیان بوون ، که ئه‌مه‌ش ناوه‌کانیانه :

(١) مامۆستا مه‌لا (مه‌حمود) که کۆره گه‌وره‌ی بووه و ، باوکی (کاک ئه‌حمه‌د) بووه ، له هه‌موو زانیاریه ئایینی یه‌کاندا ده‌ستی به‌لا‌ی هه‌بووه ، به‌تایبه‌ت له :

(فقه) و (أصول الفقه) و (فەلسەفە) دا ، هیشتا باوکی له ژياندا بووه که بووه ته (موفتی) و حاکم شەری کوردستان و یه کێک له مامۆستایانی فیهقی شافیهی زانستگای تاران.

(۲) مامۆستا مه‌لا (محەممەد پەشید) که زانایه‌کی گه‌وره‌ بووه‌ و، له‌ شاری (به‌یروت) ی لوبنان کۆچی دوایی کردووه‌.

(۳) مامۆستا مه‌لا (خالید) ی موفتی ، موفتی و حاکم شەری پەسمی کوردستان تا سالی (۱۳۵۵) ی کۆچی مه‌تایی.

(۴) مامۆستا مه‌لا (موحه‌ممەد) ی موهری، به‌ ناویانگ به‌ (برهان الإسلام) که‌ وانه‌ بیژ و مامۆستای (حقوق و ادبیات) عه‌ره‌ب بووه‌، له‌ زانستگای نه‌ستامبولی تورکیا.

(۵) دکتۆر (موحه‌ممەد) سدیقی موفتی زاده‌، دوکتۆرای (ئیه‌لایات) و مامۆستای زمانی کوردی له‌ زانستگای تاران ، ماوه‌یه‌کیش له‌ به‌شی کوردی پادویی تاراندا وانه‌ ده‌لیته‌وه‌.

(۶) دوکتۆر (عبدالرحمن) موفتی زاده‌ ، که‌ زۆر مروفیکی دڵپاک و پیاوچاک بوو.

دکتۆر محمد صديقى لە لاس راستەوه

وێنەى کاک ئەحمەد و مامۆستا مەلا مەحمودى باوکى

ب- براکانى:

کاک ئەحمەد تەنھا دوو براى هەبوو، ئەویش بەناوى کاک (عبدالله) و کاک (هادى) ، براکانى کاک ئەحمەد هەرچەندە چالاكى ئاييينيان نەبوو، بەلام مەزۆفیکى تىگەيشتوو بە ئيمان بوون، هەردووکیان دواى (کاک ئەحمەد) کۆچى دوايان کردوو.

ج- خوشگەکانى:

کاک ئەحمەد تەنھا يەك خوشكى هەيە ئەویش بەناوى (سەعیدە خان) ، کە هاوسەرى (بابا مەردۆخى پۆحانى) بوو، (بابا مەردۆخ) يەکیکە لە کەسە لێهاتووەکانى بواری شیعرو ئەدەب و بە هەرسى زمانى (کوردى ، فارسى ، عەرەبى) نووسىویەتى.

لە بنەپەتدا (بابا مەردۆخ) نازناویەتى و ناوى خۆى (ئىسماعیل) ى کوپى شیخ

(حبيب الله پۇحانى كاشتري) يە و ، لەسەر دەستى ھەردوو زانای گەرە (مەلا عبدالعظيم) و (مەلا محمودى موفتى) سەنە ئىجازە نامەى وەرگرتووہ .

بابا مەردۇخى پۇحانى

۴) ھۇناغەكانى خويندەن و پەلەى زانستى و لىھاتووى :

(كاك ئەحمەد) ھەر لە مەندالیدا زۆر زىرەك و بلىمەت بوو، بە پادەيەكى وا كە كەم كىتیبى دەرسى تا ئاخىر خويندووہ، لەگەڵ ئەمەيشدا ھەر بە مەتالای خۆى توانىويەتى ئەو كىتیبانە لە پادەيەكى بەرزدا بلىتەوہ .

ئەو ھەر لە حوجرە خنجىلانەكانى ئەو كاتەى كوردستاندا وانەى خويندووہ ، وەك شارەكانى (سەنە ، مەريوان ، بيارە ، سلیمانى ، .. ھتد) .

وہ لىى دەگىرپنەوہ كەوا فەرموويەتى: يەكەم جار لە گوندى (بالەك) لە نزىك (مەريوان) لای مامۇستا (مەلا باقر) دوو مانگ ماومەتەوہ و، كىتیبى (سىوطى) م لەلای خويندووہ، دواتر چوومەتە شارۆچكەى (بيارە) لە كوردستانى عىراق و، لای مامۇستا (مەلا عبدالكريم مدرس) ماومەتەوہ و، (عبداللە يزى) و (ظلمبوى برهان) م لەلای خويندووہ. پاشان (ھەر بە نيازى خويندەن لە سالى ۱۹۵۱ دا) چوومەتە

(تەوێڵە) و، دواتریش چوومەتە گوندی (عەبابەیلێ) ی نزیک (هەلەبجە) ^(١).

مامۆستا مەلا عبدالکريم مەدرس

مامۆستا مەلا باقر

هەروەها دەفەرموێ: ئەو کەلکەلە و موشتاقە عەجیبە لە دڵما پەیدا بوو، پۆشتم ئەو ماوە لە دێهاتی کوردەواری مامەووە لە عێراق، تەنھا ماوەیەك نەبیّت، کە لاموایە مانگێک دەبوو لە (سلێمانی) بووم لە مزگەوتی (بن تەبەق) ، کە مامۆستا (مەلا مصطفی زەلمی) هەورامان، مامۆستا بوو لە خزمەتی ئەودا بێرێک دەرسم خوێند، چەند شتێک پوویدا تا وای لێهات گەرامەووە بۆ دێهات و لە گوندی (عەبابەیلێ) و (هەلەبجە) و ئەوانە دەرسم خوێند ^(٢).

هەروەها دەفەرموێ: پێموایێت کۆتا زستانم بوو لە (عێراق) ، لە ناوچەى (سەرگەلو) کە لەوانەییە بکەوێتە باکووری خۆرئاوای (سلێمانی) یەو، برادەرێکم هەبوو (مەلا عبدالله بانەیی) ، بێریار بوو لەلای من دەرس بخوێنێت، زۆر هانی دام،

(١) (ژياننامەى زانای گەورەى کوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى — ئامادەکردنى: عبدالله عبدالعزيز عەبدى / ل ١٦٣).

(٢) لە کاسیتى (ئەمانەت) وەرگیراوە، ئەم کاسیتە بریتىە لە وتاریکی (کاک ئەحمەد) لەبارەى ئەمانەتدارىیەو.

كە مەلایەكى خویته وار مەیه، وتی: بابچم بۆلای بزانم لەوییه، ئەگەر لەویش نەبوو لە
(پشدهر) مەلایەكى باش مەیه دەچین بۆلای، هەر چۆنیک بیت مەلایەكى باش پەیدا
دەکەین کە دلخۆش ببین..

گوندی سەرکەلو

بە پۆشاکس مەلایەتیەوه

ویتهی کاک نەحمەد

هەر لە ساڵەکانی گەنجیدا (کاک نەحمەد) وانەی وتۆتەوه لە خۆپەندنگای ئایینی

مزگهوتی (دار الإحسان) ی (سنه) .

مزگهوتی (دار الإحسان)

پاشان چۆته تاران و له دهفته ریکی (ئه سناد و ئه ملاک) ^(۱) دا کاری کردووه،
ماوه یه کیش له زانستگای تاران به شی زانیاری ئایینی وانه ی و تۆته وه، له پادوویی
تاران و کوردستانیشدا کاری کردووه ، پاش به جی هیشتنی تاران له سالی (۱۳۴۲)
ی کۆچی مه تاویدا و گه پانه وه ی بۆ ولاته که ی که کوردستانه، یه ک دوو سالی کیش له
دیکانی (زاخه) و (به رده پەش) ی سه ر به شاری دیوانده ره خه ریکی کاری
کشتوکال بووه .

(۱) واته: نو سینگه ی کرین و فروشتنی خانووبه ره .

سې چوار سالىش پېش پاپە پىنى خەلگى موسولمان تا ئەو كاتە لەگەل چەند
كەسكى تىدا شەرىكەى ھاوبەشى دروست كىردنى خانووبەرە و پرد و لولە كىشى
ئاو، بە ناوى (ئەمانىيە) دەبەن بەرپۆە .

(۵) ھاوسەرگىرتنى كاك ئەحمەد :

(كاك ئەحمەد) دوو ژنى ھىناوہ ، ژنى يەكەمى بە ناوى (خەسبە خانم) ، كە
خوشكەزاي دايكىتى و لە كاتى فەقىيە تىدا دايكى بۆى خواستوۋە ، بە لام نۆرى پى
ناچى دەردەكەوى كە بابەتى يەك نىن و بۆ يەك نابىن و ئىتر بە پەزەمەندىيەوہ لىك
جيا دەبنەوہ .

ژنى دوۋەمى ناوى (خەدىجە) ى موفتەدى بوۋە ، كچى حاجى (پەھماناغاى)
موفتەدى بۆكانە ، حاجى (پەھماناغا) ىش كەسايەتەكى زانىارى ئايىنى بوۋە ، كە
ئەو كاتە لەگەل باۋكى (كاك ئەحمەد) لە تاران ، لە زانستگا مامۇستاي فېقىھى
مەزھەبى ئىمام شافىئەى دەبن ، ھاۋرپىيەتى حاجى (پەھماناغا) لەگەل باۋكى (كاك
ئەحمەد) و ، وريايى و لىھاتوۋىيى (كاك ئەحمەد) ىش ھانى دەدا كە بىكاتە زاۋاي
خۆى ، زۆر كات (كاك ئەحمەد) بەخىر و خۆشەيىستى و پەزەمەندىيەوہ باسى لە
خاتو (خەدىجە) دەكرد ، ئەم خاتوۋنە بەرپۆزە لە سالى (۱۳۵۰) ى كۆچى ھەتاۋىدا

دلته گه‌وره‌كې له لېږدان كه‌وتو مال‌ثاوايي له دنياي فاني كړد.

شاياني باسه (كاك نه‌حمده) له م خېزانه‌ي ته‌نھا يه‌ك كوپي بووه نه‌وېش به ناوې (حه‌مه ژيان) كه نېستا له ژياندا ماوه و خاوه‌ني مال و مندالي خويه‌تي ، خواي گه‌وره خوي و مال و مندالي بپارېزي ..

كاك نه‌حمده له‌گه‌ل حه‌مه‌ژيانې كوپي

(۶) هه‌ل‌سوكه‌وتي كاك نه‌حمده له‌گه‌ل كه‌ساني چواردموړيدا :

يه‌گه‌م : يه‌كېك له نه‌نداماني (پېكخراوي چريكې فيدايي خه‌لق) به‌ناوې (ع - ب) له زينداني (نه‌وين) ، وه‌حده‌ي (۳۲۵) ، به‌ندي (۳) ماوه‌ي دوو سال له‌گه‌ل (كاك نه‌حمده‌ي موفتي زاده) دا زينداني بووه .

ده‌لېت : وه‌حده‌كې نېمه (۱۲۰) كه‌س بوو ، (۲۰) كه‌سيان له كه‌سه ناوداره‌كاني وه‌ك (عه‌باسي نه‌مير نېنتيزام) و (بابه‌ك زه‌هرايي) بوون ، كه (بابه‌ك زه‌هرايي) له سه‌راني چريكه‌كاني فيدايي و له گه‌وره‌ترين تېرورېسته‌كاني نه‌و پېكخراوه بوو ، باوكي و باوه گه‌وره‌ي له (پوځانيه‌كان) بوون .

بابەك زەھرايىي نەمىير نىنتىيەۋام

ھەرودھا دەلئىت : (كاك ئەحمەد) بۇ ئىمە ۋەك دەرزى ئازار شكىن بوو، ئەو مەنى بەدەپ و شەپانى جەزى خۆى كرد، مەن ھەرىص و تىنۋى بووم و زۆر بە سۆراغى دەپۇيشتەم.

لە خراپترىن تا چاكتىرىن كەسى ناو زىندانەكە پىزىيان لى دەگرت و ھەيىبەتلىكى تايىبەتى ھەيىبوو، پىاو كۆڭك كە لەسەر شەقامەكان پىگەى بە خەلگى گرتىبوو، (۲۷) كەسى كۆشتىبوو كەچى كاتىك بە لاي (كاك ئەحمەد) دا تىدەپەپى لە شەرماندا سەرى دادەخست، (كاك ئەحمەد) ۋەك مۇقۇك خۆشى دەويست و موحىببەتى پى دەدا، بەلام ئەو لەتاو شەرم نەيدەتوانى تەماشاي چاۋەكانى بكات. ھەموو زىندانىەكانى ئەو (جەناحە) پىيان خۆشبوو لەگەل (كاك ئەحمەد) مامەلەيك بەكەن، سلاۋىكى لى بەكەن و تەۋقەيەكى لەگەلدا بەكەن، تەنھا ئەو چەند ساتە كەمە بەسبوو بۇ ئەۋەى چەند پۇڭك بەو لەزەتەۋە ژيان بگوزەرىنن.

زۆر پاك و خاۋىن و بە لەزەت تانى دەخوارد، زۆرەى جار ئاۋوگۆشت يان تۇكاو بوو. تۇكەكەى جىادەكردەۋە و نانى ورد دەكردە ئاۋەكەيەۋە، پاشان خۆى زىاترى دەكرد بە تۇكەكەدا ئاۋا زۆر ھەزى لى دەكرد. ھىچ كەسلىك ئەۋەى لىي دەمايەۋە ھەلى نەگرت، بەلكو دەپىشت، تەنھا (كاك ئەحمەد) نەبىت ئەۋەى لىي دەمايەۋە ھەلىدەگرت و پاشان ھەزى لىدەكرد و دەيخوارد!

مەن ئەۋكاتە گەنج بووم و شتىكى وام نەدەزانى، نە قسە كردن، نە

پرسياركردن، هميشه سهرنجم له هه‌لسوكه‌وت و جموجولې (كاك نه‌حمه‌د) ده‌دا و، له خوام ده‌ويست كارېكي هه‌بيټ و بيسپېړيت به من.

هر چه‌ند پيم خوښ بوو وه كورې خوې كارې بڼو بكه‌م، به‌لام هيچ كات پيگه‌ي نه‌ده‌دا كارې بڼو نه‌نجام بده‌م. چه‌ندين جار كه ده‌چوو بڼو حه‌مام من خاوليم بڼو ده‌برد، نه‌يده‌هيلا كه‌س كارې بڼو بكات، هه‌ركات پيداگريم بگردايه ده‌يووت: كورم! هيشتا قاچه‌كانم توانايې پي و پوشتنيان هه‌يه، بويه ده‌بيټ خوځ كاره‌كانم نه‌نجام بده‌م.

(بابه‌ك زه‌هرايې) په‌يوه‌نديه‌كي تاييه‌تي به (كاك نه‌حمه‌د) ه وه هه‌بوو، زور برؤاي پي هه‌بوو، نه‌گه‌ر كيښه‌يه‌كي بڼو پيش بهاتايه ده‌چوو پاويزي پي ده‌كرد. كاتي‌ك كه (نيمام خومه‌يني) نامه‌ي بڼو (غورباتشوف) نووسي، نه‌وان داوايان له (بابه‌ك زه‌هرايې) كرد له و باره‌يه‌وه بڼو خوې بلټ، نه‌گه‌ر بيوتايه قبولمه له پابردووي خوځ ده‌بوون، نه‌گه‌ر په‌دي بگردايه‌ته‌وه خوې گيرده‌كړده‌وه له زيندان. پاويزي به (كاك نه‌حمه‌دي موفتي زاده) كړدبوو، وتبووي: راستگويانه بڼو خوې خوت بلټ.

غورباتشوف

خومه‌يني

له ده‌رگاوان و حه‌ره‌س تا گه‌وره‌ترين به‌رپرس هه‌مويان له (كاك نه‌حمه‌د) شه‌رميان ده‌كرد، نه‌ويش له قيافه و قه‌د و بالاي نه‌ده‌ترسان، به‌لكو له نيگا و مه‌عه‌نه‌وييه‌تي شه‌رميان ده‌كرد.

ئەو كەسانەى ئەشكەنچە ياندا نۆر پاشگەز و پەشيمان بوون، ھەريەكەيان بە بەلایەك گرفتار بوو. (حاجى مەھدى) لوغى پېدا تەقىيەو ە و سى بەشى جەستەى نوقسان بوو. وتبووى: پاداشتى ئەنجامى ئەشكەنچەدانى (ئەحمەدى موفتى زادە) م ەەرگرت، بېستبووم وتبوويان: ئەگەر خۆش بەخت بوويناىە ئەركى ئازاردانى (ئەحمەدى موفتى زادە) يان بە ئىمە نەدەسپارد!

يەككە لە زىندانىيەكان ئەفسەرى ھىزى ئاسمانى بوو، لە پىلانى كودەتادا دەستى ھەبوو، بۆيە زىندانى كرابوو. لەگەل (كاك ئەحمەد) پىكەو ە بوون. دەيووت: چەندىن سال نىزامى بووم و ھەموو جۆرە مرقۇم بىنيو ە (دەسەلاتدار، سەرسەخت، باش، خراب) بەلام ھەرگىز نەمدىو ە مرقۇم ئەشكەنچە بدرىت و شەقازلە بخوات و زەردەخەنە لەسەر لىو ەكانى نەپرى ! (كاك ئەحمەد موفتى زادە) لە كاتى ئەشكەنچەدانىدا بە زەردەخەنەو ە دەپروانى بۆ ئەشكەنچەدەرانى، جا زەردەخەنەى مەسخەرەكەر و گالته جارائە نا، بەلكو دلى بۆ بەدبەختى ئەشكەنچەدەرانى دەسووتا.

لەگەل ھەموو كەسىكدا بە موحىبەت بوو، ئەوانى دىكەش موحىبەت لەو ەو ە فېربوون. (دكتور شىرازى) كورد بوو لە ھەوشەكەدا نانى بە مېروولەكان دەدا ئەم وانەيەش لە (كاك ئەحمەد) ە و ە فېر ببوو.

دەيووت: من ھىچ كارە نىم ھەمووتان دەتوانن (ئەحمەدى موفتى زادە) بن. خوای گەرە ھىدايەتى لە دلى ھەمووتاندا پرواندو ە تەنھا پىويستى بەو ەيە چرا بگرە دەستان و ھەرەكەت بكەن.

ئەو تەنھا دەيووت: (مرؤف) بە، پىزى بۆ ھەموو كەس دادەنا و لەگەلى بە موحىبەت بوو، ھەرگىز نەمبىنى بە كەسىك خراب بلت، نەمبىنى كەسىك نەفرىن

بکات، نه و ته نانه ت دوژمنه کاشی نه فرین نه ده کرد.

بوچوونی (موفتی زاده) دهرباره ی دوژمنه کانی نه مه بوو دهیوت: کوپم! گریمانه ی نه وه بکه له کولانیکه وه تیده په پیت و مندالیک به ردیکت تیده گریت و بهر سهرت ده که ویت و سهرت ده شکینیت، توچی ده که یت؟ توش ده پویت و حقه ی خوت ده که یته وه و سهری ده شکینیت؟ نا نه وانه مندال گه لیکن و بهر ده گرنه منی پښگوزار.

مروځیکي زور گه وره بوو! بئ نه ندازه دوعای بو هه موو مروځه کان ده کرد و دهیوت: خودایه نه گهر ده کړیت هه موو دهرده کانی عالم بده به سهرمندا تا که سیک دهرده دار نه بیت. ته نانه ت ثاره زووی نه وه بوو دوژمنه کانیشی دهرده دار نه بن! هه روه ها دهیفرموو: به خدا قه سه م ناماده م ته وای عومرم به نه زیه ت و نازار و نه شکه نجه وه ببه مه سهر و، له قیامه تیشدا (به بئ پسوایی) له بهرام بهر خواوه بوه ستم و عذاب بدریم به مهرجیک ته وای به نده کانی خوا له خوشبه ختیدا بن... خودایا له بهر خاتری من هیچ به نده یه کی خوت عذاب مه ده..

پوځیکیان چه ند مندالیک به شیوه ی کور له ته له فزیوندا قورثانیان ده خوین، زور زور گریا و وتی: کوپم! ده بینیت نه وانه قورثانیان وه ک یاری گرتووه، له کرده وه دا چه نیک له قورثانه وه دوورن. دهیفرموو: تاوانی من پاریزگاری کردنه له قورثان. (کاک نه حمده) دهیفرموو: ته ماشای نه مړو مه که له م چوار دیواره داین، پوځیک دیت ده بینیت نه ندیشه و پښگای من په پره وی زور ده بیت.

هه روه ها ده لئ: (کاک نه حمده) تیکه لای له گه ل هه رکه سیکا بکر دایه دینی تیدا ده وه شانده. ده توانم له یه ک پسته دا بلچ: (نه حمده ی موفتی زاده) به مانای واقعی ئینسان بوو. نه و باسی دینی نه ده کرد، نه هلی قسه کردن نه بوو ته نها به

مەنە و بیەت، بە ئەخلاق و شەخسییەت و ویقار دینی دەوێشانە. کاتێک هەوالمان بیست لە زیندان مەرەخەس بوو، تەنانت ئەوانەش کە حوکمی سێدارەیان هەبوو لەبەر خاتری حوکمەکەی خۆیان ناپەڕەت نەبوون، بەلکو لەبەر خاتری دوورکەوتنەوەی (کاک ئەحمەد) لییان هەسرەتیان دەخوارد.

مرووف ئەگەر هاوسەر یان منداڵەکەی لە دەست بدات دوا (۱۸) ساڵ کەم کەم ئاسایی دەبیتهو لەلای، بەلام دوا (۱۸) ساڵ تا ئیستا (ئەحمەدی موفتی زاده) م لەلا ئاسایی نەبۆتەو، تا ئیستا یەک پوژ لە هەموو یادگارێیەکانم نەسپاوەتەو کە لەگەڵیدا بووم.

هەرکەسێک ئەوی خۆش بویت ئەوا منیش خۆشم دەوێت و، شانازی دەکەم لە خزمەتی (ئەحمەدی موفتی زاده) دا بووم، من ئەوکاتە دەرکەم بەو نەدەکرد ئیستا دوا (۱۸) ساڵ دەزانم چەنێک پێویستم پێت، دەزانم ئیستا ئێوەش قەدری نازان.

ئەگەر تا بەیانی باسی (ئەحمەدی موفتی زاده) بکەم پێم خۆشە و ماندوو نابم. ئەم شەو دوا (۱۸) ساڵ خۆشترین شەوی منە.

لەو ئەلامی ئەم پرسیارەدا، کە خۆشترین یادگارییەت لە زینداندان چو؟ وتی: ئەوکاتە بوو کە لەسەر بینینی (کاک ئەحمەد) کوتەکم خوارد ^(۱).

دووهم: زانای بەناوبانگی کوردستانی ئێران مامۆستا (مەلا محمد رەبیعی) لە وتاریکدا کە لە مەراسیمی بە خاک سپاردنی (کاک ئەحمەدی موفتی زاده) دا پیشکەشی کردووە، دەلێت: (کاک ئەحمەد) ئەو پیاوێ بوو کە دەچووێ دەرەوێ مالا، کەسێکی هەژاری دەبینی چاکەتی لەبەردا نییە چاکەتەکەی خۆی پێدەدا، یان

(۱) (بونیادی خیزان و پەرەردەکردنی تاک - سەرۆت عبدالله / ل ۱۳ - ۲۰).

هه‌زارىكى ده‌بينى پىلاوى له پىدا نيه پىلاوه‌كانى خۆى پىدا ، بۆيه ده‌بينرا
 زۆرجار گه‌راوته‌وه ماله‌وه يه‌كێك له‌وانه‌ى به‌خشيوه‌ته هه‌زار و نه‌دارێك^(۱) .

مامۆستا مه‌لا محمدى ره‌بيعى

سێهه‌م: ئەم به‌سه‌رهاته هى كه‌سێكه كه وه‌ختى خۆى له سه‌ره‌تای ئىنقلابدا
 يه‌كێك بووه له ئەندامانى (كۆمه‌له‌ى ماركسى كوردستانى پۆژه‌لات) دواى ئەو كردار
 و گوفتارانه‌ى به‌رامبه‌ر به (كاك ئەحمه‌د) به‌كارى ده‌هێنى و ئەويش به‌ ئارامى و
 شيرينيه‌وه وه‌لامى ده‌داته‌وه له‌ كۆتايى دا له‌سه‌ر ده‌ستى (كاك ئەحمه‌د) تۆبه
 ده‌كات.

به‌سه‌رهاته‌كه‌ش ئەوكه‌سه به‌ ده‌مى خۆى بۆمان ده‌گيڕێته‌وه كه به‌م جوړه‌يه:
 من كه‌سێك بووم له كاتى ئىنقلابدا خزمه‌تێكم به‌ گه‌ل و نيشتمان پێ نه‌ده‌كرا، جگه
 له‌وه‌ى پۆژانه چاره‌كه سه‌عاتێك تا بيست خوله‌كێك به‌ ته‌له‌فۆن جوین و قسه‌ى
 ناشرين و ناشايسته‌م ئاراسته‌ى (كاك ئەحمه‌دى موفتى زاده) ده‌كرد، به‌م شيوه‌يه
 زياتر له دوو مانگ و نيو به‌رده‌وام بووم.

(۱) (بونیادی خێزان و په‌روه‌رده‌کردنى تاك – سه‌روه‌ت عبدا‌لله / ل ۱۵۳ ، ۲۲۲) .

قەسەكانى من بۇ گىرپانەۋە ناشىن لەبەر ناشىرىن و نابەجىيى، ئەگەرنا سەگ
بۆنى پىۋە نەدەكرد! (كاتىك ئەم پىاۋە قەسەكانى دەگىرپايەۋە دەگىرپاۋە ھۆن ھۆن
فرمىسكى شەرمەزارى و پەشىمانى لە چاۋەكانى دەھاتە خوارەۋە) كاك
ئەخمەد شى ھەموو جارىك دۋاى ئەۋەى من لى دەبوۋمەۋە، دەيفەرموو: براگيان
تەۋاۋ بوۋىت؟ ئىشت نەما؟ ئەم وت: ھىچى تىرى خراپم لەبىر نىيە پىتى بلىم، ئىنجا
بە دەنگىكى نەرم كە ھەرگىز لە يادم ناچىت، دەيفەرموو: كاكەگيان من زۆر لەۋە
خراپترم كە تۆ دەيزانى، خوا باش من دەناسىت، ئەگەر تۆ باش منت بناسىايە زۆر
خراپترت پى دەۋتم، چونكە شايستەى خراپترم.

پۇژىكيان بىرم لەۋە كەردەۋە كە پىاۋە گەۋرەكانى ئىمە ھەرگىز بە خۇيان نالەين
خراپ و، بەردەۋام ۋەسفى خۇيان دەكەن و زۆر كەيف خۇش دەبن و، كاتىكىش
كەسىك پىاياندا ھەلدەدات بالا دەكەن، كەسىكىش ھەلەيەك بكات بەرامبەريان
بازنەى سوۋرى بە دەۋردا دەكىشن و منداۋەكانىشى لەناۋ دەبەن، ئەى ئەم پىاۋە
بۇ ۋانىيە؟ لەۋ كاتەدا لە دلى خۇمدا وتم: ئەرى ئەم پىاۋە ئەم ھەموو ھىرشە
ناپەۋايەى دەكەمە سەر، چىاي سەخت و سەر كەشە، يان زنجىرە چىاي
كوردستانە، كەژى كەلىخانە، چۆنە ئەۋەندە خۇپاگرە؟! دەى بەخوا دەبىت
سەردانى بكم و ببىنىم، ۋادىارە پىاۋىكى زۆر گەۋرە و مەزنە.

بەللى چوۋمە بازار بۇ دوكانىكى گولل فرۇش و گوللىكى جوان و گران بەھام
ھەلېژارد، كە شايستەى ئەۋ پىاۋە گەۋرەيە بىت، كە نىزىكەى سى مانگە بە ھەر
ۋشەيەكى خراپ كە زانىبىتم بۆم نەلەخشاۋە، گولەكەم ھەلېژارد و بە ترس و
لەرزەۋە پۇشتم. كاتىك لە دەرگامدا زۆر بە گەرمى فەرموۋيان لىكردم، چوۋمە ئەۋ
ژوۋرەى (كاك ئەحمەد) لى لىبۋو، سەلامم كەردو گولەكەم لەبەردەمى دانا و

ويستم قاچ و دەستى ماچ بکەم نەبەيشت، ھەر چۆنىک بێت ئەملاو ئەولایم ماچ کرد. وتم: قوربان دەمناسى؟ سەرى بەرز نەکردەو و لەبەردەم خۆیەو و فەرمووی: ئەرئى خەلکینە چۆن کەسێک ناناسم نزیکەى سێ مانگە ھاوێمە و ھەموو پۆژیک بیست خولەک پێکەو و قسە دەکەین؟!

لەوکاتەدا ھەستم کرد لەبەردەم پیاویکی زۆر گەورە و پایەداردا دانیشتووم و تاوانەکەشم زۆر گەورە... ئینجا فەرمووی: ئەو گۆلە ھەلگرە و ببەرەو و دوکانەکە و پارەى گۆلەکەم بۆ بەینەرەو، منیش یەکسەر بە گویم کرد، بى سى و دوو، چوومە بەردەم دوکانەکە و گۆلەکانم دایەو و داواى پارەکەم کرد، بینیم (خاوەن دوکانەکە) پێى ناخۆش بوو، وتى: لە ماوہیەکی کەمدا ئەمە زیاتر لە (۲۵۰) گۆلیان بۆ ھێناوتمەتەو، جەنابیشت بۆ (کاک ئەحمەدى موفتى زادە) ت برد؟ وتم: بەئى، وتى: بە مەرجیک لیت وەردەگرەو، کە داواى ئەوہى پارەکەت بۆ برد، پێم بلێیت چى لە پارەکە دەکات؟ منیش بەلێنم پێدا.

پارەکەم بردەو، لە بەردەمى (کاک ئەحمەد) دامنا، فەرمووی: کاکە ھەلێگرە، ببە بۆ مالى فلان ھەتیوو لە فلان شوین، ناو نیشانەکەشى دامى، کە چووم بۆ مالەکە راستبوو بۆ ھەژار لەگەڵ مندالێکی ھەتیوو لە خانوویەکی کۆندا بوون، پارەکەم دایە دەستى بۆ ھەژارە و گەرامەو، لە پێگەو چووم بۆلای کابرای گولفرۆش و بەسەرھاتەکەم بۆ گیرایەو، وتى: توخوا بەجیم مەھیلە، منیش لەگەڵ خۆت ببە بۆلای ئەو پیاو. دوو دوو پۆیشتین بۆ خزمەتى (کاک ئەحمەد) و ھەردوو کمان لەسەر دەستى تەو بەمان کرد...^(۱)

(۱) (پایزە برا - مەلا ئەحمەدى شەریعت / ل ۷۰ - ۷۲) .

(۷) دىد و تېرۋانىنى (كاك ئەحمەد) بۇ ھەندى چەمكى ئايىنى ^(۱) :

يەكەم : كۆمەلگاي (ئايىنى) : ئەۋەيە كەۋا (قورئان) بۆمان ديارى دەكا و تېمان دەگەيەننى كە برىتيە لە كۆمەلگايەك بەبى ئىمتىيازات، بى چىنايەتى، بى گەۋرە و بچوك، كۆمەلگاي بى ئەداۋ ئەتوار، كۆمەلگاي بى فيزو تەكەببۇر، بى لەقەب و تاييەتمەندى.

دوۋەم : كۆمەلگاي تاغوتى : واتە كۆمەلگاي پلە پلە، كۆمەلگاي سىلسىلە و مەراتىب و ئىمتىيازات، واتە كۆمەلگاي لەقەب و مەداليا، كۆمەلگاي ماقول و ناماقول و ئەشرافى، كۆمەلگاي ھەزار و دەۋلەتمەند.

سىيەم : ئيمان (باۋەر) : برىتيە لە دوو پايە (پوكن) :

(۱) پەيداۋونى مەعرفەت و ناسىنى دروست نىسبەت بە ئىسوللى گەۋرەى بىرۋاۋەرى ئىسلامى.

(۲) بەجى ھىنان و ھەماھەنگ بوونى كەسايەتى ئىنسان لەگەل ئەۋ مەعرفەت و ناسىنەدا كە ھەيەتى لەبەرامبەر بىرۋاۋەرى ئىسلامىيەۋە.

واتە : شوۋىن كەۋتن و ھەماھەنگ بوونى ئاۋات و ئارەزوۋەكانى بەپىي ئەۋ مەعرفە و ناسىنەى كە ھەلى گرتۋە و بپۋاى پىيەتى.

كەۋاتە (باۋەردار) كەسىكە قىۋىلى ھەقى كىردۋە و خۆشى دەۋى و تەسلىمە بەسەرچەم پەيامەكانى و بەھۇيانەۋە دل و گيانى گەشەۋنەشۈنما پى دەكات و تا ئاستى (لە پىناۋ دانانى تەۋاۋى بەرژەۋەندىيە دروستەكانى و تەنانەت گيان بەخشىنىشى) بەرگىريان لى دەكات.

(۱) (دەروازەيك بۇ خەباتىكى نەئاسىنراۋ - سەرۋەت عبداللا / ل ۱۷۱ - ۱۷۲).

چوارەم : گوڤر (بى باوه‌رى) : بریتیه له دوو پایه (پوکن) :

(۱) په‌یدابوونی مه‌عریفه‌ت و ناسینی دروست نيسبته به ئصولی گه‌وره‌ی بیروباوه‌ری ئیسلامی.

(۲) به‌جێ نه‌هێنان و هه‌ماهه‌نگ نه‌بوونی که‌سایه‌تی ئینسان له‌گه‌ڵ ئه‌و مه‌عریفه‌ت و ناسینه‌دا که هه‌یه‌تی له‌به‌رامبه‌ر بیروباوه‌ری ئیسلامیه‌وه .

که‌واته (بى باوه‌ر) که‌سیکه‌ قبولی حه‌قی نه‌کردوه و ته‌سلیم نه‌بووه پێی و ،
به‌ته‌واویش حه‌قی بۆ پۆشن بۆته‌وه و ناشیه‌وێ که‌س بیناسی و لێی نزیک بێته‌وه و هه‌موو هه‌وله‌کانیشی بۆ له‌باربردن و دژایه‌تی کردنیه‌تی .

پێنجه‌م : مونا‌فیک (دوو‌روو) : بریتیه له سێ پایه (پوکن) :

(۱) په‌یدابوونی مه‌عریفه‌ت و ناسینی دروست نيسبته به ئصولی گه‌وره‌ی بیروباوه‌ری ئیسلامی.

(۲) به‌جێ نه‌هێنان و هه‌ماهه‌نگ نه‌بوونی که‌سایه‌تی ئینسان له‌گه‌ڵ ئه‌و مه‌عریفه‌ت و ناسینه‌دا که هه‌یه‌تی له‌به‌رامبه‌ر بیروباوه‌ری ئیسلامیه‌وه .

(۳) له پوکه‌ش و پوخته‌ساردا کردار و په‌فتاری موسوڵمانانه ئه‌نجام ده‌دا و خۆی وه‌ك ئه‌وان نیشان ده‌دات.

که‌واته (مونا‌فیک) بریتیه له‌وکه‌سه‌ی که به‌ته‌واوی حه‌قی بۆ پۆشن بۆته‌وه و ،
له‌ دڵ و ده‌روونیدا رقی لێی ده‌بێته‌وه و ته‌سلیمی نابێ و وه‌ له‌ پوکه‌ش و پوخته‌سار و نواندنیدا موسوڵمانانه په‌فتار ده‌کات.

شه‌شه‌م : (ئیسلا‌م) و (موسوڵمان) :

(ئیسلا‌م) یش دوو پێناسه‌ی هه‌یه :

(۱) په‌یدابوونی ئیمان و کرده‌وه‌ی چاکه (که ئه‌مه پێی ده‌وتری : موسوڵمان) .

(۲) تەنھا خاوەنی کردەوهی چاکە بێت (کە ئەمە دەبێتە سیفەتی مۆقی موناڤیق) .

واتە: مەعریفەت و ناسینی بە بیروباوەری ئیسلامی هەیە، بەلام خۆی هەماهەنگ نەکردوووە لەگەڵیدا و، تەنھا کردەوهی چاکە ئەنجام دەدات.

هەوتەم : ئەهلی فەتووە : ئەو هیه وای هێشتا تەواو حەقق و پەیامی خوایی بۆ پۆشن نەکراوەتەوه و هێشتا بە جوانی و دروستی نازانی وەحی ئیلاهی و پەیامی ئایین چیه و چۆنە و چیشیان لەو داوایه ؟

لەبەر ئەوە بە ئارەزووی خۆیان یان بوونەتە گاور ، یان جوولەکە، یان لەسەر داب و نەریتی باوو باپیریان لەسەر بت پەرسی و هاوبەش پەیداکردن ماونەتەوه ..

(۸) کاک ئەحمەد و هەستی نیشتمان پەرۆری :

(کاک ئەحمەد) لە ساڵەکانی (پەنجای) و (شەسته‌کان) دا کەسیکی نیشتمان پەرۆەر و ئازادی خواز بوو و، هەمیشە حەزی بە پرزگاری میلله‌ته‌که‌ی کردوو، بەپێی هەندی زانیاری کاتی لە (تەویڵه) بوو لەگەڵ چەند هاوڕێیه‌کی تریدا حیزبێکی سیاسییان دامەزراندوو بە ناوی (شۆرش) ، پاش ماوه‌یه‌ک حیزبه‌که هەلۆه‌شاوه‌تەوه و، دواتر هاوکاری (حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران) ی کردوو، کە لەو کاتەدا تەنھا حیزبێک بوو کە تیکۆشان و جوولانه‌وه‌ی وای بوو کە بۆ کورد هەول بدات و ، هەروەها دژی ئایینی ئیسلام و داب و نەریتی لە میژینه‌ی کورده‌واریش نه‌بێت. هەر بۆیه (کاک ئەحمەد) ی ئازادی خواز دەبێتە ئەندامی چالاکی ئەم حیزبه و، دواتر دەبێتە سه‌رۆکی (کۆمیتە‌ی تاران) ^(۱) .

(۱) (چپ در ایران / ل ۲۲۹) ، و (ژياننامه‌ی زانای گه‌وره‌ی کوردستان مامۆستا ناصری سوبحانی - ئاماده‌کردنی: عبدالله عبدالعزيز عه‌بدی / ل ۱۶۲) .

ليرەدا (كاك ئەحمەد) بۆمان دەگيرپتەو و دەفەرموئ : لە كۆتايى سالى (۱۳۴۲) ى كۆچى ھەتاوى بوو لە تاران سەرۆكى (حيزبى ديموكراتى تاران) بووم، كۆميتەيەك بوو لە تاران من سەرۆكى ئەو كۆميتەيە بووم، تا ئەو ئەندازەيە چالاک بووم بۆ حيزبى ديموكرات، جگە لەو ھى لەو كاتەدا، لەگەڵ ژمارەيەك لە كوردەكان پوژنامەى (كوردستان) مان دەردەکرد، ھەروەھا لە پادىۆى (كوردى تاران) يش كارم دەکرد كە مەتالبيك ھەبوو پوونم دەکردنەو^(۱).

سەرەنجام لە سالى (۱۳۴۱) ى كۆچى ھەتاويدا بە تۆمەتى ئەندام بوون لەو حيزبەدا و لاپسەراوى يەكەمى ئەو حيزبە لە تاران خۆى و نزيكەى (۱۲۰) كەس لە كوردە (ناسيۆناليستەكان) ى تاران، كە خەريكى كارو چالاكى نەتەوايەتى بوون دەستگير دەكړين و دەخړينه زيندانى ترسناكى (ئەوين) لە تاران.

بەلام پاش ماوھەيەك لە زيندان (كاك ئەحمەد) بەم ئاكامە دەگات : كە پزگارى گەلى كورد بەبى باوھەپى دينى بە دەست نايە و سەرناگريئ ، چونكە كى دەلى ئەگەر ولات و گەليان پزگار كرد و ھيزيان پەيدا كرد ، ئەمانيش وەكو دالگيركەران و ماف خۆرانى پيشوو خراپتر نابن.

و ەك دەفەرموئ :

گورگيكي ناسراو تەفرو تونابوو بۆ گورگيكي تر سەر ئەخەوينن

و ە لە بارەى نيشتمان پەرەريەو ە (كاك ئەحمەد) ھۆنراوھەيەكى دريژى داناو ە ەناوى (لافاوى داخ) ھەر بۆيە پيمان خوښبوو ئەو ھۆنرايەو ە بخەينە بەر ديدى خوینەران:

(۱) لە كاسيتى (ئەمانەت) وەرگيراو ە، ئەم كاسيتە بريتيە لە وتاريكى (كاك ئەحمەد) لە بارەى ئەمانەتداريەو ە.

لافاوی داخ

دنیسان خه یائی دهردی گرانى گهل و ولات
 لافاوی داخی رشته كه لاومى دئی كلؤن
 داخی ولاتنه له تله ته كه ی لاشه پر له داخ
 زوخاوی دهردی مله تی داماوی خه م له كؤن
 نه و نیشتمانه بی كه سه ، وهك مائی نازیه تی
 ژورودهری هه رایه له هاواری پؤله پؤ
 وهك باخی په له یكى كه ویتنه دهسی دزی
 میراتیی كه به شبهری ، شه ریانه خؤ به خؤ
 نه و خه كه وا ره تاو و شهل په ت بوه نه ئی
 رانیكه تی پڑاوه له هه ر لاوه گورگه ئی
 خوی ژیر چه پؤكن دایكه دهردانى بهر په ئی
 مائی ، له شئ له بهر په ئی هه ر درنه ئی په ئی
 كؤسار و دهشتی ، گونگولی خوینی جحیل و پیر
 دنیهات و شاری ، دل پره هاواری دایك و باب
 ترساوه شینی بیده مندالی باب كوژراو
 وهخته كه جه رگی یه دیدیش نه كا كه باب
 ناخ خوینه واره خواری زك و دهسته لانه كان
 هه ندیكى سه ر به گؤده له برئ سر به میزهره
 نه م گشته دهردی خه ك و ولاتنه له نیوهیه
 هه ربؤ خوه تانه هه رچئ ته قالاو سه رو دهرده
 یهك هه ل نه ئی به مهرجه مهت و عه دئی زالما
 یهك هه ل نه ئی به ره و هه نه تی مهرگئ لاوه كان
 نه و به شكه خوان و كوانونی بگریت و پرگری
 نه م بؤ به شئ له دهست و برؤی ناوگو تاوكان

نەى خوايە نەو خەمانە ھەمۇ لايى، لايى تر
 خۆم شەرمەزارى دىنى تۆ و بەندە كاتى تۆ
 رى تۆم نەگەر بە جوانى بەدايە نيشانى خەلك
 نە راوى رىسوى و نە لە بۆگورگ بۆن گرو
 تەنيا نەگەر لە دوو كەلىمەى دىنى تۆ، گەلم
 كردايە شارەزا نە ئەبۆن واينە دەردەدار
 خوا ھەريەكيكە، ملكزى لاي غەيرى خوا مەبن
 رى كفرە: چەندى سەرمەس و ماقول گەلى ھەزار
 خوايە خەجالەتى دىنى قەرچاوى مللەتم
 ھى خەلكى دىل و ملكزى بەردەستى زالمەن
 ئازانە نەمبىرى گەلى (اندر عشيرتك)
 تاوا گەلم لە پەل و تەلەكە و زۆرنەبى بەران
 نەى خوايە خۆت ئەزانى خەيالى خەيانەتم
 ھەرگىز نەبۆ نە بۆگەلى خوم نە دىنى تۆ
 بىم بەخشە: خوم و ھاوريەكانم بىتەوكە ، وا
 نەو خەلكە موخلىسانە لەرى تۆ بخەينە خۆ
 چوار پۇرى عەيش و نۆشى ھەوارگەى نەقام بەزىن
 بۆ مولكى بى زەوائى پەزاي توفدا بكەين
 ھەم خۆ بە بەختى بەختەوهران شويىنى وان كەوين
 ھەم خەلكى وىلى بەختەوهرى ھەردولا بكەين

(كاك ئەحمەد) لە كىتەبى (دەربارەى كوردستان) دا كە دواى سەر كە وىنى شۆرشى خەلكى موسولمانى ئىران نوسىيويەتى ، دەفەرموى : تەنیا هۆى چارە پەشەكانى موسولمانان دور كە وىتنە وەيان لە (قورئان) بوو ، ئىستاكەيش تەنیا هۆكارى هۆشيار بوونەو و بەختەو وەرى و پزگارى موسولمانان ، وە نەجاتيان لە بەند و زنجىرى كۆيلەيى دنياخۆران و داوەكانى هەلخەلە تاندنيان ، هەر گە پانەو وەپە بۆلاى (قورئان) ، بىجگە لەمە پىگەپەكى دروست و سەر پاست نىه .

۹) كاك ئەحمەد و گرتنەبەرى پى بانگەواز :

مامۇستا (بورهان محمد ئەمىن)^(۱) كە يەككە لە دۆستە نزىكەكانى (كاك ئەحمەد) و سالانى لە خزمەتيدا ژياو و دەلى : چارەكيان لە (كاك ئەحمەد) م پرسى : ئەم پىيازى ئىستات چۆن گرتەبەر ؟

فەرموى : لە كاتى زىندانى كردندا بووم شەوئىك خەوئىكى سەيرم بىنى : بە خزمەت پىغەمبەر (ﷺ) گەيشتم ، ئەو تەشرىفى دانىشتبوو ، منىش وەكو منداللىكى تەمەن حەوت هەشت سالان دەستم خستبوو سەرشانى پىرۆزى ، ئەویش قورئاننىكى بە دەستەو وەبوو ، هەولئى دەدا قورئانم بە وردى فەير بكات .. چەند ئايەت

(۱) خاوەنى (تەفسىرى ئاسان) .

و سوره تېكي پي وټم، ختوپر خه بهرم بووه وه، خه وم زړا، هه ستم به گټورانيكي نور ده كړد له دل و دهر ووندا، نه سرين له چاوانم باري، له دلي خومدا ده موت: نه مه به لگه يه له سهر نه وه ي كه من شاره زاييم له قورئان كال و كړچ و كه مه، ده بي له مه و دوا به وردی سهرنجی بدهم و بيكه مه په يامی پزگاریی بو كه له كه م.

نه و شه وم به شه ونويژ به سهر بردو ديمه نی پیغه مبهرم (ﷺ) هه ر له بهر چاوان بوو، کاتي قورئانم ده خویند له نويژه كاندا ده توت تازه ده يخوینم و نه م خویندوه ته وه و نه م بیستوه، دوايی كه پوژ بووه هه ولما قورئانیکم په یدا كړد و ده ستم كړد به ده وركړنه وه و تيفكرين و پامان له نايه ته كان، دم خوینده وه، بیرم ده كړده وه له فرمانه كان تا چ ناستيک من و نه و خه لكه پابه ندين پیوه ی !! هه ستم كړد له شويینی نايه ته كاندا كه مرؤفايه تی به دريژايی میژوو گیروده ی ده سستی سته مكار و ملهوپه كانه.

مرؤفايه تی دوو ده سته ی سهره كيه له لايه كه وه .. هه يانه ئيماندار و ده ست و دلپاك و خواناسه. هه شيانه بي ئيمان و درنده و خوینپرژ و ناپاك، له لايه كي تريشه وه ده سته يه كيان (مستكبر) و زالم و سته مكار، ده سته يه كيش (مستضعف) و چه وساوه و لاواز و كه له كه ی منيش له م ده سته دوانيبه ده هاته بهرچاو بويه برپارمدا هه ر كه نازاد كرام هه ولبدم به م قورئانه كه له كه م پزگار بكه م ..

كاك نەحمەد

م. پورھان محمد نەمىن

(۱۰) كاك نەحمەد و سەفەرى ھەج :

كاك نەحمەد لە ساڵەكانى ھەفتاكاندا سەفەرى ھەجى بە نسيب بوو و چاوى
پووناك بۆتووە بە دیدارى كەعبەى پیرۆز و خانەى خوا و، ھەروەھا شوپىنى لەدايك
بوونى سەردارى مرقاىيەتى (محمەدى خۆشەويست) و مەدينەى منەووەرە.

وێنەى كاك نەحمەد لە عەرەفە و مینادا

(۱۱) ھەول و چالاکیە ئیسلامیەکانی (کاک ئەحمەد) لە پێش راپەرین و شۆرشى گەلانى ئێراندا :

(کاک ئەحمەد) دواى ھەول و تەقەللایەکی زۆر بە وانه و تنەوہ لە مالى خۆی و مزگەوتدا و پيشکەش کردنى وتار و ئامۆژگارى لە مونسەبە ئايینی يەکاندا وەك : (مەلودنامە و ، کۆپى سەرەخۆشى و ، .. ھتد) دا ، دەست دەکات بە پوون کردنەوہی ئامانجەکانی ئیسلامی راستەقینە و ، ھەرۆھا ئاگادار کردنەوہی خەلکی لە زولم و ستەمی حکومەت و درۆ و دەلەسەى زۆریەى راپەرانی ئايینی بە ناوی ئیسلامەوہ ، بە تايبەت لە شارى سنە و مەریوان و دەوریەریان ، کە پای گشتى زۆریەى خەلک بەرەو خۆی را دەکێشى سەرەنجام ھەندى لاوو گەنجى کوپ و کچ دەبنە لایەن گری.

شایانی باسە لە شارەکانی (سەقز) ، (بۆکان) ، (مەریوان) ، (پاوہ) ، (جوانرۆ) ، (کرماشان) ، (کامێران) یش ھەندى کەسایەتى ئازادى خواز و زانای ئايینی و شارەزا لە ئیسلام و دەردى گەلەکیان دەبنە ھۆگرى (کاک ئەحمەد) ، کە ھەندیکیان دینیتە شارى سنە تا بە یارمەتى ئەوان پێگەيەکی بەھیزی ئايینی و ئازادى خواز دابمەزینیت ، سەرەتا لە بەھارى سالى (۱۳۵۶) ى کۆچى ھەتاویدا لە شارى مەریوان مەدرەسەيەکی قورئانى دامەزراند ، پاش چەند مانگىک لە شارى سنەیش ، کە بەم چەشنە ھەول و تیکۆشانە تەنبايى يەکەى بوو بە ئیشى کۆمەل و دەستە جەمعی ، سالى دوايى لە شارەکانی (سەقز) و (بۆکان) یش مەدرەسەى قورئان داندرا ..

(۱۲) ھەول و تېكۇشان و دروشمى (كاك ئەحمەد) ئە كاتى پاپەپەندە،

ھاوكلات لەگەڵ پاپەپەن و خۆنیشاندان و دەرپېرنى بېزارى خەلكەكانى تىرى
ئىران ، (كاك ئەحمەد) يىش زۆر بە تووندى و پتەوى ھەر لەو مەدرەسانەى
قورئانەو ، خەلكەكانى ماف خوراوو ستم لىكراوى لە مېژىنەى كورد و سوننى
ھەلساند و خستىنە پىگە بۆ دەرپېرنى ناپەزايەتى و بېزارى.

(كاك ئەحمەد) بە سى دروشمەو دەستى پىكرد و تا مردنىش بەم دروشمانە
بە ئەمەك و باوھەدار بوو ، دروشمەكانىش ئەمانە بوون :

يەكەم: نەھىشتنى ستمى نەتەوايەتى. دووھەم: نەھىشتنى ستمى

مەزھەبى. سېيەم: نەھىشتنى ستمى چىنايەتى.

خەلكى پاك و ساغىش ھەرسى دروشمەكەيان زۆر بەلاوھ گىرنگ و بە نرخ بوو ،
ھەر بۆيە لە ئاكامدا لە كۆتايى سالى (۱۳۵۷) ى كۆچى ھەتاويدا پاپەپەنكە
سەرکەوت، (كاك ئەحمەد) زۆر بە دلپاكى و چالاكىيەو چوۋە بەرەو تە بە پاپەرانى
كە بوونەتە خواوھنى بەروبۆى پاپەپەنكە بسەلمىنى كە: بە سەرىجدان و

پيادەكردنى ئەم سى دروشمە ، - نە بە وتەى پووچ!

يەكەم: پاپەپەنكە دەبېتە ئىسلامى.

هەووەم: گەلانى فراوانى جۆراو جۆرى نەتەوايەتى و باوەپى ئێران - چ ئىسلامى و چ غەيرە ئىسلامى - راپەرينەكە بەهەى خويان دەزانن و دلى پى خوش دەكەن و گيان فيدايى بۆ دەكەن.

سەيپەم: دەبێتە سەرمەشق و سەرچاوە بۆ گەلان و موسوڵمانانى دىكەى دنياش.

بەلام بەداخەوێ هەچكام لەم دروشمانە نەبوونە بنەما و بەرنامەى ياسا و مەسوپانى بەرپۆهەرانى راپەرين و حكومەتەكەى !!، جا بۆيە (كاك ئەحمەد) زۆر بە داخ و خەفەت و ناھومدیدیەوێ لە يارمەتیدانیاى دەستى ھەلگرت و گەراوە سەر بارودۆخ و، جوولانەوێ پێش راپەرين ، لەم ھەلسوكەوتانەدا و، بەروالەت! بى ھىز بوون و تىكشكانەدا ، ھەندى لە خزمان و قوتابيانى نزىك و، بڕپكىش لە ياران و ھۆگرانى ، لى جيا بوونەوێ و بەجىيان ھىشت !!

ويتهن جي سامهون ڀاپه ڀيو و ڪاڪ نه حمدهن موفتن زاده

(۱۳) ھەول و تەقەللای (كاك ئەحمەد) بۇ ھېئانەدى ئۇتۇنۇمى ئىسلامى
(خودموختارى) بۇ كوردستانى ئىران:

لە دواى بلوكردنە ۋەى ئاگادارى نامەيەك لە لايەن (كاك ئەحمەد) ە ۋە لە
بەروارى (۱۸ / ۳ / ۱۳۵۸) بۇ ھەموو كۆمەلە و پېكخراۋو حىزبە كوردستانىەكان بۇ
بەستنى كۆنگرەيەكى نىشتمانى لە شارى (سنە) بە مەبەستى ھاۋەلۆيىستى ھەموو
لايەك سەبارەت بە يەكگرتوۋىيى مىللەتى كورد و داۋاكردىنى (خودموختارى) بۇ
ناۋچەكانى كورد نشين، كە ئەمەش دەقى بلوكرۋەكەيە^(۱):

(۱) (دەروازەيەك بۇ خەباتىكى نەناسىنراۋ - سەرۋەت عبدالله / ل ۲۸۱ - ۲۸۳) .

بەناوى خواى بەخشندە و مېرەبان

ھاوئيشتمانىيە خۆشەويستەكان! ئەو گرفتارى و مەحرومەتيانەى ميللەتى كورد لە زەمانى بەردەوام بوونی دەستەلاتى ستەمكارى شاهەنشاهى لە كورشەو و تا ئاريان مەر تەحەممولى كردوو و بەرگرى كردن و كۆششى ئەم ميللەتە لە پيناوى لابردنى زۆل و زۆر زياتر لەو دەيه وەسف بكرىت.

ئىستاش كە هەستانەو دەى ميللەتە موسلمانەكانى ئيران بە بەرھەم گەيشتوو و لەجياتى سىستەمى ستەمكارى شاهەنشاهى سىستەمى دادپەرورەى جەمھورى ئىسلامى جىگىر بوو و لىپرسراوانى كۆمەلگا لە بەرامبەر داواكارىيەكانى ميللەتى كورد، لەوانە پرۆژەى مافى خودمختارى، پشتگىرى خويان دووپاتكردۆتەو، هەر تاكە مرقىكى وشيارو دلسۆزى كورد بەرپرسىارە كە ئەوپەرى توانايىەكانى خوى لە پىگەى بەكارھينانى دروست و سەرکەوتن و بۆ خوشى و مسۆگەرى ئايىندەى ميللەتى كورد بەكاربھيئىت.

بوون و ئاشكرايە، كە لەم جۆرە پرسانەدا تاكيك يان چەند كەسيكى ميللەت حەقى بپاردان يان نيه، بەلكو تەنھا پىگەى لۆژىكى كۆبوونەو دەى چەند تاكيكە لە هەموو گروپ و تويزە سياسىيە جياوازەكان، تا لەم پىگەيەو كۆمەلەك بۆ نوينەرايەتى هەلبژيرن. ئەم كۆمەلە پرۆپۆزەلى پىويست بۆ وتويزكردن لەگەڵ گەورە لىپرسراوانى ميللەت ئامادە دەكەن، ئەوكە سانەى لەم پىگەيەو هەلدەبژيرن دەتوانن خويان بە نوينەرى ميللەت بزانن، بە نوينەرى ميللەت لە خەيرو خوشى ئەواندا. بۆ هينانەدى ئەم پرسە گرنگە و دروستكردنى ئەم جۆرە گروپە جارێك لە (سەقز) و جارێك لە (كرمانشان) هەولێ بۆ درا، كە بەداخەو هەندىك پووداو بوونە ھۆى بە نەتيجە نەگەيشتنى كۆتا، بەلام بەھەر حال ناتوانریت لەبەر هەندىك پووداو

چاپۇشى بىكرىت لەۋەى مایەى ئازادى و خوشگوزەرانى مىللەتى كوردە .
 بە ناچارى جارىكى تر لە بانگەشت نامەىە كدا ھەموو كەسايەتە دلسۆزەكانى
 كورد بانگەشت كراۋە، كەلە (۲۰) ى (خورداد) ى مانگى ئايندەدا ئامادەبن و پاش
 مونا قەشە و لىكدانەۋەى بىرو بۆچۈنە جىاۋازەكان و ھەلبىزاردنى باشتىنى ئەوان،
 كۆمەلەك ۋەك نوپنەر ھەلبىزىرىن، بۆ ئەۋەى باشتىن پىرۆپۆزەل بۆ ھىنانەدى
 داۋاكارىيە جۆراۋ جۆرەكانى مىللەت، لەۋانەش ھىنانەدى مافى خودموختارى
 كوردستان لە چوارچىۋەى جەمھورى ئىسلامى ئىران بىتەدى و چاۋدىرى بىكرىت. بەم
 شىۋەىە داۋا لە ھاۋنىشتىمانىيە كوردە خوشەۋىستەكان دەكەين، كە بەشدارى
 بىكەن و لە ھەموو جۆرە كىنە و پا جىاۋازە تايىبەتەكان خۇيان چاپۇشى بىكەن و
 بەرزەۋەندى مىللەتى كورد لەپىش ھەموو تىببىيەكانى ترەۋە پەچاۋ بىكەن و لە
 كۆنفراسى پۆژى (۲۰) ى (خورداد) بەشدارى بىكەن.
 بەشدارىبوان دەبى لە كاتژمىر (۷:۳۰) ى سەر لەبەيانى (۲۰) ى (خورداد) لە
 مزگەۋتى (جامىيە) ئامادەبن، شۆينى كۆبۈنەۋە و پىشۋازى و ھەسانەۋە پىشتر
 ئامادە كراۋە.

وسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

براقان / ئەحمەدى موفتى زادە

۱۸ / ۳ / ۱۳۵۸

وینەس کاک نەحمەد لەگەڵ مەلا محمدی پەبیعی

لە کۆنفرانسی خودموختاری کوردستاندا

(کاک نەحمەد) ئەم کۆنگرەییە بەست، دواتر کۆنگرەکە گەیشتە ئەو ئەنجامەى کە پراگەیه‌نراویکی (١٥) خاڵی پراگەیه‌نن بە کورتى بریتى بوون له^(١) :
 یه‌گه‌م : پێویسته‌ مافى ئۆتۆنۆمى ئىسلامى به‌ شیوه‌ى یاسایى و یه‌کسانى به‌ هه‌موو میلیله‌تانى ئێران بدرێ و، یاسای بنه‌رەتیش له‌سه‌ر ئەم پێسایه‌ دارپێژرێت.
 دووه‌م : بۆ (شیعه‌) و (سوننى) ده‌سته‌واژه‌ى که‌مینه‌ و زۆرینه‌ به‌کار نه‌برێ.
 سێه‌م : به‌پێى سروشتى پرژیمی پێشوو کۆمه‌لگه‌ى ئێران به‌ کۆمه‌لگه‌یکى چینه‌یه‌تى له‌ قه‌ڵه‌م دراوه‌، هه‌ول بدرێ سیاسه‌تى کۆمه‌لایه‌تى و ئابوورى و لا‌ت وایى که‌ جیاوازی به‌ چینه‌یه‌تیه‌کان هه‌لگیرێن.

چواره‌م : پێشتر کوردستان له‌ پووى پێشه‌سازى و ئاوه‌دانى و پشتگیرى ئابووریه‌وه‌ سته‌مى لێکراوه‌. پێویسته‌ داها‌ت یه‌کسان دابه‌ش بکری‌ت.

پنجه‌م : له‌به‌ر ئه‌وه‌ى حکومه‌ت له‌ ئىسلامدا بریتیه‌ له‌ شورا و هی‌زى یاسا دانەر، بۆیه‌ پێگه‌ى مسۆگه‌ری‌بوونى خودموختارى (ئۆتۆنۆمى) بریتیه‌ له‌ پێکه‌ینانى

(١) (شه‌هیدى ئازادى بیروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى / ل ٤٩ - ٥١).

(شورا خود موختارەكان) لە ھەر ناوچەيەكدا، كە لە پالیاندا ھېزىكى جى بەجى كەرو، ھېزىكى قەزائى و، ھېزىكى ترى (دارايى) ديارى بكوڭ . دواتر نوڭنەرى ئەمانە لە (شوراي مەركەزى) و (حكومەتى مەركەزى) دا بەشدارىن، بەپىي پېژەيەكى گونجاو لە ھەر شوڭىنى.

شەشەم : حكومەتە خود موختارەكان ھەر شىۋە جىموجۆلىكى جودايى خوازى فەرھەنگى، كۆمەلايەتى، سىياسى و ئابوورى مەحكوم دەكەن.

جەۋتەم : حكومەتە خود موختارەكان مافى سوود وەرگرتن لە زمانى خۇيان ھەيە .
ھەشتەم : پۇلىسى ناوچە ئۆتۆنۆمىيەكان بۇ ئاسايشى ناوخۇن و لە ژىر فەرمانى قەزائىدان، بەلام سوپا بۇ پوو بەپوو بوونەۋەي دەرەككەيە و مافى نىيە دەست وەرداتە كاروبارى ناوخۇ.

نۆبەم : ھەموو ناوچە ئۆتۆنۆمىيەكان لە تاييەتمەندى پەيۋەندىيە نىۋنەتەۋەيەكان، بەپىي پېژەي دانىشتوان، بەھرەمەند دەبن.

دەيەم : سنورى ناوچەي ئۆتۆنۆمى كوردستان، بەپىي خواست و ئىرادەي مىللەت، بەبى كەمترىن سەپاندن ديارى دەكرىت.

يانزەيەم : دەۋلەتى كۆمارى ئىسلامى ئىران، دەبى ھەموو ئەو بېيارە پېشۋانەي ئىران كە دژى نەتەۋەي كورد دراۋن، ھەلۋەشىنىتەۋە.

دوانزەيەم : كەمىنە مەزھەبى و نەتەۋەيەكانى سنورى ناوچە ئۆتۆنۆمىيەكان دەبى داراي مافى تەۋاۋى كار و بارى فەرھەنگى و سىياسى و كۆمەلايەتى و مەزھەبى خۇيان بن.

سيانزەيەم : پاش ئەم كۆنگرەيە، بۇ پېگىرى لە ھەر جۆرە دووبەرەككەيەك، كۆنگرەيەكى تر بگىرى و، كەسانى تر كە لىرە بەشدار نەبوون بەشدار بگىرىن.

چواردەهەم : ئەو نوێنەرانی لەم کۆنگرەيەدا هەڵدەبژێردرێن هەولێدەن لەگەڵ کەسانی پەسپۆر پلانێکی ورد و دوور بۆ ئۆتۆنۆمی کوردستان ئامادە بکەن.

پانزەهەم : ئەم بەیاننامە کۆتایی یە کە پۆزی سێ شەممە (۲۲ / ۳ / ۱۳۵۸) هەتاوی لە دانیشتنی کۆتایی کۆنگرەدا (۱۵) ماددە داپێژراوە هەنگاوێکە بۆ هەلگرێتی هەموو جۆرە ستمەکان کە ساڵەهایە درێی گەلی کورد بەکار دەبرێن.

شایانی باسە لە بەستنی ئەم کۆنگرەيەدا کە هەولێک بوو بۆ یەکشەستی تواناکانی میلله‌تی کورد و داواکردنی (ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستانی ئێران) بەپێی ئەو زانیارانەى پۆژنامەى (کیهان) لە بەروارى (۲۱ / ۳ / ۱۳۵۸) بلایکردۆتەو ئەو لایەن و رێکخراوو حیزب و کەسایەتیانەى کە ئامادەى کۆنگرە کە بوون و لەگەڵ دەرئەنجامەکانیدا بوون بریتی بوون لە :

- (۱) گروپی عەدالەت و یەشتانی کوردستان.
 - (۲) گروپی ئیسلامی نەصر.
 - (۳) ئەنجومەنى ئیسلامی بازارەکانی سنە.
 - (۴) ئەنجومەنى ئیسلامی (دانش آموزان).
 - (۵) ئەنجومەنى ئیسلامی گەنجان.
 - (۶) ئەنجومەنى ئیسلامی خوێندکارانی زانکۆ.
- هەروەها مامۆستا (ناصرى سوبحانی) ش یەکیێک بوو لەو کەسانەى کە بەشداری بەرچاوی تێدا کردووە و وتار و قسەى بوو.

کاک ناصری سووبانی

ئەو لایەن و ڕێکخراوو حیزب و کەسایەتیانی کە نامەدهی کۆنگرە کە نەبوون

بریتی بوون لە :

(١) سەید عیزالدین حسینی (ئیمام جومعهی مه هاباد) .

(٢) کۆمه لهی مامۆستایانی کوردستان.

(٣) کۆمه لهی پارێزگاری له ئازادی و ئینقلابی کوردستان.

(٤) شورای هاوکاری کۆمه له کانی کوردستان.

(٥) ڕێکخراوی چریکه کانی فیدای خلق شاخ کوردستان.

(٦) ڕێکخراوی ئینقلابی زهحمهت کێشانی کوردستان.

(٧) خۆبندکارانی زانکو.

(٨) خۆبندکارانی پێشهنگ.

هه ر چه نده بپارێش بووه خودی (دکتۆر عبدالرحمن قاسملۆ- حیزبی

دیموکراتی کوردستانی ئێران) له و کۆنگرەیه دا به شداری بکات.

پوختەیکە لە زیاننامەی پێشەوایان

شیخ عزالدين حسینی

دکتۆر عبدالرحمن قاسملۆ

لەلای راستەوه وەفسەنجانی ، بەهەشتی ، تالەقانی ،

کاک نەحمەدی موختی زاده و محمد رەبیعی

کاک نەحمەد لە دوو کۆبوونەوهی گشتیدا

۱۴) دامەزراندنى (حيزبى موساۋاتى ئىسلامى) :

(كاك ئەحمەد) لە سالى (۱۳۵۹) ى كۆچى ھەتاۋى دا (حيزبى موساۋاتى ئىسلامى) دامەزراند بە ۋە مەبەستەى كە بېيتە ھۆكارىك بۆ زياتر پىكخستنى موسولمانى ئەھلى سوننەى ئىران ۋ، ۋە بېيتە ھۆكارى فراوان كردنى بانگەۋازى ئىسلامى ، ھەر بۆ ئە ۋە مەبەستە پەيۋەندى كرد بە ھەموو مامۇستايان ۋ موسولمانانى دىسۆزى ھەموو ناۋچەكانى كوردستان، بەلام سەد مەخابن بەھۆى كە مەرخەمى ۋ بەدەمەۋە نەچوونى مامۇستايان ۋ دۆستانى دەۋرۋەريەۋە ئەم حيزبە ئىسلامىيە شىكستى ھىئا ۋ ھەر زوۋ لەبەين چوۋ...

مامۇستا (عبدالقادىر تەۋھىدى) كە يەككى بوۋە لە ۋ مامۇستا خەمخۇرانەى كە لە دەۋرۋەرى (پاۋە) لەگەل (كاك ناصرى سوبخانى) ۋ چەند مامۇستايەكى تردا دەۋرى كاريگەرەيان ھەبوۋە لە بانگەۋازكردنى خەلك بۆ پىيازى ئىسلام، بۆمان دەگىرپىتەۋە ۋ دەلى: ئە ۋ بەرنامەيەى ئىمە دامان نابوۋ ئىخوانى بوۋن بەلام لەدۋاى ئەۋەى كە (كاك ئەحمەدى موفتى زادە) ئىعلانى (حيزبى مساۋاتى) كرد، ئىمە كە چەند حىزىمان بەلاۋە دروست نەبوۋ كاتى لەگەل (كاك ئەحمەدى موفتى زادە) كەۋتىنە گفتوگۆ (كاك ئەحمەد) ئە ۋ بەرنامەى ئىمە كە بەرنامەى ئىخوان بوۋ پەسەند كرد، بەلام وتى: كاتەكە كاتىكى شىپىزە ۋ ئەم بەرنامەش بۆ ئەم كاتەى ئىستا ديارە ئىمە دەبىت ھەموو ئە ۋ خەلكە كۆكەينەۋە ۋ جا ئەۋكاتە ئىۋە ئەۋان بە ۋ بەرنامەى خۇتانه پىكبخەن، من ۋ (رحمة الله على پورى) سەردەشتى، كراين بە مەسئولى پىكخستنى ئە ۋ حيزبە، ماۋەى يانزە پۆژ ئىمە ئەۋانەى كە (كاك ئەحمەدى موفتى زادە) پەۋانەى دەكرد بۆلامان كە لە حيزبەكەدا پىكبخەين ھىچكام حازر نەبوۋن مەسئولىيەت قەبول بكن جا بۆيە بە (كاك ئەحمەد) مان پاگەياند كە

وه زعه‌كه وایه و حیزبه‌كه سهرناگریت، جا بویه وازمان له وهیناو (مدرسه قورئان)، که پېشترېوو کړا به (مه‌کته‌ب قورئان)، واته: به فیکره‌ی ئیخوان و ناوی (مه‌کته‌ب قورئان) ئیشمان ده‌کړد و هه‌موومان به یه‌ک ناو بووین و قهراریشماندا جگه له ناوی (مه‌کته‌ب قورئان) که‌س ناوېکی تر نه‌هینیت^(۱).

(۱۵) هه‌وډ و تیکووشان بۆ دامه‌زراندنی (شورای مهرکه‌زی سوننه‌ت) که ناسراوېوو به (شورای شه‌مس):

پاش نه‌وه‌ی هه‌وډ دیلو‌ماسیه‌کان له‌گه‌ډ سهرانی شوړش بۆ به ده‌مه‌وه هاتنی مافه نه‌ته‌وه‌یی و مه‌زه‌بیه‌کانی نه‌ته‌وه و مه‌زه‌به‌که‌مینه‌کانی ئیران بۆ ئاکام بوو، نه‌وه بوو (کاک نه‌حمه‌دی موفتی زاده) به هاوکاری هه‌ندی له زانا و سه‌رکرده‌کانی نه‌هلی سوننه‌ت، وه‌ک (مه‌وله‌وی عبدالعزیز مه‌لا زاده)^(۲) پابه‌ری خه‌لکی (سیستان و بلوچستان) و، هه‌ندی له زانایانی ناوچه به‌نده‌رییه سوننه‌کان، که‌وتنه بیری کو‌کردنه‌وه‌ی زانا و که‌سایه‌تیه به تواناکانی نه‌هلی سوننه‌ت (که ماموستا ناصر یه‌کې بووه له زانایانه)، به مه‌به‌ستی کو‌نگره‌یه‌کی فراوان، تاییه‌ت به هه‌موو ناوچه سوننی نشینه‌کانی سه‌راسه‌ری ئیران، هر بۆ نه‌وه مه‌به‌سته (کاک نه‌حمه‌د) په‌یامی‌کی ئاپاسته‌ی هه‌موو نه‌هلی سوننه‌ی ئیران کرد تا به‌شدارین له دامه‌زراندنی شورایه‌کی مهرکه‌زی بۆ نه‌هلی سوننه‌ی ئیران که نه‌مه‌ش ده‌قی

(۱) (گوفاری پښتای شهرع / ل ۶۶ - ۷۱).

(۲) (مه‌وله‌وی عبدالعزیز مه‌لازاده) له سالی (۱۲۹۵) کوچی هه‌تاوی دا له دایک بووه و، له (۲۱)

ی مانگی (مرداد) ی سالی (۱۳۶۶) ی کوچی هه‌تاوی دا کوچی دوايي کردوه.

بلا و کراوه که به به زمانی فارسی ^(۱):

بِشْرَ اللَّهِ الْخَيْرُ

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

﴿هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (آل عمران / ۱۰۴)

"عرب، خود را بنور مصطفی سوخت

چراغ مرده مشرق برافروخت

ولیکن آن خلافت، راه گم کرد

که: اول، مؤمنان را شاهی آموخت"

(اقبال لاهوری)

از زمانی که. به طفته شاعر آگاه: اقبال. حکومت شوری و دولت خلافت، راه گم کرد و سلطنت جای آن را گرفت، انواع بدبختیها بسوی مسلمانان روی آورد، که "تفرق" معلوم مستقیم این انحراف و ریشه باقی دردها و "ام الأمراض" بود. در قرون انحراف، مردانی بزرگوار با بذل تمام تلاش و توان و نیز با ایثار و فدا کردن جان علیه تمام بدبختیها و علیه ریشه آنها: تفرق، و علیه "علة العلل" همه: حکومتیهای ضد شورای دانشمندان اسلامی، قیام کردند. اما ذات تفرق، همیشه حربه‌هایی بدست خود کامگان داده که بوسیله آن از تأثیر مطلوب تلاش قیام کنندگان علیه تفرق و علیه ریشه و علت و علیه پیامد و معلولهای آن، جلوگیری کرده‌اند.

قیام با عظمت مردم با ایمان ایران، تا آنجا پیش رفت که به صورت انقلابی حکومتی، تخت یکی از حکومتیهای خود کامه تاریخ را سرنگون ساخت. امید چنان بود که این انقلاب با انداختن علة العلل در ایران بتواند راهش را

(۱) له سابتی (شورای مهر که زی سوننهت) وهرگیراوه.

بسوی درمان دیگر دردها و ریشه همه: تفرق، ادامه دهد، تا در نهایت از مذاهب اسلامی و فرقه‌های مسلمان در ایران و سراسر جهان، دین واحد و امت واحده را باز سازد. اما از آنجا که: پس از کتاب و سنت تنها وسیله وحدت و رفع تفرق اجتماع اولی الامر (شورای اهل رأی، یا اهل حل و عقد، یعنی: تمام دانشمندان اسلامی) است، و حکومت در دست گیرنده زمام انقلاب نتوانست شرایط اینچنین اجتماعی را . علیرغم آمادگی مشتاقانه همه دانشمندان اسلامی سراسر عالم . فراهم سازد.

انقلاب بجای پیشروی بسوی کارهای اساسی پس از طی اولین مرحله از حیات دچار "ارتجاع" و ناتوانی گردید و راهش از مسیر انقلابی که شعارهای ایام قیام تصویر میکرد منحرف شد. زیرا "کارنامه" این انقلاب بصورت قانونی اساسی درآورد که بجای ریشه کن کردن "تفرق" آنرا تثبیت کرد و با اصول متعدد نیز بر آن مهر "مشروعیت" زد! . کاری که حکومت‌های ارتجاعی صلاحیت آنرا در خود نمیدیدند، و.....و.....

از پیش از انقلاب ایام تشکیل مجلس "خبرگان" و نیز بهنگام فعالیت آن تلاش فراوان شد که "وارثان انقلاب" بینش اسلامی دردها را بشناسند و بدرمان آنها بپردازند. تنها دو نماینده حدود یک پنجم جمعیت ایران (یعنی: پیروان سنت) که از بلوچستان بودند باز بسیار کوشیدند که سایر نماینده‌ها را راضی کنند که لااقل تا حدی از شدت تفرقه اندازی اصل دوازدهمین قانون بکاهند.

اما متأسفانه قدرت پژیروش و حتی درک عمیق حقایق واقعیات در اکثریت نمایندگان تا حد لازم برای استمرار بخشیدن به حرکت انقلاب گرانقدر ملت ایران نبود. و مجموعاً، قانونی تصویب کردند که علاوه بر تفرقه اندازی از جهات مختلف دیگر نیز چندان ایراد و نقص دارد که بهیچوجه صلاحیت " کارنامه شدن" برای انقلاب ملت با ایمان و ایثارگر ایران را . که در طول ایام یکساله پیش از انقلابش همواره با " تکبیر" و سایر شعارهای نوید دهنده آینده‌ای اسلامی، به استقبال شهادت میرفت . ندارد.

و اکنون بر تمام مسلمانان آگاه ایرانی است، اعم از سنی و شیعی، که از سقوط انقلاب با عظمت خود یا عقیم ماندن آن جلوگیری کنند، و نگذارند که خونبهای دهها هزار شهید ابران و میلیونها و دهها میلیون شهید تاریخ اسلام و آمال ملت ایران و همه مسلمانان جهان فدای کوتاه‌بینی و تنگ نظری عده‌ای شود. و بطور خاص بر پیروان صادق سنت حضرت محمد . صلی الله علیه وسلم . است که . علاوه بر تلاش مشترک با تمام مسلمانان شیعی دلسوز اسلام بخاطر مستقیم گردانیدن راه انقلاب . بکوشند تا از استمرار حرکت ارتجاعی انقلاب، در جهت تفرق و اعمال هر گونه ستم نسبت به اهل سنت قاطعانه جلوگیری شود. بخصوص که پس از تصویب اصل ۱۲ و سایر اصول تبعیض آمیز و تفرقه انداز قانون اساسی کم و بیش قولا و فعلا در اینجا و آنجا آثار سوء نیت مدافعان استمرار تفرق علیه اهل سنت بچشم می خورد، و اعدام مرحوم شهید شکوری، و توجیه‌های «حاکم شرع» صادر کننده حکم اعدام، نموداری رسمی و علنی از صدها و هزاران نمونه از این آثار است. و به حکم موازین سیاسی و اخلاقی اسلام، هر مسلمانی چه شیعی و چه سنی، بتواند علیه این جنایات و ستمها اقدامی بکند، ولی دریغ ورزد در بارگاه حساب الهی شریک جرم شناخته خواهد شد.

و با توجه به ای مسائل، و بنا به حکم «ما لا یتیم الواجب المطلق الا به، فهو واجب» - و بدون اجتماع و تبادل نظر و همفکری صاحب نظران اهل سنت، تصحیح قانون، و رفع هر گونه ستم دیگر از این مسلمانان، مقدور نیست . خود را مکلف دیدیم که مرکزی برای تشکیل چنین اجتماعاتی در تهران فراهم آوریم تا با شرکت همه دلسوزان مسلمانان سنی، شورایی از افراد واجد شرایط تشکیل گردد. هم اکنون با استقبال گرم و صمیمانه جمعی از جوانان با ایمان از اهل سنت مناطق مختلف ایران، تشکیلات «دفتر مرکزی» این شوری ترتیب یافته است. امیدوارم با توفیق و تایید خدای متعال، تلاش صمیمانه این جوانان بتواند بزودی به برگزاری اولین اجتماع بینجامد.

تهران ١٣٥٩/١٢/٢٠

هەر بۆیه بانگێشتی زیاتر له (٥٠٠) كهسایهتی و زانایان كرد و له (تاران) كۆنگره كه له (١ / ٤) بۆ (٣ / ٤ / ١٩٨١ م) گری درا..^(١)

مهولهوی عبدالعزیز مهلازاده

دوای ئامادهبوونی نوێنه‌ری ناوچه‌کانی ئێران، وهك (به‌نده‌ر عه‌باس و، سیستان و، بلوچستان و، کوردستان ..) به پابه‌رایه‌تی (کاک ئه‌حمه‌د) و (مهولهوی عبدالعزیز) شورایه‌ك دروستکرا، كه ئه‌ندامانی بالای ئه‌و شورایه پێکهاتبوو له (١٠) نه‌فه‌ر، كه خودی شورا (١١) كه‌س بوون، به‌لام هه‌یچ‌کام له (کاک ئه‌حمه‌د) و (مهولهوی عبدالعزیز) نه‌بوونه‌ته ئه‌ندامی بالای شورا، جا بۆ زیاتر ئاشنا‌بوون به دامه‌زێنه‌ری شوراى شه‌مس كه‌له‌لایه‌ن هه‌ردوو سه‌رکرده‌ی کۆچ‌کردووه‌وه دامه‌زرا به پێویستمان زانی كه

(١) (شه‌هیدی ئازادی بیروپا مامۆستا ناصری سوپحانی / ل ٧٧ - ٧٨).

كۆرتەيەك لە ژياننامەى ئەودوو سەركردهيه و تەواوى ئەندامانى شوراي شەمس
بخەينه بەردیدی خوێنەرانی ، که ئەویش بریتی بوون لە^(۱) :

(۱) (كاك نەحمەدی موفتی زاده دەروازەيەك بۆ خەباتیكي نەناسێنراو/ ل ۱۱۸ — ۱۱۹) و،

سایتي (شورای مەرکەزی سوننەت) .

یه‌که‌م : کاک ئه‌حمه‌دی موفتی زاده :

ناو : کاک ئه‌حمه‌دی موفتی زاده .

میژووی له دایک بوون : مانگی (به‌همه‌نی) سالی (۱۳۱۱) کۆچی هه‌تاوی به‌رامبه‌ر (۱۹۳۳) ی میلادی.

شوینی له دایک بوون : سنه - کوردستانی ئێران.

پله‌ی زانستی : ئیجازه‌ی عیلمی و ، ئیجازه‌ی فتوا و ئیجتیهاد.

به‌پرسیاریه‌تی :

۱- دامه‌زێنه‌ری (مه‌کته‌ب قورئان) له سالی (۱۳۵۶) ی کۆچی هه‌تاوی.

۲- حاکم شه‌رعی کوردستان.

۳- پابه‌ری پۆچی ئه‌هلی سوننه‌ی کوردستان.

۴- دامه‌زێنه‌ری (حیزبی موساواتی ئیسلامی) له سالی (۱۳۵۹) ی کۆچی

هه‌تاوی.

۵- یه‌کیکه له دامه‌زێنه‌رانی (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) له ئێران.

ماوه‌ی زیندان کردنی : (۱۰) سال.

هۆی زیندانی کردنی : پارێزگاری کردن له مافی میللته‌ی کورد و سه‌رجه‌م

که مه نه ته وایه کانی تری ئیران و داواکردنی مافی هه ژاران و که م دهستان له
کاربه دهستانی ولاته که ی.

میژوی شهیدبوونی : (۲۰) ی (بههمنی) سالی (۱۳۷۱) ی کۆچی مهتاوی.
دووهم : مهولهوی عبدالعزیز مهلازاده :

ناو : مهولهوی عبدالعزیز مهلازاده .

میژوی له دایک بوون : سالی (۱۲۹۵) ی کۆچی مهتاوی .

شوینی له دایک بوون : گوندی (دپکور) له ناوچهی (سربان) سه ر به هه ریمی
(بلوچستان) .

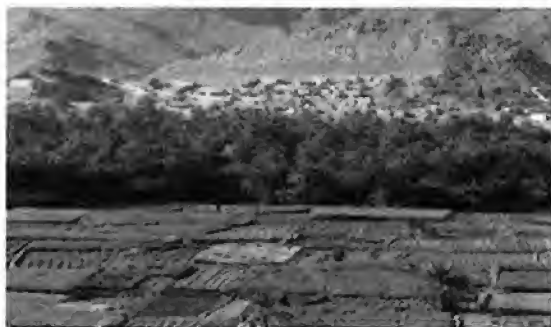
پلهی زانستی : ده رچووی کۆلیژی (دارالعلوم) و خویندنگای (ئه مینییه ی ده هلی)
له هیندستان .

به رپر سیاره تی :

۱- بۆ ماوه ی (۲) سال مامۆستا بووه له خویندنگای (صولتییه) له (حیجان) .

۲- دامه زڕینه ر و مامۆستای قوتابخانه ی (دارالعلوم) له زاهدان له هه ریمی
(بلوچستان) .

- ۳- پابه‌رى پۆجى ئەهلى سوننەى بلوچستان.
- ۴- دامەزىنەرى (حيزبى ئيتىحادى موسولمانان) .
- ۵- يەككە لە دامەزىنەرانى (شورائى مەركەزى سوننەت) لە ئىران.
- مىژووى كۆچى دوايى : (۲۱) ى (مەرداد) ى سالى (۱۳۶۶) ى كۆچى مەتاوى.

شارۆچگەى سرباز

سىيەم : كاك ناصرى سوبحانى:

ئاو : كاك ناصرى سوبحانى.

مىژووى لە داىك بوون : سالى (۱۳۳۰) ى كۆچى مەتاوى.

شۈبھى لى دايىك بۈيۈك : گۈندى (دوريسان) سەر بە قەزاي (پاۋە) ى پارىزگاي
(كرمانشان) .

پلەي زانستى : ئىجازەي عىلمى و ، ئىجازەي فتوا و ئىجتىھاد.
بەرپرسىيارىيەتى :

۱- نوپنەرى خەلكى (كرمانشان) لى كۆنگرەي يەكەم و دوۋەمى (شوراي
شەمس) دا.

۲- دامەزىنەرى قوتابخانەي (زانستى ئايىنى) لى گۈندى (دوريسان) ى سەر بە
قەزاي (پاۋە) .

۳- يەككىكە لى دامەزىنەرانى (رايىپتەي ئىسلامى كورد) .

۴- يەككىكە لى دامەزىنەرانى (كۆمەلەي لايەنگران لى حكومەتى قورئان) .

۵- ئەندامى بالاي (شوراي مەركەزى سوننەت) .

۶- مۇجتەھىدى سەردەم.

ماۋەي زىندان كوردنى : (۹) مانگ و چەند پۇژىك.

مىژۋوي شەھىدبۈۋونى : (۲۸) ى ئەسفەندى سالى (۱۳۶۸) ى كۆچى مەتاۋى.

چوارهم : ماموستا مهلا (عبدالله محمد) :

ناو : مهلا عبدالله محمدي.

ميژووي له دايك بوون : سالي (١٢٩٦) ي كوچي مهتاوي.

شوئي له دايك بوون : گوندي (سوتووي بهرده پرهش) سهر به قهزاي (بانه) .

پلهي زانستي : ئيجازه ي عيلمى و ، ئيجازه ي فتوا و وانه وتنه وه .

به رپرسيارنه تي :

١- ئيمام جومعه ي پيشووي شاري (سه قز) ي سهر به پاريزگاي (سنه) .

٢- نوينه ري خه لكي شاري (سنه) له ئه نجومه ني (خبرگان) .

٣- يه كيكه له زانا به ناويانگه كاني كوردستاني ئيران .

٤- ئه ندامي بالاي (شوراي مهركه زي سوننه ت) .

ميژووي كوچي دوايي : (٦) ي مانكي (تير) ي سالي (١٣٧٤) ي كوچي

مهتاوي.

پینجه م : ماموستا (مه لا صالح ح) خوسره وی:

ناو : مه لا صالح ح خوسره وی.

میرووی له دایک بوون : (٥) ی (مەرداد) ی سالی (١٣٠٠) ی کۆچی مه تاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (زندان) سه ر به شاری (سنه) .

پله ی زانستی : ئیجازه ی فتوا و وانه وتنه وه له سه ر مه زه بی ئیمام شافیه ی.

به رپر ساریه تی :

١- پینش نویژی مزگه وتی (شیخ محمد ئاقا زه مان) له (سنه) .

٢- یه کیکه له زانا به ناویانگه کانی کوردستانی ئێران.

٣- نه ندامی بالای (شورای مه رکه زی سوننه ت) .

میرووی شه هیدبوونی : (٢٤) ی (مەرداد) ی سالی (١٣٦٠) ی کۆچی مه تاوی.

شەشەم : (شیخ عبدالعزیز) حسینی :

ناو : شیخ عبدالعزیز حسینی.

مێژووی لە دایک بوون : نەزانراوە.

شوێنی لە دایک بوون : نەزانراوە.

پلەى زانستى : کەسێکى شارەزا و بە ئاگا بوو لە زانستە شەرعیەکاندا.

بەرپرسیاریەتى :

۱- ئیمام جومعه‌ى پيشووی شاری (قەصرى شیرین) سەربە پارێزگای
(کرمانشان) .

۲- ئەندامى بالای (شورای مەركەزى سوننەت) .

مێژووی کوچی دواى : نەزانراوە.

جهوتهم : (مهوله‌وی عبدالحمید) :

ناو : مهوله‌وی عبدالحمید إسماعیل زهی.

میژووی له دایک بوون : سالی (۱۳۲۶) ی کوچی مه‌تاوی.

شوینی له دایک بوون : نه‌زانراوه.

پله‌ی زانستی : ئیجازه‌ی فتوا و وانه‌وتنه‌وه.

به‌رپرسیاریه‌تی :

۱- ئیستا ئیمام جومعه‌ی زاهیدانه له (بلوچستان) .

۲- به‌رپوه‌به‌ر و مامۆستای قوتابخانه‌ی (دارالعلوم) ی زاهیدان له

(بلوچستان) .

۳- سه‌رۆکی (شورای هه‌ماهه‌نگی قوتابخانه ئایینی‌ه‌کانی ئه‌هلی سوننه‌ت) له

پاریژگای (سیستان) و (بلوچستان) .

۴- ئه‌ندامی بالای (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

۵- ئه‌ندامی (مجمع بین المللی) فیه‌قی ئیسلامی.

هه‌شتم : (مه‌وله‌وی عبدالملك مه‌لا زاده) :

ناو : مه‌وله‌وی عبدالملك مه‌لازاده کوږی مه‌وله‌وی عبدالعزیز.

میژووی له دایک بوون : سالی (۱۳۲۸) ی کڅچی مه‌تاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (حیط سربان) سر به شاری (نیرانشه‌هر) له ناوچه‌ی (بلوچستان) .

پله‌ی زانستی : دهرچووی کڅلیژی (ده‌عوه و نیرشاد) له شاری مه‌دینه‌ی منه‌وره له عه‌ره‌بستانی سعودی.

به‌رپرسیاریه‌تی :

۱- په‌کڅک بووه له کادی‌ره به‌رچاوو دیاره‌کانی (حیزی ئیتیحادی موسولمانی) بلوچستان.

۲- دامه‌زړینه‌ری (پڅکخراوی ئیسلامی محمدی) ئه‌هلی سوننه‌ت.

۳- ماموستای تیږوانینی ئیسلامی و زمانی عه‌ره‌بی دواناوهندی (زاهیدان) ی سر به پاریزگای (بلوچستان) .

۴- ئه‌ندامی بالایی (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

۵- سەرۆكى ئەنجومەنى بالاي ئەھلى سوننەتى ئىران.

ماوەى زىندان کردنى : (۶) مانگ.

مىژووى شەھىدبوونى : (۱۴) ى (ئەسفەند) ى سالى (۱۳۷۴) ى كۆچى مەتاوى،

بەرامبەر (۱۴) ى (شەوال) ى سالى (۱۴۱۶) ىجىرى.

نۆيەم : (مەولەوى سەيد محمد سعید فاضلى) :

ناو : مەولەوى سەيد محمدى كوپى سەئىدى فاضلى.

مىژووى لە داىك بوون : (۷) ى (مەر) ى سالى (۱۳۳۰) ى كۆچى مەتاوى.

شوئى لە داىك بوون : (شەھر گزىك) سەر بە شارى (درمیان - أسدیە) ى

پارێزگای (خوراسانى جنوبى) .

پلەى زانستى : ئىجازەى فتوا و وائەوتنەوہ.

بەرپرسارىەتى :

۱- ئىمام جومەى شارى (تايياد) سەر بە پارێزگای (خوراسان) .

۲- دامەزرىنەر و مامۇستاي (حەوزەى عىلمى) زانكۆى ئەحنافى تايياد.

۳- دامەزرىنەرى (شورای زانايان و پۇحانیه كانى) شارى تايياد.

۴- دامه‌زړینه‌ری په‌که‌م (دار الحفاظ القرآن الكريم) له ناوچه‌ی (خوراسان) .

۵- نه‌ندامی بالای (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

۶- په‌کېکه‌ له زانا به‌ناویانگه‌کانی ناوچه‌ی خوراسان.

۷- بناغه‌دانه‌ری (دار العلوم تعلیم القرآن والسنة) له ناوچه‌ی خوراسان.

ماوه‌ی زیندان گردنی : نه‌زانراوه .

میژووی شه‌یدبوونی : (۸) ی (نه‌سفهند) ی سالی (۱۳۸۳) ی کڅچی مه‌تاوی،

به‌رامبه‌ر (۱۴) ی (محرم) ی سالی (۱۴۲۶) هجری.

ده‌یهم : مه‌وله‌وی عبدالعزیز الله یاری :

ناو : ماموستا عبدالعزیز الله یاری.

میژووی له دایک بوون : نه‌زانراوه .

شوئنی له دایک بوون : نه‌زانراوه .

پله‌ی زانستی : نیجازه‌ی عیلمی.

به‌رپر‌سیاره‌تی :

۱- نیمام جومعه‌ی شاری (بیرجند) ی سه‌ر به‌پاریزگای (خوراسان) .

۲- په‌کېکه‌ له زانا به‌ناویانگه‌کانی ناوچه‌ی خوراسان.

٣- نه ندای بالای (شورای مه رکه زی سوننه ت) .

میژوی شهید بوونی : نه زانراوه .

یانزه یه م : ماموستا نظر محمد دیدگاه :

ناو : ماموستا نظر محمد دیدگاه .

میژوی له دایک بوون : سالی (١٣١١) ی کۆچی مه تاوی .

شوینی له دایک بوون : (کوران سفلی) ی خوارووی (ئیرانشه هه) سه ر به ناوچه ی

(بلوچستان) .

پله ی زانستی : زانسته ئایینه کانی له (پاکستان) خویندوو و دیراسه ی کردوون .

به ره یسیاره تی :

١- له سه رده می (شا) دا سه رۆکی (شورای شاری ئیرانشه هه) بووه .

٢- یه کێک بووه له زانا به ناوبانگه کانی پارێزگای (سیستان) و (بلوچستان) .

٣- له یه که مین کۆبوونه وه ی (نه نجومه نی شورای ئیسلامی) نوینه ری شاری

(ئیرانشه هه) بووه .

٤- تا نوینه ر بوو له (نه نجومه نی شورای ئیسلامی) ئیمام جومعه بوو .

٥- نه ندای بالای (شورای مه رکه زی سوننه ت) .

دوانزه‌یهم : ماموستا مه‌وله‌وی شمس‌الدین مطهری :

ناو : ماموستا مه‌وله‌وی شمس‌الدین مطهری.

میژووی له دایک بوون : سالی (۱۲۸۲) ی کوچی هه‌تاوی.

شوینی له دایک بوون : گوندی (تیزاب) سه‌ر به‌ ناوچه‌ی (خواف) ی (خوراسان) .

پله‌ی زانستی : ده‌رچووی کۆلیژی (دار‌العلوم) ی دیوبند له ولاتی (هندستان) .

به‌رپر‌سیاره‌تی :

۱- به‌کیکه له زانا به‌ناوبانگه‌کانی ناوچه‌ی (خوراسان) .

۲- بۆ ماوه‌ی دوو سال ماموستا بووه له به‌کێ له قوتابخانه‌ ئایینی‌ه‌کانی (شهر

بریلی) له هندستان.

۳- نه‌ندامی بالایی (شورای مه‌رکزه‌ی سوننه‌ت) .

میژووی کوچی دواپی : (۱۱) ی مانگی (تیر) ی سالی (۱۳۶۹) ی کوچی هه‌تاوی.

شایانی باسه‌ کۆنگره‌ی به‌که‌می (شه‌مس) دوا ی سێ پۆژ کۆبوونه‌وه و

گفتوگۆکردن کۆتایی هات و له پۆژی (۳ / ۴ / ۱۹۸۱ م) دا به‌لاگی کۆتایی کۆنگره

له (۱۶) خالدا نوسراو و بلاوکرایه‌وه که ئه‌ویش بریتی بوو له ^(۱):

(۱) (مه‌مان سه‌رچاوه‌ی پېښو / ل ۳۶۹ - ۳۷۱) .

يەكەم : بەيى ناۋەپۆكى ناوخۆى كاتى (شوراي ناوخۆى سوننەت) يەكەم كارى برىتيە لە ھەولدان بۆ زىندووكردەنە ۋەى ئوممەتى يەكگرتوۋى ئىسلامى، ۋە لائانى دىمەن ۋە دياردەكانى دووبەرهكى لە نىۋان ئەم ئوممەتەدا.

دوۋەم : ھەولدان بۆ يەكپىزكردنە ۋەى ئەھلى سوننەتى ئىران بەرە ۋە يەكبوۋنى ئىسلامى.

سىيەم : پىكھىنانى شوراگەلى سەر بە شوراي مەركەزى سوننەت لە شارو ناۋچە سوننى نشىنەكاندا، لە كەسانى مەرجدار، تا بىنە ئەلقەى پەيوەندى نىۋان خەلكى ۋە شوراي مەركەز.

چوارەم : ھەولدانى بەردەوام ۋە سەرۋەر بۆ ھەلگرتنى ستەمى مەزھەبى ۋە نەتەوايەتى ۋە چىنايەتى لە سەرانشەرى ئىراندا لە سەر ئەھلى سوننەت، بەھۆى چاكسازى لە بنەما جۆراۋجۆرەكانى ياساى بنەپەتيدا، بە تايبەت بنەماى دوانزەھەم.

پىنجەم : كۆششكردن بۆ دامەزراندنى مەركەزىك لە تاران - ۋەك مزگەوتىك - بۆ كۆبوۋنە ۋە ۋە پىكخستنى بۆنەكان ۋە خزمەتە ئايىنيەكان، ۋەك نوپۇزى جومعه ۋە جەماعەت ۋە وتارخوئىندن.

شەشەم : ھەولدان بۆ دامەزراندن ۋە بەھىزكردنى قوتابخانە ئايىنيەكان لە تەواۋى ناۋچە سوننى نشىنەكان، ھەرۋەھا كىرەنە ۋەى خولى كارگىرپى بۆ مامۇستايانى تەئلىمى ئايىنى.

ھەتەم : پىكھىنانى دەستە ۋە گروپى جۆراۋجۆر، لە كەسانى بېوادار ۋە مولتەزىم بە ئاگابى ۋە زانىارى گونجاۋە ۋە، بە مەبەستى كارى تەبلىغات لە تەواۋى ناۋچەكانى ئەھلى سوننەتدا.

هه‌شته‌م : پێکخستنی ده‌سته‌یه‌کی تایبه‌تی به‌ توانا بۆ نوسینه‌وه‌ی ته‌علیماتی ئایینی قوتابخانه‌کانی ئه‌هلی سوننه‌ت له‌ ئێراندا.

نۆیه‌م : هه‌ولدان بۆ پێکخستنی بلاوکراوه‌یه‌کی هه‌میشه‌یی، که‌ په‌نگدانه‌وه‌ی داوا و ئاواته‌کانی کۆمه‌لگای ئه‌هلی سوننه‌ت بێت.

ده‌یه‌م : هه‌نگاوانان بۆ به‌ربه‌ست دانان له‌به‌رده‌م سوکایه‌تی و جنیودان به‌ که‌وره‌کانی ئیسلام و، گونجاندنی له‌ یاسای بنه‌په‌تیدا.

یانزه‌یه‌م : هه‌ولدان بۆ تایبه‌ت کردنی چه‌ند کاتژمێرێک له‌ شه‌وو پۆژدا، له‌ کاتی په‌خشی راڤیوو ته‌له‌فزیۆنی سه‌رانسه‌ری و خۆجیی، بۆ به‌رنامه‌ی ته‌بلیغاتی ئایینی ئه‌هلی سوننه‌ت، له‌ ژێر چاودێری ئه‌م شوراوه‌دا.

دوازه‌یه‌م : دامه‌زراندنی پێش نوێژانی جومه‌ و حاکم شه‌رعییه‌کانی ته‌واوی ناوچه‌ سوننه‌یه‌کان، ده‌بێ به‌ پێی پای خه‌لکی ناوچه‌که‌، و په‌سه‌ندکردنی ئه‌م شوراوه‌ بێت.

سیانزه‌یه‌م : هه‌ولدان بۆ کۆکردنه‌وه‌ و خستنه‌گه‌ڕی سامان و داهاتی موسوڵمانانی ئه‌هلی سوننه‌ت، له‌ بواری وه‌به‌ره‌یتان و خزمه‌تی ناوچه‌کانیان، به‌مه‌به‌ستی به‌ره‌و پێشبردنی ئامانجه‌ ئیسلامیه‌کان.

چوارده‌یه‌م : هه‌ولدان بۆ په‌یوه‌ندی کردن به‌ ته‌واوی موسوڵمانانی تری ئێران و جیهانه‌وه‌، به‌مه‌به‌ستی تۆکه‌کردنی بناغه‌ی په‌کبوون و براهه‌تی ئیسلامی، به‌ تایبه‌ت سوود وه‌رگرتن له‌ هاوکاری که‌سانی ئاره‌زوومه‌ند به‌ به‌رنامه‌ی کاری (شورای مه‌رکه‌زی سوننه‌ت) .

پانزه‌یه‌م : هه‌ولدان بۆ ناردنی که‌سانی به‌توانا بۆ ناوه‌نده‌ ئیسلامیه‌ جیهانییه‌کان، به‌مه‌به‌ستی وه‌رگرتن و فێربوونی زانست و زانیارییه‌ ئیسلامیه‌کان.

شانزه‌یه‌م : به‌ پێی پێشنیار و پشتگیری ته‌واوی به‌شدارانی ئه‌م کۆبوونه‌وه‌یه‌،

برپاره‌گانی (شورای مه‌رکه‌زی سوننه) ، ده‌بی له‌ژێر چاودێری و به‌په‌زامه‌ندی
جه‌نابی زانای به‌توانا (کاک ئه‌حمه‌دی موفتی زاده) و جه‌نابی (مه‌وله‌وی عبدالعزیز)
دا واژۆ بکړین.

نارسی شورای مه‌رکه‌زی سوننه

١٥) دانراوو نووسینه‌گانی :

ئه‌و کتێبانه‌ی که به زمانی فارسی نووسیونی بریتین له :

١. درباره‌ گوردستان (بریتیه له‌و نامه و به‌یاننامه‌ی که ئاراسته‌ی
سه‌رانی ده‌وله‌تی کردبوو ده‌رباره‌ی کێشه‌ی گه‌لی کورد) .
٢. حکومت اسلامی .
٣. ریساله‌ درباره‌ شورا .
٤. دین و انسان .
٥. فطرت و هدايت .
٦. اهتمام به‌ شوری .
٧. پرورش و آموزش .
٨. مجموعه‌ مقالات (که له پۆژنامه‌کاندا بڵاوی کردونه‌ته‌وه) .
٩. دیالکتیکی اسلامی .
١٠. نامه‌های پراگنده .

وه ئه‌و کتێبانه‌ی که به زمانی کوردی نووسیونی بریتین له :

۱. دیاری بۆ یاران / بریتیه له دیوانی شعری کاک نهحمده
(ناماده گردنی : حهسني نهمني) .
۲. مه ولود نامه.

مهروه ها (کاک نهحمده) خاوهنی چهند نامهیه که بۆ (کاک فاروق فرساد) و
(حه مه ژيان) و دۆستانی نووسیونی که بریتین له :

۱. نامه ی ژماره يهك.
۲. نامه ی ژماره دوو.
۳. نامه ی ژماره سئ.
۴. نامه ی ژماره چوار.
۵. نامه ی ژماره پینچ.
۶. نامه ی ژماره شش.
۷. نامه ی ژماره ههوت.
۸. نامه ی ژماره ههشت.
۹. نامه ی ژماره نۆ.
۱۰. نامه ی ژماره ده.
۱۱. نامه ی ژماره یانزه.
۱۲. نامه ی ژماره دوانزه.
۱۳. نامه يهك بۆ کاک فاروق فرساد.
۱۴. نامه يهك بۆ حه مه ژيانی کورې.

وینه ی کاک نهحمده و کاک فاروق فرساد

(۱۶) بەرھەمە تۆماركراۋەكانى (كاك ئەحمەد) بەھەردوو زمانى فارسى و

كوردى:

پىزىبەند كاسىت	ناونىشان	زمانى ئاخاوتن	ماۋەكەى بە دەقىقە	مىژۋى تۆماركردن ھىجرى شەمسى	ژمارى كاسىتەكان
۱	كورتىيە لە مىژۋى ئىران بەر لە ھاتنى ئىسلام	فارسى	۹۰	۱۳۵۴	۱
۲	موناچات	كوردى فارسى	۶۰	۱۳۵۶	۲-۱
۶	پىشەكى مىعراج	كوردى	۶۰		۱
۸	ھىكمەت و واڭاى نوپۇز	كوردى	۶۰	۱۳۵۶/۹	۲-۱
۹	ھىكمەتى نوپۇزى جەماعەت و باسى لەبارەى (ملا ، مترفين ، مستضعفين)	كوردى	۶۰	۱۳۵۶/۹	۲-۱
۱۰	ھىكمەتى دەستنوپۇز و خوشۇردن	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۲-۱
۱۱	بىڭ در يك مجلس مولودى دربارەى سىرەى حضرت	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۱
۱۲	توضيح وقف و تفسير				
۱۳	بىڭى دربەرەى چىگونكى ديد و بازديد اسلامى	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۱
۱۴	چەند ۋانەيەكى تەفسىر لە پەخشى رادىيوى سەنەۋە	كوردى	۶۰	۱۳۵۶	۱
۱۵	عبادەتى مالى و بەدەنى و باسنى دەربارەى كۆپى فاتىحە خویندن	كوردى	۶۰	۱۳۵۶/۹	۱

۱۹	در مورد چگونگی حمله‌ی اعراب به ایران	کوردی	۶۰	۱۳۵۶	۱
۲۱	باسی خواناسی	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۲۲	درباره‌ی حجاب اسلامی	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۲۴	پرورش و آموزش	کوردی	۶۰	۱۳۵۷/۴	۱
۲۵	همنه‌شاننده‌ی یاسای به‌نده و کویله له نیسلا ما	کوردی	۶۰	۱۳۵۷/۴	۱
۲۶	خلقت و تکامل	فارسی	۶۰ + ۱۰۶		۴-۳-۲-۱ ۶-۵-
۲۷	اساس توحید	فارسی	۹۰	۱۳۵۷	۱
۲۸	مصابحه‌ی یک جوان شیعی با کاک احمد	فارسی	۶۰		۲-۱
۲۹	جبر و اختیار	کوردی فارسی	۶۰	۱۳۵۷/۴	۵-۴-۳-۲-۱
۳۰	پایه‌کافی نابووری نیسلا می	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۱	شرك و توحید در مسجد ده مرخوز بوکان	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۳	پرسیار و ه‌لامی جیا جیا (له مرگه‌وتی تر جان)	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۴	خویندی چهند نایه‌تیکی قورئان له‌لایه‌ن کاک نه‌همه‌ده‌وه	عربی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۵	ماتریالیسم فکری و اخلاقی	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۳۶	مجموعه درسهای تفسیر در مدرسه‌ی قرآن آیهای ۱ الی ۸۷ سوره‌ی بقره				

۳۷	کۆمه‌له‌ پرسیارو وه‌لامی	کوردی	۶۰	۱-۲-۳-۴- ۵-۶-۷-۸- ۹-۱۰-
۳۸	مالکیت خصوصی در رابطه با توحید	فارسی	۶۰	۱-۲
۴۰	بحث تلویزیونی	کوردی فارسی	۶۰	۱
۴۵	سخنرانی در بوکان	کوردی	۹۰	۱
۵۸	حکومت اسلامی	کوردی		۱-۲-۳
۶۱	نیاز جامعه به حرکت و تکان	کوردی	۶۰	۱
۶۵/۶	فلسفه‌ی محراب و تفسیر آیه‌ی (اطیعواالله و اطیعواالرسول...)	فارسی	۶۰	۱-۲
۶۵/۸	انقلاب حسینی	فارسی	۹۰	۱
۶۶	درباره‌ی انقلاب فرهنگی (مسجد جامع)	فارسی	۶۰	۱
۶۷	تصفیه‌ی فرهنگی (انقلاب فرهنگی)	کوردی	۶۰	۱
۷۲	بهر پرسیاره‌تی ئاده‌میزاد له‌به‌را به‌ر پیره‌وی میژووه‌وه	کوردی	۶۰	۱
۷۷	بحثی در مورد خلقت و امتیاز انسان بر حیوان	کوردی	۹۰	۱
۷۸	برتری حکومت اسلامی نسبت به حکومت مارکسیستی	کوردی	۶۰	۱
۸۰	سخنرانی در مسجد پیر محمد	کوردی	۶۰	۱-۲
۸۱	پرسیارو وه‌لام له (مزگه‌وتی حاجی نه‌حمەد به‌گ)	کوردی	۶۰	۱-۲

۱۰۸	اقتصاد اسلامی	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۲-۱
۱۱۰	پیدایش مذهب و کارگزاران تاریخ	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۱۱۱	سخنرانی در وزارت امور خارجه	فارسی	۶۰	۵۷/۱۱	۲-۱
۱۱۳	بانی دهریاری حجابی نیسلا می	کوردی	۶۰	۱۳۵۷	۱
۱۱۶	پرسیار و هلام دهریاری چند مهسه لیه کی گرنگی نیسلا می	فارسی	۶۰	۱۳۵۷	۲-۱
۱۲۹	وحدت اسلامی	فارسی	۶۰	۵۸/۲	۱
۱۳۸	بانی دهریاری شهوی میعراج	کوردی	۶۰	۵۷/۳	۲-۱
۱۴۱	نرخه کارو که سابهت له نیسلا می	فارسی	۶۰	۱۳۵۸	۲-۱
۱۴۲	بانی دهریاری دیاله کتیکه نیسلا می	فارسی	۹۰	۱۳۵۸	۱
۱۵۳	تفسیری سوره تی العلق	کوردی	۶۰		۱
۱۵۵	کورته یه له میژووی میله تی کورد و دوژمنان	کوردی	۶۰	۱۳۵۸	۱
۱۵۷	تفاوت ایمان و اسلام و ایمان و کفر و نفاق	کوردی	۶۰	۵۸/۱۱	۱
۱۶۲	بانی دهریاری شه فاعهت و که راهت و نیجته یاه	کوردی	۶۰	۵۹/۱	۳-۲-۱
۱۶۴	بانی نایین و ناده میزاد (دین و انسان)	کوردی فارسی	۶۰	۵۹/۳	۵-۴-۳-۲-۱ ۹-۸-۷-۶ ۱۳-۱۲-۱۱-۱۰ ۱۶-۱۵-۱۴ ۱۸-۱۷
۱۷۰	لیبرالیسم	کوردی	۶۰	۵۹/۱۲	۲-۱

۱	۶۰/۱	۶۰	کوردی	به‌پرسیاریه‌تی دایک و باوک له‌به‌رابهر منالیه‌وه و منالیش له‌به‌رابهر دایک و باوکیه‌وه	۱۷۱
۱	۶۰/۱	۹۰	کوردی	زه‌ماوه‌ن له ئیسلاما	۱۷۳
۱	۶۰/۱	۶۰	کوردی	باسی حور ، غیلمان ، ویلدان	۱۷۴
۲-۱	۶۰/۱	۶۰	کوردی	تشکیلات زندگی . علم زندگی	۱۷۵
۱	۵۹/۲	۹۰	کوردی	برگزیده‌ی رمضان (خطبه)	۱۷۸
۱	۶۰/۱۰	۶۰	فارسی	برگزیده‌ی تفسیر آیاتی از سوره‌ی آل عمران	۱۸۳
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	سؤال و جواب : ۱- بقای ماده و انرژی ۲- جاریه	۱۸۵
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	توضیحی در مورد کفر و اسلام و حدود آن	۱۸۷
۲-۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	توضیحی راجع به حکمت تعدد زوجات حضرت - ص - و عدم ازدواج زنان حضرت بعد از وفاتش	۱۸۸
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	در مورد مبارک بادی، ارزش کار شهیدان، نهی از منکر ظن و گمان	۱۸۹
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	نهرکی مروقی موسولمان (دایک و باوک) له‌به‌رابهر پۆله‌کانیان‌ه‌وه	۱۹۰
۱	۶۰/۷	۶۰	کوردی	نیاز به سنت لفظی و عملی با توجه به کفایت قرآن . تصوف . عرفان	۱۹۲
۲-۱	۶۰/۸	۶۰	کوردی	رابطه و مراحل ماده و حیات روح و میزان آگاهی انسان نسبت به ذات خالق	۱۹۶

۱۹۷	باسی شه‌هادت و پژ و پله‌وپایه‌ی شه‌مید	کوردي	۶۰	۶۰/۸	۱
۱۹۸	باسی فطرت و هدايت	کوردي	۶۰	۶۰/۸	۱
۱۹۹	باسی خيلافهت ، سوننهت ، ثيمامهت ، صه‌حابه ، عيصمهت	فارسی	۶۰	۶۰/۸	۱-۲
۲۰۰	پاک و خاويښی له ئيسلاما	کوردي	۶۰	۶۰/۸	۱
۲۰۱	دنياي ضمير و علت گريز از مسؤليت - انواع نفس	کوردي	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۲	رابطه‌ي شيطان با نفس و راه مبارزه‌ي با آن	کوردي	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۴	هدف از خلقت هستي و انسان . علت تزلزل فکر و روان و راه چاره	کوردي	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۶	پاسخ به پرسش : لباس و اعضاي ظاهري از لحاظ ادب حجاب و نظافت و مختصري درباره‌ي فطرت	کوردي	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۸	عوامل نابسامانيه‌ي فکري و انزوي جوانان	کوردي	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۰۹	تقيه . شرايط امام . عوامل نقص عضو نوزاد	کوردي	۹۰	۶۱/۱	۱
۲۱۰	باسی درباره‌ی ثابته‌ی (عسی آن تکرهوا شيا ..) و ثرکی ثاده‌میزاد سه‌بارهت به کومه‌لگا و خیزان	کوردي	۶۰	۶۱/۱	۱
۲۱۲	چه زماني با حکومتهاي غير اسلامي جنگ مسلحانه لازم است	کوردي	۶۰	۶۱/۱	۱

۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	حیکمه‌تی ته‌وافی که‌عبه - سيع طرايق	۲۱۳
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	ملاکهای تشخیص حق و باطل	۲۱۴
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	پاسخ به پرسشها : زکات . حج در جامعه‌ی اسلامي . تیمم . قصر و جمع نماز . ارث	۲۱۵
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	رابطه‌ی زن و شوهر- زمان ازدواج - حزب سازي و جدایی از مردم	۲۱۷
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	کیفیت ترکیب خلقت موجودات اولیه	۲۱۸
۲-۱	۶۱/۱	۶۰	فارسی	باسی جهر و نیختیار	۲۱۹
۲-۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	برخورد حق و باطل و کمک خدا به حق	۲۲۰
۱	۶۱/۱	۶۰	کوردی	باسی په‌یوه‌ندی نیوان کرده‌وی چاکه و خراپه	۲۲۱
۲-۱		۶۰	کوردی	باسی دهریاره‌ی شه‌وی قدر	۲۲۵
۱	۶۱/۵	۹۰	فارسی	باسی ترس و خوف	۲۲۸
۲-۱				تنها طریقه‌ی رسیدن دانشمندان به وحدت	۲۳۲
۵-۴-۳-۲-۱ -۹-۸-۷-۶- ۱۳-۱۲-۱۱-۱۰			کوردی	چگونگی آموزش دین	۲۳۸
۱		۹۰	کوردی	باسی په‌یوه‌ندی نیوان ژن و می‌رد (ناخواتنه له‌گه‌ل همه‌ژیان و داده گولاله)	۲۴۱

۲-۱	۶۸/۱۰	۶۰ ۹۰	کوردي	۲۴۲ باسي زيهن و قهلب و نهفس
۱-۲-۲-۴-۸ ۵-۶-۷-۸	۶۹/۱۰	۶۰	کوردي	۲۴۳ ديداري گشتي
۲-۱			کوردي	۲۴۴ باسي شيعري کړنوهي هموا (دار الهوي)
۱	۷۰/۵	۶۰	کوردي	۲۴۵ سخنراني در ديدار صد و پنجاه نفري
۲-۱	۷۰/۸	۶۰	کوردي	۲۴۶ ثامونگاري مال و منال (خاووخيزان)
۲-۱	۷۰/۱۰	۶۰	کوردي	۲۴۷ ديداري جهماعي
۱-۲-۳	۷۰/۱۱	۶۰	کوردي	۲۴۸ ديداري گشتي
۲-۱	۷۰/۱۲	۶۰	کوردي	۲۴۹ جه مال دوستي (کاسيتي فيديويي - ۳)
۱-۲-۳	۷۰/۱۲	۶۰	فارسي	۲۵۰ باسي ترس و نوميد (کاسيتي فيديويي - ۴)
۲-۱	۷۱/۳	۹۰	کوردي	۲۵۱ باسي ثرايه و گوريني کسايهتي شينخ شکر الله (کاسيتي فيديويي ۵-۶)
۱	۷۱/۵		کوردي	۲۵۲ پهيامي کاک نهحمه له دواي ميرهخس بووني له زيندان
۱	۷۱/۵		کوردي	۲۵۳ پهيام
۱	۷۱/۵	۶۰	کوردي	۲۵۴ ممراسيمي مهولودي و باسي ثيمتيازات و نازناو له قهب (کاسيتي فيديويي - ۷)

۲۵۵	باسی دهرباره‌ی قه‌زاو قه‌ده‌ر و مه‌شیئ‌ه‌ت و ئیزن	کوردی	۶۰	۷۱/۷	۱
۲۵۶	باسی کوفر و ئیمان (کاسیتی فیدیوی - ۸)	کوردی	۶۰		۱
۲۵۷	ته‌فسیری ئایه‌تیک له‌ سوره‌ی (الاحزاب) (کاسیتی فیدیوی - ۹)	کوردی	۶۰	۷۱/۱۰	۲-۱
۲۵۸	باسی نیشتی‌مان په‌روه‌ری و به‌لگه‌ی پزنگری له‌کاری سیاسی (کاسیتی فیدیوی - ۱۰)	کوردی	۶۰	۷۱/۱۰	۲-۱
۲۵۹	پرسیار و وه‌لام دهرباره‌ی ئه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌کی جیا جیا	کوردی	۶۰		۳-۲-۱
۲۶۰	پیام بیمارستان	فارسی	۶۰	۷۱/۱۱	
۲۶۱	منتخب مراسم مرخص شدن از زندان	کوردی	۶۰	۷۱/۵	۲-۱
۲۶۲	منتخب مراسم درگذشت کاک احمد	کوردی	۹۰	۷۱/۱۰	۴-۳-۲-۱ ۵-
۲۶۳	منتخب اشعار مراسم درگذشت کاک احمد	کوردی	۶۰	۷۱/۱۰	۱
۲۶۴	باسی ده‌ف و شمشال و شیعر	کوردی	۶۰	۷۱/۸	۳-۲-۱
۲۶۷	مه‌ولودنامه	کوردی	۶۰		۲-۱
۲۶۸	شیعری په‌مه‌زان	کوردی	۶۰		۱
۲۶۹	روخوانی دفتر شعر ۲	کوردی	۶۰		۲-۱
۲۷۰	روخوانی دفتر شعر ۳	کوردی	۶۰		۲-۱
۲۷۱	سخرانی در بلوچستان	فارسی	۶۰		۲-۱

۲-۱		۶۰	فارسی	سخراني در کرمانشاه	۲۷۲
۲-۱		۶۰	فارسی	سخراني در حسینیه ارشاد - تهران	۲۷۳

۱۷) دوايىن ھەول و تىكۇشانى (كاك ئەحمەد) لەگەل سەرانی شۆرش و دەستگىرکردنى؛

(كاك ئەحمەد) كاتى ھەستى كرد يادخستەو ە و نامە نووسراو ەكانى گوييان بۆ ناگىرى، لە پايزى سالى (۱۹۷۹ م) دا لە (حوسەينى ە ئىرشاد) ى تاران وتارىكى گرىكى دا بەناوى (دوا ديدار و دوا وتار) و، بە دوورو درىژى دەستى خستە سەر گرفت و برىنەكان و چەند پيشنيارىكى خستە پوو، لەوانە:

۱- پىكەيتانى ليژنەيەكى دلسۆز لەلایەن رابەرەو ە بۆ خەمخواردنى ئۆرگانە حكومىەكان.

۲- ھەركەس و گروپى كە پەخنى ەيە لە (ياساى بنەپەتى) كۆكرىنەو ە و نوينەرى خويان ەلېژىن و گوييان لى بگىرى.

۳- شورا لە شارەكان دانرى و گوئ لە نەتەو ە و مەھەزبەكان بگىرى.

پاشان لە مانگى (۱۰) ى سالى (۱۹۷۹ م) دا پەيامى دا بە ميللەتى ئىران كە شۆرش لايداو ە، بۆيە پيشنيارى كرد كە ليژنەيەك دانرى بۆ ەلسەنگاندنى بەرپرسان لە دەزگاكانى ئىراندا و، پسپۆر و شارەزاي تر دابنرىن بۆ داپشتەو ەى ياساى بنەپەتى (قانون ئەساسى) .

لە مانگى (۱۱) ى سالى (۱۹۷۹) دا كەنار گىرى كرد لە شۆرش و، شارى (سنە) ى بەجى ھىشت بەرەو (كرمانشان) و (ھەمەدان) كەوتە پى.

لە مانگى (۴) ى سالى (۱۹۸۰) ەفدىكى سى نەفەرى، سەركردايەتى نىو نەتەو ەى برايانى موسولمانان (الإخوان المسلمین) كە ناويان (غالب ھىمەت) و (يوسف نەدا) بوو، سەردانى (كاك ئەحمەد) يان كرد و پىداگرييان لى كرد كە ەولئىكى تر بدات لەگەل سەرانی ئىران، لەو كاتەدا دوو پوونكردەو ەى نووسى

بەناوى (لېڭكۆلېنەو) يەككى گەشتى لە مەسائىلى كوردستان) و (پلانى رېفۆرمى ياساى
بەنەرەتى) و، لەگەڵ نامەيەك ناردى بۆ سەرۆك كۆمارى ئەو كاتەى ئێران.

غالب همت

يوسف ندا

دواتر لە مانگی (٦) ی سالی (١٩٨١) دا نووسراویکی بە پەسەمى بلۆكردهوه و
پوونی كردهوه كه ئەو هەنگاوهش بێ ئاكام بووه، هەروەها تايیدا رايگەياندا لەو
مێژووه بەدواوه لە هەر جۆره پووبەپووبوونەو یەككى سياسى كە نارگيرى دەكا و،
دەستى خاالى دەكات بۆ پەرەردە و فيركردن و بانگەوازی ئيسلامى.

لە دواى هەولدان و تېڭۆشانىكى زۆرى بێ وچانى (كاك ئەحمەد) و هەوادارانى و
، ترسى حكومت لەو بارهوه سەرەنجام لە بەروارى : (٨ / ٦ / ١٣٦١) ی كۆچى
هەتاويدا ، (كاك ئەحمەد) لە شارى تاران لە مالى خوشكى كە خيزانى (بابا
مەردۆخى پۆحانى) بوو، دەستگيركرا و خرايه بەنديخانهى (هاودينان) و ! (ياران) و
هاوسەنگەرانيهوه .

ئەو ھۆكارانەى بوونە ھۆى زىندانى كردنى (كاك ئەحمەد) بە كورتى و پوختى
بريتى بوون لە چەند داواكارىەك :

يەكەم : چاكدردنى ماددەى (١٢) لە دەستور^(١).

(١) ماددەى (١٢) لە دەستور بریتى بوو لە : (ئایینی پەسەمى ئێران ئيسلام و مەزھەبى
جەغفەرى دوازدە ئيمامى يە . ئەم ئەصلەش هەتا هەتايە نابێ بگۆيێ).

دوۋەم : نەھىشتىنى سىتەمى نەتەۋايەتى و، مەزھەبى و، چىنايەتى.

سىيەم : گىرنگىدان بە ئاۋەدان كىرگەنەۋەى كوردستان لە پىۋى كىرگەنەۋەى

كارخانى و بىكەى تەندىروستى و سىستەمى خويىندەنەۋە.

چۈارەم : داننان بە مافى خودمىختارى بۇ كوردستان.

پىنجەم : دىروست كىردى شىۋراى شەمس بۇ مۇسۇلمانانى ئەھلى سۈننەى ئىران.

شەشەم : دەرەخستى كەم و كۆپەكانى سەرانى شۆپش و تانەدان لەو

دەستۋورەى كە سەرانى شۆپش دايان نابو.

(۱۸) مېژۋى كۆچى دۋايى:

لەبەر پادەبەدەر ناخۇشى جىگە، نەبوۋى پىداۋىستى ژيان، تارىكى ناو
بەندىخانە، نەبوۋى تىشكى خۆر، ئەشكەنجە و ئازارى كەم وىنەى بەدەنى و
پۆخى، لە سالەكانى كۆتايى زىندان و ژيانىدا زۆر بە توۋندى بى ھىز و لاۋاز بوو، وە
زۆر نەخۇشىشى توۋش بوو، چەند ئىسكى پىشت مىلى دەشكى كە تا مردن ھەر
چاك نەبوۋنەۋە و پەنجى كىشا، لە ھەمۋى ناخۇش تر دۋاي دە سال پاكىرتن لە
بەندىخانە توۋشى نەخۇشى سەرەتان دەبى و ھەر بەنەخۇشىش كۆچى دۋايى
دەكات.

کاک نهجمد له دواي سره مخه سېوونې له زبندان

ویننه ده سالیی به ندو زبندانه ویننه تیخالص و عهده و په یمانه

ویننه نه ترسان له غوږی خوايه نیشانه ی حویی (رسول الله) یه

ویننه دلسوزی دده دارانه نیشانه ی دیقاع له هه ژارانه

ویننه محرومی له نازادیه نیشانه ی به ندی نینفرادیه

ویننه ژبانت با هه دیاربن بؤ پاشه پوښه هه یادکاربن

له بهرواری : (۱۹ / ۵ / ۱۳۷۱) ی کوچی هه تاویدا به نه خوشی و لاواری و

دهست داشوردن له مانی ؟! له بهندیخانه ناردیانه ده ری ، به لام زوری پینه چوو

دوای بەندىخانە، بە ناچارى چوۋە نەخۇشخانە و، دوای ماۋەيەك لە نەخۇشخانەى
 (ئاسىيا) ى تاران لە (۲۰ / ۱۱ / ۱۳۷۱) ى كۆچى مەتاۋىدا پاش تەنيا شەش مانگ
 لە ھاتنە دەرەۋەى لە بەندىخانە دلە پر لە ئەۋىن و كۆلەكەى بۆ ئايىن و نەتەرە
 بەش خوراۋو سىتەم لىكراۋەكەى لە لىدان و خەم خواردن كەوت و ، چوۋەۋە بۆلاى
 خولقىنەرەكەى.

كاك نه حمده له دواي نه شته رگهري و دوا ساته كانس ژيانيدا

پاشان تهرمي پيرؤزي هينرايه وه بو شاري سنه و ويسترا به دزييه وه نه سپرده
بكرت... به لام جه ماوهری موسولمانی شاری سنه و دوستان و شاگردانی پتيان
زانی و خه لكیكي زور كؤبوونه وه و به پيز و قه دريكي زوره وه به دهم نه سريني
سارپزه وه له ديده ی برايان و خوشه ويستانه وه له گورستاني (حه مه باقر) له ناو
جه رگه ی شاري سنه دا نه سپرده كرا.

هه زاران درود و په حمه ت له گيانی پاكي نه م پابه ره مه زنه و، نه م خه مخوره
نه حه ساو هيه كه هه موو ژيانی خوی به خت كرد له پيناو پييازي خوا و داواكردنی
مافی گه لی كوردی به شخوراو.

شوكر بو خوا له سالی (١٩٩٩) دا خواي گه وړه نه و شهره فهی پيدام كه بچه
سه ر نارامگه كی و تير له خزه تيدا دابنیشم و نه سريني حوزن و وه فا هه لپيزم بو
پابه ري گه وړه و خه مخوار و دلسؤز بو ئاييني خوا و ميلله تی كورد و سه رجه م
به شخوراوانی هه موو دنيا.

گۆڭۈڭ كاك نەحمەدى موفتى زادە

لە گۆڭۈڭستانى (جەمە باقىر)

۱۹) ئەو كىتەپبەنەنى كە دەربارەنى (كاك ئەحمەد) نووسراون بە زمانى

كوردى؛

۱- كاك ئەحمەدى موفتى زادە (دەروازەيەك بۇ خەباتىكى نەناسىنراو)

كتىبى يەكەم - نووسىن و ئامادەكردنى: سەرۋەت عبداللى.

۲- كاك ئەحمەدى موفتى زادە (ھەۋلىك بۇ ناساندنى بەشىك لە بۇچوونە

پەرۋەردەيى، فىكىرى، فەلسەفەكانى) - ئامادەكردنى: سەرۋەت عبداللى.

۳- پەيامەكەنى موفتى زادە لەنيوان چەقبەستىن و گۆڭۈڭان دا - نووسىنى:

عبدالكرىم فتاح.

۴- ئەحمەدى موفتى زادە ترووسكىئ لە پەيامەكانى - نووسىنى: كاك شىخ.

(۲۰) همدی له وینه کانی پېښه و نه حمده دی موفتی زاده،

ویتهی کاک نههمه د له پیتش زیندان کړدنیدا

کاک نههمه د له کاتس چوونه سر شاخدا

کاک نه حمده له کاتس چوونه سر شاخدا

کاک نه حمده له کاتس قورنځ خویندندا

کاک نه حمده له کاتس نویژکردندا

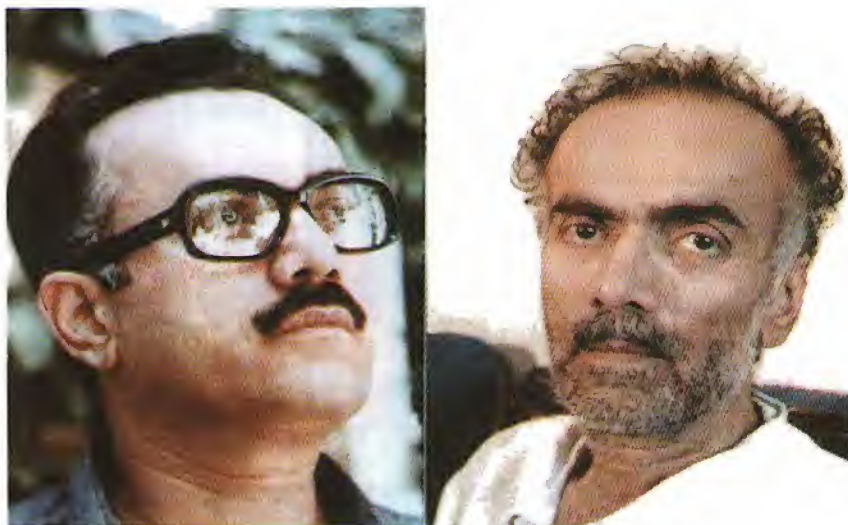
كاك نهحمەد لەگەڵ م. محمد رهبيعی و

كۆمهڵێن خوشكی پاپه‌ریوی كوردستاندا

کاک نه‌حمەد له دواى سه‌ره‌خه‌سبوونى له زیندان

کاک نه‌حمەد له پېش زیندان و دواى زینداند

سهرچاومکان:

١. دیارین بویاران - دیوانی شیعی کاکه نه‌حمەدی موقتى زاده /
ناماده‌کردنى : حەسەن ئەمینى.
٢. کاک نه‌حمەدی موقتى زاده دەروازەیه‌ك بۆ خەباتیكى نه‌ناسینراو / نووسین و
ناماده‌کردنى : سەرۆت عبدالله.
٣. ژياننامه‌ی زانای گه‌وره‌ی کوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى /
ناماده‌کردنى : عبدالله عبدالعزيز عەبدى.
٤. چەند پینگەیه‌كى نه‌نتەرنیّت.

پوختەمەك

لە ژياننامەى پيشەوا كاڤ ناصرى سوبحانى

(١) ناوى تەواوى

(٢) شوێنى لە دايك بوون و پەروەردەبوونى

(٣) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەگانى

(٤) قۇناغەكانى خوێندن و پلەى زانستى و لێهاتووێى

(٥) هاوسەرگرتنى مامۆستا ناصر

(٦) ريشەى سەرھەڵدانى ھۆشيارى ئىسلامى لای مامۆستا ناصر

(٧) ديد و تێڕوانينى (كاڤ ناصر) بۆ ھەندى لە چەمكە ئايىنيەكان

(٨) بەشداری (كاڤ ناصر) لە گۆنگرەى (شەمس) و دامەزراندنى (شورای

مەرگەزى سوننەت) دا

(٩) ھەول و تێكۆشان بۆ دامەزراندنى گۆمەل و بزووتنەوھەيكى ئىسلامى كە

دواتر ناونا بە (گۆمەلێ بانگەواز و ئىصلاح)

(١٠) دانراو و نووسینەكانى

(١١) پەيوەندى نێوان (كاڤ ئەحمەدى موفتى زادە) و (كاڤ ناصرى سوبحانى)

(١٢) بىروپاى كاڤ ناصر سەبارەت بە جىھاد و خەباتى چەكدارانە

(١٣) مێژووى شەھیدبوونى

(١٤) ئەو خزمەتە نایابانەى كە بە (مامۆستا سوبحانى) كراوە لە دواى شەھیدكردنى

(١٥) ئەو كەتیبانەى كە لەسەر (كاڤ ناصر) نووسراون

(١٦) ھەندى لە وێنەكانى كاڤ ناصرى سوبحانى

سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەى

پوخته یه ك

له ژياننامه ی پيشه واک ناصری سوبحانی

(۱) ناوی ته وای :

(ناصر) ی کوپی (محمد پره شید) ی کوپی (کاکه نه حمده) ی کوپی (سوبحان)

ی کوپی (ئاغاو هیس) ی کوپی (په سوله کورده) ی کوپی (محمد) ی کوپی

(ئیلیاس) ۰۵

۲) شوینی له دایک بوون و پمرومردمبوونی :

کاک (ناصری سوبحانی) له پوښی شهمه (۱۲) ی موحه رمی سالی (۱۳۷۱) ی کلچی به رامبر (۱۳ / ۱۰ / ۱۹۵۱) ی زایینی له گوندی (دوريسان) ^(۱) ی نزيك شاری (پاوه) که سر به پاريزگای (کرماشان) ی نيرانه له دایک بووه و چاوی به دنيا مه لپيناوه .

گوندی دوريسان

۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه گانی :

۱- **باوکی** : ناوی (محمد په شید) ی کوپی (کاکه نه حمده) ی کوپی (سوبحان) ه ، (کاکه نه حمده) ی باپیری کاک ناصر له مهنسوبه گانی ته ريقه ی (قادی) بووه ، خانه قايه کی په ناویانگی هـ بووه و موریدی شخ (مه حمودی تاله بانی) بووه ، کاتی (کاکه نه حمده) وه فات ده کات ، ده یانه وی (محمد په شید) ی

(۱) گوندی (دوريسان) کاتی خزی يک کیلومه تر له شاری (پاوه) دور بووه ، به لام نیستاکه به مزی فراوان بوونی شاری پاوه وه يه کيکه له گه په که گانی نه و شاره .

باوکی کاک ناصر بخه نه جیی، به لام رازی نابیت.

ب- **دایگی** : ناوی (ره عنا) ی کچی (کاکه برا) ی کوپی (فتح الله) یه، به دینداری و خواناسی ناسراوه، به پیی بۆچوونی بنه ماله یان ئه سلیمان ده گه پیتته وه سهر زانای ناوداری ناوچه ی هه ورامان که به ناوی (مهولانا گوشایش)^(۱) ناسراوه و له سه ده ی نوی کۆچیدا ژیاوه.

له (۱۴ / ۱۲ / ۱۹۶۱) ی میلادیدا دایکی (کاک ناصر) کۆچی دوایی ده کات، که ئه و ده مه (کاک ناصر) له ته مه نی (۱۰) سالییدا ده بج، دۆستانی لیی ده گپنه وه که له و کاته وه تا کاتی ده ستگیر کردنی که یادی دایکی ده که وته وه، یان باسی دایکی ده کرا، سۆزی ده جولا و فرمیسک به چاوانیدا ده هاتنه خواره وه^(۲).

ج- **براکانی** : دوو برای هه بووه به ناوی (مه نوچه هر) و (مه نصور) .

د- **خوشکه گانی** : ته نها یه ک خوشکی بووه ئه ویش ناوی (سه لما) یه .

کاک ناصر جگه له م دوو براو خوشکه که له باوک و دایکی خۆین، له باوکیه وه دیسان دوو برای تری هه یه به ناوی (جه وه هر) و (کامه ران) ، هه روه ها دوو خوشکی تریشی هه یه به ناوی (زوه ره) و (ئوره ییا) .

(۱) مامۆستا (مهلا عبدالکریم مدرس) له کتییی (بنه ماله ی زانیاران / ل ۱۲۹) دا ده فهرموی: مهلا گوشایش کوپی (بابا محمد) ی مه ردۆخ، پاش ماوه یه ک له مردنی باوکی له هه وراماندا ناوده رده کاو به مهولانا گوشایش ناویانگی ده رده چی، له (۸۴۲) کۆچیدا زۆر ناویانگ ده رده کا و له سهر ئه و خزمه تی عیلم و دینه ده وام ده کا. هه تا له سللا (۸۷۳) ی کۆچیدا له هه وراماندا له جیهان ده رده چی... کوپیکی به ناوی (مهلا عه باس) له هه ورامانا ماوه ته وه و باپیره ی قازییه کانی هه ورامانه .

(۲) له یاداشتنامه یه کی (کاک مه نصوری سوبحانی) برای وه رگیراوه .

(۴) قۇناغەکانی خویندن و پلەي زانستی و لیھاتوویی :

لە سالی (۱۹۶۰ م) لە تەمەنی (۹) سالییدا خرایە بەر خویندن و چووہ پۆلی یەکەمی سەرەتایی، دواي چەند پۆژیک کە مامۆستاکان زیرەکی و لیھاتوویی کاک ناصر یان بۆ دەرکەوت بە بریارێکی خویندنگاکە خستیانە پۆلی دووہم..

ھۆی دواکەوتنی بۆ خویندنگای سەرەتایی ئەوہ بوو کە لە گوندەکە یاندا تا ئەو کاتە خویندنگا نە کرابووہو، بەلام لای خالێکی ھەندێ بابەتی سەرەتایی نووسین فێرکرا بوو.

وینەي کاک ناصر لە تەمەنی لاویتیدا

بەھۆی ئەو زیرەکی و لیھاتووییەکی کە لە خویندندا ھەیبوو قۇناغی سەرەتایی و ناوەندی ھەر لە گوندەکەي خۆيان بە سەرکەوتوویی تەواو دەکات و پاشان لە لایەن مامۆستاکانیانەوہ پيشنيار بۆ باوکی و بنەمالەکەيان دەکری کە کاک ناصر بنێردرێتە شاری (کرماشان) بۆ تەواوکردنی قۇناغەکانی تری خویندن، تەنانەت یەکی لە مامۆستاکانی کە (کادریکی چالاکي حیزبي کۆمونیستی ئێران بوو) بەلێنی

نډه وې دابو به باوکی که خوی خه رچی بکیشی، به لام بنه مالله کی به و داوایه پاری نه بوون.

له پاشا باوکی داوای لی ده کا که بجی و دريژه به خویندن بدات، به لام کاک ناصر حه زی ده کرد که له حوچره و خویندنگا ئیسلامیه کاندبا خوینی.

چه ندین جار خوی ده گيژپايه وه ده یوت : له و سه رو به ننده دا پرسپاریکم بو دروست بوو که ثایا : نه گهر خوا یه که و قورئان یه ک قورئانه، بوچی دهوتری : چوار مه زه ب؟ حه زم ده کرد بچم زانسته ئیسلامیه کان بخوینم، تا وه لامی نه و پرسپاره م ده سته کوئی!

له سالی (۱۹۶۸ م) له ته مه نی (۱۷) سالیډا کاک ناصر لای که سی به ناوی (میرزا ئیبراهیم موراد) له ماوه ی چل (۴۰) پوژدا قورئانی خه تم کرد، دواتر بو ماوه ی دوو مانگ لای ماموستایه کی شاری (پاوه) به ناوی (کاکه مه لا) کتیب و وانه سه ره تاییه کانی فیروونی زمانی عه ره بی خویند.

دوای نه وه پویشته گوندي (نودشه) و وانه کانی (شرح عوامل) و (هدایه) و (إظهار) و (تصریف ملا علي) و (وضع و إستعارة) و (صرف میر) و (أنموذج) و (جامع المقدمات) و (فتح القریب) و (فتح المبین) و (ذات الشفاء - که زیاننامه ی پیغه مبه ره به شیعه) لای ماموستا (مه لا فه تاحی مطلق) ته واوکرد.

ماموستا (مه لا فه تاح) لی ده گيژپايته وه : که له ماوه ی دوو مانگدا کتیبی (سیوطی) له شهرحی (ألفیه ابن مالک) دا لای نه و خویندووه، له کاتیکا هندی فه قی به دوو سال نه و کتیبه ته واو ناکه ن..

گوندی نۆدشە

وێنەى كاك ناصر لە تەمەنى فەقییه تیدا

بۆ ماوهى دوو ساڵ لە گوندی (نۆدشە) مایه وه، دواتر له سه‌ر پيشنیاى
مامۆستا (مه‌لا فه‌تاح) گه‌رايه وه بۆ شارى (پاوه) و له پێى دۆستیکه‌وه (عبدالرحمن
یه‌عقوبی) که دواتر بووه هاوکارێکی مامۆستا ناصر، ناوی له حوَجْره‌کەى مامۆستا
(زاهیدی ضیائی) تۆمارکراو و له‌وێ درێژه‌ی دا به‌ خوێندن.

وینهن عبد الرحمن یه عقوبی و کاک ناصر پیکه وه

مامۆستا مه‌لا زه‌هیدی ضیانی

له‌و قوتابخانه‌یه‌دا لای (مه‌لا ناصر) ی کوپی (مه‌لا زاهیدی ضیانی) کتیبی (شرح النظام) ی خویند. پاشان (مغنی اللیب) و، (شرح عبدالله یزدی) و، (مطول) و، (گلنبوی آداب) و، ته‌فسیری (بیضاوی) و ژۆریه‌ی کتیبی (تحفة المحتاج) ی فیهی شافیهی و، (فرائض) ی شیخ (مه‌عرفی نۆدینی) لای مامۆستا (مه‌لا زاهیدی پاوه) ته‌واو کرد.

مامۆستا مه‌لا ناصری ضیانی

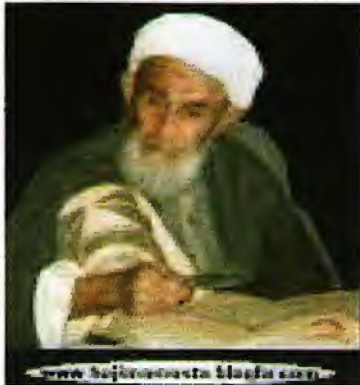
مه‌روه‌ها به‌ مه‌به‌ستی زیاتر خویندن سهردانی ناوچه‌ی (پیرانشهر) ی کردو له‌ مه‌دره‌سه‌ی گوندی (سلیم جاران) گیرسایه‌وه، ماوه‌ی سالتیک له‌و مه‌دره‌سه‌یه‌شدا مایه‌وه و لای مامۆستا (مه‌لا محمد به‌داقی) که خه‌لکی (لامیجان) بوو کتیبی

(که له نېوې بورهان) له (منطق) و، (جمع الجوامع) ی له (أصول فقه) دا خویند.

ماموستا مهلا محمد به داقی

پاشان له مەدرهسە ی گونډی (کانی سانان) ی سەر به شاری (مەریوان) له لای
ماموستا (مهلا حەمەومینی کانی سانانی) گیرسایه وه، هەر له ویی مایه وه تا
خویندنی حوجره ی ته‌واو کرد.

م. مهلا حەمەومینی کانی سانان م. مهلا زاهیدی پاوه

شیخ عوسمانی نه قشبه ندی

دواتر له سالی (۱۳۵۳ ک - ۱۹۷۳ م) ی لای ماموستای ناوبراو و به
 ناماده بوونی ماموستا (مه لا زامیدی پاوه) و، ماموستا (مه لا محمدی به داقی) و، لای
 (شیخ عوسمانی نه قشبه ندی) له خانه قای دوو پرووه ی (سه لواوا) نیجازه ی عیلمی
 وهرگرت.

پاشان که پایه وه بۆ گونده که ی خوین که (دوريسان) ه و له مزگه وتی
 (حه زره تی عبدالله) بۆ ماوه ی دوو سال وانه ی و ته وه و دهستی کرده وتاردان..

مزگه وتی حه زره تی عبدالله

له گوندەى دوريسان

(۵) هاوسەرگرتنى مامۆستا ناصر :

مامۆستا ناصر له تەمەنى (۲۷) ساڵیدا له ساڵى (۱۹۷۹ م) دا خاتوو (جەيران) كه ئافره‌تێكى خواناس و پەروەش‌تە‌به‌رزى گونده‌كه‌ى خۆيان بوو، ده‌خوازى و، له ئاوه‌نگىكى شه‌رعى خنجيلانه‌دا خزمان و دۆستان كۆده‌كاته‌وه‌.

خيزانى ده‌لئى : ماره‌ببه‌كه‌م دوو هه‌زار تەمەن بوو، كه دواتر فەرشیكمان پى كړى و سوودمان لى وه‌رگرت و كردى به‌ ناوى منه‌وه تا قه‌رزار نه‌بئ.

مامۆستا هه‌ر ئه‌و ژنه‌ى هیناوه‌، ته‌نها چوار كچى له‌ دوا به‌جئ ماوه به‌ ناوى (نه‌صیره ، نوسه‌ببه ، ئه‌مینه ، نه‌جیبه) . دوا منداڵى خۆيشى نه‌دیوه‌، چونكه له پاش گرتنى له دایك بووه‌ . كوپی نه‌بووه‌، ئیستا خیزانى و مناله‌كانى هه‌ر له گونده‌كه‌ى خۆيان (دوريسان) ژيان به‌سه‌ر ده‌به‌ن.

مامۆستا ناصر له‌گه‌ڵ كچه‌ى خنجيلانه‌كه‌یدا

(۶) پيشه‌ى سه‌ره‌ه‌لدانى هۆشيارى ئىسلامى لای مامۆستا ناصر :

نۆر جار دهیوت : ههندی نوسراو ئه فکاری نووسهره هاوچهرخه کانی جیهانی ئیسلامی بوونه هۆی گۆرانکاری له بیرکردنهوه و گرتنه پێشی پهوت و پێبازیکی تازهی مندا، دواتریش که چاوم به چهند هۆگریکی پهوتی ئیسلامی هاوچهرخ کهوت دلتیا بوومهوه له پادهی سهلامهتی ئه پێبازه.

جاریک لییان پرسی بوو : گرنترین ئه و کتێبانهی له سههرتاوه کاریان تی کردی چی بوون؟ وتی : له تیگهیشتنی قورئاندا کتێبی (مفردات القرآن) ی پاغیبی ئه صفه هانی ، له بوعدی دهعهویشدا کتێبی (أصول الدعوة) ی دکتۆر (عبدالکریم زیدان) ، نۆر کاریان تی کردم، بۆ بوعدی عه قیدیش کتێبی (المصطلحات الأربعة)^(۱) ی (أبوالاعلی المودودی) کاریگهر بوو، دواتر (فی ظلال القرآن) ی (سهیید قوتب) و (مجموعه الرسائل) ی پێشهواي شههید (حسهن بهننا) به تهواوی دلتیايان کردمهوه له سهرنزیکی ئه وه پوهته له چه مکه قورئانیه کان و، دلتیا بوم که ئه قوتابخانه فیکریه توانای گێرانه وهی سهروه ریه کانی ئوممهتی ئیسلامی پێیه ..

سهیید قوتب

د. عبدالکریم زیدان

أبوالاعلی المودودی

(۱) دواتر (ماموستا ناسر) خۆی سه رنج و تییبینی له سه ر ئه م کتێبه هه بوو.

(۷) دید و تیروانینی (کاک ناصر) بۆ هەندێ لە چەمکە ئایینیەکان^(۱) :

یەكەم : بەندایەتى (عیادەت) :

ئەگەر ئادەمیزاد ئیمانی بە قیامەت وا جێگیر بوو، کە هەست بە بەرپرسیاریەت
هەموو گیانی داگیرکرد، ئەو کاتە زۆر ئاسان لەگەڵ خۆی پەیمانی بەندایەتى
دەبەستێ و، گەفتی پێدەدا کە لە هەموو ژيانیدا فەرمانبەردارى ئەو بێت.

دووهم : داواى كۆمەكى كردن لە خوا (استعانة) :

باسى (توكل) لەسەر خوايە، بە پشت و پەنا زانینیەتى، داواى كۆمەك لێکردنى
لە ژياندا، بۆ ئەوەى فەرمانبەردارى و عیادەت وابێ کە خۆی لە ئادەمیزاد داواى
کردووە.

سێهەم : واتای پەرورەدگاریتى خوا (رب) :

واتای خاوەن بوونی خوا ئەوەیە کە دەسلەتتى هەیه بەسەر ئادەمیزاد و غەیری
ئادەمیزاددا و، چارەنووس تەنها لە دەستى ئەودایە، هەم ئیستای دروستکراوان لە
دەست خوادایە، هەم دواڕۆژیشیان.

چوارەم : واتای (لا إله إلا الله) :

واتە بێجگە لە خوا فەرمانرەواى تەرنیە، بێجگە لەو فەرپادپرەسى تەرنیە.

پنجەم : واتای (سابقین أولین)^(۲) :

(سابقین) واتە : ئەوانەى پێشپەرەو بوون و پێش کەسانى ترکەوتوون.

ئەوانەى لە پێگای بەندەبێدەرەستانیان نەبوو و، تووشى لادان نەبوون،
تووشى ئەنجامدانى کردەوێ ناشایستە و گوناھى گەرە نەبوون، هەمیشە لە

(۱) (بەندایەتى - زنجیرەى بەرەمەکانى مامۆستا ناصرى سوبحانى (۲) / ل ۱۵۹ - ۱۶۵) .

(۲) (هەمان سەرچاوەى پێشوو / ل ۱۷۲) .

حه ره كهت و پۆشتنابوون به ره و خوى گه وره .

(أولين) واته: پيش له خه لكى موسولمان بوون. ئه و موسولمانانه ي پيش له كوچ كردن بۆ مه دينه بپويان هيتا، ئه و موسولمانانه ي مه دينه ش كه پيش له وه ي پيغه مبهري خوا (ﷺ) و ياراني كوچ كه ن بۆ ئه وي، موسولمان بوون.

۸) به شدارى (كاك ناصر) له كۆنگره ي (شه مس) و دامه زراندى (شوراي مه ركه زى سوننه ت) دا :

پاش ئه وه ي هه وله ديبلۆماسيه كان له گه ل سهرانى شۆرش بۆ به ده مه وه هاتنى مافه نه ته وه ي و مه زه به به كانى نه ته وه و مه زه به به كه مينه كانى ئيران بى ئاكام بوو، ئه وه بوو (كاك ئه حمه دى موفتى زاده) به هاوكارى هه ندئ له زانا و سه ركردنه كانى ئه هلى سوننه ت، وه ك (مه وله وي عبدالعزيز) له ناوچه ي به لوجستان و، هه ندئ له زانايانى ناوچه به نده رييه سوننيه كان، كه و تنه بېرى كۆكردنه وه ي زانا و كه سايه تيه به تواناكانى ئه هلى سوننه ت (كه مامۆستا ناصريه كئ بووه له و زانايانه) ، به مه به ستى كۆنگره يه كى فراوان، تاييه ت به هه موو ناوچه سوننى نشينه كانى سه راسه رى ئيران، بۆيه بانگيشتى زياتر له (۵۰۰) كه سايه تى و زانايان كرد و له (تاران) كۆنگره كه له (۱ / ۴) بۆ (۳ / ۴ / ۱۹۸۱ م) گري درا ..

پاش وتاره كان و، له پۆژى كۆتايى كۆنگره دا هه لباردن كرا بۆ نوينه رانى شارو ناوچه كان و، مامۆستا ناصر به نوينه رايه تى شارى كرماشان و، جيگري سه رۆكى كۆنگره ي (شه مس) هه لباردرا ^(۱).

(۱) (شه هيدى ئازادى بېروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى / ل ۷۷ - ۷۸) .

(۹) ههول و تیکۆشان بۆ دامەزراندنى کۆمهال و بزووتنه‌وهیهکی ئیسلامی که دواتر ناوئرا به (کۆمهالی بانگه‌واز و ئیصلاح) :

مامۆستا ناصر له ساڵ (۱۹۷۰ م) له‌گه‌ڵ ده‌سته‌یه‌ک له زانایانی ناوچه‌که به‌ئێنیا ن دا به یکتەر که پێخستنیکى ئیسلامی ساز بکه‌ن و هاوکاری به‌کتر بکه‌ن، بۆیه هه‌ر له‌و ساڵه‌دا به ده‌یان گه‌نج و مه‌لای ناوچه‌ی هه‌ورامان و جوانپۆ و پوانسه‌ر په‌یوه‌ندیان پێوه‌کردن...

به‌پێی لێدوانی به‌کێ له به‌رپرسیانی کاری ئیسلامی ئه‌و سه‌رده‌مه، تا ئه‌و کاته ئه‌و ژماره‌یه له به‌ر پرسیانی ئه‌و پێخستنه ئیسلامی به، (کاک ئه‌حمه‌دی موفتی زاده) یان نه‌ناسی بوو، که ئه‌ویش له ناوچه‌ی (سنه) دا خه‌ریکی چالاکی ئیسلامی بوو. ئه‌و جموجۆله‌ی مامۆستا ناصر و هاوکارانی هاوکات بوو له‌گه‌ڵ هه‌ندێ جموجۆلی تری ئیسلامی ناوچه‌ی مه‌ریوان، به‌لام په‌یوه‌ندییه‌کی ئه‌و توێیان به‌یه‌که‌وه گرێ نه‌دا بوو^(۱).

له‌گه‌ڵ نه‌فه‌سی ئازادی و شۆر و شه‌وقی خه‌لکی ئێران به‌گشتی و، به مه‌به‌ستی ده‌ربیرینی هه‌لوێستی په‌سه‌ن و ئیسلام خوازانە‌ی جه‌ماوهری پاوه مامۆستا ناصر و هاوکارانی هه‌ستان به پێکهێنانی کۆمه‌له‌یه‌کی سیاسی به‌ناوی (کۆمه‌له‌ی لایه‌نگران له حکومه‌تی قورئان) و، له مانگی ئازاری (۱۹۷۹ م) واته مانگیك پاش گه‌رانه‌وه‌ی رابه‌ری شۆرش بۆ ئێران، په‌یره‌وو پرۆگرامه‌که‌یان ب‌لاوکرده‌وه، که له‌به‌ر بایه‌خی میژوویی پوخته‌که‌ی ب‌لاو ده‌که‌ینه‌وه که سه‌ره‌تا به‌م ئایه‌ته ده‌ستی پێکردبوو :

(۱) (شه‌هیدی ئازادی بیروپا مامۆستا ناصری سوبحانی / ل ۲۶) .

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ

الْمُقْلِحُونَ﴾ (آل عمران : ۱۰۴)

یه کهم : بیروباوه پمان ئیسلامی راسته قینه یه، چونکه پییمان وایه (به پای ئیمه ی موسولمان) ئیسلام چاره سازی گرفته کانه.

دووهم : بروامان وایه ده بی له هر حاله تی کدا پووبه پووی واقعیه کان ببینه وه، تا بتوانین بگهین به راستیه کان، بۆیه له گه ل ئه و کۆنه په رستانه دا که وینه ی ئیسلام ناوه ژوو ده که نه وه، پووبه پوو نه ببینه وه.

سییه م : له پیناوی مافه نه ته وه ییه کانی گه لی کوردا تیده کۆشین و، له سه ره تاوه له بهر ئیلهامی ئایه تی : ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ دا بۆ لابرندی سته می نه ته وه یی له سه ره خه لکی سته م لیکراوی کورد، ده ست پی ده کهین.

چواره م : دژی هر نایه کسانیه کی کۆمه لایه تی ده وه ستین و، بۆ گه یشتن به کۆمه لگه یه کی یه کسانی دوور له چینایه تی تی ده کۆشین.

پنجهم : دژی هر جوړه داگیرکردن و، دیکتاتوریه ت و، ئیستغلالیکی سته مکارانه یین و، پووبه پووی ده ببینه وه.

شه شهم : هه ولده ده یین بۆ ده ستخستنی ئازادی تاک و کۆمه ل له هه موو ئاست و

ناوه نده کاند...^(۱)

(۱) (تاریخ سیاسی - اجتماعی پاهو ئه ورامانات / ل ۱۰۵ - ۱۰۶) .

دروشمی جه ماعه ی ده عوه و نیصلاح

۱۰) دانراوو نووسینه‌کانی :

ئەوێ بە زمانی عەرەبی نووسیونی بریتین له :

۱- الولاية والإمامة.

۲- زبدة كتاب الإعتصام للإمام الشاطبي.

۳- رسالة في علوم الحديث.

۴- تلخيص التهذيب (لكتاب تهذيب مدارج السالكين لابن قيم الجوزية) .

کە ئەم سیانەى دواىيان بە (مجموعۃ الفتاوى) له دەستنوسەکەى خۆیدا

ناوژەدى کردووه، کە دواتر (دەزگای بەرەم) له سێ کتییى سەرەخۆدا بڵاویان

کردۆتەو بە ناوێکەى :

۵- أسس التصورات والقيم.

۶- احکام شرعية.

۷- الإبتداع في الدين.

ئەوێ یادداشته و لەلای خۆى نووسیونی و بەلام کاربەدەستان بردوویانە و فەوتاندوویانە

بریتی یە له:

۱- وەسیت نامەىکى دوورو درێژ (کە نادیارە) .

۲- دەفتەریکی گەرە کە مامۆستا دوا سەرنجی خۆى لەسەر هەندێ مەسەلەى

زانستی و بۆچوونی قورئانی تۆمار کردبوو.

(۱۱) په‌یووندى نيوان (كاك نه‌حمده‌ی موفتى زاده) و (كاك ناصرى سوبحانى) ^(۱) :

یه‌گه‌م: خه‌مخوړى (كاك نه‌حمده) سه‌باره‌ت به (كاك ناصر) :

له سه‌ره‌تای سالى (۱۹۸۱) دا به‌رېز (كاك نه‌حمده) داواى كرد كه (كاك ناصر) يو چەند پوړيک بجيټه لای خوۍ كه له شارى (كرماشان) بوو.. (كاك ناصر) يش داواكەى (كاك نه‌حمده) ى قبول كرد و ماوه‌ى سئ هه‌فته له خزمه‌تى مايه‌وه .

دووهم: ديدارو سه‌ردانى كردنى (كاك نه‌حمده) :

كاك مه‌نصورى براى ماموستا ناصر ده‌لئ: سالى پاش شوپش له‌گه‌ل براى شه‌هيدم (كاكه ناصر) چووینه خزمه‌تى (كاك نه‌حمده) ، هه‌ندى قسه و باسى زانستى چوو به نيوانياندا، كاكه ناصر عه‌رزى (كاك نه‌حمده) ى كرد: پيم باشه كه‌مى زياتر موتاله‌ه‌ى هه‌ديس و فه‌رموده‌كانى پيغه‌مبه‌ر (ﷺ) بكه‌يت، نه‌ويش فه‌رموى: به‌چاوان. به‌چاوان..

سيه‌م: به‌گه‌وره ته‌ماشكردنى (كاك نه‌حمده) له‌لايه‌ن (كاك ناصر) ه وه:

أ- ده‌رباره‌ى كه‌سيه‌تى (كاك نه‌حمده) له كاك ناصريان پرسى بوو، وتبووى: (كاك نه‌حمده) وهك (سه‌يد قوتب) ده‌بينم. (كاك نه‌حمده) موخته‌هيدىكى گه‌وره‌يه. نه‌گه‌ر شورايه‌كى جيهانى بو موسولمانان دروست ببي، به‌ناوى (أولوالأمر) ى موسولمانان، هه‌ركه‌سى تيدا بى، به‌لام (كاك نه‌حمده) ى تيدا نه‌بى، نه‌و شورايه ناته‌واوه.

ب- ماموستا (بورهانى حاجى هادى) ، كه يه‌كيك بووه له هاوپى نزىكه‌كانى

(۱) (ژياننامه‌ى زانای گه‌وره‌ى كردستان ماموستا ناصرى سوبحانى — ئاماده‌كردنى: عبدالله

(كاك ناصر) لە بارەى دید و بۆچوونى (كاك ناصر) ە وه بۆ (كاك ئەحمەد) بەم جۆرە دەگێڕێتەوه: مامۆستا ناصر بە جۆریك (كاك ئەحمەد) ى خۆشدهویست و بەرێز بوو لەلای، ئەگەر كەسێك لە پالیدا بیوتایە (ئەحمەدى موفتى زاده) زۆر زۆر پێى بى تاقەت دەبوو دەموچاوى گرز دەبوو، دەتوت ئیھانەت بە خودى (مامۆستا ناصر) خۆى کردووه، ھەمیشە دەبوایە بتوتایە (كاك ئەحمەدى موفتى زاده)، بە بەردەوامى (مامۆستا ناصر) دەیگوت: ئەگەر شورایەك دروست بكریت بۆ ھەموو ئوممەى ئىسلامى دەبێت (كاك ئەحمەد) ببێتە سەرۆكى ئەو شورایە، ئەگەر نەشكریتە سەرۆكى دەبێت ئەندامێكى گەرەى ناو ئەو شورایە بێت^(۱).

چوارەم: راوبۆچوونى (كاك ئەحمەد) سەبارەت بە (كاك ناصر) :

أ- مامۆستا (سیف الله حوسینى)، كە ھاوڕێیەكى نزیکى سەردەمى فەقییایەتى مامۆستا (ناصر) بووه بۆمان دەگێڕێتەوه و دەلێ: لە سالى (۱۳۶۱) ى كۆچى ھەتاوى دوورخرامەوه بۆ شارێك لە شارەكانى پارێزگای (كرماشان) ناوى (كەنگاو) ە، لە ئامادەیی شەریعەتى كەنگاوەر وانەى (عەرەبى و مەنتیق و جیھانبینى دینى و ئەدەبیات) م دەوتەوه. خوالیخۆشبوو (كاك ئەحمەد) لەو كاتەدا لە (سنە) وه كۆچى كردبوو بۆ (كرماشان). پۆژى (۳) ى مانگی خوردادی (۱۳۶۱) ى كۆچى ھەتاوى، نزیك سەعات (۱۰:۳۰) بۆ (۱۱) تاقیکردنەوهى قوتابیەكانم تەواوکردو وەرەقەى تاقیکردنەوهكانم ھێتایەوه بۆ (جوانرۆ) و ھات بە خەیاڵمدا بپۆم سەرێك بەدەم لە (كاك ئەحمەد). چووم بۆ (كرماشان) و لەوێ سەردانى (كاك ئەحمەد) م كردو دواى سەلام و ئەحوال پرسین ماوێەك دانیشتین، چى لەپەرێەكێك زەنگى دەرگای لێداو (كاك ئەحمەد) بە عینوانى خواوەنمال تەشریفى برد دەرگاکی کردەوه، چى دیمان (كاكە

(۱) (كاك ئەحمەدى موفتى زاده دەروازەىەك بۆ خەباتىكی نەناسێنراو- سەرۆت عبدالله / ل ۲۵۸).

ناصری سوبحانی) یه نه ویش له (پاوه) وه هات، هاته سهره وه و هرسپکمان دانیشتین و دهستکرا به گفتوگو و قسه کردن، دواى قسه و باسی دهریاره ی بارودوخی (پاوه) وه و نه و پووداوانه ی به سهریدا هاتووه هه مووی بۆ گپړاينه وه، پاشان (کاک ناصر) نایه تیکی قورنانی خوینده وه نایه تی: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ (طه : ۱۴) ، ماوه پهك ته وزیجیدا و باسی نویژی کرد، نه گهر نویژ واقعیعه ن یادى خواى تیدانه بیت به مانای واقعی ئیتر نه و نویژه نویژی راستی نیه، هه ر وه کو خوا ده فره مووی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَرَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ﴾ (النساء : ۴۳) ، له و کاته دا (کاک نه حمده) باوه شى پیداکرد و فره مووی: تو موجهه یدى، نه ویش موته وازیعانه وتی: قوریان نه خیر، من ئیدیعام نیه، نه مه هه ر شتیکی شه فافه و پووشنه و هه ر نه فره یك پیویسته بیزانیت^(۱).

ب- ده گپړنه وه کاتى (کاک نه حمده) له زینداندا بوو هه ندی لیدوان و هه لویستی (کاک ناصر) گه یه نرابوونه وه به (کاک نه حمده) ، گوايه پیچه وانه ی پاوېچوونی نه و بوون و، هه ندی دوست و لایه نگری (کاک نه حمده) پییان گران بوو، به لام (کاک نه حمده) فره مووېووی: (کاکه ناصر) موجهه یدیه، هه رچى وتبى وهك زانایه کی موجهه ید و توویه تی.

پېنجه م: دوعا و نژای (کاک ناصر) بۆ نازادبوونی (کاک نه حمده) له زندان و گه یشته وه به دیدارى:

(کاک ناصر) له وتاریکیدا که به بونه ی (یادی له دایک بوونی پیغه مبه ره وه) ﴿﴾

(۱) (کاک نه حمده ی موفتی زاده ده روازه پهك بۆ خه باتیکی نه ناسپنراو- سهره وت عبدالله / ل

وتووپه‌تى، وهك پيشه‌ى هه‌ميشه‌ى له‌ كۆتايى باسه‌كه‌يدا له‌ لوتكه‌ى به‌رزى ئيمان و به‌ دايكى پېر له‌ هه‌سره‌ت و به‌ ده‌نگيكي پېر له‌ تاسه‌ى ديداره‌وه،... له‌ په‌روه‌ردگارى داوا ده‌كات: له‌ خواى گه‌وره‌ داوا نه‌كه‌م كه‌ جاريكي تر له‌ ناوا مه‌ جليسيكدا (كاك نه‌حمه‌د) بې دانيشيت.

١٢) بيروپاي كاك ناصر سه‌باره‌ت به‌ جيهاد و خه‌باتى چه‌كدارانه‌:

له‌ وه‌لامى پرسىاريكي گۆفارى (پيگاي شه‌رع)^(١) دا مامۆستا (عبدالقادر ته‌وحيدى) ده‌لئ: به‌لئ ئيمه‌ له‌ سالى (١٣٦٣) ى كۆچى هه‌تاوى، دژ به‌ حكومه‌تى ئيران ده‌ستمان كرد به‌ خه‌باتى چه‌كدارانه‌... سئ سالى پيش نه‌م پيگه‌وته، واته‌: له‌ سالى (١٣٦٠) ى كۆچى هه‌تاوى، له‌ كۆبوونه‌وه‌يه‌كدا كه‌له‌ شارى (پاوه‌) سازكرا، من و نو نه‌فه‌ريتر له‌ برايانى سه‌ره‌كى نه‌وكاته‌ى (ئيخوان) له‌م كۆبوونه‌وه‌دا به‌شداربووين تا له‌سه‌ر چۆنيه‌تى مامه‌له‌كردن له‌گه‌ل بارودۆخى دژوارى نه‌وكاته‌ كه‌ حكومه‌تى ئيران بۆ سوننيه‌كانى دروستكردبوو قسه‌ بكريت و پيگايه‌كى باش هه‌لبژيردرئ. له‌م كۆبوونه‌وه‌دا من و (ناصرى سوبحانى) و (حاجى مه‌لا مه‌حمودى مه‌حمودى) و (مه‌لا نه‌حمه‌دى به‌هرامى) و (مه‌لا غه‌فار ميرانى) و (مه‌لا عبدالرحمن يه‌عقوبى) و (مه‌نصورى سه‌ليمى) و (مه‌لا نه‌مين) و (مه‌لا حسين عه‌ينى) و برايه‌كى تريش كه‌ئيسا ناوى له‌بېرم نه‌ماوه‌ تاييدا ناماده‌بووين، جا هه‌ركه‌س بيروپاي ده‌ربېرى له‌و كۆبوونه‌وه‌دا، (كاك ناصر) جه‌ختى له‌سه‌ر خه‌باتى چه‌كدارانه‌ كرد و ده‌يوت: دانيشتنى ئيمه‌ و ده‌ست نه‌بردنمان بۆ سيلاح خيانه‌ته‌ به‌دين و به‌ گه‌له‌كه‌مان، زۆر له‌سه‌ر نه‌م بيروبووچوونه‌ى خۆى سووربوو جا نه‌وكاته‌ منيش پيم وت: (كاك ناصر) جيهاد پياوى خۆى ده‌ويت كه‌ من پيموايه‌ پياوى وامان نيه‌، به‌لام

(١) گۆفارى (پيگاي شه‌رع) / ٧٠ ل - ٧١.

ئەو برايه ھەر لەسەر قسەي خۆي جەختي دەکردەو، جا منيش پيموت: بىرام تۆ تۆكەسم بۆ بهينه با وەك خۆم بىرىكاتەو، پەيمانبيت كە من دەهەميانيم لە قسەكەش وا ھەلە تينەگەن كە خۆم ھەلنيم و بلنيم وەك خۆم بە تەقوابن، بەلكو مەبەستم ئەو ھەيە كە كەسانىكەن ھەرچى بەسەر ئەوان يان بنەمالەكەياندا ھات با كەس بە تاوانبار نەزانن و لۆمەي كەس نەكەن، جا ئەگەر نۆكەسى وات ھينا، سويندبيت من ھەر ئىستا نەچمەو ھە بۆ مال و بەرەو چياكان بکەومەپي، لەو كۆبوونەو ھەدا جا من پووم ليكردن و پيموتن : لە ئيوە كامتان حازرن؟ تەنھا يەكيكيان حازربوو كە ئەو پيە بەو مەرجە بگريتەبەر، جا بۆيە بۆچوونەكەي (كاك ناصر) پەسەند نەكرا، بەلام پاش سى سال جينايتە پيژمى ئيران و دەرکەوتنى خيانەتەي ئەم پيژمە بە سوننى بە گشتى و بە گەلى كورد بە تايبەت، ئيمە پاش پرس و پايەكى زۆر ئەو بۆچوونەي سى سال پيشى (مەلا ناصر) مان بۆ ئەو كاتە پەسەندكرد كە زياتر لە سەدو پەنجا كەس تەنھا لە مامۇستايان نامادەيى خويان بۆ ئەو ئيشە دەرپي و بەلئيناندا ، بەلام كۆمەليك لە برايانى كوردستانى پۆژئاوا^(۱) كە لەوئى ميوان بوون، دەوروبەري (كاك ناصر) و كۆمەليك لە (مەكتەب قورئان) يان گرت و (كاك ناصر) يان دانا بە قسەكەري خويان تا بەم شيوە بەرەنگاريى ئەو بۆچوونە بکەن، ئەو ھەبوو لەسەر ھەتاي مانگى پينجى سالى (۱۳۶۳) ى كۆچى ھەتاي، ئيمە چووينە (سنە) و چەند پۆژيک لەويدا مايەو و چەندين دانىشتمان ئەنجامدا، تيگەيشتم كە دەوروبەري كاريكى زۆرى تيكردوو، جا لە كۆتايى دا كە دووبەدوو بووين پيموت: تۆ سى سال لەمەوپيش دەتوت: دانىشتن ھەرەمە، ئىستا

(۱) واتە: برايانى (يەكگرتو)، كە ئەو دەمە ھەندى لەسەر كوردەكانيان لە ئيران بوون و لە دەوروبەري (پاوه) و (مەريوان) خەريكى چالاكى و بلۆكرەنەو ھەي فيكرەي ئىخوانى بوون.

له گه‌ل چاكتەر پۆشنبوونه‌وه‌ى جىنايه‌ته‌كانى حكومه‌ت و په‌يدا‌بوونى برايانىكى چاك و چالاک چۆن ئاوا بۆچوونه‌كه‌ى خۆت گۆرى ؟ پیتوانیه جارێكى تریش ئەم بۆچوونه‌یشت ده‌گۆریت؟ وتی: نالێم نایگۆریم، به‌لام ئیستا ره‌ئیم وایه‌. وتم: ئایا به‌م بۆچوونه‌ى تۆ نه‌گه‌ر من ده‌ستم به‌و كارهدا و كوژراوى لىكه‌وت ئایا به‌ تاوانى ده‌زانیت؟ وتی: من پێم وانییه كه‌ ئه‌وه تاوان بێت، چونكه‌ ئه‌وه ئىجتیهادێكه‌ و كر‌دووته و قه‌ناعه‌ت پێى هه‌یه‌...

به‌لام كاك (عبدالله عبدالعزيز عه‌بدى) له‌ كتيبه‌كه‌یدا ده‌لێ^(۱): ئەم بیرۆكه‌یه (واته‌: بیرۆكه‌ى خه‌باتى چه‌كدارى) له‌لایه‌ن مامۆستا ناصر و برايانى ئه‌و كاته‌ى ئێران‌ه‌وه‌ به‌ تووندی په‌تكرایه‌وه‌، به‌ هه‌له‌یه‌كى ستراتیژی و مه‌ترسیه‌كى گه‌وره‌یان زانى، بۆیه مه‌سئولیه‌تى هه‌ر خوێن پزانیکیان خسته‌ ئه‌ستۆى ئه‌وانه‌ى بانگه‌شه‌ى بۆ ده‌كه‌ن. به‌لام لێره‌دا پرسیارێ له‌سه‌ر ئەم دوو گێرانه‌وه‌یه سه‌ر هه‌ل‌ده‌دات ئه‌ویش ئه‌وه‌یه: ئایا چۆن هه‌ماهه‌نگی بکه‌ین له‌نیوان گێرانه‌وه‌كه‌ى مامۆستا (عبدالقادر ته‌وحیدی) و ئه‌وه‌ى كاك (عبدالله عبدالعزيز عه‌بدى) كه‌ له‌ كتيبه‌كه‌یدا هێناویه‌تى؟! !

(۱۳) میژووی شه‌هیدبوونی :

مامۆستا (ناصر) به‌ یاوه‌رى دۆستێكى و خێزانی هه‌ردووکیان، به‌ ئۆتومبیلێك، له‌ به‌روارى (۴) ى حوزه‌یرانى سالێ (۱۹۸۹ م) سه‌ردانى شارى (سنه‌) ى كرد، به‌مه‌ستى دیدار له‌گه‌ل دۆست و هاوکارانى له‌و شاره‌ و، خۆ‌حه‌شاردانى تری له‌ ده‌زگا موخابه‌راتیه‌كانى ئاشرى (كرماشان) كه‌ چاودێریان خستبووه‌ سه‌ر. دواى چه‌ند پۆژێ له‌ دیدار له‌گه‌ل دۆستانی و مانه‌وه‌ى له‌و شاره‌، ده‌زگای موخابه‌راتی ئێران پێیان زانی و شه‌وى (۸ / ۶ / ۱۹۸۹ م) هه‌لیان کوتایه‌ سه‌ر ئه‌و

(۱) (ژياننامه‌ى زانای گه‌وره‌ى كوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى / ل ۱۰۴).

ماله‌ى تېیدا بوو، كه مالى (كاك فاروق فيرصاد) ^(۱) بوو.

شهید فاروق فی‌رصاد

كاتى هه‌ليان كوتايه سه‌ر نه‌و ماله، كه مالى (كاك فاروق) بوو، خاوه‌ن مال زۆر هه‌ولئى دا كه له جىي مامۆستا ناصر خۆى ده‌ستگير بكه‌ن و، ناماده‌ى له نه‌ستوگرتنى هه‌موو به‌رپرسيارىتيه‌كه، به‌لام ده‌زگاي موخابه‌رات پازى نه‌بوون و وتيان ئيمه‌ فه‌رماني گرتنى (ناصرى سوبحاني) مان پييه.

هيزه‌ چه‌كداره‌كان زۆر په‌له‌يان بوو، مامۆستا (ناصر) يش داواى كرد كه نويزى عيشا له‌گه‌ل خيزانى به‌ جه‌ماعه‌ت بكات.. نه‌وانيش پييان عه‌يب بوو داواى وا پهرت بكه‌نه‌وه، مامۆستا نويزىكي به‌ خشوعى به‌ جه‌ماعه‌ت كرد بۆ خيزانى و خاوه‌ن ماله‌كه، به‌ ده‌نگىكي ئارام و كاريگه‌ر و زۆرخۆش، كه له پكاتى په‌كه‌مدا سوره‌تى (البروج) ى تيدا خوينا. ئيت‌ر دواتر مامۆستا (ناصر) به‌ ته‌نها راپيچ كرا بۆ زيندان ^(۲).

(۱) (كاك فاروق) په‌كيكه‌ له‌ شاگرد و قوتابيه‌ دلسۆز و نزىكه‌كاني (كاك نه‌حمه‌دى موفتى زاده)، كه دواتر له‌لايه‌ن حكومه‌ته‌وه بۆ ماوه‌ى (۵) سال نه‌فى ده‌كرئ بۆ شارى (اردبيل)، دواتر له‌ شه‌وى (۲۷) ى په‌مه‌زанда له‌ هه‌لومه‌رجىكي ته‌مومزاويدا له‌لايه‌ن چه‌ند ده‌ستىكي چه‌په‌له‌وه شه‌هيد ده‌كرئت (هه‌زاران سالو له‌ پۆحى كاكه‌ فاروق و هاوسه‌نگه‌راني بيت).

(۲) (شه‌هيدى ئازادى بېروپا مامۆستا ناصرى سوبحاني / ل ۹۱ - ۹۲).

ئەو تۆمەتەنە چى بوون گە (کاک ناصر) ى لەسەر دەستگیر کرابوو؟

دوای کۆبوونەوه‌ى سىيى کەسايەتى ناودار و زانای ناوچە جياجياکانى ئەهلى سوننەى ئێران و سەردانى کردنى داواکاری گشتى ئەوکاتەى ئێران کە (پەى شەه‌رى) بوو لە تاران، لە وه‌لامى ئەم کەسايەتى و زانا بە‌پێزانەدا (پەى شەه‌رى) وتبووى: پاستە ئاغای سوبحانى چەكى دژى ئێمە هەلنەگرتوو، بە‌لام بە‌ قەلەمەکەى درێغى نەکردوو دژى ئێمە.

ئەو (واتە: سوبحانى) تاکە کەسێکە کە لەسەرەتای دامەزراندنى حکومەتى ئێمە وه‌ سەر سەختانە دژمان وه‌ستاوه‌ و، بە‌ جوړئەتە وه‌ داکۆکى لە عەقیدە و بۆچوونى خۆى کردوو.

بۆ نمونە: دوای پێشەوا مەعصومەکان کە سى شەك نابەین جگە لە ئىمام خومەینى، بە‌لام ئاغای سوبحانى چەندین بە‌لگەى هیناوه‌تە وه‌ بۆ کافرکردنى و، بە‌ گومرا ناوى دەبات..

لە کۆتایى قسەکانى دا (پەى شەه‌رى) بە‌ ئوسلوبىکى ناشایستە (بە‌ وه‌فدەکەى) وتبوو: بۆیە پێتان پادەگەیه‌نم کە من بۆ خۆم موخاکە مەم کرد! خوشم حوکمى ئىعدام دەرەه‌قى دەرکرد! بە‌پاشکاویش پێتان دە‌لێم: هەركەس وه‌کو ئەو بىربکاتە وه‌ یا هەركەسى تر لە ئێراندا وه‌ک سوبحانى بىربکاتە وه‌، حوکمى ئىعدامى هەیه‌ و شایانى لە‌تاوبردنه‌، ئەگەر دە‌ هەزار کەسى واش هەبێت...!!^(۱)

(۱) (هەمان سەرچاوه‌ى پێشوو / ل ۱۰۴ - ۱۰۵).

وێنەى پەى شەهەرى

هه‌وائى شه‌هيد بوونى:

له‌ به‌روارى (٢٨) ى په‌مه‌زاني ساڵى (١٤١٠) ى كۆچى به‌رامبه‌ر (٢٣ / ٤ / ١٩٩٠) ى ميلادى به‌رپرسيك له‌ داواكارى گشتى شۆپشه‌وه له‌ (سنه) په‌يوه‌ندى كرد به‌ مائى مامۆستاي شه‌هيدوه له‌ گوندى (دوريسان) ، داواى كرد كه (مه‌نصور) ى براى له‌ (سنه) ئاماده‌بى، ئه‌و‌يش پۆژى دواى گه‌يشته شارى (سنه) و، سه‌ردانى نوسينگه‌ى شوعبه‌ى يه‌كى كرد، به‌لام هه‌موو به‌رپرسه‌كان نكۆلييان كرد كه ته‌له‌فۆنى وا كرا بى! ^(١)

دوا پۆژه‌كانى شه‌هيدبوونى (كاك ناصر) : له‌ به‌روارى (١٥ / ١ / ١٩٩٠) ميلاديدا مامۆستا ناصر له‌ زيندانى گه‌وره‌ى (ئه‌وين) ه وه له‌ تارانى پايته‌خت ده‌گويژرێته‌وه بۆ گرتوخانه‌ى سياسى شارى (سنه) و، بۆ ماوه‌ى (١٠) پۆژ له‌وێ ده‌يهێلنه‌وه .
دواتر له‌ به‌روارى (٢٦ / ١ / ١٩٩٠) ى ميلاديدا براوه‌ته‌وه بۆ زيندانى (ئه‌وين) له‌ تاران و بۆ ماوه‌ى (١٥) پۆژ له‌وێ هێلراوه‌ته‌وه .

بۆ جاريكى تر له‌ به‌روارى (١٢ / ٢ / ١٩٩٠) ى ميلاديدا هێنراوه‌ته‌وه بۆ گرتوخانه‌ى (سنه) و بۆ مانگيكي ته‌واو خراوه‌ته ژيړ ليكۆلێنه‌وه و دادگايى كردنى

(١) (هه‌مان سه‌رچاوه‌ى پيشوو / ل ٩٧) .

به‌رده‌وام.

سه‌ره‌نجام له به‌رواری (۱۶ / ۲ / ۱۹۹۰) ی میلادیدا له کاتژمێر هه‌شت و چاره‌کی شه‌ودا (۸:۱۵) به بیانوی گواستنه‌وه‌ی بۆ زیندانی (کرماشان) ، ئه‌یه‌ن بۆ دادگای (سنه) . له‌وێ که ده‌بینێ درۆیان له‌گه‌ڵ کردووه، پێیان ده‌لێ : بۆ درۆم له‌گه‌ڵ ده‌که‌ن؟ بۆ پاستیه‌که‌تان پێ نه‌وتم؟ له‌وێ سه‌رئێشه‌یه‌کی زۆری بۆ دروست ده‌که‌ن و جۆره‌ها ئازاری ده‌روونی و جه‌سته‌یی ده‌ده‌ن، تا پازی ببێ که په‌شیمان نامه‌یه‌ک بنووسی و ته‌سلیمیان ببێ.. ئه‌ویش به هیچ جۆرێک وه‌لامیان ناداته‌وه.

دواچار پێی ده‌لێن: تۆ حوکمی له سێداره‌دانت دراوه، ئه‌گه‌ر تۆ به نامه و په‌شیماننامه‌یه‌ک بنووسی، حوکمه‌که‌ت سووک ده‌کری، به‌پێی قسه‌ی یه‌کێ له به‌رپرسان که له‌وێ ئاماده بووه، مامۆستا له وه‌لامدا وتویه‌تی: جاجی باشته له‌م خێرو به‌ره‌که‌ته که خوا به‌ نسیبی منی کردووه..

به‌ هه‌رحال، پاش هه‌ولێکی زۆر له‌گه‌ڵ ، چاوی ده‌به‌ستن و ئه‌یه‌نه شوینی تایبه‌تی له‌سێداره‌دان. له‌وێ (خبیب) ئاسا و به‌هیممه‌تیکی به‌رزه‌وه و سه‌ربه‌رزانه پاده‌وه‌ستی و داویان لێ ده‌کا که مۆله‌تی پێ بدن نوێژی عیsha بکات.. ئه‌وانیش مۆله‌تی ده‌ده‌ن و، نوێژیکی خۆی ئاسایی ده‌کات. پاشان داویان لێ ده‌کا مۆله‌تی بدن نوێژی (أوابین) بکات، به‌لام مۆله‌تی ناده‌ن و ئه‌یه‌نه سه‌ر سه‌کزی له سێداره‌دان. له‌وێشدا جاریکی تر داوی لێ ده‌که‌ن که په‌شیمانی ده‌ربهری، تا حوکمه‌که‌ی بۆ سووک بکه‌ن. ئه‌ویش باسیکی ئیمانیان بۆ ده‌کات ده‌رباره‌ی (قه‌زا و قه‌ده‌ر) و پێیان ده‌لێ : ئه‌گه‌ر من بۆ پرگارکردنی خۆم له هه‌لوێسته‌کانم په‌شیمان بيمه‌وه و، ئێوه پازی بکه‌م و، ئێوه‌ش ئازادم بکه‌ن، پاش ده‌رچوونم له زیندان، له‌سه‌ر ئه‌و جاده‌یه ئوتومبیلێک بمکات به ژێره‌وه و یه‌کسه‌ر له‌ناو بچم. فه‌رقی ئه‌و دوو مردنه چی یه به‌لاتانه‌وه؟ جا بۆچی به‌ په‌غه‌بت و شه‌وقی خۆم ئه‌م

یەكەیان هەلنەبژێرم كە مردنە لە پێى خوادا ؟ كە لە راستیدا مردنیش نیە و دەستكەوتنى ژيانى هەمیشەىى لەگەڵدايە !؟

پاش ئەم قسانە بە دەنگى بەرز شایەتمانى خوێندەو و وتى: كاری خۆتان بكەن و، پووی كرده چەند كەسێك لەوانەى كە ئامادەى ئەو مەراسیمە بوون و فەرمووی: وەصیەتتان بۆ دەكەم كە بەرەوخوا بگەڕێنەو، تۆبە بكەن، لە گوناھەكەتان پەشیمان ببەنەو، چونكە ژيانى دونیا كورتە و مردن لە هەموو كەس نزیکە، غەیری كردهوێ چاكیش هیچ شتێ فریای ئینسان ناكەوێ.

بەو جۆرە لە شەوی (١٦ - ١٧ / ٣ / ١٩٩٠) ی میلادیدا مامۆستا ناصر شەهید كرا و، گیانی پاك و سەربەرزى بەرەو كاروانى شەهیدانى پێى سەربەرزى گەراپەو. ^(١)

شاردنەوێ گۆرەكەى لە كەس و كارەكەى:

دواى چەواشەكارى كى زۆر لەلایەن دەولەتەو و شاردنەوێ شەهیدكردنى مامۆستا (ناصر) سەرهنجام كە سووكارەكەى شوێنى ناشتنى مامۆستا (ناصر) دەدۆزنەو كە لە شارى (قوپو) لە گۆرستانى (گولزارى شەهیدان) بە خاك سپێرراو لەلایەن چەند فەرمانبەرىكى شارەوانیەو و، دواتر بۆ دلتیابوون لە تەرمەكەى دواى سێ مانگ لە ناشتنى، گۆرەكەى هەڵدەدەنەو و كاكە مەنصور كە براى مامۆستای شەهیدە دەچێتە ناو گۆرەكەو و كفنێ سەرى دەكاتەو و نێتر بە تەواوى بۆى مەعلوم دەبێ كە ئەمە تەرمى مامۆستای شەهیدە و پاشان دای دەپۆشنەو. ^(٢)

(١) (هەمان سەرچاوەى پێشو / ل ١١٠ - ١١١) .

(٢) لە یاداشتنامەى كى تايبەتى (كاكە مەنصور) ، براى مامۆستا ناصرى سوبحانی وەرگیراوە .

(هزاران سالو له پوځي ماموستا سوبحاني و نه وانه ی له پیناوی په یامی
نیسلامدا گیانیان بهخت کرد و سهریان نایه وه) .

۱۲) نهو خزمهته نایابانه ی که به (ماموستا سوبحانی) کراوه له دوی
شهیدکردنی :

یه کهم: له لایهن دهزگای بهرهم بو بلاوکردنه و دی بهرهمه کانی سوبحانی:
نهو چاپانه ی که به زمانی عهره بی کردوویانه و له نووسینی ماموستا خویه تی
بریتین له :

- ۱- الولاية والإمامة.
- ۲- زیة کتاب الإعتصام للإمام الشاطبي.
- ۳- رسالة في علوم الحديث.
- ۴- تلخیص التهذیب (لکتاب تهذیب مدارج السالکین لابن قیم الجوزية) .
- ۵- اسس التصورات والقيم.
- ۶- احکام شرعية.
- ۷- الإبتداع في الدين . (نهم کتیبه له لایهن به شیر عبدالکریم وه لی یه وه
وه رگتپردراوه ته سهر زمانی کوردی) .

نهو چاپانه ی که به زمانی کوردی کردوویانه بریتین له :

- ۱- شهیدی نازادی بیروپا ماموستا ناصری سوبحانی (کوکراوه ی ژیان و

خەباتى مامۇستا سوبحانى يە) .

۲- بەندايەتى (پوختەى سىازدە شىرتى بەندايەتى كە خۆى باسى كردووە) .

۳- خەلقى ئادەم (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە) .

دووهم: لەلايەن (پروژەى بەرھەمى ياد) ە وە :

كە ھەستاوە بە چاپ گەياندى كىتېبى ژمارە (۱) كە تا ئىستا ھەرئەو ژمارەيان لى دەركردووە ئەويش بەناوى : (لادانەكانى بەشەرىيەت و ژيانى موئىمىنانە) ئامادەكردنى سەرۆت عبدالله ، لەلايەن پروژەى بەرھەمى يادەو بە چاپ گەيەنراوە، ئەمەش ھەر لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە.

سىيەم : ھەندى كەسى تىرش لەلاى خۇيانەو ھەلساون بە خزمەت كردنى (مامۇستا ناصر) لەپى نووسىنەو ەى كاسىتە تۆماركراوەكانى و پاشان كردنى بە كىتېب، ئەويش برىتين لە :

۱- تەفسىرى سورەتى يونس (لەلايەن ئىبراھىم ئەحمەدەو نووسراوەتەو و پاشان لەپى موسولمانىكى ترەو بە چاپ گەيەنراوە) .

۲- خواناسى (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە و، لەلايەن ئارام محمد و اسماعىل باقى يەو نووسراوەتەو و ئامادەكراوە بۆ چاپ و (كىتېبخانەى كاك شىخ) چاپ و بلأوى كردۆتەو) .

۳- سىستەمى ئابوورى لە ئىسلامدا (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە و، لەلايەن ئارام محمدەو نووسراوەتەو و ئامادەكراوە بۆ چاپ و (كىتېبخانەى كاك شىخ) چاپ و بلأوكردنەو ەى گرتۆتە ئەستۆ) .

۴- بانگەواز و قۇناغەكانى بانگەوازكردن (لە كاسىتە تۆماركراوەكانى خۆى وەرگىراوە و، لەلايەن ئارام محمد و سەرۆت عبدالله و نووسراوەتەو و

ئامادەكراوه بۆ چاپ و بە ھەمان شىۋە (كتىبخانى كاك شىخ) چاپ و بىلاۋى
 كىردۆتەۋە) .

۵- نامەيەك لە زەۋى مەينەتبارەۋە بۆ خىزمەتى كۆمەلى پىغەمبەران (ئەمە
 رىسالەيەكە لەلايەن مامۇستا ناصرەۋە بە زمانى عەرەبى نووسراۋە و ئاراستەى
 گشت پىغەمبەرانى كىردوۋە (كە برىتيە لە: رسالة الألام من أرض البلايا إلى معشر
 الأنبياء) ، كە لەلايەن جوامىر ئەحمەدەۋە ۋەرگىرپىدراۋەتە سەر زمانى كوردى) .

۶- تەفسىرى سۈرەتى القدر (لەلايەن موسولمانىكەۋە نووسراۋەتەۋە و بە
 چاپ گەيەنراۋە ، بەلام ناۋى خۆى تۆمار نەكىردوۋە) .

۷- مەسەلەكانى ئافرەت (لە كاسىتە تۆماركراۋەكانى خۆى ۋەرگىراۋە و،
 لەلايەن ئارام سالم بىستانى يەۋە نووسراۋەتەۋە و ئامادەكراۋە بۆ چاپ) .

چۆرەم: بەندە لە سالاھىكانى (۱۹۹۷ - ۲۰۰۱) ھەستاۋم بە نووسىنەۋەى ھەندى لە
 كاسىتە تۆماركراۋەكانى (مامۇستا سوبحانى) ، بەلام بەھۆى چەند گىرڧتىكەۋە تا ئىستا
 نەم توانىۋە بە چاپىان بگەيەنم لەۋانە :

۱) قەزا و قەدەر (نووسىنەۋەى ھەردوۋ كاسىتى قەزا و قەدەرە، كە سالى
 (۱۹۹۷) دام بە برايەك كە تايپى بكا و پاشان بە چاپى بگەيەنم، بەلام بەداخەۋە لە
 كاتى مال باركىردندا ونى كىردىۋ) .

۲) باسى قىتال (نووسىنەۋەى ھەرسى كاسىتى باسى (قىتال) ە كە داۋمە بە
 يەك دوۋ برا كە پىداچوۋنەۋەى بۆ بگەن، بەلام تا ئىستا تەۋاۋ نەبوۋە) .

۳) مەسەلەكانى ئافرەت (نووسىنەۋەى يەك دوۋ كاسىتى مەسەلەكانى
 ئافرەت، كە خۆش بەختانە برايەكى تىرپى ھەستاۋە و بە چاپى گەياندوۋە) .

١٤) ئەو کتێبانهى که له‌سه‌ر (کاک ناصر) نووسراون:

- ١- ژياننامەى زانای گه‌وره‌ى کوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى -
ئاماده‌کردنى: عبدالله عبدالعزيز عه‌بدى.
- ٢- شه‌هيدى ئازادى بىروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى ، کتێبى يه‌که‌م -
ئاماده‌کردنى: ده‌زگای به‌ره‌م بۆ با‌دو‌کردنه‌وه‌ى به‌ره‌مه‌کانى سوبحانى.
- ٣- ناصرى سوبحانى زانایه‌کى په‌ببانی - نووسینی: عبدالکریم فتح.

١٥) هه‌ندێ له‌ وێنه‌کانى کاک ناصرى سوبحانى :

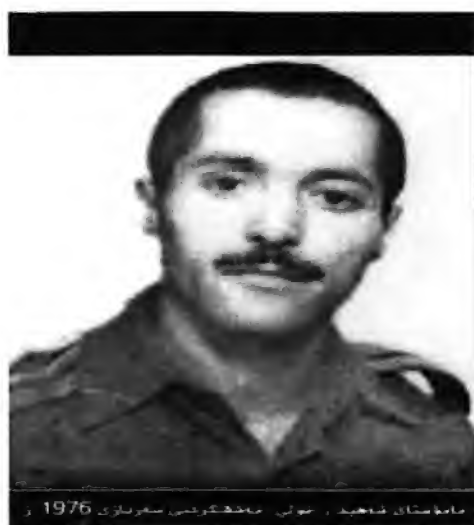

کاک ناصر له‌ ته‌مه‌نى لاوێتى و فه‌قییه‌تیدا

کاک ناسری سوبحانی

عبدالرحمن به عقوبی و ناصر سوبحانی

کاک ناصر به پوشاک سربازیه وه

ڪاڪ ناصر و ڪچہ خنجيلانہ ڪهہ

وينهہ ڪاڪ ناصر و چوار لہ ھاوڙپياني

لہ بهر دهم نارامگاہي نيمام غزالہي دا

وینہی کاک ناصر و چوار له هاوړپښانی
له بهر دهم نارامگای نیمام غه زالی دا

وینہی کاک ناصر و هه ندین له هاوړپښانی

وينه ي کاک ناکر و دوان له هاوړپياني

وينه ي کاک ناکر و هندن له هاوړپياني

سەرچاوەکانى ئەم ژياننامەيه:

۱. شەهیدى نازادى بیروپا مامۆستا ناصرى سوبحانى / کتیبى یەكەم - ئە
بلاوکراوەکانى دەزگای (بەرهم).
۲. ژياننامەى زانای گەورەى کوردستان مامۆستا ناصرى سوبحانى/
نامادەکردنى : عبدالله عبدالعزيز عەبدى.
۳. پێگای شەرع / ژمارە (۲) سالى (۲۰۱۱) ى زاین.
۴. چەند سەرچاوەیهكى ئەنتەرنێت.
۵. هەندى سەرچاوەى تر که ئە جێى خۆیدا ناماژەى پیکراوه.

ناومەۋەك

پېشكەشە..... ۵.

پېشەكى..... ۶.

پوختەپەك لە ژياننامەى پېشەوا سەعیدى نورسى..... ۱۱.

(۱) ناوى تەواوى و شوئىنى لە دايك بوونى..... ۱۲.

(۲) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكەكانى..... ۱۲.

بەخشىنى (ئىجازە عىلمى) لەلايەن مامۇستا نوورسىيەو بە..... ۱۴.

(عبدالمجيد) ى براى گچكەى..... ۱۴.

(۲) قۇناغەكانى خوئىندن و پلەى زانستى و لىھاتووى..... ۱۵.

(۴) قۇناغەكانى ژيانى سەعید نوورسى..... ۱۶.

(۵) ھاوسەرگرتنى سەعید نوورسى..... ۱۷.

(۶) ھەلسۆكەوتى مامۇستا نوورسى لەگەل كەسانى جواردمورىدا..... ۱۷.

(۷) چاكسازىيەكانى مامۇستا نوورسى..... ۲۲.

يەكەم چاكسازى لە بوارى پەروەردمىي دا..... ۲۲.

دووھم چاكسازى لە بوارى زانستى دا..... ۲۴.

- سېيەم چاكسازى لە بوارى كۆمەلايەتى دا..... ۲۶
- چوارەم چاكسازى لە بوارى ئابوورى دا..... ۲۶
- پېنجەم چاكسازى لە بوارى سياسى دا..... ۲۸
- (۸) ئەو ھەوالەى كە سەرلەبەرى مامۇستا نوورسى گۆرى و پاشان كەوتە ھەول و تىكۆشان
بۆ بلاوكردنەوہى پەيامى ئىسلام كە دواتر ناوى دەرگىد بە (كۆمەلى نوور)..... ۲۸
- (۹) دانراوو نووسىنەكانى مامۇستا نوورسى..... ۳۰
- ئەو كتيبانەى كە تەنھا بە زمانى (توركى) نووسىونى برىتين لە..... ۳۰
- ئەو كتيبانەى كە بە زمانى (توركى و عەرەبى) ش نووسىونى و لە ژىرناونىشانى
(آثار بديعية) لە بەرگى (صيقل الإسلامى) دا كۆى كردوونەتەوہ برىتين لە..... ۳۳
- ئەو كتيبانەى كە تەنھا بە زمانى (عەرەبى) نووسىونى برىتين لە..... ۳۳
- (۱۰) مېزووى كۆچى دوايى..... ۳۴
- (۱۱) ئەو خزمەتە نايابانەى كە بە مامۇستا نوورسى كراوہ لە دواى وفات كردنى برىتين لە..... ۳۵
- (۱۲) ئەو كتيبانەى كە لەسەر (سەعيد نوورسى) نووسراون بە زمانى عەرەبى برىتين لە..... ۳۶
- بە زمانى پەسەنى كوردىش ئەم بابەتانەى لەسەر نووسراوہ..... ۳۸
- (۱۳) ھەندى لە وېنەكانى پېشەوا نوورسى..... ۳۸
- سەرچاوەكان..... ۴۲

- پوختەمەك لە ژياننامەى پېشەوا مەودودى..... ۴۵
- (۱) ناوى تەواوى..... ۴۵
- (۲) شوئنى لە داىك بوونى..... ۴۵

- ۴) ناوى باوك و دايك و برا و خوشكهكانى ۴۷
- ۵) شىۋازى پەروەردەكردن و پىگەپاندىنى ئىمام مەودودى ۵۳
- ۶) قۇناغەكانى خويىندن و پەلەى زانستى و لىھاتووى ۵۵
- ۷) ئىمام مەودودى و كارى پۇژنامەوانى ۵۸
- ۸) سەرپەرشتى كردنى گۇڧارى (ترجمان القرآن) ۶۱
- ۹) ھاوسەرگرتنى مەودودى ۶۲
- ۱۰) ھىجرەت كردنى پىشەوا مەودودى بۇ (دار الإسلام) ۶۳
- ۱۱) ھەول و تىكۇشان بۇ دامەزراندنى كۆمەللىكى ئىسلامى ۶۷
- ۱۲) ئامانچ لە دامەزراندنى ئەم جەماعەيە بە كورتى برىتى بوو لە ۶۸
- ۱۳) نووسىنى تەفسىرى (تفہيم القرآن) ۷۰
- بەرھەلستى كردنى دوژمنانى ئىسلام و ھەلۋىستىكى جوامىرانە لەلايەن
- مەودودىيەوہ ۷۰
- ۱۴) زىندانى كردنى پىشەوا مەودودى ۷۱
- ۱۵) بىريارى لەسپدارەدانى پىشەوا مەودودى لەلايەن دەسەلاتەوہ ۷۳
- ۱۶) پىشەوا مەودودى و سەفەرى مالى خوا ۷۵
- ۱۷) دەورى پىشەوا مەودودى لە دامەزراندنى چەند كۆمەلە و دەزگاپەكى ئىسلامى دا ۷۵
- ۱۸) ھەلۋەشانەوہى جەماعەى ئىسلامى و دەستگىر كردنى پىشەوا مەودودى ۷۶
- ۱۹) بەرھەنگارىوونەوہى حكومەت لە مەسەلەى بىنىنى مانگ و ھاتنى جەژندا ۷۷
- ۲۰) ۋازھىنان لە ئەمىرى (جەماعەى ئىسلامى پاكستان) ۷۷
- ۲۱) بەخشىنى مەدالىي (مەلىك فەيىسەل) بە پىشەوا مەودودى ۷۷
- ۲۲) دانراو نووسىنەكانى مەودودى ۷۹
- ۲۳) يەكەم ئەو كىتابانەى كەلە بابەتى (تەفسىر و فەرموودە) دا نووسىونى ۸۰

- ۸۲..... دووهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (سیره‌ی نه‌به‌وی) دا نووسیونی
- سپېهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (بیروباوهری ئیسلامی و بناغه‌ی ټاپین) دا
- ۸۳..... نووسیونی
- چوارهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (بانگه‌وازی ئیسلامی و پټووستیه‌کانی) دا
- ۸۴..... نووسیونی
- پینجهم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (جیهاد و ټیکوښانی ئیسلامی) دا نووسیونی..... ۸۸
- شه‌شم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (حکومه‌تی ئیسلامی و حوکمرانی) دا نووسیونی..... ۸۹
- حه‌وتم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ټابووری و بژیوی) دا نووسیونی..... ۹۲
- هه‌شتم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ټه‌خلاق و ته‌زکیه) دا نووسیونی..... ۹۳
- نؤیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (ژیانی کؤمه‌لایه‌تی) دا نووسیونی..... ۹۴
- دهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (فیږکاری و رۆشنیری) دا نووسیونی..... ۹۴
- یانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (رېږگری له به‌رم‌نگار بوونه‌وه‌ی دوژمنانی ئیسلام)
- دا نووسیونی..... ۹۵
- دوانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (لاوان و گه‌نجان) دا نووسیونی..... ۹۶
- سیانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (مه‌سه‌له‌کانی جیهانی ئیسلامی) دا نووسیونی..... ۹۷
- چوارددهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (حیزب و گروهه‌کانی دژ به ئیسلام و
- روخینه‌ره‌کانی) دا نووسیونی..... ۹۹
- پانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (مه‌سه‌له‌کانی ناوخوی ولات) دا نووسیونی..... ۱۰۰
- شانزدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (مه‌وسوعاتی ئیسلامی) دا نووسیونی..... ۱۰۱
- حه‌فدهیم ټولو کتیبانه‌ی که له بابته‌ی (چه‌ند باسیکی جیاواز) دا نووسیونی..... ۱۰۲
- هه‌ژدهیم ټولو کتیبانه‌ی که پېش بانگه‌وازی ئیسلامی نووسیونی..... ۱۰۴
- ۱۲) میژووی کؤچی دوايي..... ۱۰۵
- ۱۳) ټولو کتیبانه‌ی که له‌سمر (مه‌ودودی) نووسراون به زمانی عمره‌بی له‌وانه..... ۱۰۷
- ۱۴) ستایشی زانایان له باره‌ی پېشه‌وا (مه‌ودودی) یه‌وه..... ۱۰۷
- یه‌که‌م (ټه‌بولحه‌سه‌نی نه‌دموی)..... ۱۰۷
- دووهم شه‌هیدی ئیسلام (سه‌یید هوتب)..... ۱۰۸

- سَيِّهَم (محمد ثقبال) ۱۰۸
 چوارم (عومر تهللسانی) ۱۰۹
 پینجهم راویزگار (عبدالله عوقهیل) ۱۰۹
 (۱۵) په پوښتی نیوان ئیخوان موسلیمین و پېشه‌وا مه‌ودودی ۱۱۰
 (۱۶) هندی له وینه‌کانی پېشه‌وا مه‌ودودی ۱۱۳
 سهرچاومکان ۱۱۵

پوختمیه‌ک له ژباړنامی پېشه‌وا حمسن به‌ننا ۱۱۷

- (۱) ناوی ته‌واوی ۱۱۷
 (۲) شوینی له دایک بوون و په‌رومردم‌بوونی ۱۱۷
 (۳) ناوی باوک و دایک و برا و خوشکه‌کانی ۱۱۸
 (۴) قوناغه‌کانی خویندن و پله‌ی زانستی و لیها‌توویی ۱۲۴
 که‌واته مام‌وستا‌کانی پېشه‌وا به‌ننا به‌پئی ته‌مهنی خویندنی بریتی بوون له ۱۲۷
 (۵) هاوسه‌رگرتی پېشه‌وا به‌ننا ۱۲۸
 (۶) هه‌لسوکموتی پېشه‌وا به‌ننا له‌گه‌ل که‌سانی چوارده‌وریدا ۱۳۰
 (۷) دید و تیروانینی پېشه‌وا به‌ننا بؤ چه‌مکه‌ نایینی‌ه‌گان ۱۳۱
 (۸) هه‌وډ و تی‌کوشان بؤ دامه‌زاندنی کؤمه‌ل و بزووتنه‌وه‌یه‌کی ئیسلامی که‌ دواتر ناو‌نرا
 به‌ کؤمه‌لی برایانی موسولمان (الإخوان المسلمون) ۱۳۸
 (۹) دانراو نووسینه‌کانی ۱۴۳
 (۱۰) می‌زووی شه‌یدبوونی ۱۴۵
 نه‌و هه‌نگاوانه‌ی که‌ حکومت گرتیه‌ به‌ر بؤ شه‌یدکردنی پېشه‌وا به‌ننا ۱۴۶
 کاتی تی‌رورکردنی پېشه‌وا به‌ننا ۱۴۹
 ته‌سلیم کردنه‌وه‌ی ته‌رمی پېشه‌وا به‌ننا به‌ کس و کاره‌که‌ی ۱۵۳

پوختەمەك لە ژياننامەى پېشەوايان

- ۱۵۵..... ئەو شەووى كە بۆ بەيانى بەننا شەهید دەكرى
 ۱۵۵..... پرسەنامەمەك لەلایەن شەيخ (أحمد عبد الرحمن البنا) ی
 ۱۵۵..... باوكى پېشەوا بەنناو
 ۱۵۶..... (۱) ئەو دە وەسیتەى كە (پېشەوا بەننا) بۆ برايان و دۆستانی كوردبوو
 ۱۵۶..... (۱۲) ئەو كتیبانەى كە لەسەر (پېشەوا بەننا) نووسراون
 ۱۵۸..... (۱۳) هەندى لە وێنەكانى پېشەوا بەننا
 ۱۶۲..... سەرچاوەكان

- ۱۶۵..... پوختەمەك لە ژياننامەى پېشەوا سەید قوتب
 ۱۶۵..... (۱) ناوى تەواوى
 ۱۶۶..... (۲) شۆینى لە دایك بوون و پەرور دەبوونى
 ۱۶۶..... (۳) ناوى باوك و دایك و برا و خوشكەكانى
 ۱۷۱..... (۴) قۇناغەكانى خوێندن و پەلەى زانستى و لیھاتوویى
 ۱۷۴..... (۵) توانای ئەدەبى و رۆشنبیری سەید
 ۱۷۵..... (۶) ھاوسەرگرتنى سەید قوتب
 ۱۷۶..... (۷) چەند سیفاتىكى بەرزى سەید لەگەڵ كەسانى چواردەوریدا
 ۱۷۶..... یەكەم بەخشینی ئەساسى مالهەكى بە ھاوڕێیەكى كە دەیویست ژن بەئینیت
 ۱۷۹..... دووهم بەخشینی بەدەلەكى بە خوێندكارىكى زانكۆ
 ۱۷۹..... سێیەم ئارامگرتنى لەسەر كەمەرەمەتى و خۆبەدەستەووە ئەدان بۆ رژیمی سەمەكار
 ۱۸۱..... (۸) ھەول و تێكۆشان و لیپران بۆ كاری ئیسلامى
 ۱۸۱..... (۹) دانراو نووسینەكانى
 ۱۸۲..... یەكەم دانراوەكانى لە بواری ئەدەبى دا
 ۱۸۴..... دووهم دانراوەكانى لە بواری ئیسلامى دا

- سۈيەم چەند بابەت و نووسىنىڭ كە لە گۇفارو رۇژنامەكاندا بلاوى كىردونەتەو،
 پاشان كۆكرانەتەو و بە چاپ گەيەنراون ۱۸۷
 چوارەم چەند دانراو و كىتەبىك كە لە تەفسىرى (في ظلال القرآن) د وە وەرگىراون لەوانە ۱۹۰
 بىنچەم چەند مەقالات و بلاوكرانەمەك كە نووسىويەتى ۱۹۱
 شەشەم دانراو و نووسىنەكانى لە بواری شىعردا ۱۹۱
 حەوتەم ئەو دانراو و نووسىنەكانى كە بلاونەكرانەتەو ۱۹۲
 ۱۰) مېژووى شەهیدبوونی ۱۹۳
 ۱۱) ئەو كىتەبەنەي كە لەسەر (سەيید قوتب) نووسراون ۱۹۷
 ۱۲) ھەندئ لە وێنەكانى مامۇستای شەھید ۱۹۸
 سەرچاوەكان ۲۰۰

- پوختەمەك لە ژياننامەي پېشەوا ئەحمەدى موفتى زادە ۲۰۳
 ۱) ناوی تەواوی ۲۰۳
 ۲) شوێنى لە دایك بوون و پەرورەدەبوونی ۲۰۳
 ۳) ناوی باوك و دایك و برا و خوشكەكانى ۲۰۴
 أ- باپیری و باوكی و مامەكانى ۲۰۴
 ب- براكانى ۲۰۶
 ج- خوشكەكانى ۲۰۶
 ۴) قۇناغەكانى خوێندن و پلەى زانستى و لێھاتوویی ۲۰۷
 ۵) ھاوسەرگرتنى كاڤ ئەحمەد ۲۱۱
 ۶) ھەڵسوكەوتى كاڤ ئەحمەد لەگەڵ كەسانى چواردەوریدا ۲۱۲
 ۷) دید و تێپروانىنى (كاڤ ئەحمەد) بۆ ھەندئ چەمكى ئایىنى ۲۲۱
 ۸) كاڤ ئەحمەد و ھەستى نىشتمان پەرورەى ۲۲۳

- ۲۲۵..... لافاۋى داخ
- ۲۲۷..... (۹) كاك ئەحمەد و گرتنەبەرى رېى بانگەواز
- ۲۲۹..... (۱۰) كاك ئەحمەد و سەفەرى حەج
- (۱۱) ھەوئ و چالاكىە ئىسلامىيەكانى (كاك ئەحمەد) لە پېش راپەرپىن و شۆرشى گەلانى
- ۲۳۰..... ئىراندا
- ۲۳۱..... (۱۲) ھەوئ و تېكۆشان و دروشمى (كاك ئەحمەد) لە كاتى راپەرپىندا
- (۱۳) ھەوئ و تەقەللاى (كاك ئەحمەد) بۇ ھىنانەدى ئوتۇنۇمى ئىسلامى (خودموختارى) بۇ
- ۲۳۵..... كوردستانى ئىران
- ۲۴۲..... (۱۴) دامەزراندنى (حيزبى موساۋاتى ئىسلامى)
- (۱۵) ھەوئ و تېكۆشان بۇ دامەزراندنى (شورائى مەرگەزى سوننەت) كە ناسراۋبوو بە
- ۲۴۴..... (شورائى شەمس)
- يەكەم كاك ئەحمەدى موقتى زادە
- ۲۵۱..... دوووم مەولەۋى عبدالعزىز مەلازادە
- ۲۵۲..... سىيەم كاك ناصرى سوبجانى
- ۲۵۴..... جۋارەم مامۇستا مەلا (عبدالله محمد)
- ۲۵۵..... پېنجەم مامۇستا (مەلا صالح) خوسرەۋى
- ۲۵۶..... شەشەم (شىيخ عبدالعزىز) حىسنى
- ۲۵۷..... حەوتەم (مەولەۋى عبدالحمىد)
- ۲۵۸..... ھەشتەم (مەولەۋى عبدالملك مەلا زادە)
- ۲۵۹..... نۆيەم (مەولەۋى سەيد محمد سەيد فاجلى)
- ۲۶۰..... دەيەم مەولەۋى عبدالعزىز الله يارى
- ۲۶۱..... يانزەيەم مامۇستا نقر محمد دىدگاہ
- ۲۶۲..... دوانزەيەم مامۇستا مەولەۋى شمس الدين مگھرى
- ۲۶۵..... (۱۵) دانراۋو نووسىنەكانى
- ۲۶۷..... (۱۶) بەرھەمە تۆماركراۋەكانى (كاك ئەحمەد) بەھەردوو زمانى فارسى و كوردى
- ۲۷۷..... (۱۷) دوايىن ھەوئ و تېكۆشانى (كاك ئەحمەد) لەگەل سەرانى شۆرش و دەستگىر كردنى

- ۲۷۹..... مېژوۋى كۆچى دوايى
 ۲۸۲..... ئەو كىتەپخانەى كە دەر بارەى (كاك ئەحمەد) نووسراون بە زمانى كوردى
 ۲۸۴..... ھەندى لە وېنەكانى پېشەوا ئەحمەدى موقتى زادە
 ۲۹۲..... سەرچاۋەكان

پوختەمەك لە ژياننامەى پېشەوا كاك ناصرى سوبحانى..... ۲۹۵

- (۱) ناۋى تەواۋى ۲۹۵
 (۲) شوئىنى لە داىك بوون و پەرورەدمبوونى ۲۹۶
 (۳) ناۋى باوك و داىك و برا و خوشكەكانى ۲۹۶
 (۴) قۇناغەكانى خوئىندن و پلەى زانستى و لىھاتوۋىيى ۲۹۸
 (۵) ھاوسەرگرتى مامۇستا ناصىر ۳۰۴
 (۶) پېشەى سەرھەلدانى ھۇشيارى ئىسلامى لای مامۇستا ناصىر ۳۰۴
 (۷) دىد و تېرۋانىنى (كاك ناصىر) بۆ ھەندى لە چەمكە ئايىنىيەكان ۳۰۶
 يەكەم بەندايەتى (عبادەت) ۳۰۶
 دوووم داۋاى كۆمەكى كردن لە خوا (استەانە) ۳۰۶
 سىيەم واتاى پەرورەدگاريتى خوا (رب) ۳۰۶
 چوارەم واتاى (لا إله إلا الله) ۳۰۶
 پېنجەم واتاى (سابقين أولين) ۳۰۶
 (۸) بەشدارى (كاك ناصىر) لە كۆنگرەى (شەمس) و دامەزراندنى (شوراي مەرکەزى
 سوننەت) دا ۳۰۷
 (۹) ھەول و تىكۇشان بۆ دامەزراندنى كۆمەل و بزوتنەومىيەكى ئىسلامى كە دواتر ناۋىرا
 بە (كۆمەللى بانگەواز و ئىصلاھ) ۳۰۸

- ۱۰) دانراوو نووسينه کانی ۳۱۱
- ۱۱) پەيوەندى نىوان (كاك ئەحمەدى موفتى زاده) و (كاك ناصرى سوبحانى) ۳۱۲
- يەكەم خەمخۆرى (كاك ئەحمەد) سەبارەت بە (كاك ناصر) ۳۱۲
- دووهم ديدارو سەردانى كردنى (كاك ئەحمەد) ۳۱۲
- سێيەم بە گەورە تەماشىكردنى (كاك ئەحمەد) لەلایەن (كاك ناصر) ه وه ۳۱۲
- پێنجەم دوعا و نزاى (كاك ناصر) بۆ ئازادبوونى (كاك ئەحمەد) لە زیندان و ۳۱۲
- گەشتەنەوه بە دیدارى ۳۱۴
- ۱۲) بیروپرای كاك ناصر سەبارەت بە جیهاد و خەباتى چەكدارانە ۳۱۵
- ۱۳) میژووی شەهیدبوونی ۳۱۷
- ئەو تۆمەتەنە چى بوون كە (كاك ناصر) ی لەسەر دەستگیر كرابوو؟ ۳۱۹
- هەواڵى شەهید بوونی ۳۲۰
- شاردنەوى گۆرەكەى لە كەس و كارەكەى ۳۲۲
- ۱۴) ئەو خزمەتە نایابانەى كە بە (مامۆستا سوبحانى) كراوە لە دواى شەهیدكردنى ۳۲۳
- يەكەم لەلایەن دەزگای بەرھەم بۆ بڵاوكردنەوى بەرھەكانى سوبحانى ۳۲۳
- دووهم لەلایەن (پروژەى بەرھەمى یاد) ه وه ۳۲۴
- سێيەم ھەندئ كەسى تریش لەلای خۆیانەوه ھەلساون بە خزمەت كردنى (مامۆستا ناصر) لەرێى نووسینەوى كاسیته تۆماركراوەكانى و پاشان كردنى بە كتیپ، ئەویش ۳۲۴
- بریتین لە ۳۲۴
- چوارەم بەندە لە سائەكانى (۱۹۹۷ - ۲۰۰۱) ھەستاوم بە نووسینەوى ھەندئ لە كاسیته تۆماركراوەكانى (مامۆستا سوبحانى) ، بەلام بەھۆى چەند گرفتیکەوه تا ئیستا نەم ۳۲۴
- توانیوه بە چاپیان بگەیەنم لەوانە ۳۲۵
- ۱۴) ئەو كتیپانەى كە لەسەر (كاك ناصر) نووسراون ۳۲۶
- ۱۵) ھەندئ لە وێنەكانى كاك ناصرى سوبحانى ۳۲۶
- سەرچاوەكانى ئەم ژياننامەيە ۳۲۲
- ناوڕۆك ۳۳۳